СПОМЕНИЦА НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ 1952-2012.

ПОСЕБНА ИЗДАЊА
Књ. 7

НАРОДНИ МУЗЕЈ ЧАЧАК

Издавач
НАРОДНИ МУЗЕЈ ЧАЧАК
Цара Душана 1 • 32000 Чачак • www.cacakmuzej.org.rs

СПОМЕНИЦА НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ 1952-2012.

Редакција
Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, др Милош Тимотијевић

Главни и одговорни уредник
Делфина Рајић

Редакциони одбор
Делфина Рајић, Александра Гојгић, Слободан Богојевић

Ликовна опрема
Слађана Тутуновић, дизајн студио „Тригон"

Лектор и коректор
Слободан Николић

Фотографије
Миша Хуђец, Слободан Марковић, Саша Савовић,
Марко Бојовић и документација Народног музеја у Чачку

Графичка припрема и штампа
Дизајн студио „Тригон" Чачак

Тираж
300

ISBN 978-86-84067-50-2

СПОМЕНИЦА НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ 1952-2012.

Чачак, 2013.

Старо начелство и Конак Јована Обреновића у центру Чачка (1936)

Др Милош Тимотијевић

УДК: 069(497.11)(091)

Дуг пут оснивања Музеја у Чачку

Да би се уопште размишљало о проблему оснивања музеја, неопходно је кренути од одређења самог појма ове установе, а затим утврдити релевантне чињенице и процесе у прошлости који су битни за разумевање основне музејске делатности, односно развитка идеје и праксе сакупљања и чувања предмета, било оних материјалне културе или природног света. Историја музеја није само повест институције, него и прошлост свих процеса који су доводили до сакупљања, вредновања и чувања предмета и преношења идеја похрањених у њима. То је и историја различитих врста и физиономија збирки од којих су касније створени музеји, активности која је била намењена различитој публици, као и самог појма музеј који није данас оно што је био јуче, нити је одувек оно што нама и нашој цивилизацији значи.[1]

Музеј не постоји без предмета. Ово традиционално одређење оправдава смисао његовог постојања и исходиште у исконској људској потреби за сакупљањем материјалних остатака прошлости, њиховом изучавању, презентовању јавности, као и трајање у времену. Међутим, услед убрзане модернизације у другој половини XX века дошло је до преиспитивања многих вредности у друштву. Промена општег обрасца на коме се темеље многе институције није могла да заобиђе ни културно наслеђе, смисао прикупљања предмета, формирања збирки, па и сам опстанак музеја, иако су традиционалну дефиницију ове установе утицајни интелектуалци (Клод Леви-Строс) и у савременом добу сматрали „истинитом".[2]

Таква питања нису постављана у XIX столећу, „веку музеја" у најбољем романтичарско-просветитељском смислу.[3] Ни Србија није била изван овог општег цивилизацијског тока, мада је процес оснивања музеја био спор. Народни музеј у Београду основан је 1844. године као прва установа те врсте у држави. Доминација великих националних и политичких тема у економски заосталој земљи, уз сталне државне дисконтинуитете, ограничавали су развој установа модерног друштва.[4] Од основања првог музеја 1844, па до 1945. године, у Србији су током једног века постојала 23 музеја у 13 насеља. Од тог броја у Београду је било десет, а на подручју Војводине седам. Централна Србија је до 1945. године имала само пет музеја (Пожаревац, Ниш, Неготин, Шабац и Тршић).[5] Музеј је заправо био потпуно непозната установа у највећем делу Србије.

Старине, ризнице, приватне збирке и национална идеја

Иако Србија до половине XIX века није имала музеје, интерес за чување и изучавање културне баштине ипак је постојао. Истакнуту улогу имао је рад Вука Ст. Караџића. Он је 1821. године Јернеју Копитару послао препис са једног римског споменика који је из Пожеге требало да се пребаци у двориште двора кнеза Милоша Обреновића у Крагујевцу. Висок водостај Западне Мораве омео је ову замисао, па је споменик остављен у Чачку. Доцније је ипак пренет у Крагујевац, где је постављен испред кнежевске канцеларије.[6] Није познато како се у Чачку, у коме су још живели Турци, реаговало на ову иницијативу.

Конак Јована Обреновића као „Школска поликлиника", изглед пред Други светски рат

Прво организовано интересовање за старине, њихово проучавање и чување у нововековној Србији, везано је за делатност кнеза Милоша Обреновића и Крагујевац, у коме је 1837. године основана и чувана прва музејска збирка (минералошка).[7] Чачак и најближа околина посредно су били укључени у прве подухвате изучавања и бележења културног наслеђа, јер је Вук Караџић 1820. године у свом путовању покренутом ради описа манастира и њихових ризница, најпре пошао од Овчарско–кабларске клисуре. Вредна сведочанства оставили су и многи други путописци (Јоаким Вујић, Феликс Каниц...).[8]

Током читавог XIX века ризнице манастира и цркава у околини Чачка чувале су бројне богослужбене предмете (многи се и данас тамо налазе), а један део је доспео и до збирки Народног музеја у Чачку.[9] Оне су у сваком случају биле претходница модерног музеја, укључујући притом и функцију посете. Забележено је да су 1911. године ученици чачанске Гимназије посетили овчарско–кабларске манастире. У Сретењу су прегледали скупоцено јеванђеље (поклон руског цара Александра), а у Никољу знаменито Никољско јеванђеље, из кога су читали поједине делове.[10]

Прво право истраживање уметничких и културних вредности манастира у Србији спровели су Михаило Валтровић и Драгутин Милутиновић, а њихов рад је 1875. године почео најпре од Чачка и његове околине (манастир Јежевица и манастири Овчарско–кабларске клисуре).[11] С друге стране и рад епископа који су наизменично столовали у Чачку и Краљеву током XIX и почетком XX века, подстицао је потребу за сакупљањем и чувањем предмета најразличитије врсте, како својом бригом за цркве, манастире и богослужбене предмете, тако и приватним животом, оплемењеним предметима уметничке вредности који нису били везани само за цркву.[12]

Грађански слој у Чачку споро се уздизао, али се и међу њима постепено појачавао интерес према уметности, прикупљању предмета у склопу потребе за самопотврђивањем, односно јавним исказивањем престижа и моћи. Део тих предмета, пре свега оних који су чинили свакодневни живот, али и оних који су означавали статус, сачуван је и данас попуњава збирке Народног музеја у Чачку чинећи окосницу реконструисаног идентитета града.[13] Према досадашњим истраживањима, грађани Чачка током XIX и почетком XX века нису имали приватне збирке које би послужиле као подстицај и основа за формирање музеја.

То је помало необично, посебно у светлу многобројних остатака прошлости („старина") који су се налазили око града и у самој вароши. Претрагу пећина на литицама Каблара (монашке испоснице и места збегова) организовао је кнез Васа Поповић још 1826. године. Нису сачувани подаци о мотивима и исходу тог великог подухвата. Случајни налази изазивали су велику пажњу јавности, посебно ако су у питању биле драгоцености. Дешавало се да свиње изрију посуде са дукатима (1838) или да се током грађе-

винских радова открију звона са средњовековне цркве (1875).[14] Путописци који су пролазили кроз Чачак и његову околину редовно су бележили постојање рушевина античких, средњовековних и османских грађевина. Михаило Илић је наводио да бројни римски споменици просто „вире из њива" у околини Чачка (1875).[15] Највероватније да су „старине" прикупљане због њихове материјалне вредности, али се готово ништа од тога није задржало у Чачку.

Према досадашњим сазнањима, интересовање за прикупљање остатака прошлости мимоилазило је Чачак, пошто су га у то време насељавали људи не баш великих животних идеала и прохтева.[16] Но, требало би имати у виду да је духовна снага увек надграђивала физичку и да просто биолошко бивствовање пре или касније настоји да се декорише инсигнијама интелектуалног живота.[17] Престижније грађанске породице у Чачку обавезно су у соби за пријем гостију на сточићу имале и албум са фотографијама као својеврсну породичну изложбу (приватни музеј), што је било у складу са општим тенденцијама уређивања кућа тога времена.[18]

Иницијатор покретања интересовања за прикупљање и чување предмета („старина") обично је у српским паланкама крајем XIX века била гимназија са својим професорима. Један од таквих предавача у Чачку био је Димитрије Мита Петровић (отац Надежде Петровић) који је управо овде почео да прикупља стара документа до тада уништавана на најбаналније начине.[19]

Чачанска Гимназија имала је и друге уважене професоре, попут Аца Станојевића (геолошка прошлост), Симе Тројановића (организовао је прва археолошка ископавања) и Николе Зеге, који су после одласка из Чачка имали истакнуту улогу у утемељењу музејске струке у Србији (први управници Етнографског музеја у Београду). Сви ови професори оставили су низ радо-

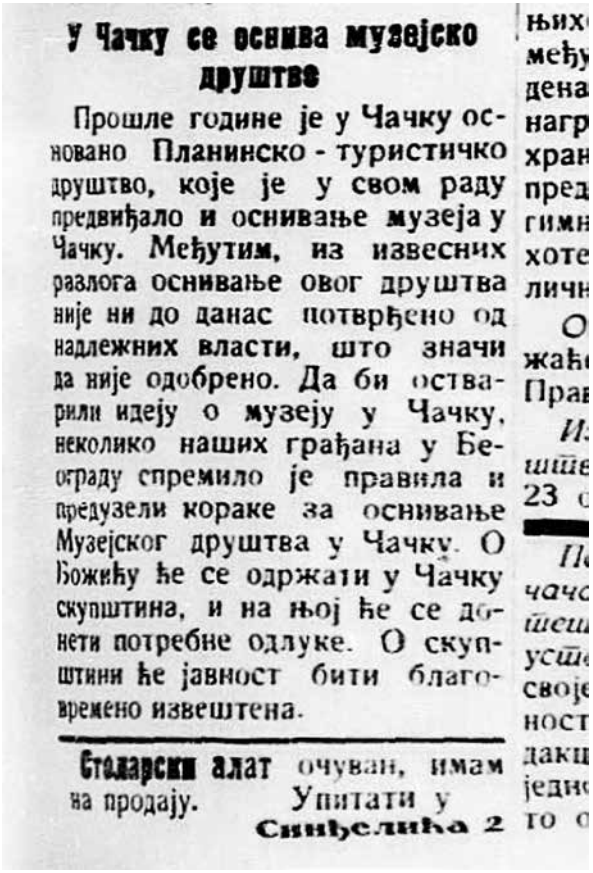
Старине у манастиру Никољу.

Предмети из ризнице манастира Никоља под Кабларом, прва „музејска поставка" у околини Чачка (1930)

ва из својих струка, а у Гимназији се налазила и једна збирка минерала као помоћно средство за наставу са ученицима.[20] Међутим, боравак и рад ових људи ипак није условио да се у Чачку покрене идеја за оснивање музеја. Варош је била исувише мала, недостајале су јој и многе друге установе, тако да изостанак музеја никога није бринуо.

Прва забележена музеолошка акција у Чачку десила се 1896. године. Тада је организована забава која је за циљ имала помагање подизања зграде Музеја српске земље у Београду (данашњи Природњачки музеј, формално основан 1895). Одбор за помоћ овој иницијативи постојао је у Чачку, али није познато какав је утицај имао на варошку јавност. У складу са тадашњим европским тенденцијама Природњачки музеј настојао је да сведочи о националном идентитету и геолошкој прошлости српске земље са којима би младе генерације ваљало да се упознају. У том контексту би требало посматрати и догађај који је организован у Чачку 1896. године, као одјек „Поклича за Музеј српске земље".[21]

Оно што је сигурно музеј у Чачку није основан, али то и није тако необично, јер је развијање музејске мреже у Србији после оснивања Народног музеја у Београду (1844) било веома споро. Музеји су најпре отварани у Бео-

У Чачку се оснива музејско друштво

Прошле године је у Чачку основано Планинско - туристичко друштво, које је у свом раду предвиђало и оснивање музеја у Чачку. Међутим, из извесних разлога оснивање овог друштва није ни до данас потврђено од надлежних власти, што значи да није одобрено. Да би остварили идеју о музеју у Чачку, неколико наших грађана у Београду спремило је правила и предузели кораке за оснивање Музејског друштва у Чачку. О Божићу ће се одржати у Чачку скупштина, и на њој ће се донети потребне одлуке. О скупштини ће јавност бити благовремено извештена.

Столарски алат очуван, имам на продају. Упитати у **Синђелића 2**

Чланак у „Чачанском гласу" о предлозима за оснивања Музеја (1934)

граду (Војни музеј – 1878; Природњачки – 1895, Школски – 1896, Етнографски – 1901, Музеј града Београда – 1903). Први музеј у централној Србији отворен је у Пожаревцу 1896. године као Музејска збирка при Гимназији, која је углавном попуњавана предметима из Виминацијума.[22]

Поставља се питање да ли је таква установа уопште могла да побуди интересовање становника Чачка и околине. Музеј који је у то доба представљао „храм елите" тешко да је могао да заинтересује шири круг људи, изузев професора Гимназије и неколицине богатијих грађанских породица. Али, с друге стране, сама чињеница да су ученици Гимназије организовано вођени у манастирске ризнице да тамо, између осталог, разгледају предмете као у правом Музеју, сведочи о потреби оснивања ове установе. И сеоско становништво се на велике црквене празнике окупљало на „местима сећања" (брдо на Љубићу, Таковски грм).[23] Постојала је и традиција подизања споменика који су избором мотива и порука јавно показивали потребу сеоског света да се „сачува прошлост".[24] Друштво још увек није било спремно да оснује установе модерног друштва, мада је потреба за њима све више расла.

Развој Србије прекинули су балкански и Први светски рат (1912-1918). Посебно је била погубна трогодишња окупација (1915-1918), током које је дошло и до велике пљачке културног наслеђа. Страдале су и ризнице цркава и манастира у Чачку и околини, а одношена су чак и црквена звона.[25] Чачак и околина споро су се опорављали после 1918. године, а за обнову или оснивање нових установа требало је сачекати скоро две деценије.

Први покушаји оснивања Музеја у Чачку

Почетком тридесетих година XX века појачава се интересовање за прошлост Чачка. Унутрашњи подстицај дошао је од новинара локалног листа „Чачански глас", а спољашњи од научника који у својим радовима све више помињу Чачак и околину. Снажан импулс дали су и туристи, њихове импресије настале из обилазака Чачка и околине, посебно Овчарско-кабларске клисуре и ње-

них манастира. Штампа је преносила и вести о предметима који су ископани у околини града (од раносредњовековних реликвијара, па све до костију праисторијских животиња), који су затим постали део збирки приватних колекционара.[26]

Све то условило је да се 30. јула 1933. године у Чачку оснује „Планинско-туристичко друштво", на иницијативу Станка Холечека, професора Гимназије и Ђорђа Миловановића, уредника „Чачанског гласа". Иако је назив Друштва првенствено усмеравао делатност према неговању природних лепота чачанског краја и развоју туризма, није забрањено да је најпре неопходно изучавати прошлост, ископавати, сакупљати и испитивати старине и основати Музеј. Упис чланова требало је да уследи тек по одобрењу правила, али власт то није урадила ни после годину дана од подношења молбе. Оснивачи Друштва били су левичари, блиски КПЈ, што је условило негативну реакцију државе.[27] Ова иницијатива за оснивање Музеја у Чачку имала је пре свега економско-идентификационе мотиве на локалном нивоу, што је и дан-данас (један) део стремљења модерних музеја.

Идеја да се у Чачку оснује Музеј није напуштена, а њен главни промотер постао је новинар „Политике" Синиша Пауновић, рођени Чачанин. Све више вести о случајним археолошким налазима у граду и околини, тежња да се од рушења сачувају стара здања (попут Конака Јована Обреновић), предлози за оснивање, организацију и рад музеја, иницијативе за подизање споменика знаменитим Чачанима, као и репортаже из манастира Овчарско-кабларске клисуре, појачавали су притисак на локалну власт да не одустане од формирања једне овакве институције културе.[28]

Непосредно пред почетак Другог светског рата (12. септембра 1940), држава је уступила општини Конак Јована Обреновића (у то време зграда Школске поликлинике) за потребе смештаја Музеја. Вишемесечна преписка локалне власти и бирократије Дринске бановине у Сарајеву позитивно је окончана, па је изгледало да ће Чачак коначно добити Музеј.[29] То је био велики подухват за малу варош, јер су у Србији

Књижевник Синиша Пауновић, иницијатор оснивања Музеја у Чачку (1934)

(без Београда и Војводине) између два светска рата основана само четири музеја (Ниш – 1933, Тршић – 1933, Неготин – 1934, Шабац – 1934).[30]

Није познато да ли је уопште био прикупљен било који фонд предмета (збирки), ни какву је концепцију требало да има стална поставка, као ни персонални састав будуће установе. Локална власт је изгледа имала намеру да најпре обезбе-

ди простор за Музеј и да га званично оснује, а да о стручним питањима брине касније. Овај пројекат, иако непотпун, био је близу реализације. Но, све планове прекинуо је рат 1941. године.

Идеја за оснивање музеја у Чачку није напуштена ни у условима окупиране Србије, али овога пута са потпуно другачијим конотацијама. Пропагандна основа окупационе владе Милана Недића почивала је на враћању „српским националним идеалима", као делу акције супротстављања идеологијама коју су заговарали четници и партизани. Широко разграната мрежа државних органа и установа Владе Милана Недића (под контролом и покровитељством Немаца) радила је на масовном народном просвећивању у духу националне политике и враћању „традиционалним српским вредностима". Поред многих иницијатива, подстицано је и отварање музеја, са циљем васпитавања народа „на изворима прошлости".[31] Слична државна политика, али са другим идеолошким садржајем, имаће одлучујући утицај на масовно отварање музеја у Србији после 1945. године.

Чачак је био један од градова у коме је Влада Милана Недића планирала оснивање музеја, о чему је локална власт обавештена 19. септембра 1941. године. Допис је садржао упутства о финансирању и организацији пројекта, као и информацију да ће варош посетити повереник Министарства просвете задужен за музеје. Планирали су да најпре оснују установу, а тек потом прикупљају предмете (археолошке, историјске, етнолошке) и формирају збирке и сталну поставку.[32] Није познато на који начин су намеравали да презентују унапред одређен идеолошки садржај и ко би уопште радио у таквој установи.

Сурово сламање устанка у Србији у јесен 1941. године условило је да иницијатива за оснивање Музеја у Чачку пропадне. Ипак, годину дана касније (15. септембар 1942) локална власт добила је допис од Министарства унутрашњих послова о чувању „старина и културних добара". Прописане су мере заштите и одређене новчане казне за оне који их прекрше. Наређење се односило на сва културна добра на подручју окупиране Србије, а иницијатива за отварање Музеја у Чачку није више покретана.[33]

„Нова власт" и оснивање Музеја у Чачку

После завршетка Другог светског рата дошло је до крупних промена у светском политичком систему, што је узроковало и велике промене у Југославији и Србији. Комунистичка партија је дошла на власт успешном ослободилачком борбом и револуцијом, што јој је послужило као легитимитет за негирање свега онога што није имало додирних тачака са новим друштвом које су стварали по совјетском узору.[34]

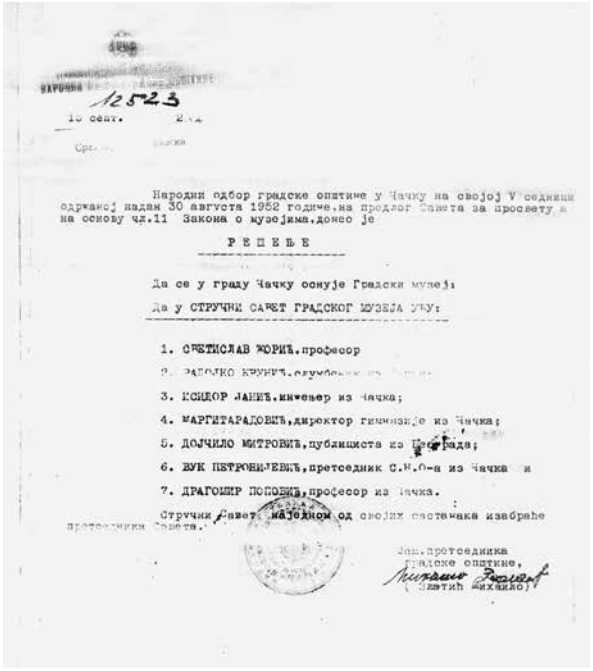
Бескомпромисни позив на раскид са прошлим друштвеним системом донео је доминацију политике и над музејском струком. Партија је увидела да велика културна заосталост представља сметњу даљем револуционарном преображају друштва и да је уз обнову и изградњу неопходан и културни напредак. Битно обележје такве оријентације у култури било је и њено омасовљење и приближавање садржаја „обичном човеку". Музеји су постали један од канала за културну, али и пропагандну активност нове власти. Од 1945. па до 1959. године у Србији је регистровано 86 различитих музејских установа (музеји, галерије, збирке и ризнице). Када су у питању завичајни музеји, њих је у Србији 1959. године било у 28 насеља.[35]

Масовно отварање музеја потпуно је променило културну слику земље. Нови музеји су осмишљени са идејом да постану школе за масовно васпитање народа кроз приказ борбе КПЈ, са прецизно одређеним упутствима Министарства

за науку и културу, у којима је наглашаван „правилан класни поглед".[36] На подручју Србије (без Војводине, Београда и Космета) до 1952. године основано је 12 музеја.[37]

Чачак је каснио у оснивању музеја у односу на све веће вароши Западне Србије, изузев Новог Пазара (музеј је формиран 1953). Заправо, иницијатива да се у Чачку оснује Музеј покренута је још 1948, планирано да се отвори 1951, али је због кашњења грађевинских радова на обнови Конака Јована Обреновића рок за оснивање померен за 1952. годину. Читав подухват оснивања Музеја у Чачку, како и у осталим местима у Србији, био је условљен почетком децентрализације државне управе (1949), јер је локалним властима остало више новца за сопствене потребе. У исто време они су морали да извршавају директиве, па и оне у вези са оснивањем Музеја. Предмете за нови Музеј, односно „материјал" (како су називани у званичним документима), на терену је почео да прикупља Савез бораца још током 1948. године, што је настављено преко чланства КПЈ и омладинских организација под контролом Партије. Као и остали музеји у Србији тога периода и Музеј у Чачку је величао улогу КПЈ и НОБ-а, али му је остављен простор и за „археолошко-историјско" одељење.[38]

Коначно, Народни музеј у Чачку основан је 30. августа 1952, а стална поставка у Конаку Јована Обреновића свечано је отворена 7. јула 1953. године (Дан устанка у Србији). Тако је, после више неуспелих иницијатива, почео да ради Музеј који је, у складу са тадашњим приликама, имао изразито пропагандну улогу у величању нове власти. Од 1.100 предмета које је поседовао 573 (52%) су припадала одељењу НОБ-а, 433 (39,4%) археолошко-историјском одељењу, док је етнографска збирка бројала 94 (8,56%) предмета. Музеј је добио зграду, прикупљани су предмети, формиране поједине збирке, от-

Народни одбор градске општине у Чачку на својој V седници одржаној надан 30 августа 1952 године.на предлог Савета за просвету и на основу чл.11 Закона о музејима,донео је

Р Е Ш Е Њ Е

Да се у граду Чачку оснује Градски музеј;

Да у СТРУЧНИ САВЕТ ГРАДСКОГ МУЗЕЈА УЂУ:

1. СВЕТИСЛАВ ЖОРИЋ.професор
2. РАДОЉКО КРУНИЋ.службеник из Чачка;
3. ИСИДОР ЈАНИЋ.инжењер из Чачка;
4. МАРГИТАРАДОВИЋ,директор гимназије из Чачка;
5. ДОЉЧИЛО МИТРОВИЋ,публициста из Београда;
6. ВУК ПЕТРОВИЋ-ЊЕВИЋ,претседник С.Н.О-а из Чачка и
7. ДРАГОЉУБ ПОПОВИЋ,професор из Чачка.

Стручни Савет ... својом од својих састанака изабраће претседника Савета.

Зам.претседника
Градске општине,
(Златић Михаило)

Документ о оснивању Народног музеја у Чачку (1952)

ворена стална поставка, а стручни кадар је тек требало да се запосли.[39] Мотиви за оснивање и почетак рада Музеја били су идеолошке природе, што је условило приоритете инвестирања у вароши која је споро добијала урбана обележја. Примера ради, прва траса водовода и канализације постављена је тек 1955. године.

Независно од свих ограничења, која нису била мала, Музеј у Чачку је основан, постављени су темељи организованом прикупљању, стручној обради, чувању и излагању предмета, пословима који по дефиницији карактеришу музеј као посебну установу. Ипак, треба рећи да је идеолошка условљеност у потпуности усмеравала рад установе, политику прикупљања предмета, организовање повремених изложби и отварање сталних поставки све до краја епохе социјализма.

1 Ivo Maroević, *Uvod u muzeologiju*, Zagreb, 1993, 18.

2 Tomislav Šola, *Marketing u muzejima ili o vrlini i kako je obznaniti*, Beograd, 2002, 49–63; Љиљана Гавриловић, *Култура у излоїу : ка новој музеолоїији*, Београд, 2007, 8–11; Tomislav Šola, *Prema totalnom muzeju*, Beograd, 2011, 10, 46, 60–61, 64, 89–92, 140, 243, 248–254; Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, Valjevo, 2012, 46–50. Клод-Леви Строс је (1992) тврдио „да су музеји направљени најпре због предмета, а тек онда због посетилаца" (Andre Gob, Noemi Druge, *Muzeologija : istorija, razvoj i savremeni izazovi*, Beograd, 2009, 8, 36–43, 84, 306).

3 Dragan Bulatović, „Dobronamernost mnemozofije", predgovor knjizi Tomislav Šola, *Prema totalnom muzeju*, Beograd, 2011, 9.

4 Дубравка Стојановић, „Уље на води : Политика и друштво у модерној историји Србије", у: Љубодраг Димић, Дубравка Стојановић, Мирослав Јовановић, *Србија 1804-2004 : три виђења или позив на дијалоі*, Београд, 2005, 115-148; Мирослав Јовановић, „Србија 1804–2004: развоі оптерећен дисконтинуитетима (седам теза)", у: Љубодраг Димић, Дубравка Стојановић, Мирослав Јовановић, *Србија 1804-2004 : три виђења или позив на дијалоі*, Београд, 2005, 149–205.

5 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 219–220, 222.

6 Вук Ст. Караџић, *Преписка I (1811–1821). Сабрана дела Вука Караџића. књ. XX* (приредио Голуб Добрашиновић), Београд, 1988, 872; Јоаким Вујић, *Путешествије по Сербији, књ. прва, Беоірад*, 1901, 168–169; Тихомир Р. Ђорђевић, „Музеји", *Музеји 7*, Београд, 1952, 16–17.

7 Боривоје Дробњаковић, „Од минераолошке збирке у Конаку кнеза Милоша у Крагујевцу до савремених музеја у Београду (1837–1948. године)", *Музеји 2*, Београд, 1949, 41.

8 Вук С. Караџић, „Почетак описанија српски намастира", *у: Даница : забавник за іодину 1826*, Беч, 1826, 9–24; Дејан Медаковић, *Истраживачи српских старина*, Београд, 1985, 23, 151–152; Делфина Рајић, Милош Тимотијевић, *Манастири Овчарско–кабларске клисуре (другоі допуњено и измењено издање)*, Чачак–Београд, 2012, 33–34.

9 Погледати следеће публикације: Делфина Рајић, *Ризнице Овчарско–кабларских манастира* (каталог), Чачак, 1990; Радивоје Бојовић, Оливера Марковић, Делфина Рајић, *Боіородичина црква на Морави* (каталог), Чачак, 1992; *Црква Св. Николе у Јежевици* (каталог), Чачак, 1994; Делфина Рајић, *Иконе чачанског краја (XVI–XIX)* (каталог), Чачак, 2001; Иста, „Црква покрова пресвете Богородице у Миоковцима", *ЗРНМ XXVIIII*, Чачак 1998, 53–64; Делфина Рајић, Милош Тимотијевић, *Културна ризница Чачка : од праисторије до савременоі доба*, Чачак, 2004; Радивоје Бојовић, *Чачански крај у прошлости : водич Народноі музеја Чачак*, Чачак, 2009.

10 Марија Орбовић, *Чачанско штампарство и издаваштво : библиоїрафија 1833–1941*, Чачак, 1998, 29.

11 „Говор којим је изасланик Српског ученог друштва за снимање уметничких споменика по Србији Михаило Валтровић отворио четврти излог снимака архитектонских, живописних и скулптурних, 1. маја 1877. год.", *Гласник СУД, књ. XLVI*, Београд, 1878, стр. 243–258; Дејан Медаковић, *н. д.*, 8, 16–20, 22; Ненад Макуљевић, *Уметност и национална идеја у XIX веку : систем европске и српске визуелне културе у служби нације*, Београд, 2006, 59, 143–155.

12 Радивоје Бојовић, „Богородичина црква на Морави", у: Радивоје Бојовић, Оливера Марковић, Делфина Рајић, *Боіородичина црква на Морави* (каталог), Чачак, 1992, 4–8; „Портрет свештеника са црвеним појасом Димитрија Петровића", *ЗРНМ XXV*, Чачак, 1995, 133–148; Исти, „Манастир Сретење на бакрорезу из 1845. године", *Balcanica XXXIX*, Београд 1998, 367–379; Исти, *Српске штампане књиіе XVI века* (каталог), Чачак, 2009; Милош Тимотијевић, „Епископи жички (1834-1911) – биографије из 'Прегледа цркве епархије жичке'", *Наша прошлост 11*, Краљево, 2010, 233–258.

13 Радомир Кречковић, „О прошлости Чачка", *Полет бр. 8, 9 и 10*, Чачак, 1924/25, 277–298; Ангелина Фолгић–Корјак, „Сецесија у Чачку", *ЗНМ XII-2*, Београд, 1985, 23–30; Невенка Бојовић, *Градска ношња у Чачку крајем 19. и почетком 20. века* (каталог), Чачак, 1986; Радивоје Бојовић, *Чачански крај у путопису Павла Аполоновича Ровинскоі, ЗРНМ XX*, Чачак, 1990, 217–224; *Чачак на цртежу Феликса Каница из 1860. іодине, Боіородица Градачка у историји српскоі народа*, Чачак 1993, 253–263; Славица Соломун, „Мираз у Чачку крајем XIX и почетком XX века", *ЗРНМ XXIV*, Чачак, 1994, 143–170; Невенка Бојовић, „Зубуни и ћурдије из збирке Народног музеја у Чачку", *ЗРНМ XXV*, Чачак, 1995, 63–70; *Чачак у прошлости : студије и путописи* (приредио Родољуб Петровић), Чачак, 1995; Мирослав Миле Мојсиловић, *Само је један твој ірад : записи о старом Чачку* (приредила Нада Деспотовић), Чачак, 1995; Михаило Симић, *Чачак и Чачани некад*, Чачак, 2002; Радивоје Бојовић, *Војвода Стеван Стефановић (1856-1929)* (каталог), Чачак, 2006; *Драіутин Гавриловић – мајор са чином пуковника* (каталог), Чачак, 2007; Милош Тимотијевић, „Град у унутрашњости : облици, простори и границе приватног и јавног у 20. веку", *Приватни живот код Срба у двадесетом веку (уредник Милан Ристовић)*, Београд, 2007, 579–611; Марија Бокарев, *Породица Крен, зачетник индустрије у Чачку : њен утицај на развој Чачка у другоі половини XIX и првоі половини XX века*, Чачак, 2008; Милош Тимотијевић, „Албум старог Чачка (1970–1941) : град, људи, догађаји", у: Делфина Рајић–Радивоје Бојовић–Милош Тимотијевић, *Албум староі Чачка (1870–1941)* (каталог), Чачак, 2010, 5–15; *Блаіо Народноі музеја : истраживања 2002-2012.* (аутор уводног текста Радивоје Бојовић, уредник Делфина Рајић), Чачак, 2012.

14 Јоаким Вујић, *Путешествије по Сербији, друіа књиіа*, Београд, 1902, 156–157; Бранко Перуничић, *Чачак и Горњи Милановац*, Чачак, 1968, 349–350; Бојана Радојковић, „Средњовековна звона

Богородице Градачке", *Богородица Градачка у историји српског народа*, Чачак, 1993, 118.

15 Михаило Н. Илић, „Моравска клисура међу Овчаром и Кабларом са једним планом", *Гласник СУД*, књига XLII, Београд 1875, 186–221; Феликс Каниц, *Србија, земља и становништво : од римског доба до краја XIX века*, књ. прва, Београд, 1985, I/526–545; II/9.

16 *Споменица чачанске реалне гимназије 1837-1937*, Чачак, 1938, 48–49.

17 Tomislav Šola, *Prema totalnom muzeju*, 115.

18 Милош Тимотијевић, „Албум старог Чачка (1970–1941) : град, људи, догађаји", 5–15

19 Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", *ЗРНМ XXVI*, Чачак, 1996, 7.

20 Споменица чачанске реалне гимназије 1837-1937, Чачак, 1938, стр. 154, 184; Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 7; Марија Орбовић, *Чачанско штампарство и издаваштво : библиографија 1833–1941*, 12; Јасна Бјеладиновић–Јергић, „Етнографски музеј у Београду 1901–2001", *Зборник Етнографског музеја у Београду*, Београд, 2001, 9.

21 Живомир Васић, „75 година рада Природњачког музеја", *Гласник Природњачког музеја у Београду, серија А, бр. 25*, Београд, 1970, 15; Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 8; Љиљана Гавриловић, *О политикама, идентитетима и другe музејске приче*, Београд, 2009, 96.

22 Мирољуб Манојловић, „Сто година од оснивања Народног музеја у Пожаревцу", *Народни музеј Пожаревац 1896–1996*, Пожаревац, 1996, 5; Бојана Борић–Брешковић, „Музеји Србије", у: *Музеји Србије* (приредила Љиљана Бендерић), Београд, 2000, *II/2*; Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 223–224.

23 Милош Тимотијевић, *Век сумње : религиозност у чачанском крају 1886–2008*, Чачак, 2009, 342.

24 Радојко Николић, *Камена књига предака (о натписима са надгробних споменика западне Србије)*, Београд, 1979, 12–15, 138; Исти, *Сељакова душа на камену (описи личности на надгробним споменицима западне Србије)*, Горњи Милановац, 1991, 13–14, 45–46, 81, 87, 89, 99, 114; Исти, *Каменописци народног образа: каменорезаштво и каменоресци западне Србије*, Чачак, 1998, 74, 80, 83, 94, 142, 227, 239-240.

25 Данијела Ћирковић, *Манастир Никоље у Овчарско–кабларској клисури : сведок прошлости*, Чачак, 2007, 87; Богдан Трифуновић, *Живот под окупацијом. Чачански округ 1915–1918*, Чачак, 2010, 64–65.

26 Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 8–9.

27 „У Чачку је основано Планинско–туристичко друштво", *Чачански глас*, год. II, бр. 32, 6. август 1933, 4; Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 9–10.

28 Синиша Пауновић, „Невоље Чачка и његове околине", *Политика*, год. 36, бр. 11100, Београд, 26. април 1939, 10; Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 10; Марија Орбовић, *Испуњен живот : биобиблиографија Синише Пауновића*, Чачак, 2008, 39–41, 325, 328, 331.

29 Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 11.

30 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 228.

31 Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 11.

32 Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 11–12.

33 Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 12.

34 Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 12; Исти, *Модернизација балканског града (1944–1989). Компаративна анализа развоја Чачка и Благовеграда*, Чачак, 2012, 64–69.

35 Ljubodrag Dimić, *Agitprop kultura : agitpropovska faza kulturne politike u Srbiji 1945-52*, Beograd, 1988, 22; Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 228–233.

36 Нада Андрејевић–Кун, „Задаци музеја у новим друштвеним условима у нашој земљи", *Музеји 1*, Београд, 1947, 2; „Народни историјски музеј", *Музеји 5*, Београд, 1950, 18.

37 Ужице – 1946, Пирот – 1947, Прокупље – 1948, Лесковац – 1948, Крагујевац – 1949, Краљево – 1950, Смедерево – 1950, Бор – 1950, Крушевац – 1951, Ваљево – 1951, Зајечар – 1951, Чајетина – 1951 [*Музеји Србије* (приредила Љиљана Бендерић), Београд, 2000, 92, 96, 111, 127, 131, 133, 137, 175, 189, 196, 217, 219].

38 Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 13–14; Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 228–241.

39 Милош Тимотијевић, „Оснивање музеја у Чачку", 14; Исти, „Сталне поставке и изложбена активност музеја 1953–2002. године", *ЗРНМ XXXI*, Чачак, 2001 (штампано 2002), 251–254.

Партизани и чланови њихових породица испред улаза у Конак Јована Обреновића на дан отварања прве сталне поставке (1953)

Др Милош Тимотијевић

УДК: 069(497.11)"1953/2012"

Шест деценија рада Народног музеја у Чачку (1952-2012)

Место и значај Народног музеја у Чачку, као регионалне институције у систему установа културе Србије и Чачка, има више димензија. Најпре, само постојање музеја у једном граду средње величине, коме гравитирају околне варошице, доноси престиж. Музеј је кроз процес прикупљања, чувања и излагања предмета постао установа организованог колективног памћења, али и средиште културних активности најразличитијег садржаја, потенцијална туристичка атракција и интегрални део економског развоја.

У протеклих шест деценија Народни музеј у Чачку је остварио низ најразличитијих активности. Овај кратак преглед његовог рада прати неколико димензија деловања: најпре набавку предмета, изложбену активност, истраживања, издаваштво и деловање у јавности (комуникацију), затим и анализу ресурса (кадрове, изложбени простор, као и простор за депое, канцеларије и материјална средства), а потом резултате деловања (евалуацију) посматране и вредноване кроз општи политички, идеолошки, законодавни и економски оквир у последњих шест деценија.

После Другог светског рата музеји у Србији прошли су кроз укупно пет фаза развоја. Прва је отпочела масовним оснивањем музеја крајем четрдесетих и почетком педесетих година у оквиру идеолошко-пропагандне делатности (завршила се 1963. године). Друга обухвата почетак ширења „самоуправљања" (1963-1974), када музеји постепено добијају самосталност у деловању, али ограничену идеолошким оквирима социјалистичке државе. Трећа се односи на време стварања и деловања Самоуправних интересних заједница (СИЗ-ова) и обухвата период 1974. до 1991. године када је степен слободе повећан, али идеолошки оквири нису уклоњени. Четврта фаза је време изолације (1991-2000), а пета незавршене „транзиције" (2000-2012).[1]

Изглед једног дела прве сталне поставке Народног музеја у Чачку у Конаку Јована Обреновића (1953)

Слике Надежде Петровић у сталној поставци Народног музеја у Чачку смештене на спрату Конака Јована Обреновића (1959)

Под окриљем Партије : директиве и слободна иницијатива (1952–1963)

Музеј је у овом периоду пре свега употребљаван у оквиру идеолошко–пропагандног апарата партијске државе коју је у потпуности прожимала идеологија комунизма. Масовност у отварању нових музеја пратиле су и масовне организоване посете сталним поставкама и изложбама које су имале сличан или истоветан начин приказивања пожељних вредности тадашњег друштва (раднички и комунистички покрет, народноослободилачка борба под вођством партизана, социјалистичка изградња...). Осим униформности поруке коју су емитовали сви музеји, постојао је и проблем малог броја запослених и слабе структуре стручних кадрова. С друге стране, децентрализација земље омогућила је локалним органима власти да од 1951. године управљају и финансирају музеје, што се појачава од 1955. када се уводи самоуправљање. Недостатак стручних кадрова надомештаван је Саветима музеја у који су улазили људи из локалних средина за које се сматрало да имају знања и искуства потребна за вођење једне овакве институције.[2]

Музеј у Чачку није деловао изван овог оквира карактеристичног за целу Србију. Непосредно по оснивању институције (1952) Савет Народног музеја у Чачку одлучио је да установа треба да буде завичајног карактера и комплексног типа, али са само два одељења (археолошко–историјско са етнографском збирком и одељење НОБ-а). У складу са овом одлуком формирала се и политика сакупљања предмета (половина је припадала одељењу НОБ-а), који су приказивали недавно завршену прошлост, а оружје је (поред фотографија) имало истакнуто место у поставци. То је привукло и лопове који су непосредно после отварања музеја (1953) украли три пиштоља, а следеће године још један (1954).[3]

Постојали су и други проблеми, попут формирања стручног тима који би радио у установи. На први конкурс за кустосе нису се пријавила квалификована лица, тако да је Савет одлучио да у децембру 1953. године привремени управник (кустос) буде Станко Холечек, наставник музике из Чачка. За рад у Музеју ангажован је, као хонорарни сарадник, и професор књижевности Драгомир Поповић. Музеј је са радом отпочео 1. фебруара 1953. године када су Холечек и Поповић ступили на дужност. После отварања прве поставке (7. јул 1953) послове кустоса и даље је вршио Станко Холечек, да би у децембру 1953. године у Музеј стигао етнолог Слободан Санадер, који је следеће године постао први директор установе.[4]

Прва стална поставка у Конаку Јована Обреновића није се разликовала од оних у другим музејима. Доминирали су предмети у вези са непосредном ратном прошлошћу партизанског покрета. Цео спрат Конака Јована Обреновића био је посвећен овој теми, а тако је са мањим изменама остало све до 1996. године.[5]

Но, постојале су и другачије замисли. Музеј је према перспективном плану требало да добије посебну зграду за поставку о НОБ-у, док је у приземљу Конака планирано да се обезбеди простор за археолошку, а на спрату за етнолошку поставку. У згради Старог начелства сместили би се историјско и природњачко одељење, уметничка галерија, библиотека и фото–лабораторија. Нажалост, ови планови за нови изложбени простор никада нису реализовани, а Конак је и данас простор у коме се налази једина стална поставка Народног музеја у Чачку. Штета од изо-

станка реализације овог плана не огледа се само у недостатку изложбеног простора и непрестаној конкуренцији свих музејских одељења за његово „освајање", већ и у чињеници да поставка НОБ-а физички није „на време" одвојена у неку другу зграду у граду. Иделошко–политички захтеви били би на тај начин испуњени, а професионализација установе и развој осталих одељења одвијао би се са мање сметњи, што посебно важи за историју. Занимљиво је да, иако је на самом почетку рада Народног музеја у Чачку директор установе био етнолог (1954-1962), у сталну поставку нису уврштени етнолошки предмети.

Проширивање сталних поставки изискивало је запошљавање стручног особља. Музеј у Чачку је 1955. запослио археолога Милену Ђукнић (удату Икодиновић) која је, поред управника Слободана Санадера, чинила тим од два кустоса, а Музеј је имао још троје радника (укупно петоро). Са таквим бројем особља институција се сигурно није могла развијати, али је постојала добра воља и свест да је планирање неопходно да би установа имала будућност.

С друге стране и Музеј је имао необичан план запошљавања стручњака, јер се сматрало да је за послове вођења Историјског одељења

Свечано откривање споменика Надежди Петровић (рад вајара Ивана Мештровића) у центру Чачка (1955)

и Одељења НОБ-а најподесније да се запосли историчар уметности који би, поред основног посла, имао задатак да се бави модерном галеријом и проучавањем многобројних манастира.[6] Општина је имала другачије планове, па је уместо петоро запослених имала намеру да у Музеју ради само четворо људи.[7] Управо у ово време у Народном музеју у Чачку запослио се (као хонорарни радник 1. X 1957 - 12. III 1958) историчар уметности Радомир Станић, задужен да ради послове препаратора.[8] У каснијој каријери Станић је оставио неизбрисив научни допринос као историчар уметности, али и као директор Историјског архива у Чачку (1959–1960), Завода за заштиту споменика културе у Мостару и Краљеву и Републичког завода за заштиту споменика културе у Београду. Поред основног посла, Станић је оставио и снажан печат у јавном деловању и ширем друштвеном ангажовању.[9] Међутим, његов потенцијал није уочен на време у чачанском Музеју, који је тако остао без изузетног стручњака и особе способне да на позитиван начин обликује развој установе.

Музеј у Чачку је од 25. августа 1954. године своју делатност проширио на простор целог данашњег Моравичког округа (општине Чачак, Горњи Милановац, Ивањица и Лучани), па су у Савет музеја биране и личности изван Чачка.[10] Ова одлука је условила да од 29. децембра 1956. године управу над Народним музејом у Чачку преузме НО Среза Чачак (Округ) као буџетска установа.[11] Независно од идеолошко-политичке условљености читавог друштва, па и деловања Савета музеја, мора се истаћи да Народни музеј у Чачку никада после педесетих година XX века није имао стручније и активније чланове Савета, касније управних одбора, који су својим радом допринели развоју установе и целог града.

То се најбоље види у иницијативи Савета Народног музеја у Чачку (15. март 1954) да се у посебној згради отвори „Музеј Надежде Петровић", постави њен споменик, а затим изваја и биста песника Владислава Петковића Диса.[12] Народни музеј у Чачку формирао је потом и „Одељење уметниче галерије" које је 1960. године имало 130 предмета (87 слика), међу којима су највреднија била платна Надежде Петровић.[13]

Поред прикупљања слика Надежде Петровић, Народни музеј у Чачку покренуо је и идеју да се Надежди подигне споменик, који је у Њујорку извајао Иван Мештровић (1955). Тако је град добио нови симбол (споменик) у јавном простору који и дан-данас представља најзначајније вајарско дело подигнуто у Чачку. Музеј је у наредних неколико година организовао ликовне изложбе посвећене Надежди Петровић, што је све више употпуњавало збирку њених слика изложену на спрату Конака Јована Обреновића. Радници Народног музеја у Чачку организовали су и Први „Меморијал Надежде Петровић" (1960), најстарију ликовну манифестацију у Србији. Следеће године (1961) основана је посебна установа, Галерија „Надежда Петровић". Музеј је нешто раније покренуо и реализовао акцију подизања споменика Владиславу Петковићу Дису у своме дворишту (1958), што је директно условило да се од 1964. године у оквиру Градске библиотеке покрене редовна годишња песничка манифестација „Дисово пролеће".[14] Постојала је идеја да се у парку око Музеја, осим споменика Дису, постави и читав низ биста значајних Чачана, почев од Јаше Продановића (1960).[15] Овај план, нажалост, није реализован.

Музеј у Чачку никада није поновио овако значајне активности које су превазилазиле његову основну делатност, снажно утичући на развој града, укључујући и његово физичко обликовање (подизање споменика). Али ни основна делатност Музеја није занемарена, јер

Насловна страна првог каталога у издању Народног музеја у Чачку (1956)

је управо педесетих година у музејске збирке дошао значајан број предмета, попут оних из породице Обреновић, којима се установа и дан-данас поноси.[16] Музеј је већ 1956. године откупио веома вредну наушницу из Коштунића (XIV век)[17], коју је исте године позајмио Музеју примењене уметности у Београду за велику изложбу *Уметничка обрада метала народа Југославије*.[18] То је била потврда значаја предмета који се чувају у Народном музеју у Чачку и уједно прва позајмица неком другом музеју у Србији. У наредних шест деценија ова наушница, као и низ других предмета из Народног музеја у Чачку, биће излагана широм Србије, Југославије и Европе. Нажалост, било је и другачијих одлука, попут одбијања откупа цртежа Љубе Ивановића (1962).[19] Доношене су и правовреме и позитивне одлуке. Народни музеј у Чачку укључио се непосредно после оснивања (1955) у манифестацију „Недеља музеја", као део пропагандне делатности и активности у вези са стицањем сталне публике.[20]

Организована археолошка ископавања Народни музеј у Чачку врши од 1956. године. Посебан подстицај развоју Музеја дало је ископавање великих праисторијских хумки у Атеници (1958), са богатим налазима везаним за, како се то тада мислило, Илире. То је било само једно у низу археолошких ископавања које је организовала Милена Икодиновић. Резултати ових истраживања надвисили су локалне оквире, јер је јавност била веома заинтересована због откривеног „блага". Касније излагање пронађених предмета у земљи и свету подигли су значај Музеја у Чачку у коме једно од најважнијих места у сталној поставци и данас заузимају предмети из Атенице.[21] Иначе, Милена Ђукнић (касније Икодиновић) дала је 1960. године и прву изјаву за Телевизију Београд у вези са налазима из Атенице.[22] Био је то први наступ било ког кустоса Народног музеја у Чачку на телевизији, тада потпуно новом медију. Нажалост, у то време Чачак и околина још нису имали добар телевизијски сигнал, јер је антена на Овчару постављена тек 1961. године, па је за локалну јавност овај догађај остао неуочен.

Поред многих активности Народни музеј у Чачку имао је учешће и на великом „Етнолошком саветовању" о заштити етнолошких споменика културе, организованом у Чачку 14-16. априла 1960. године, на коме је учешће узело 48 делегата из целе Југославије.[23]

Поред редовних активности Музеј је преузео на себе и организовање ликовног живота у граду, као и посете изложбама, подстицао рад сликара аматера.[24] Већ на самом почетку рада установе покренуте су идеје о обимној издавачкој делатности (23. мај 1954). Слободан Санадер је предложио да Народни музеј у Чачку покрене свој часопис под називом *Зборник радова Народног музеја*, а Дојчило Митровић, члан Савета, да се изда и прва књига, *Ратне белешке 1876, 1877 и 1878. године* Димитрија Мите Петровића (оца Надежде Петровић).[25] Иницијатива за покретање сопственог часописа остварена је тек после 15 година (1969), делимично и за-

хваљујући Савету музеја који је одлагао реализацију ове идеје.[26] С друге стране, Музеј је 1956. године издао и своју прву књигу *Ратних белешки* Мите Петровића, као део настојања да се покрене серија публикација у вези са историјом подручја које Музеј покрива својом делатношћу.[27] Друга књига *Ратних белешки* штампана је тек 1996. године, иако је планирано да се тај посао заврши до краја 50-их година XX века.

Када је у питању изложбена активност, Музеј је од 1953. до краја 1963. године реализовао 34 изложбе (рачунајући и две сталне поставке - једну у Конаку Јована Обреновића, а другу у манастиру Врањевшница). Од 32 повремене изложбе 10 су биле уметничке, што речито говори о потреби да се оснује посебна установа – Уметничка галерија. Чак су и „НОБ-истичке" изложбе у овом периоду биле потиснуте, а велику пажњу у јавности изазвала је презентација раскошног и богатог археолошког материјала (злато, сребро, слоновача, ћилибар, стакло) откопаног у Атеници.[28] Проблем је био изложбени простор, јер су повремене изложбе постављане у Конаку Јована Обреновића и разним просторима у граду, потпуно неадекватним и за приказ музеалија и за пријем посетилаца.

Савет Народног музеја у Чачку био је иницијатор многих акција установе, али и идеолошка комисија која није благонаклоно гледала на „потискивање" тема из НОБ-а. Негодовали су због покретања археолошких ископавања („скупа делатност"), покушавали да их обуставе и наметну прикупљање материјала из НОБ-а као приоритетну делатност. Истицали су да Народни музеј у Чачку првенствено треба да буде „васпитно–патриотска установа", а да његов рад све више постаје „институтски".[29] Музеј је проширивао своје поље деловања, што је Савет окарактерисао као „одлазак у ширину". Тражило се сужавање рада на НОБ и „најновију историју".

Археолог Милена Ђукнић са сарадницима полази на ископавање праисторијских хумки у Атеници (1958)

Посебну сметњу је представљао рад на археолошким ископавањима.[30] Инсистирало се на „археолошким" ископавањима везаним за предмете из Другог светског рата, што је предлог који се понављао и у плановима рада 60-их година XX века.[31] Иако бизарна, ова идеја је могла да буде почетак развоја индустријске археологије.

Чак ни после откривања налазишта у Атеници, које је имало европски значај, Савет није „попуштао" у својим захтевима ограничавања археолошких ископавања. НОБ је морао да има доминантно место у раду Музеја који је кроз правилну идеолошку концепцију морао да „оправда своје постојање према заједници", док потенцирање научног рада на штету „културно–просветног" деловања није било пожељно. Због потребе обележавања партијских комеморација, као што је 40-огодишњица постојања КПЈ, одбацивани су и одлагани и планови пописа културних добара овчарско-кабларских манастира, одлагање изложбе вајара Сретена Стојановића и свега другог, осим ако делатност није уско везана за партијску прославу.[32]

Независно од отпора у Савету, Народни музеј у Чачку је успео да истраје у плановима за покретање археолошких ископавања (четири

до 1964), што је установи донело запажене резултате у будућности. Стална поставка је постепено мењана, уз сталну бригу Савета да НОБ остане централна тема излагања. Савет је имао и позитивне иницијативе, попут предлога Дојчила Митровића да се нови предмети обавезно приказују у посебној витрини, као део редовних активности Музеја и тако оствари боља комуникација са публиком.[33]

Обиман посао који је Музеј обављао у овом периоду организован је само из једне канцеларије у коју је било смештено свих петоро запослених. Ситуација се побољшала 1958. године када је Музеј добио на привремено коришћење Кућу Вула Пантелића, која је касније постала Музеј револуционарне омладине (1966).[34]

На иницијативу Савета музеја поново је покренут план изучавања овчарско–кабларских манастира (1961), за које је оцењено да се могу искористити у туристичке сврхе.[35] Ова идеја уврштена је у план развоја институције од 1962. године, што је у будућности постала једна од најзначајнијих делатности којом се Музеј бави, а која доноси вредне научне резултате. Ова одлука има дубље значење због чињенице да је Музеј 1961. године све предмете везане за савремену уметност предао Уметничкој галерији, чиме је сузио своју делатност. Поред манастира, било је планирано истраживање и цркви-брвнара. Важност издавачке делатности је већ тада уочена, посебно објављивање сопственог часописа, односно серије издања у којој су Петровићеве „Ратне белешке" планиране као прва књига. За штампу се већ припремала публикација о археолошком налазишту у Атеници (1962), а планирано је да се објави и једна књига о надгробним споменицима и публикација о овчарско–кабларским манастирима (остварено тек 2004). Планирана је и рестаурација зграде у којој је касније смештен Музеј револуционарне омладине (1966). Међутим, према плану из 1961. године ова зграда требало је да приказује архитектуру грађанске куће из средине XIX века.[36] По налогу Савета музеја адаптација простора започета је без решавања имовинских односа (1960).[37] Испоставило се да је ова одлука донела низ компликација у будућности.

План да Народни музеј у Чачку у свом дворишту отвори и лапидаријум са сеоским надгробним споменицима није имао подршку Савета музеја (1960). Навођени су многобројни разлози да се ова идеја одложи - од наводне „нелагодности" коју би имали посетиоци Музеја, преко замисли да се споменици изложе у црквеној порти (што „идеолошки" није било исправно), па до исељења „владичанске куће" поред цркве у којој би споменици могли да се презентују.[38] Касније је предлагано да се крајпуташи одржавају на самом терену, а не да се премештају у Музеј (1970).[39]

Прва деценија рада Народног музеја у Чачку симболично се завршила одласком дотадашњег управника, етнолога Слободана Санадера, на место директора Уметничке галерије (1962). У Музеју се као историчар уметности запослио Милован Вуловић (1961), који је од 1962. па до 1996. године непрекидно био директор. Истовремено, Музеј је од 10. децембра 1962. године поново враћен под надлежност Општине Чачак, која и данас управља овом установом.[40] Када је у питању финансирање, буџет је постепено растао (1958 – 2 милиона, 1960 – 3,4 милиона динара), тако да је Чачак спадао у „средњу" групу градова по улагању у музеје. Ипак, то је било знатно мање него што је добијао музеј у Титовом Ужицу (5,6 милиона динара). Буџет се највише трошио на плате и материјалне трошкове, а не на откуп предмета и ширење активности, што је карактерисало и друге музеје у Србији.[41]

Музеј је 1963. годину, време када се званично примењује „социјалистичко самоуправљање", дочекао са знатним угледом у граду, примереним и амбициозним плановима, али и низом проблема. Стална поставка била је у малом простору са снажним идеолошким печатом који је пренет из некадашњег агитпроп апарата. Њена застарелост условиће смањење посете (10.500 – 1960, 7.414 –1968). Историјско одељење није могло да се несметано развија због идеолошких баријера, етнолошки предмети нису уврштени у сталну поставку, није обезбеђен простор за повремене изложбе, нити је установа добила стручњаке за обављање основне делатности (историчари, етнолози). Издвајањем Уметничке галерије Музеј је изгубио репрезентативни материјал (слике Надежде Петровић) атрактиван за привлачење посетилаца и сузио своју делатност, а нове садржаје је тек требало да реализује (истраживање овчарско-кабларских манастира). У исто време Уметничка галерија „Надежда Петровић" је постала препознатљива на простору целе земље, док Музеј до дана данашњег није успео да се „персонализује" и тако наметне на „локалном тржишту", у којем је Галерија постала озбиљан конкурент за привлачење пажње јавности.

Изглед прве улазнице у сталну поставку Народног музеја у Чачку (1954)

1 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, Valjevo, 2012, 228–264.

2 Нада Андрејевић–Кун, „Задаци музеја у новим друштвеним условима у нашој земљи", *Музеји 1*, Београд, 1948, 1–4; Лиза Бихаљи, „О стручном и идеолошком раду музејских радника", *Музеји 1*, Београд, 1948, 50–51; Војислав Ђурић, „Улога музеја и музејских радника у нашој земљи", *Музеји 2*, Београд, 1949, 3–8; „Народни историјски музеј", *Музеји 5*, Београд, 1950, 12–24; Ljubodrag Dimić, *Agitprop kultura : agitpropovska faza kulturne politike u Srbiji : 1945-1952*, Beograd, 1988, 182; Мирослав Перишић, *Од Сталъина ка Сартру : формирање југословенске интелигенције на европским универзитетима 1945-1958*, Београд, 2008, 51–52; *Vladimir Krivošejev, Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 228–241.

3 Народни музеј Чачак (НМЧ), Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Записник о примопредаји инвентара Народног музеја у Чачку у месецу марту 1954. године, бр. 89/04–04–1954; НМЧ, Регистар : жалбе и тужбе 1967–1998, бр. 19/02–02–1954; НМЧ, Регистар : жалбе и тужбе 1967–1998, бр. 289/11–09–1954.

4 „Списак стално запослених радника у Народном музеју у Чачку 1952–2002", *Зборник радова Народног музеја XXXI*, Чачак, 2001, 281–283.

5 Милош Тимотијевић, „Сталне поставке и изложбена активност музеја 1953–2002", *Зборник радова Народног музеја XXXI*, Чачак, 2001, 251–255.

6 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1958–1964, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1958. годину, без броја.

7 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1958–1964, Допис Општини Чачак, бр. 26/15–02–1958.

8 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Уговор о хонорарној служби, бр. 25051/01–10–1957; НМЧ, Регистар : несређена документација, Решење о раскиду радног односа са Радомиром Станићем, 06–5360/1, 14–03–1958.

9 Витомир Василић, *Архив у Чачку (1948–2003)*, Чачак, 2003, 68; Светлана Пејић, „Радомир Станић (1932–1996) – Нацрт за биографију", у: Радомир Станић, *Одабрани радови* (уредник Сретен Петковић), Београд, 2007, 9–11; Сретен Петковић, „Радомир Станић –чувар и испитивач старина", у: Радомир Станић, *Одабрани радови* (уредник Сретен Петковић), Београд, 2007, 13–18.

10 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Допис председнику Н. О. Среза моравичког, бр. 61/04–02–1955.

11 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Решење о преузимању Народног музеја у Чачку, бр. 27489/8, 29–12–1956.

12 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 15. марта 1954. године; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Допис Савета Народног музеја у Чачку Народном одбору Градске општине у Чачку, бр. 158/25–03–1955.

13 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1989–2000, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1960. годину, без броја.

14 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1960, без броја; Милош Тимотијевић, „Политика уметност и стварање традиција. Подизање споменика Надежди Петровић у Чачку 1955. године", *Зборник радова Народног музеја XXXI*, Чачак, 2001, 113–154.

15 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 7. јануара 1960. године

16 Радивоје Бојовић, „Одељење за историју", *Зборник радова Народног музеја XXXI*, Чачак, 2001, 267–268.

17 Весна Радић, Марина Котарац, „Средњовековни новац оставе Коштунићи из Народног музеја у Чачку", *Зборник радова Народног музеја XXVIII*, Чачак, 2008, 122.

18 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Допис Музеју примењене уметности у Београду, бр. 256/11–07–1956.

19 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Допис Синиши Пауновићу из Београда, бр. 01–198/2, 08–09–1962.

20 М. Ђ., „Недеља музеја. Тешњи контакт са масама", *Чачански гласник*, Чачак, 18. мај 1955, 4.

21 Катарина Дмитровић, „Археолошко одељење", *Зборник радова Народног музеја XXXI*, Чачак, 2001, 259–264; M. Vlaić, „Carske stolice. Ilirski kneževski grobovi iz Atenice", *Mladost*, Beograd, 24. april 1963, 8

22 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1989–2000, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1960. годину, без броја.

23 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 13. јуна 1960. године

24 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1958–1964, Допис

Општинском одбору ССРНС-а у Чачку, бр. 272/2, 15–09–1958.

25 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 23. маја 1954. године

26 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 3. маја 1955. године.

27 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Одговор на анкету о музејима у Србији (1956), без броја.

28 Мирослав Пурић,„Изложбена делатност Народног музеја у Чачку", *Зборник радова Народног музеја XL*, Чачак, 2010, 277–278.

29 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 3. маја 1955. и 11. септембра 1955. године.

30 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 24. марта 1957. године.

31 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Програм рада Народног музеја за 1964, бр. 01–128/1, 15–04–1964; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1958–1964, Програм рада Народног музеја за 1969. годину, без броја.

32 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 20. марта 1959. године.

33 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 11. септембра 1955. и 20. маја 1956. године.

34 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1958–1964, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1958. годину, без броја.

35 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 4. новембра 1961. године.

36 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Перспективни план рада Народног музеја 1961–1965, бр. 01–30/1, 03–02–1961.

37 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 13. јуна 1960. године.

38 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (15. март 1952–23. децембар 1961), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 7. јануара 1960. и 12. марта 1960. године.

39 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (26. јануар 1963–17. мај 1974), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 18. јуна 1970. године.

40 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Решење НО Среза Чачак, бр. 01–13320/8–62, 19–12–1962.

41 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Извештај о стању музеја револуције у НР Србији, без броја.

Свечано отварање Музеја револуционарне омладине у Чачку (1966)

У првој деценији потпуног примењивања „самоуправљања" (1963-1974)

Масовно отварање нових музеја у Србији окончано је до почетка шездесетих година XX века. Нове промене односиле су се на законодавство и статус музеја у друштву. Устав из 1963. године условио је реформе које су довеле до примене „социјалистичког самоуправљања" у предузећима и другим организацијама. Управљање музејима препуштено је запосленима преко самоуправно бираних органа. Идеолошки надзор није ослабио како у бирању тема, тако и начину њихове презентације. Запошљавање стручног кадра је појачано, тако да музеји све више професионализују свој рад за који, додуше, није издвајано пуно материјалних средстава. Од краја шездесетих центар музеолошких активности сели се из Београда у Загреб, што је у наредним деценијама оставило велике последице по развој музеја у Србији.[1]

Музеј у Чачку наставио је свој развој и шездесетих година XX века, али основне проблеме у вези са изложбеним простором, новим поставкама и кадровима није успео да реши ни у наредних 20 година. Посебан проблем био је запошљавање стручњака. Према одлуци локалних власти (1961) Музеј је могао да има седам радника.[2] Међутим, све скупа било је запослено њих петоро (само два кустоса), тако да није било могуће остварити било какав значајнији развој установе.

Ипак, осмишљени су амбициозни планови, попут штампања водича за сталну поставку (1963), која је као застарела требало да се реконструише.[3] Мањак изложбеног простора условио је да се организују покретне изложбе, као новост у раду институције (1964). Циљна група била су предузећа и школе (посебно оне на селу). Планирано је и отварање лапидаријума у дворишту поред Конака, у коме би се поставили репрезентативни сеоски надгробни споменици као посебност чачанског краја (никада није реализовано). Занимљиво је да се размишљало и о припремању изложбе о Чачанима у Првом светском рату (реализовано тек после две деценије). Оно што је најинтересантније, планирано је и отварање Музеја овчарско–кабларских манастира у конаку манастира Благовештења у Овчар Бањи (прва фаза рада - одређивање концепције и прикупљање материјала). Овај пројекат никада није остварен, изузев уређивања ризнице манастира Никоља (1989), што је својеврсна замена за замишљени Музеј. Требало је отпочети и са радом на елаборату за нову поставку у згради Старог начелства (идеја из 1954), где је требало да се смести одељење НОБ-а. У приземљу Конака је планирано да се смести археолошка, а на спрату етнолошка поставка. За штампу је припремана публикација о археолошком локалитету у Атеници, као и монографија о споменицима НОБ-а и женама у НОБ-у.[4] Планирана етнолошка поставка на спрату Конака Јована Обреновића није помињана у плану за 1966. годину.[5]

Музеј није одустајао од сталне поставке у простору зграде Старог начелства ни 1966. године, када је у Кући Вула Пантелића отворен Музеј револуционарне омладине.[6] Иначе, испред овог новоотвореног музеја планирано је да се подигне низ споменика посвећених скојевцима чачанског краја[7], али је подигнут само један (Бати Јанковићу).[8] Идеја да се у центру вароши створи широка целина посвећена музеолошкој делатности била је сасвим природна, јер би граду донела велику корист (нови идентитет и прилику за развој туризма). Но, Општина Чачак имала је нешто другачије планове, па је у зграду Старог начелства сместила и Архив (1967).[9]

Колектив Народног музеја у Чачку шездесетих година XX века (слева надесно: Мишо Хуђец, Слободан Санадер, Милена Икодиновић, Викторија Зимоњић и Милован Вуловић)

Није се радило само о хитном смештају установе за коју је недостајао простор. Приоритети Општине у развоју културе остваривани су на другој страни. Према предлогу Друштвеног плана развоја културе за 1965. годину оријентација је усмерена на сеоско становништво, како оно на самом селу, тако и оно које се недавно доселило у град и приградска насеља. Највећи део инвестиција одлазио је за подизање Дома културе у центру Чачка. Код општинске бирократије постојала је свест о потреби заштите споменика културе, посебно манастира, али је „изузетно место" намењено споменицима НОБ-а као делу идеолошке подлоге нове државе и нове власти.[10] У исто време Народни музеј у Чачку покреће „Меморијал", смотру уметника југословенског значаја (1960) који су пратили модерне правце у уметности, што је био атрактиван програм који се наметнуо општинским руководиоцима, а што је као редовну активност преузела новооснована Уметничка галерија „Надежда Петровић". Галерија је добила и своју зграду (1965), позиционирајући се тако као престижна институција, место где су локални руководиоци могли да се презентују на југословенском нивоу, независно од тога да ли уопште разумеју изложбе којима присуствују.[11]

У таквом окружењу Музеј се није наметнуо као централна установа културе у граду. Идеолошки садржаји постали су доминантан вид музеолошке комуникације, не само као део притиска власти и остваривања наметнутих задатака, већ и као начин да се обезбеди материјална подршка, привуче публика и анимира шира јавност. Према извештају за 1964. годину Музеј је највише успеха имао приликом организовања покретне изложбе поводом двадесетогодишњице ослобођења града у Другом светском рату. Почело је формирање база података (картотеке, фототека, фотографије и документи) везаних за НОБ, као подлога за постављање низа изложби у вези са НОБ-ом. Овом темом се у наредне три деценија највише бавио историчар уметности и директор Музеја Милован Вуловић. С друге стране, установа још није имала довољно стручњака. На конкурс за запошљавање етнолога нико се није јављао, а историчара још увек нико није ни намеравао да запосли.

Велики напредак у раду Музеја остварен је после доласка историчара уметности Душанке Ранковић–Вучићевић (1964), посебно у проучавању манастира чачанског краја. Музеј је тада још увек имао надлежност у заштити споменика културе, али је оснивањем Завода за заштиту споменика културе у Краљеву 1965. године тај рад постепено смањиван, а затим и прекинут. Захваљујући преданом раду Душанке Ранковић-Вучићевић започети су радови на проучавању и обнови манастира Никоља, Благовештења, Свете Тројице и Сретења, као и низу других манастира и цркава у чачанском крају.[12]

Амбициозни планови развоја установе били су позитивни подстицај за тада младе кустосе (троје запослених од укупно шест радника

Музеја).[13] Археолошка ископавања су постала редовна (12 у периоду 1964-1974), а покренута је и заштита манастира, првенствено оних у Овчарско-кабларској клисури. Музеј је успео да отвори и неколико мањих сталних поставки, а најамбициознија је била Музеј револуционарне омладине у Чачку (у кући Вула Пантелића), свечано отворен 1966. године. За ову поставку се тврдило да је јединствена у целој Југославији. Отворен је и Музеј Драгачева у Гучи (1968), као истурено одељење Музеја у Чачку. Други програми су чекали дуги низ деценија да би се остварили, а поједини, попут писања и објављивања *Енциклопедије чачанског краја*, никада нису остварени.[14]

Независно од овог незавршеног пројекта, управо у овом раздобљу Народни музеј у Чачку почео је на систематичнији начин да се бави и издавачком делатношћу. Прекретницу је представљало штампање публикације (на српском и енглеском језику) о европски значајном археолошком налазишту у Атеници (1966).[15] Ово издање условило је излазак Музеја у Чачку из локалних оквира и провинцијске анонимности, омогућујући му презентацију у музејским и научним круговима Европе и света, као и обимну размену публикација са сличним установама у иностранству, укључујући и престижне библиотеке (Конгресна библиотека у Вашингтону).[16]

Још далекосежнији подухват било је покретање штампања редовне годишње публикације под називом *Зборник радова Народног музеја* (1969). После дугих припрема и одлагања и 15 година од покретања идеје о штампању сопственог часописа, појава овог гласила дефинитивно ће допринети јавној перцепцији рада Музеја у стручним круговима, али и широкој публици и допринети размени публикација, покретању нових тема и изучавању завичајне историје са становишта важних тема на нивоу државе и шире региона Балкана. *Зборник радова Народног музеја* је до краја 2012. године изашао у укупно 42 броја и временом постао релевантна публикација без које се не може замислити било које озбиљно истраживање прошлости Србије.[17] Народни музеј у Чачку покушао је да своје гласило издаје у заједници са Историјским архивом у Чачку, као што је то била пракса у околним градовима (Краљево, Ваљево). Међутим, Архив је ову идеју одбио, тако да је Музеј у Чачку остао једини издавач.[18]

Иако су пре Музеја у Чачку своје часописе покренули музеји у Приштини (1956), Лесковцу (1961), Врању (1965), Архив (касније и Музеј) у Краљеву (1964), Музеј у Пироту (1968), као и архиви у Шапцу (1964) и Ваљеву (1966),[19] *Зборник радова Народног музеја* у Чачку је редовношћу свог излажења, бројем и квалитетом прилога, као и цитираношћу, постао водећа научна публикација у Србији изван Београда.

Поставка изложбе „Уметничка обрада стакла кроз векове" (1966)

Издавање сопственог часописа постаће важан комуникацијски канал са локалном заједницом, научном јавношћу и иностранством, намећући се као важна, а појединих година и централна активност Музеја, коме су недостајали кадрови, простор за излагање, материјална средства, а повремено и идеје за реалан развој.

Музеј није имао довољно кустоса, општинска управа није давала довољно средстава за програм, нити је обезбеђивала нови простор за излагање, конкуренција других установа културе у граду била је све израженија, тако да је развој Музеја крајем шездесетих година XX века имао много тешкоћа. Покретне изложбе по граду и околини давале су извесне резултате (по броју посетилаца), а делимично је то постизала и издавачка делатност која је у то време била прилично скромна.[20]

План да се у згради Старог начелства реализује нова стална поставка дефинитивно је одбачен, јер је 1968. године трећину зграде добио Архив, као и низ других организација на привремено коришћење (друга трећина).[21] Музеј је у нове просторије сместио део своје конзерваторске радионице, а касније и канцеларије и депое. Много већи проблем од малог простора за излагање била је политика откупа предмета. Дотадашњи буџет установе није омогућавао ову активност, тако да је низ значајних предмета одлазио у друге градове или је једноставно пропадао. Музеј је откупио већи број експоната (172) тек 1968. године, што је био највећи прилив од оснивања институције, а све у оквиру плана отварања нове сталне поставке. За разлику од ранијих година етнолошка поставка није више планирана за спрат Конака, у коме је требало да остану археолошка и поставка у вези са средњим веком. Зато је у дворишту Музеја планирано да се отвори етно-парк у коме би била једна сеоска кућа са двориштем, као јединствено музеолошко остварење у Србији.[22] Иначе, у ово време почињу да се праве први планови о отварању етно-паркова у Србији.[23] Крајем XX века долази до масовног отварања „етно-кућа" широм Србије, најчешће као део приватне иницијативе без ангажовања стручњака.[24] Чачак је пропустио прилику да се на време и професионално укључи у овај важан сегмент музејске понуде, што у каснијим деценијама никада није исправљено.

Планови су и даље били амбициозни, мада је установа имала низ проблема (мала посета, слаба реклама за њено побољшање, а у исто време и недостатак новца неопходан за покретање пропаганде сопствене делатности, без које није било могуће привући нове посетиоце). Једна од акција чијом би се реализацијом повећао број посета и посетилаца била је и идеја формирања Клуба пријатеља Музеја, у који би се учланили радници предузећа (1969). Музеј у Чачку основао и Заједницу музеја Западне Србије са седиштем у Чачку, у коју су се укључили музеји из Крушевца, Краљева, Крагујевца, Титовог Ужица и Чачка (1968).[25]

Својеврсну „кризу" Музеја због мале посете и застареле сталне поставке требало је превазићи новим програмима. Зато је 1970. године наручен пројекат за етнографску изложбу у слободном простору поред Конака.[26] За овај пројекат купљена је и пренета у двориште Музеја једна сеоска кућа полубрвнара из Видове код Чачка (1971). Постојао је и проблем покривања територије над којом је Музеј имао надлежност. Историјски комплекс Такова са свим споменицима (Таковски грм, споменик Другом српском устанку) продат је 1970. године предузећу ПИК „Таково", па је постојала опасност од уништења културног наслеђа.[27] У исто време Општина Горњи Милановац није имала сарадњу са Народним музејом у Чачку, па чак није желела ни да делегира особе за место једног члана Савета музеја (1971).[28]

Пошто је зграда Старог начелства подељена са Архивом, покренута је идеја да се нова стална поставка реализује у просторијама Економске школе која је предвиђана за исељавање (1970). Приземље зграде Старог начелства пла-

нирано је као простор намењен за повремене изложбе (остварено тек 1980), док је Конак Јована Обреновића требало да се у потпуности оствари као „етнографски музеј". Поред етно–парка у дворишту испред Конака планирано је и остварење деценију старе идеје о излагању сеоских надгробних споменика (никада није реализовано). Планирано је и остварење идеје отварања Музеја овчарско-кабларских манастира у конаку манастира Благовештења у Овчар Бањи (1971).[29]

Лутања и несналажења у вези са сталном поставком нису зауставила редовну делатност установе. Археолошка истраживања, систематски настављена и у овом периоду, дала су запажене резултате, али се нису поновили налази из Атенице.[30] Ипак, поједини случајни налази, као што је откриће Римских терми у центру Чачка, чије су истраживање и конзервација потрајали више од две године (1970-1972), имали су велики одјек у јавности, а оне и данас представљају један од (неискоришћених) симбола Чачка.[31] Идеје да се код Терми направи Музеј појавиле су се већ 1970. године, са позивањем на слична искуства у свету (Келн).[32] Али то се није десило, јер је прилаз овом налазишту додатно отежан подизањем стамбеног блока, тако да је локалитет остао скривен од очију јавности.[33] Проблем није решен ни почетком XXI века (2012). Велику пажњу привукло је и случајно откриће античке скулптуре каменог лава у Пријевору код Чачка.[34]

Проблеми рада установе имали су много узрока. Општина Чачак је крајем шездесетих година издвајала мало средстава за културу, па ни развој Музеја није могао да буде динамичнији. Музеј је у односу на остале установе културе у граду добијао најмање (1965), тако да се постављало питање докле ће моћи да „живи само на ентузијазму запослених".[35] Локална власт реално је процењивала стање културе у општини Чачак, наглашавајући да проблеми као што су недостатак зграда, стручних кадрова и новца за реализацију програма, спречавају развој. Општина није имала довољно средстава за нове инвестиције, јер је највише новца издвајала за завршетак Дома културе, који је планиран да постане центар културних активности града и целе општине. Музеј је 1966. године добио новац за отварање Музеја револуционарне омладине у посебној згради, тако да за нове просторе за излагање и повећање активности није било средстава. С друге стране, Општина Чачак је по навици издвајала мало за културу, мање од околних градова (Крушевац, Крагујевац, Шабац). Једино је Уметничка галерија добијала онолико новца колико јој је било потребно, док су остале установе морале да смањују програмске активности. Иако Општина није улагала у објекте, кадрове, програме и рекламу, имала је намеру да установе културе постепено „скида" са буџета и упућује на сопствене изворе прихода. Локална партијска и политичка елита сматрала је да сопствена зарада установа културе у будућности треба да постане „примарна" и да би требало да се остварује преко „продаје" услуга грађанима и привредним организацијама, иако су констатовали да предузећа уопште нису била заинтересована да улажу у културне манифестације. Овакви ставови били су условљени потпуном неупућеношћу више генерација локалних политичара у проблеме културе. Ваља нагласити да више од две трећине полазника омладинских политичких курсева (1966), заправо школе за локалне руководиоце, никад није посетило било коју установу културе у граду. За то време Музеј није могао да добије нове просторије за организовање активности за које је ионако било мало новца, а још мање за откуп нових предмета неопходних за атрактивније изложбе и привлачење нове публике. Дешавало се да дође и до преки-

да археолошких ископавања услед недостатка новца, па су сељаци уништавали налазишта у потрази за благом.[36]

У исто време постојала је свест о значају Музеја као туристичког потенцијала Чачка (1970). Савет музеја истицао је како би развој установе био успешнији ако би имала више материјалне помоћи и да се повећањем броја посетилаца највећа корист може очекивати у угоститељству и туризму, а посредно и у целој привреди Општине Чачак.[37] Ови рационални и веома мо-

Једна од свечаности у просторијама Народног музеја у Чачку средином седамдесетих година XX века

дерни и актуелни предлози нису имали одјека у управљачкој структури Општине која је имала свој план развоја „културног туризма" (1970), посебно у Овчарско-кабларској клисури. Међутим, Музеј се није помињао у овим плановима, већ само завршење Дома културе у Чачку, за чији су завршетак сва предузећа у граду прикупљала новац.[38] Постојали су и дубљи, структурни узроци оваквог стања. Чачак је у XX веку био и остао индустријски град са великим учешћем војног сектора у укупној производњи, варош у којој је фабрика центар урбаног организма. За културу, као и многе друге делатности (од дечјих вртића, преко урбанистичког уређења, до увођења основне комуналне инфраструктуре - водовод, канализација, грејање, телефони), никада није било довољно новца.[39]

Уз све проблеме које је имао, Музеј је почетком марта 1969. године и опљачкан. Из сталне поставке украдена је вредна икона (рад Јанка Михаиловића Молера из 1858. године).[40] С друге стране, Народни музеј у Чачку је наставио праксу позајмице својих предмета за велике изложбе које су гостовале и у иностранству. Тако је наушница из Коштунића (XIV век) позајмљена Народном музеју у Београду који је 1970. године у Риму организовао велику изложбу *Средњовековна уметност у Србији*. Пошто је изложба имала огроман успех, италијанска влада је организовала гостовање изложбе и у Венецији исте године под називом *Стара српска уметност*.[41] Ова изложба је тада гостовала у Љубљани, а после тога (1971) и у Источном Берлину.[42] Исте године (1971) први пут се у Београду излажу предмети (пет апликација пчела, апликација дивљег вепра, оџохое) на изложби *Илири и Дачани*, коју је Народни музеј у Београду организовао излажући материјал из југословенских и румунских музеја.[43] Ова изложба је гостовала најпре у Љубљани (1971), а затим и Букурешту (1972).[44] Тако су археолошки предмети из Атенице први пут приказани изван граница земље. То је била велика потврда значаја предмета који се чувају у Народном музеју у Чачку, за чију презентацију у иностранству није недостајало публике.

Међутим, положај Музеја у плановима развоја Чачка није био повољан. Економска школа, чија се зграда налази преко пута Старог начелства, требало је да постане нови простор за сталну поставку. Ова намера није била реална, јер је Економска школа зграду у којој је смештена добила као трајно власништво већ 1967. године, да би је у следећој деценији проширили и адаптирали простор поштујући захтеве Завода

за заштиту споменика културе у Краљеву.[45] Покренуто је још неколико идеја за смештај сталне поставке (Ивковића кућа) или изградња нове (никад изграђена) зграде за смештај Градске библиотеке и Уметничке галерије (1970).[46]

После више од једне деценије подизања и улагања великих материјалних средстава (1971)[47] у Чачку је са радом почео и Дом културе, у коме се организовао разноврсни културни живот (укључујући и покретање елитног часописа за културу *Градац* 1974. године). Најзначајнији део тог новоуспостављеног живота били су гостовања позоришних представа (често веома престижних и квалитетних), концерти, опере, ликовне изложбе... У зграду Дома културе уселила се и Градска библиотека, а подстицан је и рад аматерских секција (драмских, плесних, ликовних, хорови). Део простора су изнајмљивали, а улазнице добро наплаћивали, па је Дом културе сам зарађивао мањи део новца за своје програме.[48] Музеј је тако, поред Уметничке галерије која се етаблирала као значајна установа на нивоу Србије, добио још једну конкурентску установу културе којој је морао да парира квалитетним програмом, а да се истовремено бори и за наклоност публике.

Мала посета била је централни проблем Музеја (1969). Главни узрок таквог стања били су застарела стална поставка из 1953. године и слаба реклама. Чак ни Клуб пријатеља музеја није донео боље резултате. Музеј једноставно није имао квалитетну понуду за посетиоце.[49] У питању је био незанимљив идеолошки императив експозиције сталне поставке, али и неспремност да се посетиоцима изађе у сусрет и прикаже оно што би желели да доживе у Музеју.[50] Један од начина да се створи атрактиван програм свакако је била и реализација већ поменутог етно–парка. Међутим, 1972. године овај пројекат је преосмишљен у *Етнографску изложбу под ведрим небом*. Поставка је требало да се реализују у Атеници код Чачка, на простору од 40 ари, на месту где се налазила и једна стара воденица. Све је било условљено новим предлозима за урбанизацију Чачка, по којима је зграда Старог начелства требало да се руши, а тиме и планирани етно-парк у дворишту Музеја.[51] Зграда Старог начелства срећом није срушена, али пројекат етно-парка никада није остварен ни у дворишту Народног музеја у Чачку ни у Атеници.

Екипа Народног музеја у Чачку (Миодраг Лазаревић, Душанка Ранковић и Милена Икодиновић) на рекогносцирању Драгачева почетком седамдесетих година XX века

Мали изложбени простор, угрожен влагом и са застарелом поставком, недостатак галерије за повремене изложбе, као и мањак депоа и канцеларија, онемогућавали су развој установе којој је претила стагнација.[52] Постојао је и озбиљан проблем око адаптације Конака Јована Обреновића, јер је претила опасност од рушења. Конак је затворен 1972. године, а затим су отпочели радови за које није било довољно новца.[53] Тако је Музеј у Чачку у следеће две године остао без сталне поставке (1972-1974). Акције повећања броја чланова Клуба пријатеља музеја (1973) проширене су и на ученике (2600 чланова).[54] Међутим, стална поставка Музеја

није радила, а није постојао ни простор за повремене изложбе, тако да су ове акције имале ограничено дејство, иако је у Клуб пријатеља музеја 1973. године било учлањено 5000 радника.[55] У исто време Музеј револуционарне омладине, једина доступна поставка Музеја у Чачку, није радио током зиме јер није имао грејање (1971). Тако је Чачак остао без музеја отвореног за публику, што је условило и померање обележавања оснивања установе.[56]

Проблеми су решавани постепено. Грејање за Музеј револуционарне омладине почело да се уводи јануара 1973. године, али никада на прави начин није до краја спроведено у дело.[57] У међувремену се појавила нова замисао за смештај сталне поставке у Ивковића кући која је требало да се додели Музеју, али је најпре ваљало сачекати исељење Просветно–педагошког завода.[58] Овај план никада није реализован.

Постојао је и план да се оснује Омладински марксистички клуб при Музеју револуционарне омладине (1973/74) у којем би се организовала предавања из марксистичког образовања, вечери поезије и музике, рецитали, такмичења из познавања марксизма и револуције, као и вечери филма са темом из револуције. Планирано је да при овом Клубу раде и омладинска партијска школа и школа младих самоуправљача. Једно од решења за смештај била је Ивковића кућа, мада је као могућност помињана и изградња монтажног објекта у дворишту Музеја револуционарне омладине.[59] Ови планови никада нису реализовани.

Послови око адаптације зграде Конака Јована Обреновића почели су 1972, али су се одужили све до 1974. године, када је отворена нова поставка. Она није пореметила устаљену задату шему приказивања НОБ-а коме је остављен цео спрат Конака, нити је донела нека нова музеолошка решења, тако да је атрактивност за посетиоце изостала. Сва остала одељења смештена су у приземље, без могућности да се на прави начин прикаже богатство и вредност изложених предмета. Етнографски предмети, као и у ранијој концепцији излагања, нису унети у поставку.[60]

Треба истаћи да послови око адаптације Конака Јована Обреновића и Старог начелства никада нису урађени до краја. После низа грађевинских радова предузетих крајем XX и почетком XXI века постоји реална опасност од рушења оба објекта због трошности носећих дрвених греда између спратова које никада нису промењене.

И поред многобројних проблема Музеј је у овом периоду (1963-1974) имао значајну изложбену активност, организујући укупно 56 изложби, од тога и шест сталних поставки (*Музеј револуционарне омладине* – 1966, *Музеј Горачићке буне* – 1968, *Музеј Драгачева* – 1969, *Ратко Митровић – живот и рад*, поставка у истоименој ОШ – 1969, *Спомен–музеј прве партизанске болнице* у Доњој Горевници – 1974. и *Стална поставка* у Конаку Јована Обреновића –1974). За једну деценију Музеј је организовао 54 повремене изложбе, од којих је седам било покретних, тако да је њихов број заправо за неколико десетина већи. То је велика изложбена активност, посебно у светлу чињенице да Музеј у Чачку све до 1980. године није имао посебну просторију за повремене изложбе. Ако се посматра структура припремљених изложби, доминирају теме везане за НОБ и раднички покрет (36%), као и ликовне изложбе (24%). Друге теме нису заобилажене, али нису биле у првом плану.[61]

За нове програме и бржи развој Музеја неопходни су били нови људи, али је тај проблем полагано решаван. Први историчар у Музеју запослио се тек 1966. године (Миодраг Лазаревић), да би га после шест година (1972) заменио

Теодосије Вукосављевић, који први почиње прави и систематски рад на прикупљању предмета у оквиру одељења за историју, посебно се оријентишући на предмете из Првог светског рата. Исто важи и за Етнолошко одељење које тек 1973. године, са доласком Невенке Бојовић, добија професионалну конотацију. Музеј је 1970. године запослио и свог првог професионалног фотографа (Слободан Марковић), који је почео да ради у фото-лабораторији набављеној претходне године. Недостатак кустоса-педагога био је све израженији, мада је рад са публиком донекле побољшан захваљујући запошљавању водича (1974), чиме је радно време Музеја за посете продужено. Музеј је тако 1974. године имао 11 запослених (од тога пет кустоса).[62]

Издавачка активност остала је усмерена на редовно излажење *Зборника радова Народног музеја*, док других издања скоро да није и било, ако изузмемо публицистичка дела у вези са НОБ-ом. Изузетак чине репродукције цртежа „Старог Чачка" Драгана Ћирковића, са кратком историјом града на српском и енглеском језику (1976).

Када је у питању буџет, Народни музеј у Чачку спадао је у сам врх средње групе музеја са буџетом од 520.000 динара (1972). Музеји у околним градовима добијали су мање новца (Шабац – 250.000, Краљево – 260.000, Ваљево – 410.000 динара). Но, у односу на Титово Ужице (950.000 динара), Музеј у Чачку је имао скоро упола мањи буџет.[63]

Развој Музеја и даље је био успорен, а централни проблем остао је мали простор за излагање. Ниједан од четири плана за његово проширење није реализован (зграда Старог начелства, зграда Економске школе, Ивковића кућа и етно-парк у дворишту Музеја, односно у Атеници). Отваране су мање сталне поставке у околини града, али не и оне које су биле приоритетне, као што је Музеј овчарско–кабларских манастира или музеј (барем само презентација) посвећен Римским термама у Чачку. Нова стална поставка и даље је по тематици била „стара", тако да није имала атрактивност за посетиоце чији је број опадао (1969 – 8.000, 1979 – 5.000), али јесте осликавала идеолошку матрицу друштва. Ипак, у овом периоду покренута је значајна издавачка делатност, а најважнији успех је свакако покретање музејског часописа. Запошљавање нових људи и повећање броја запослених допринеће развоју установе, а резултати њиховог рада постаће видљиви тек у наредним деценијама.

Отварање изложбе „Србију – буно међу народима" (1971)

1 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, Valjevo, 2012, 241–244.

2 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Решење НО Среза Чачак, бр. 03–3927/1–61, 26–06–1961.

3 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Нова поставка изложбених просторија, бр. 01–46/04–03–1963.

4 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, План рада Народног музеја у Чачку за 1964. годину, бр. 128/1, 15–04–1964; НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1965. годину, без броја.

5 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1966. годину, без броја.

6 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1966–1970, Програм рада Народног музеја за 1966. годину, бр. 01–56/23–02–1966.

7 М. Ђ., „Музеј СКОЈ-а", *Политика Експрес*, Београд, 6. јун 1965.

8 Аноним, „Још једна значајна институција у Чачку. Музеј револуционарне омладине", *Чачански гласник*, Чачак, 14. октобар 1966, 2

9 Витомир Василић, *н. д.*, 56–57.

10 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Предлог Друштвеног плана развоја културе за 1965. годину, бр. 2248/2, 06–01–1965.

11 Милица Петронијевић, *Меморијал Надежде Петровић. Двадесет изложби 1960-1998*, Чачак 1999, 3–4, 10; Јулка Маринковић, *Изложбена делатност Уметничке галерије „Надежда Петровић" (1960-2005) : Наслеђа св. 4*, Чачак, 2004, 5–30; Мирјана Рацковић, „Меморијал Надежде Петровић, оснивање и почеци : идеолошко-политички аспекти", *Зборник радова Народног музеја XXXVIII*, Чачак, 2008, 285–296.

12 Радомир Станић, „Истраживање и заштита споменика културе у чачанском крају", *Вишевековна историја Чачка и околине. Зборник радова са стручно–научног скупа одржаног 28. и 29. октобра 1994. године у Београду* (уредници Владан Јовашевић, Андрија Стојковић, Радован М. Маринковић), Београд, 1995, 601; Делфина Рајић, Милош Тимотијевић, *Манастири Овчарско– кабларске клисуре (друго допуњено и измењено издање)*, Чачак–Београд, 2012, 34.

13 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1964. годину, бр. 18/1, 12–01–1965; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1964. годину Републичком секретаријату за културу у Београду, бр. 471/2, 14–01–1965; Делфина Рајић, „Одељење за историју уметности", *Зборник радова Народног музеја XXXI*, Чачак, 2001, 272.

14 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Оријентациони програм рада Народног музеја у Чачку за 1965. годину, бр. 92/1, 02–03–1965; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1965. годину, бр. 123/1, 16–03–1965; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1970, Извештај о раду Народног музеја у Чачку 1966–1969, без броја.

15 Милена Ђукнић, Борислав Јовановић, *Илирска краљевска некропола у Атеници*, Чачак, 1966.

16 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1970–1972, Допис Конгресне библиотеке Народном музеју у Чачку, бр. 01–51/01–02–1972; Б., „Значајно међународно признање", *Чачански гласник*, Чачак, 9. јун 1967, 8.

17 Nataša Milićević, „Lokalna istoriografija u časopisu 'Zbornik radova Narodnog Muzeja' u Čačku", *Tokovi istorije*, 1/4 (2001), Beograd, 2001, 87–105; Милош Тимотијевић, „Библиографија Зборника радова Народног музеја I–XXX", *Зборник радова Народног музеја XXX*, Чачак, 2000, 289–312; Небојша Цвејић, „Библиографија Зборника радова Народног музеја у Чачку 2001-2010. године", *Зборник радова Народног музеја XL*, Чачак, 2010, 349–396.

18 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (26. јануар 1963–17. мај 1974), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 18. јуна 1970. године.

19 Раде Михаљчић, „Врањски гласник", *Енциклопедија српске историографије* (приредили Сима Ћирковић и Раде Михаљчић), Београд, 1997, 66–67; Срђан Рудић, „Гласник Међуопштинског историјског архива у Ваљеву (Гласник МИА Ваљево)", *Енциклопедија српске историографије* (приредили Сима Ћирковић и Раде Михаљчић), Београд, 1997, 72–73; Раде Михаљчић, „Glasnik muzeja Kosova i Metohije (Glasnik MKM)", *Енциклопедија српске историографије* (приредили Сима Ћирковић и Раде Михаљчић), Београд, 1997, 73; Станоје Бојанин, „Годишњак Међуопштинског историјског архива у Шапцу (Годишњак МИА Шабац)", *Енциклопедија српске историографије* (приредили Сима Ћирковић и Раде Михаљчић), Београд, 1997, 76–77; Раде Михаљчић, „Лесковачки зборник", *Енциклопедија српске историографије* (приредили Сима Ћирковић и Раде Михаљчић), Београд, 1997, 92–93; Раде Михаљчић, „Наша прошлост", *Енциклопедија српске историографије* (приредили Сима Ћирковић и Раде Михаљчић), Београд, 1997, 94–95.

20 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1952–1965, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1965. годину, бр. 01–476/25–12–1965.

21 М. Мариновић, „Једна зграда, а сто господара", *Чачански гласник*, Чачак, 23. август 1968, 33.

22 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1966–1970, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1969. годину, без броја.

23 Зорица Златић–Ивковић, „Настанак и развој музеја на отвореном - 'Старо село" у Сирогојну", *Музеји на отвореном : зборник*, Сирогојно, 2012, 15–21.

24 Љиљана Гавриловић, *О политикама, идентитетима и другим музејске приче*, Београд, 2009, 59–62; Ista, *Muzeji i granice moći*, Beograd, 2011, 125–142.

25 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1966–1970, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1969. годину, без броја; Р. Т., „Основан Клуб пријатеља музеја", *Политика Експрес*, Београд, 15. септембар 1969, 24.

26 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1966–1970, Уговор о изради пројекта етнографске изложбе (1970), без броја; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1970, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1970. годину, 01–97/01–04–1970.

27 Р. Тодоровић, В. Радишић, „После продаје споменика Другог устанка у Такову код Горњег Милановца. Очекује се акција јавног правобранилаштва", *Недељне новости*, Београд, 1. фебруар 1970, 25.

28 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (26. јануар 1963–17. мај 1974), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 9. фебруара 1971. године.

29 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1970, Перспективни план развоја Народног музеја за период 1970–1975, без броја.

30 Катарина Дмитровић, „Археолошко одељење", 259–264.

31 М. Јефтовић, „У центру Чачка откривено римско насеље", *Чачански гласник*, Чачак, 3. април 1970, 8; Гордана Јеремић, Александра Гојгић, *Римске терме у Чачку*, Чачак, 2012.

32 Лека Обућина, „Римске терме су веће културно благо од Дома културе који се ту подиже", *Чачански гласник*, Чачак, 4. април 1970, 6; Антон Рехнцер,„Из писама 'Политици". Како да се очува римско купатило у Чачку", *Политика*, Београд, 30. април 1970, 6.

33 Р. М. Маринковић, „Како прићи римским термама", *Чачански гласник*, Чачак, 24. децембар 1971, 12.

34 Градимир Петровић, „Орао њиву – појавио се лав!", *Експрес недељна ревија*, Београд, 17. мај 1970, 9.

35 Лека Обућина, „Планови и намере Народног музеја. Празнина не пуца", *Чачански гласник*, Чачак, 15. јануар 1965, 6.

36 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1966–1970, Закључци анализе стања културе на територији Општине Чачак, са посебним освртом на културни живот сеоског становништва, бр. 060/3, 30–03–1968; Благоје Радивојевић, „Анкета међу чачанским културним радницима. У чему су несугласице о даљем развоју културног живота у граду", *Политика*, Београд, 19. јануар 1966, 11.

37 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (26. јануар 1963–17. мај 1974), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 27. марта 1970. године

38 *Скупштина Општине Чачак. Секретаријат за скупштинске послове – служба за план и развој. Преднацрт програма развоја привреде и друштвених делатности у 1970. години (материјал за јавну дискусију* (без године и места издања), 16.

39 Милош Тимотијевић, *Модернизација балканског града (1944–1989) : компаративна анализа развоја Чачка и Благоевграда у епохи социјализма*, Чачак, 2012, 219–221, 253–254, 338–342, 485–503.

40 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1966–1970, Допис Осигуравајућем заводу „Југославија", филијала Чачак, бр. 01–122/04–03–1969; Б. Р., „Украдена стара икона непроцењиве вредности", *Политика*, Београд, 6. март 1969, 8; Михаило Танасковић, „У чачанском Народном музеју украдене слике Јанка Молера", *Чачански гласник*, Чачак, 7. март 1969, 14.

41 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1970, Допис Народног музеја у Београду Народном музеју у Чачку, бр. 450/6, 16–06–1970; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1966–1970, Реверс, бр. 450/82–1, 21–07–1970.

42 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1966–1970, Реверс, бр. 415/54, 20–10–1970.

43 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1971–1974, Реверс, бр. 46/69, 13–07–1971.

44 Зора Продановић, „Изложбена активност Народног музеја у Београду 1945–1980", *Музеолошке свеске 2*, Београд, 1982, 31.

45 Милован Урошевић, Милутин Тодоровић, *Економска школа у Чачку 1948–1998*, Чачак, 1998, 46–47.

46 НМЧ, Књига записника Стручног савета Народног музеја у Чачку (26. јануар 1963–17. мај 1974), Записник Стручног савета Народног музеја у Чачку од 14. новембра 1972. године.

47 Мирослав Пурић, „Изградња Дома културе у Чачку", *Изворник 27*, Чачак, 2012, 245–259.

48 *Дом културе Чачак : десет година рада 1971/1981*. (уредник Милијан Милошевић), Чачак, 1981, 6–36; Љубомир Марковић, „Културне установе и културно-уметничка друштва у Чачку", 632–633; Мила Влајчић, „Путоказ", у: Мила Јовашевић, Марија Орбовић, *Часопис 'Градац" . Библиографија 1–151* (1974–2004), Чачак, 2005, 8–9.

49 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1970, Извештај о раду Народног музеја у Чачку 1966–1969, без броја; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1970, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1969. годину, без броја.

50 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, publika, marketing : stalne muzejske postavke i Njegova Visost Posetilac*, 149–153.

51 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1972. годину, без броја.

52 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1973–1976, Извештај Комисије матичних музеја о посети Народном музеју у Чачку (новембар 1972), бр. 28–03–1973.

53 Б. Радивојевић, „Угрожена најстарија зграда у Чачку. Јованови двори у опасности", *Политика*, Београд, 21. јун 1972, 12; Р. М. Маринковић, „Забележено у Народном музеју у Чачку. Заштитиће се конак Јована Обреновића", *Чачански гласник*, Чачак, 1. јули 1972, 10.

54 Р. М. М., „Ученици постају чланови Клуба пријатеља Музеја", *Чачански гласник*, Чачак, 2. фебруар 1973, 8; С. Танкосић, „Акција Народног музеја", *Вуковац*, Чачак, април, 1973, 4; М. Ј., „Музеј затворен – музеалци раде", *Политика*, Београд, 1. август 1973, 12.

55 Милован Вуловић, „Култура и привреда. Искуства Народног музеја у Чачку", *Чачански гласник*, Чачак, 14. јануар 1973, 8.

56 Аноним, „Зашто је затворен Музеј револуционарне омладине", *Чачански гласник*, Чачак, 24. децембар 1971, 12; Р. М. М., „Што пре отворити Музеј револуционарне омладине", *Чачански гласник*, Чачак, 17. новембар 1972, 8; Н. З., „Затворена оба музеја", *Вечерње новости*, Београд, 18. новембар 1972, 18.

57 Аноним, „Поново ће бити отворен Музеј револуционарне омладине", *Чачански гласник*, Чачак, 12. јануар 1973, 8.

58 Р. М. Маринковић, „Забележено у чачанском Народном музеју. Нова поставка у конаку Јована Обреновића", *Чачански гласник*, Чачак, 23. фебруар 1973, 7.

59 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1973. годину, без броја; НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1974. годину, без броја.

60 Милован Вуловић, „Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1973. годину", *Зборник радова Народног музеја IV*, Чачак, 1973, 289–296; Милован Вуловић, „Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1974. годину", *Зборник радова Народног музеја V*, Чачак, 1974, 311–317; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1973–1976, Програм развоја Народног музеја у Чачку за период 1976–1980. године, без броја; Милош Тимотијевић, „Сталне поставке и изложбена активност музеја 1953–2002", 254–257.

61 Милош Тимотијевић, „Сталне поставке и изложбена активност музеја 1953–2002", 254–257; Мирослав Пурић, „Изложбена делатност Народног музеја у Чачку", 273–274, 278–281.

62 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1970, Извештај о раду Народног музеја у Чачку 1966–1969, без броја; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1970, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1970. годину, 01–97/01–04–1970; Милован Вуловић, „Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1973. годину", *Зборник радова Народног музеја IV*, Чачак, 1973, 289–296; Милован Вуловић, „Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1974. годину", *Зборник радова Народног музеја V*, Чачак, 1974, 311–317; Радивоје Бојовић, „Одељење за историју", 268; Снежана Шапоњић–Ашанин, „Одељење за етнологију", *Зборник радова Народног музеја XXXI*, Чачак, 2001, 276; „Списак стално запослених радника у Народном музеју у Чачку 1952–2002", 281–283.

63 „Anketa 'Biltena': izložbe, publikacije, razmena stručnjaka, kadar i finansije u 1972. godini", *Bilten Zajednice muzeja Srbije, br. 2*, Beograd, 1972, 85–105.

Свечано отварање нове сталне поставке у Конаку Јована Обреновића (1974)

Са отварања изложбе „Тито и пионири" (1978)

Време професионализације (1974-1990)

Као и у претходној деценији, на развој музеја у Србији одлучујућу улогу одиграла је нова законска регулатива. Устав из 1974. године пренео је велике надлежности на општине у којима се оснивају Самоуправне интересне заједнице (СИЗ-ови). Премештање одлучивања пренето је на ове органе, а држава се полако повлачила из директне контроле. Идеолошки и политички примат Партије и даље је постојао, али је отворена могућност за самосталније деловање. То је време када је и основана Заједница музеја Србије (1970), која је на подручју „уже" Србије реорганизована 1977. године. Праћење нових музеолошких трендова, као што је теорија и пракса „нове музеологије", у потпуности је заобишло Србију, ако се занемари неколико текстова у стручним часописима.[1]

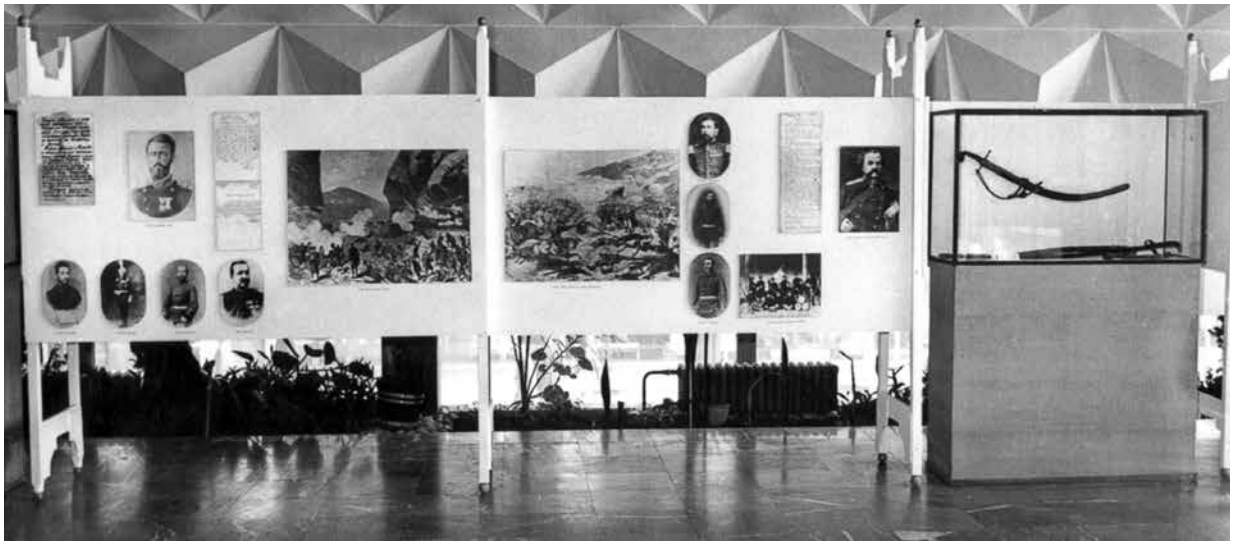
Музеј у Чачку ни у овом периоду (1974-1990) није успео да реши највећи број проблема који су га оптерећивали. Основна делатност установе имала је своју реализацију, али су недостатак простора за излагање и мали број кустоса отежавали рад и развој институције (1975).[2] Све бројније и вредније збирке није било могуће изложити у постојећим објектима, за чије је одржавање требало уложити новац (препокривање Конака Јована Обреновића). Музеј није имао ни аларме, па је постојала опасност од крађа, што се у будућности и догодило.[3]

Идеја да се у центру града створи музејски комплекс, јединствен у Србији, могла је да створи потпуно нов градски идентитет и да постане покретач развоја туризма. Комплекс је требало да сачињавају Конак Јована Обреновића, етно-парк у дворишту Музеја, зграда Старог начелства или зграда Економске школе са новом музејском поставком, Музеј револуционарне омладине и Галерија „Надежда Петровић" која је требало да се поново интегрише са Музејом.[4]

Већ половином 70-их година постало је јасно да је овако амбициозан план готово немогућ, мада Музеј није одустајао од проширења изложбеног простора у згради Економске школе (1976), док би у Конаку био Етнографски музеј, а у дворишту етно-парк (који су звали и „микро-етно", са планом реализације у периоду 1977-1980). Захтеви да се поставе аларми и запосле нови стручњаци понављани су сваке године. Једна од битних новина у раду установе била је усмеравање рада на прикупљању предмета из грађанских породица, као и обимнијем микрофилмовању архивске грађе везане за чачански крај, која се налазила у другим градовима. Стара идеја о отварању Музеја овчарско-кабларских манастира пројектована је и у овом раздобљу, па је отварање планирано за 1978. годину.[5] У исто време у јавности је преко медија ширен апел о прикупљању етнографског материјала.[6]

Време је показало да су то били нереални или из необјашњивих разлога нереализовани планови. Од етно-парка се одустало после 1977. године, зграда Економске школе никада није добијена, а Музеј овчарско-кабларских манастира у својој првобитној замисли никада није ни реализован. Велики губитак установа је претрпела 1977. године када је у саобраћајном удесу погинула историчарка уметности Душанка Ранковић-Вучићевић, чија је посвећеност истраживању манастира и цркава у околини Чачка донела веома вредне и релевантне научне резултате.[7]

Битна новост у односу на ранију епоху, у којој је у потпуности доминирала идеологија, било је постепено окретање темама из националне историје и јавна промоција таквих до-

Поставка изложбе „Јаворски рат 1876" у простору Дома културе у Чачку (1976)

гађаја. Тако је 1975. године Будимир Давидовић, јунак из Првог светског рата, јавно и свечано предао своја одликовања из ратова Музеју у Чачку.[8] Следеће године (1976) Музеј је од ћерки пуковника Драгутина Гавриловића добио одликовања из Првог светског рата.[9]

С друге стране, Музеј је 1977. године имао низ манифестација у вези са обележавањем „Титових јубилеја" (изложбе, предавања), а ширена је и сарадња са школама и вртићима. И поред тога, установа није добила боље услове рада. Исте године Музеј је имао две провале у којима је један број предмета оштећен.[10] Али то није био једини проблем, јер су неуређене санитарије код Музеја револуционарне омладине одбијале посетиоце.[11]

Исте године (1977) Народни музеј у Чачку доноси одлуке (образац за целу државу) према којима су утицај и контрола политике и идеологије над радом установе појачани. Образује се програмски савет од девет чланова (пет из установе). Четири преостала делегирала је „друштвена заједница" и чинили су их по један представник Савеза комуниста, СУБНОР-а, Савеза синдиката и Општине Чачак.[12]

Независно од тога, Музеј је обављао своју делатност, све више се усмеравајући на прикупљање предмета везаних за сам град, као и догађаје и личности из балканских и Првог светског рата (у сарадњи са Удружењем носилаца Албанске споменице, као и појединих школа у општини). НОБ је и даље имао приоритет, али су се иза идеолошких императива појављивали обриси нових збирки и тематских целина које се обрађују.[13]

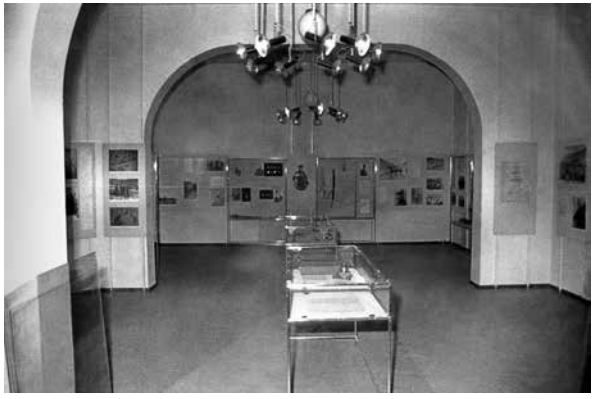
Музеј је за дотадашња достигнућа у области културе председник СФРЈ Јосип Броз Тито одликовао 24. октобра 1978. године Орденом републике са бронзаним венцем.[14] Четири године касније (1982) Народни музеј у Чачку добио је и *Вукову награду*.[15] Највише признање у музеологији, награду *Михајло Валтровић*, коју додељује Музејско друштво Србије, добила је и Милена Икодиновић, археолог Музеја у Чачку (1990),

али јој због несрећених прилика у земљи никада није додељена.[16]

Општина Чачак је на нешто другачији начин вредновала рад Музеја и културе уопште у Чачку. Она је имала намеру да установе културе усмери на „слободну размену рада" са месним заједницама и предузећима (1981), заправо да их окрене ка тржишту, јер су сви (осим Дома културе) у потпуности били на буџету локалне самоуправе. С друге стране, у периоду 1978-1979. године Општина је велики новац уложила у сеоске домове културе (15 домова), док у граду није било тако великих инвестиција.[17] Народни музеј у Чачку је у овом периоду (1981-1990) успевао да изван буџета Општине обезбеди просечно 11% од укупног буџета, а тај новац је улаган у најразличитије програмске активности.

Музеј је и даље био без аларма, па је долазило до крађа. Тако су из Конака Јована Обреновића 1981. године нестали кубура Милоша Обреновића, као и део тока Милића Радовића, војводе из Првог српског устанка. Ови предмети никада нису пронађени, као ни починиоци крађе.[18] Нова провала у сталну поставку у Конаку уследила је 1987. године, када су двојица малолетника украла драгоцене археолошке предмете са локалитета у Атеници. Срећом, предмети су враћени, па је Народни музеј у Чачку сачувао највреднију, европски значајну збирку археолошких предмета.[19] Провала је извршена и у Кушића хану у Ивањици (1988). Један број предмета је оштећен, а остатак је пренет у Народни музеј у Чачку.[20]

Вишедеценијска тежња да Музеј добије простор у коме би постављао повремене изложбе коначно је реализована 1980. године.[21] Прва изложба у новом простору (*Стари Чачак*) отворена је 6. децембра 1980. године.[22] Недостатак стручних кадрова и мали простор за излагање деценијама су ометали развој Музеја, а Галерија је само делимично решила тај проблем. Нови простор омогућио је интензивнију изложбену делатност, тако да је у периоду 1980-1990. године у Галерији Народног музеја приређено 49 изложби најразличитије врсте, у којима доминирају тематске изложбе свих одељења Музеја.[23] Дошло је и до наглог повећања броја посетилаца са око 3.000 (1980) на око 10.000 (1981-1990) годишње.

Поставка изложбе „Ратни пут X пука 1912–1918" у простору Галерије Народног музеја у Чачку (1984)

Народни музеј у Чачку је добио и управу над *Спомен-парком борбе и победе*, радом вајара Богдана Богдановића (1980). Неколико година касније покренута је идеја да се Спомен-парк уреди и опреми свим потребним инсталацијама, чуварима, киосцима за сувенире, пиће и храну, како би постао туристичка атракција (1984).[24] Овај пројекат никада није реализован, мада су кустоси Музеја у Чачку повремено имали задатак да воде посетиоце и кроз Спомен-парк и код споменика Танаску Рајићу на Љубићу. Обе локације могле су да постану веома важна туристичка одредишта, али се то никада није десило.

Стари план да се отвори етно-парк није напуштана ни у овом периоду. СИЗ културе Чачка имао је намеру да се он отвори у Атеници (1983).

Будимир Давидовић предаје своја одликовања Миловану Вуловићу, директору Музеја у Чачку (у позадини стоји Радован М. Маринковић) (1975)

Међутим, Народни музеј у Чачку одбио је овај предлог, јер су имали план да етно-парк отворе код мотела „Ливаде" у Прељини, тако да су сматрали да је „нецелисходно" да се формирају два етно-парка на територији једне општине.[25] Као ни ранији планови, ни ова два нису реализована.

Повећање броја изложби Народног музеја у Чачку, као и њиховог квалитета, није било условљено само отварањем новог изложбеног простора. Заправо тек са запошљавањем нових, младих и стручних људи, Музеј у Чачку побољшао је свој рад. Новине у раду уследиле су доласком историчара уметности Ангелине Фолгић-Корјак (1978-1985), која је своја истраживања усмерила на уметност XVIII и XIX века и која је основала редовну годишњу манифестацију „Дечји мајски салон" (1983). Од 1985. године као историчар уметности ради Делфина Рајић (од 2005. године и директор Музеја), која је наставила рад својих претходница.[26]

Музеј је добио и нове историчаре, најпре Радивоја Бојовића (1981), чији је рад на прикупљању предмета и формирању збирки за период пре 1918. године, организовању низа изложби и сталних поставки, донео трајне резултате у раду Музеја у Чачку, а потом и Слободана Невољицу (1989).[27] Радивоје Бојовић је и први кустос Народног музеја у Чачку који је имао научно истраживање изван Србије и Југославије (Москва, 1988).[28]

Од 1982. године у Музеју раде и археолози Лидија Никитовић и Оливера Марковић (која је обављала и обавезе кустоса-педагога).[29] Све то условило је организацију нових археолошких истраживања, као и изложбе археолошког материјала, што је изостајало у ранијем периоду. Рад младих кустоса на прикупљању нових предмета, организовању нових археолошких истраживања, укључивање у истраживачке пројекте регионалног и националног значаја, формирање збирки, као и повећана изложбена делатност, омогућили су да се у перспективи лакше и квалитетније организује рад на реализацији нове сталне поставке.

Велики значај за установу имао је и долазак конзерватора Катарине Грујовић (1980) и Милице Дрињаковић (1989), четири водича (Радмила Милановића и Анђелије Чвркйћ 1983, Зоране Бојовић 1986. и Ирене Мирковић 1988. године), као и новог особља за техничку подршку (Миодрага Врањевца 1983, Добриле Роглић 1985. и Биљане Витровић 1988. године).[30]

Народни музеј у Чачку имао је 1990. године 19 запослених, од тога девет кустоса (пре 1981. само четири), односно 14 нових радника. Установа је потпуно променила свој лик, кадровски се обновила и подмладила и добила стручно особље које је својим радом, интересовањима и темама које су покретали остварило вредне резултате. Помаци су били видљиви на свим нивоима, а највише у организовању квалитетних изложби и већој посети.

Структура изложби постепено је промењена. Теме у вези са радничким покретом и НОБ-ом нестају (последња изложба тог типа приређена је 1986)[31], а замењује их национална историја за коју је у претходним деценијама, сасвим јавно, прикупљен вредан и релевантан музеолошки материјал, највише заслугом историчара Теодосија Вукосављевића и Радивоја Бојовића. У исто време етнолог Невенка Бојовић приређује низ етнолошких изложби, од којих је прва у историји Музеја постављена 1977. године. Отворене су и две сталне поставке у традиционалним сеоским кућама у широј околини Чачка (*Кушића хан* у Ивањици 1981. и *Тадића кућа* у Горњем Дупцу 1985, аутор Невенка Бојовић). Музеј у Чачку приредио је и две сталне музејске поставке у Горњем Милановцу [поставку у вези са породицом Настасијевић (1987) и *Музеј радничког покрета и НОБ-а* (1988)].[32] Симболичан увод у једно ново доба уприличен је 1990. године када је изложбу *Ризнице овчарско-кабларских манастира* (аутора Делфине Рајић) отворио тадашњи владика жички Стефан, што је само пар година раније било потпуно незамисливо.

Новост у раду установе у овом периоду било је и покретање научно истраживачких пројеката у којима је Народни музеј у Чачку био носилац посла. Први у низу био је *Ликовно стваралаштво XIX века на територији општина Чачак, Лучани и Горњи Милановац* (1983).[33] Већ следеће године започињу још два пројекта (археолошки и етнолошки), чија је реализација потрајала до краја деценије, укључујући и нова археолошка истраживања која су привукла велику пажњу јавности, посебно ископавања на рановизантијском локалитету Градина на Јелици изнад Чачка.[34] Музеј је у овом раздобљу (1975-1990) организовао укупно 40 археолошких ископавања. Теме у вези са историјом нису

Екипа Народног музеја у Чачку (Драгољуб Трнавац, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић и Лидија Никитовић) на рекогносцирању у Горњим Бранетићима (1987)

увршташване у истраживачке пројекте, мада је делатност историчара, посебно изложбена, била најдинамичнија и са вредним резултатима.

Као и ранијих деценија, Музеј у Чачку је и даље позајмљивао своје предмете који су са великим тематским изложбама гостовали изван Југославије. Предмети из археолошког налазишта у Атеници по други пут се излажу у иностранству (Софија, фебруар-март 1979) у оквиру изложбе *Грчко–илирско благо*.[35] Предмети са истог налазишта приказани су и у оквиру изложбе *Праисторија Србије* коју је Народни музеј у Београду организовао у Данској 1981. године (Скиве и Копенхаген).[36]

Наушница из Коштунића презентована је на изложби *Накит из средњовековних некропола на тлу Србије од IX до XV века* коју је Народни музеј у Београду организовао маја 1982. године.[37] Иста изложба уприличена је и у Москви 1982. године, што је био први приказ српског средњовековног уметничког стваралаштва у СССР-у.[38] Три године касније иста наушница била је и у Загребу (јун-август 1985) на изложби *Ремек дела српске средњовековне уметности из музеја, ризница, манастира и цркава*.[39]

После великих тематских изложби посвећених националној историји, а организованих у Галерији Музеја у Чачку,[40] почиње и потражња предмета из збирки историјског одељења за велике тематске изложбе које су се организовале у Србији. Прва позајмица била је за изложбу *Србија у балканским ратовима* коју је организовао Историјски музеј у Београду (1987). Најважнији експонат свакако је била сабља војводе Степе Степановића коју је добио од Шукри–паше приликом заузећа Једрена 1913. године.[41] То је био само почетак низа позајмица предмета из збирки историјског одељења Музеја у Чачку које су уследиле у следеће две деценије.

Низ нових изложби пратило је и штампање каталога. До 1980. Музеј је издао само 13, а у периоду 1980-1990. године 25 каталога. Зборник је редовно излазио сваке године, али када су у питању посебна издања није забележена тако велика активност, што је велика штета, јер је Народни музеј већ тада поседовао довољно стручне кустосе и за издавање монографија. Установа чак и оне радове које су остварили кустоси није објавила (публикација *Моравички занати и занимања* аутора Невенке Бојовић).[42] Музеј је у овом периоду постао релевантна установа културе у граду, препознатљива по квалитетном раду на нивоу Србије и Југославије, са разгранатом разменом публикација које су слате у иностранство. Повећање квалитета програма условило је и већу посету и израженије интересовање јавности за издавачку делатност, мада су Дом културе и Уметничка галерија имали бољу позицију у општинском буџету, скупље програме и могућност сопствене зараде (Дом културе). Ако се буџет Музеја у Чачку (1985 – 19.720.000) пореди са Музејом у Титовом Ужицу (1985 – 78.670.000)[43], одмах се уочава огромна финасијска разлика која се односи на улагање у ове две историјске институције. Музеј у Чачку је у читавом овом периоду имао четири до пет пута мањи буџет него Народни музеј у Ужицу. То се може оправдати величином Музеја у Ужицу, његовим значајем у неговању традиција партизанског покрета, бројем запослених, дотацијама од централне власти, али и бољим односом локалних власти према култури.

И поред видног напретка, Музеј у Чачку ни у овом раздобљу није решио основне проблеме, што је и даље ометало развој установе. Није обезбеђен нови простор за сталну поставку која је остала ограничена на Конак Јована Обреновића и кућу Вула Пантелића у којој је био Музеј револуционарне омладине. Обе зграде нису ни грађевински обнављане, што је створило низ проблема у будућности. Сталне поставке имале су застарели музеолошки приступ излагања предмета, независно од тематике која је изгубила идеолошко–политички значај у другој половини 80-их година XX века. Велики планови за проширење у згради Старог начелства, односно Економске школе, нису реализовани, што је трајно ограничило развој установе. Одустало се и од идеје да се у дворишту Музеја отвори етно–парк, као и лапидаријум са сеоским надгробним споменицима. Од плана за отварање Музеја овчарско–кабларских манастира реализовано је само сређивање и презентовање за јавност ризнице манастира Никоља (1989).

Несналажење, а делимично и нереални планови, основни су узрок ових неуспеха у време када је тако скупе пројекте било лакше спровести него у наредним деценијама испуњеним политичким потресима и општим сиромаштвом. У годинама које су долазиле нису се указивале прилике за било какво проширење сталног изложбеног простора, нити за значајније повећање стручног особља неопходног за развој установе.

1 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse,* Valjevo, 2012, 245–247.

2 Милован Вуловић, „Извештај о раду Народног музеја за 1975. годину", *Зборник радова Народног музеја VI*, Чачак, 1975, 393–396.

3 Милован Вуловић, „Извештај о раду Народног музеја за 1976. годину", *Зборник радова Народног музеја VII*, Чачак, 1976, 275–283.

4 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1973–1976, Извештај Комисије матичних музеја о посети Народном музеју у Чачку (6. новембар 1974), бр. 40/45, 18–11–1974.

5 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1973–1976, Програм развоја Народног музеја у Чачку за период 1976–1980. године, без броја; Радован. М. Маринковић, „Изводи из средњорочног програма развоја (1976–1980)", *Култура. Лист Заједнице културе Чачак*, бр. 44, Чачак, април 1976, 3; Р. Петровић, „Јубилеји и поводи. Сведочанства богате прошлости", *Политика,* Београд, 30. април 1977, 24.

6 Снежана Шапоњић–Ашанин, „Одељење за етнологију", 275.

7 Радомир Станић, „ IN MEMORIAM : Душанка Ранковић–Вучићевић (1932–1977), *Зборник радова Народног музеја VII*, Чачак, 1976, 285–291; Делфина Рајић, Милош Тимотијевић, *Манастири Овчарско– кабларске клисуре (друго допуњено и измењено издање)*, 34, 38.

8 М.Ђ., „Јунак предао одликовања Народном музеју", *Чачански глас*, Чачак, 4. април 1975, 8.

9 Теодосије Вукосављевић, Радивоје Бојовић, „Ордење Драгутина Гавриловића у витринама Народног музеја", *Чачански глас*, Чачак, 6. фебруар 1976, 8.

10 НМЧ, Регистар : жалбе и тужбе 1967–1998, Пресуда провалницима у Музеј револуционарне омладине, бр. 188/78; НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1977. годину, без броја; Милован Вуловић, „Извештај о раду Народног музеја за 1977. годину", *Зборник радова Народног музеја VIII*, Чачак, 1977, 275–283; Р. М. Маринковић, „Сигнали. Неко је, ипак, одговоран ", *Чачански глас*, Чачак, 16. децембар 1977, 6.

11 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1978, Допис СИЗ-у културе у Чачку, 01–127/26–06–1978.

12 „Споразум о образовању Програмског савета у Народном музеју", *Службени лист Општине Чачак (1/77)*, бр. 1, Чачак, јануар 1977, 9.

13 Милован Вуловић, „Програм развоја Народног музеја у Чачку од 1981. до 1985. године", *Зборник радова Народног музеја X*, Чачак, 1979, 435–443.

14 Аноним, „Свеченост у Народном музеју. Орден за успешан рад", *Чачански глас*, Чачак, 27. октобар 1978, 3.

15 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1976–1983, Извештај о раду Народног музеја за 1982. годину, бр. 20/11–02–1983.

16 Награда никада није званично уручена због неажурности Удружења и тешкоћа у раду услед политичког распада Југославије.

17 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1981, Информација о организованости, проблемима и даљем развоју културе Општине Чачак (1981), 01–55/13–04–1981.

18 НМЧ, Регистар : жалбе и тужбе 1967–1998, Допис Секретаријату за унутрашње послове у Чачку, бр. 01-137/06-08-1981; Д. Оташевић, „Из Народног музеја у Чачку. Нестала кубура кнеза Милоша", *Чачански глас*, Чачак, 21. август 1981, 8; Мирјана Живковић, Миленко Мишо Тодоровић, *Крађа културног и националног блага Југославије*, Београд–Горњи Милановац, 1995, 373–374.

19 НМЧ, Регистар : Основна делатност 1987–1990, Потврда од СУП-а Чачак о предаји украдених предмета, бр. 150/21–10–1987; Р. М. Маринковић, „После похаре Народног музеја у Чачку. Трагична опомена", *Чачански глас*, Чачак, 15. октобар 1986, 7; Р. П., „После крађе у чачанском Музеју. Ухваћени провалници", *Политика*, Београд, 16. октобар 1987, 24.

20 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Извештај рада етнолошког одељења за 1988. годину, без броја.

21 Радован. М. Маринковић, „Забележено у Народном музеју. Послова напретек", *Култура. Лист Заједнице културе Чачак, бр. 6*, Чачак, јун 1980, 2.

22 Радован М. Маринковић, „Прва изложба у Галерији Народног музеја у Чачку. Отворене завесе времена", *Чачански глас*, Чачак, 12. децембар 1980, 5.

23 Мирослав Пурић, „Изложбена делатност Народног музеја у Чачку", 282–286.

24 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1984. годину, без броја.

25 НМЧ, Регистар : финансијско пословање 1981–1983, Допис СИЗ-у културе, бр. 216/21–07–1983.

26 Делфина Рајић, „Одељење за историју уметности", 272.

27 Радивоје Бојовић, „Одељење за историју", 268–271; „Списак стално запослених радника у Народном музеју у Чачку 1952–2002", 281–283.

28 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1988. годину, без броја.

29 „Списак стално запослених радника у Народном музеју у Чачку 1952–2002", 281.

30 „Списак стално запослених радника у Народном музеју у Чачку 1952–2002", 282–283.

31 Изложбу постављену 1986. године поводом 100–годишњице рођења Косте Новаковића посетили су Милош Минић и Иван Стамболић, што је уједно била и најрепрезентативнија посета коју је Музеј у својој прошлости имао на неком отварању својих изложби (Аноним, „Поводи. На достојан начин", *Чачански гласа*, Чачак, 12. јун 1986, 7).

32 Милош Тимотијевић, „Сталне поставке и изложбена активност Музеја 1953–2002", 256–258; Мирослав Пурић, *н. д*., 274–275, 281–286.

33 А. М., „Први научни пројекат", Чачански глас, Чачак, 12. август 1983, 6.

34 Р. М. Маринковић, „Народни музеј у Чачку у 1984. години. Три научна пројекта", *Чачански гласа*, Чачак, 2. фебруар 1984, 8; Р. М. Маринковић, „Забележено на седници програмског савета Народног музеја. Ризнице прошлости све отвореније", *Чачански гласа,* Чачак, 13. децембар 1986, 6; Р. М. Маринковић, „Народни музеј у Чачку реализује више научних пројеката. Доказивање стручности", *Чачански гласа*, Чачак, 2. фебруар 1989, 6.

35 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1979, Допис Народног музеју у Београду Народном музеју у Чачку, бр. 51/3, 11–01–1979.

36 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1980, Допис Народног музеју у Београду Народном музеју у Чачку, бр. 177/29, 21–10–1980; НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1980, Допис Народног музеју у Београду Народном музеју у Чачку, бр. 177/29, 21–10–1980; Зора Продановић, „Изложбена делатност Народног музеја у Београду 1981–1990", *Музеолошке свеске 5*, Београд, 1991, 8, 55.

37 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1982, Допис Народног музеја у Београду Народном музеју у Чачку, бр. 101/22, 31–03–1982.

38 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1982, Допис Народног музеја у Београду Народном музеју у Чачку, бр. 101/45, 24–06–1982.

39 НМЧ, Регистар : основна делатност музеја 1985, Допис Народног музеја у Београду Народном музеју у Чачку, бр. 104/7, 13–05–1985.

40 Теодосије Вукосављевић, Радивоје Бојовић, *Ратни пут десетог пука 1912-1918.* (каталог изложбе), Чачак, 1984.

41 НМЧ, Регистар : Основна делатност 1987–1990, Допис Историјског музеја Србије у Београду Народном музеју у Чачку, бр. 305/2, 18–12–1987.

42 Невенка Бојовић, Радован М. Маринковић, *Моравички занати и занимања*, Ивањица, 1990.

43 Живота Марковић, „Четрдесет година Народног музеја Титово Ужице 1946–1986", *Народни музеј Титово Ужице 1946–1986.* (уредник Живота Марковић), Титово Ужице, 1986, 46.

Отварање изложбе „Забаве у старом Чачку" (1991)

Свечано отварање сталне поставке „Градске куће" (1992)

Тражење оријентације у време распада државе (1991-2000)

Распад СФРЈ и слом једнопартијског уређења земље одразио се и на рад музеја у Србији. Самоуправни социјалистички систем је укинут, држава је поново почела да директно управља музејима, а запослени су имали статус чиновника. Општа криза условила је и кризу музеја, изостанак праћења нових трендова у свету, ужурбано мењање сталних поставки и покушаје тражења ослонца у националној историји и традицији. Материјална оскудица онемогућила је већа улагања, тако да су музејски радници били препуштени самоиницијативи и сналажењу у свом раду.[1]

Непосредно пред рат и распад Југославије (1991), Музеј у Чачку био је у току реализације пет пројеката које је финансирала Републичка заједница науке. Установа је у претходној деценији имала велики успон у свом раду, тако да се очекивао наставак раније започетих активности. Јавност је ипак уочавала да је институција и даље затворена за своју околину. Превазилажење овог недостатака, према схватању дугодишњег директора Музеја Милована Вујовића, требало је да се реши кроз нове музејске поставке, издаваштво и изложбе, посебно оне покретне. Комуникација са јавношћу остваривана је заправо на традиционалан начин, али ни такав приступ није био известан, јер је због нередовних прилика у држави финансирање културе и њених програма непрекидно одлагано.[2]

Независно од ових проблема постојао је простор за нове продоре и бољу комуникацију са јавношћу. Прва јавна презентација *Зборника радова Народног музеја* уприличена је тек децембра 1991. (двадесети број), али само за сараднике коју су објављивали чланке у часопису и неколицину новинара.[3] Сличан скуп организован је и 1996. године поводом изласка из штампе XXV броја *Зборника радова Народног музеја*.[4] Промоција књиге Родољуба Петровића *Чачак у прошлости* у издању Музеја, организована је у просторијама Општине, а не Музеја.[5] То је уједно била и прва јавна промоција било ког посебног издања Народног музеја у Чачку. Шира јавност је још увек била изван ових дешавања и није укључивана у живот установе, нити је руководство Музеја такву праксу доживљавало као недостатак у раду.

С друге стране, Музеј је у овом периоду организовао четири научна скупа од којих се по значају издвајају два [*Богородица Градачка у историји српског народа* (1992) и *Ибарска војска у српско-турским ратовима 1876-1878* (1996)], која су била отворена за јавност и праћена изложбама посвећеним темама покретаним на скуповима, а иза којих су приређена и два веома запажена зборника радова. Народни музеј у Чачку био је 1996. године и домаћин Конгресу историчара уметности Србије.[6]

Поводом четири деценије рада (1992) Музеј се и даље жалио да нема довољно простора за излагање и да је за град увек било пречих послова.[7] Ипак, 1992. године дошло је до велике промене. Поставка Музеја револуционарне омладине је уклоњена, а на њеном месту је у кући Вула Пантелића уприличена поставка *Градске куће у Чачку с краја XIX и почетка XX века* (аутор етнолог Невенка Бојовић).[8] Нова епоха захтевала је идентификацију са наслеђем грађанске класе и осврт на урбани живот, што је новом поставком и приказано. Посета Музеју револуционарне омладине спала је на 218 (1991), да би нова поставка просечно имала око 2.000 посетилаца годишње (1992-2000).

Но, у поставци су и овога пута изостали предмети везани за сеоско етнографско наслеђе, иако је тај недостатак пратио Музеј од самог оснивања (1952), а у наредним деценијама многобројни планови нису реализовани (етно-парк, етнографска поставка на спрату или у

целом Конаку Јована Обреновића). За разлику од ових неуспешних покушаја, Музеј у Чачку уприличио је поставку ентеријера сеоске куће у Конаку Сретена Чолића у селу Вранићи код Чачка (1994), која због удаљености заправо и нема посету.[9] То је уосталом образац који се понавља широм Србије када су у питању објекти ове врсте.[10] У самом граду изостало је приказивање сеоског етнографског наслеђа, иако је у дворишту Музеја за те потребе купљена сеоска кућа (полубрвнара). Тај простор је према плану (1995/96), који је презентовала етнолог Невенка Бојовић, требало да после сређивања буде допуна сталне поставке *Градске куће у Чачку с краја XIX и почетка XX века*.[11]

С друге стране, Невенка Бојовић је 1994/95. године снимила низ телевизијских емисија (етно-филмови), од којих су неки добили и награду на смотри Етнолошких филмова у Кучеву (1995).[12] У следећој деценији етнолози Народног музеја у Чачку имали су низ акција сличне садржине.

За разлику од ранијих деценија, после 1991. године било је све мање новца за многобројне активности. Музеј је овај недостатак покушавао да надомести сарадњом са спонзорима, којима је омогућавао да презентују своје производе у Галерији Народног музеја у Чачку (1993/94).[13]

Независно од велике кризе у којој се налазила земља, Музеј је наставио са великом изложбеном активношћу, приређујући укупно 79 изложби (период 1991-2000), од тога четири сталне поставке. Све до 1991. године Музеј у Чачку са својим изложбама није гостовао изван регионалних оквира. Тек 1991. године са изложбом *Пуковник Драгутин Гавриловић* (аутор Радивоје Бојовић) Народни музеј у Чачку имао је гостовање у Београду. У наредним годинама и етнолози су имали гостовање својих изложби у Београду [*Орнаментика на надгробним споменицима*, аутор Невенка Бојовић (1996) и *Чарапе и назувице*, аутор Снежана Шапоњић-Ашанин (1997)].

С друге стране, сужавана је територија која је била у надлежности Музеја у Чачку, јер је 1995. године у Горњем Милановцу основан Музеј Рудничко-таковског краја за који је издвојен и одређен број предмета.[14] Највреднији предмети ипак су остали у власништву Народног музеја у Чачку, где се и данас налазе. Као и у ранијим периодима и у овој деценији Музеј у Чачку редовно је позајмљивао своје предмете за бројне тематске изложбе у целој Србији. То су већином били предмети из збирки историјског одељења, од којих свакако треба издвојити излагање почасне сабље генерале Косте Протића (1878) на великој изложби *Хладно оружје Србије, Црне Горе и Југославије 19-20. век* (1997) коју је организовао Војни музеј у Београду.[15] Музеј је за свој допринос развоју културе у Општини Чачак 1997. године добио и највише признање које је тада додељивано у локалним оквирима – *Октобарску награду*.

Највећа промена у изложбеној делатности Музеја догодила се 1996. године када је приређена нова стална поставка. Од 1953. године на спрату Конака био је приказ НОБ-а, радничког покрета, социјалистичке изградње. Нова поставка музеолошки је презентовала устанке и ратове од 1804. до 1941. године, тако да су некадашњи идеолошки садржаји потпуно отклоњени, а пажња усмерена на националну историју из ранијих периода. Ни ова (као ни претходне уосталом) стална поставка није прожета етнографским материјалом.[16]

Промена сталне поставке 1996. године, као и одлазак у пензију Милована Вуиловића (после 34 године проведене на месту директора), били су симболичан завршетак читаве једне епохе. Исте године у граду је дошло до политичких промена у вођењу локалне самоуправе, а установа је добила нови управни одбор, директора (етнолога Невенку Бојовић), улазећи на тај начин постепено у период транзиционих промена.

Традиционални рад установе промењен је и добијањем првог рачунара (крајем 1996), почетком уноса података у електронски каталог

Колектив Народног музеја у Чачку приликом отварања нове сталне поставке у Конаку Јована Обреновића (1996) слева надесно: Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Оливера Марковић, Милован Вуловић, Снежана Шапоњић-Ашанин, Невенка Бојовић, Радивоје Бојовић, Лидија Никитовић, Дејан Петровић, Анђелија Чвркић, Зорана Бојовић и Слободан Марковић (седи)

(МИСС) и каснијим повезивањем на интернет.[17] Била је то једна од темељних промена која ће изменити рад целе установе.

С друге стране, објекти у којима се налазио Музеј са својим поставкама, депоима и канцеларијама, изискивали су хитне поправке. Најпре је препокривен Конак (1997), а затим су покренути радови на санацији зграде Старог начелства коју је озбиљно угрозило ширење влаге у зидовима (1998).[18] То је пореметило и изложбену активност, па Галерија Музеја није радила.[19] У исто време извршена је промена електричних инсталације у згради Старог начелства и постављени су нови рефлектори у Галерији (1998-1999). Рад установе био је готово потпуно обустављен током зиме 1999/2000. године, јер није било мазута за грејање просторија.[20]

Због бомбардовања 1999. године Музеј је био принуђен да евакуише највредније предмете из поставки у Конаку Јована Обреновића и Градске куће. Запосленима је уведена радна обавеза дежурства, а један део њих био је мобилисан у војску и упућен у јединице по ратном распореду. Планирани програм изложби није могао да се реализује, број посетилаца је нагло опао, али је издавачка делатност одржана, па се и ратне 1999. године појавио *Зборник радова Народног музеја*.[21] То није била случајност, јер се издавачка делатност усталила као важна активност. У времену од 1991. до 2000. штампано је 17 посебних издања, док их је у целокупном ранијем периоду (од оснивања установе) било само осам. Ипак, то су већином била дела локалних публициста, изузев радова које је написао

или приредио (дневници, архивска грађа) историчар Радивоје Бојовић (*Битка на Чачку 1815. године*, *Ратне белешке 1876, 1877. и 1878. године*, *Ратни дневници 1*). Штампан је и 31 каталог, што је велики напредак, јер је Музеј до краја 1990. године издао само 38 каталога.

Велики напредак у раду Музеја најпре су ограничили распад земље, ратно окружење, изолација и економска криза, али и нове унутрашње политичке промене, а највише рат 1999. године. Нова етапа у развоју друштва Србије, па и свих музеја, наступила је после 5. октобра 2000. године. Због посебног учешћа Чачана у тим догађајима, ни Музеј није могао остати ван општих друштвених кретања.

Општина Чачак проследила је Музеју иницијативу да се прикупљају предмети у вези са догађајима од 5. октобра 2000. године, да се формирају збирке и оснује Одељење за савремену историју.[22] У исто време Музеј и Архив у Чачку су апеловали да им грађани доставе материјал о петооктобарским догађајима, али и да врате предмете које су узели из зграде Народне скупштине.[23] Први план никада није реализован, украдени предмети из Народне скупштине у Београду нису враћени, али је зато један део пропагандног материјала ипак прикупљен.[24]

Раст броја запослених није настављен као пре 1990. године, али је ипак дошло до великих промена. У пензију су отишли први археолог Народног музеја у Чачку Милена Икодиновић (1990), вишедеценијски директор Милован Вуловић (1996) и историчар Слободан Невољица (1996), док је историчар Теодосије Вукосављевић преминуо (1996). Музеј су напустили археолог Оливера Марковић (1997), конзерватор Катарина Грујовић (1998), водич Радмило Милановић (1994) и домар Миодраг Врањевац (1994). Од 19 запослених из 1990. године отишло је осам особа.

С друге стране, Музеј је запослио етнолога Снежану Шапоњић-Ашанин (1991), историчара Милоша Тимотијевића (1997), археолога Дејана Радичевића (1999), водиче Дејана Петровића (1995) и Магдалену Петровић (2000), фотографа Марка Бојовића (2000) и домара Дејана Аџемовића (1995). Музеј је на крају 2000. године имао 18 запослених. У исто време, после додатног усавршавања, Дејан Петровић је прешао на место конзерватора (1999), а Анђелија Чвркић на место књижничара (1997). Музеј је тако и у овој деценији имао велику кадровску обнову, значајну унутрашњу реорганизацију, али је у исто време изгубио једно радно место историчара и смањио број стално запослених особа.

Независно од веома променљивих друштвених околности, Музеј је успео да очува своју основну делатност, делимично се отвори према јавности (ретке конференције за штампу, јавни скупови, гостовање на телевизији), одржи завидан ритам редовних археолошких ископавања (укупно 12), запосли нове младе и стручне кадрове, повећа издавачку делатност и крене у велике послове обнове здања у којима су биле смештене поставке, депои и канцеларије. Остварена је и значајнија веза са спонзорима који су финансирали многе акције (изложбе, штампана издања, археолошка ископавања), али без уплива у концепт рада установе, што важи и за углавном успешно уклањање утицаја дневне политике.

Али, као и у ранијим деценијама, проблем малог изложбеног простора није решен, што је у неповољним економским и друштвеним условима постало још теже за спровођење. Није реализована ни стара идеја да се у неком од постојећих изложбених простора сместе и изложе етнографски предмети и збирке (Конак Јована Обреновића, Градска кућа или полубрвнара у дворишту Музеја). Санација старих објеката није била потпуна, јер су послови око завршетка започетих послова (инсталације, грејање, столарија, фасаде, кровни покривачи, аларми...) морали да сачекају следећу деценију.

1 Vesna Đukić–Dojčinović, *Tranzicione kulturne politike : konfuzije i dileme*, Beograd, 2003, 34–52; Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 248–255.

2 P. M. Маринковић, „Рапорт из Народног музеја. Понирање у ризнице прошлости", *Чачански гласс*, Чачак, 12. април 1991, 8.

3 P. M. Маринковић, „Знамења прошлости", *Чачански гласс*, Чачак, 13. децембар 1991, 8.

4 P. M. Маринковић, „Свечаност писане речи у Народном музеју. Понирања у тајне прошлости", *Чачански гласс*, Чачак, 14. новембар 1996, 5.

5 Аноним, „Јавно представљена књига 'Чачак у прошлости'. Драгоцена сведочанства", Чачански глас, Чачак, 4. фебруар 1994, 5.

6 НМЧ, Регистар : основна делатност 1995–1997, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1996. годину, без броја; Аноним, „Конгрес историчара уметности Србије. Чувари спомeничке баштине", *Чачански гласс*, Чачак, 28. септембар 1996, 8.

7 P. M. Маринковић, „Четири деценије Народног музеја. Отварање ризнице прошлости", *Чачански гласс*, Чачак, 6. март 1992, 6.

8 Невенка Бојовић, „Осврт на историјат значајнијих етнографских поставки Народног музеја у Чачку", *Зборник радова Народног музеја XXIX*, Чачак, 1999, 88–102.

9 Невенка Бојовић, „Осврт на историјат значајнијих етнографских поставки Народног музеја у Чачку", 88–102.

10 Љиљана Гавриловић, *О политикама, идентитетима и другге музејске приче*, 55.

11 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1995. годину, без броја; НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1996. годину, без броја; P. M. Маринковић, „Култура Чачка у 1996. години : Народни музеј. Отворене вратнице прошлости", *Чачански гласс*, Чачак, 9. фебруар 1996, 5.

12 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Извештај рада етнолошког одељења за 1994. годину, без броја; НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Извештај рада етнолошког одељења за 1995. годину, без броја.

13 НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1993. годину, без броја; НМЧ, Регистар : Програми рада и извештаји Народног музеја у Чачку 1967–2000, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1994. годину, без броја.

14 НМЧ, Регистар : основна делатност 1991–1994, Допис Историјског музеја Србије у Београду Народном музеју у Чачку, бр. 13/11, 01–03–1994; НМЧ, Регистар : основна делатност 1995–1997, Подаци о Народном музеју у Чачку, бр. 19/21–03–1997.

15 НМЧ, Регистар : основна делатност 1991–1994, Позајмица предмета Војном музеју у Београду, бр. 5/20–02–1995; Branko Bogdanović, *Hladno oružje Srbije, Crne Gore i Jugoslavije 19–20. vek* (iz zbirki Vojnog muzeja), Beograd, 1997, 79, 148.

16 Милош Тимотијевић, „Сталне поставке и изложбена активност музеја 1953–2002", 258.

17 НМЧ, Регистар : основна делатност 1995–1997, Допис Народног музеја у Београду Народном музеју у Чачку, бр. 58/17–12–1996; НМЧ, Регистар : основна делатност 1995–1997, Потврда о пријему рачунарске опреме, бр. 58/17–12–1996.

18 P. M. Маринковић, „Заштита спомeничке баштине. Безбедни међаши историје", *Чачански гласс*, Чачак, 17. април 1998, 9.

19 НМЧ, Регистар : основна делатност 1999–2000, Извештај о раду Народног музеја за 1998. годину, бр. 112/04–11–1998.

20 НМЧ, Регистар : финансијско пословање 1999–2000, Допис Одељењу за друштвене делатности СО Чачак, бр. 4/27–01–2000.

21 НМЧ, Регистар : основна делатност 1999–2000, Извештај о раду Народног музеја у Чачку у ратним условима, бр. 33/21–04–1999; НМЧ, Регистар : основна делатност 1999–2000, Извештај о раду Народног музеја за 1999. годину, бр. 15/25–02–2000.

22 НМЧ, Регистар : основна делатност 1999–2000, Закључак СО Чачак о прикупљању предмета о догађајима од 5. октобра 2000. године, бр. 118/18–10–2000.

23 НМЧ, Регистар : основна делатност 1999–2000, Апел грађанима Чачка и околине, бр. 121/24–10–2000.

24 НМЧ, Регистар : основна делатност 2001, Извештај рада Народног музеја за 2000. годину, бр. 22/12–02–2001.

Делфина Рајић, директор Народног музеја у Чачку и проф. др Миодраг Јовановић приликом отварања изложбе „Ђорђе Јовановић" (2007)

Недовршена транзиција (2000-2012)

Излазак Србије из изолације после 2000. године покренуо је многе иницијативе за реорганизацију културних делатности у земљи, укључујући и музеје. Али стање у коме су се налазиле ове институције (зграде за смештај и техничка опремљеност), као и недостатак новца за њихову обнову, па и просто одржавање, кочили су било какву озбиљнију промену. Многобројни семинари, састанци и радионице покренули су процес осавремењивања музеја и њиховог укључивања у светске токове. Овај период обележили су лична иницијатива и превладавање традиционалних погледа на улогу музеја у друштву. Струковне организације су поново активиране, али законодавни оквир није донет, подршка државе је изостала, локалне самоуправе су остале незаинтересоване за развој музеја, општа политизација је кочила напредак, а недостатак новца дугорочније планове.[1]

Простор за слободнији и разноврснији програм зависио је и од материјалних средстава које је оснивач (Општина Чачак) додељивао Народном музеју у Чачку. Новац је покривао материјалне трошкове и део основне делатности, али је за многобројне програме установа морала да се обраћа донаторима (од финансирања археолошких ископавања, преко штампања Зборника, па до снимања видео - материјала).[2] За веће инвестиције није било довољно новца, тако да Музеј у 2000. години још није био решио проблем грејања ни набавке аутомобила, без чега није могућ нормалан рад.[3]

С друге стране, јавност је редовно обавештавана о делатности Музеја, посебно о археолошким ископавањима финансираним страним донацијама (ACDI/VOCA), плановима да се на тај начин реализују археолошки паркови (2004), као на примеру велике античке некрополе откривене у порти нове цркве Успења Пресвете Богородице 2002. године.[4] Велику пажњу увек су изазивала и археолошка ископавања у центру града.[5] Када су у питању археолошка истраживања, она су обележена најобимнијим теренским радовима од оснивања Музеја на великим локалитетима (Мојсиње и порта Успења Пресвете Богородице у Чачку), али и мањим целинама (Мутапова улица у Чачку, двориште Музеја, порта цркве Вазнесења Христовог, Трг устанка у Чачку, Суво поље, Бељина, Балуга, Тринава, Пријевор). Финансирање ових пројеката углавном је реализовано ван буџета Општине Чачак (помоћ Министарства културе Републике Србије и стране фондације). Истовремено је објављено и неколико важних публикације и преко 50 стручних текстова у разним научним часописима.

Лична иницијатива и брига за опстанак и развој установе надокнађивали су мањак новца и интереса оснивача да се Музеј развија. Појединачне и пролазне акције заменило је систематско аплицирање за програме које је расписивало Министарство културе Републике Србије, што постаје уобичајена пракса рада кустоса Народног музеја у Чачку од 2004. године. Само у 2012. години кустоси Музеја у Чачку реализовали су пет својих самостално осмишљених пројеката иза којих је стајала установа као организациони оквир деловања (2013 - осам, 2.316.000 РСД).

Учешће Општине Чачка у укупном буџету Музеја било је променљиво (најмање 2005 – 67,9%, највише 2010 – 91,3%). Установа се углавном ослањала на улагања Републике Србије за обнову објеката које користи.[6] Просечан допринос укупном буџету, остварен изван фи-

нансирања оснивача (Општине Чачак), а које су запослени сами осмислили, износи око 10% у периоду 2001-2012. године. Овај износ одговара пракси европских музеја за које важи правило да спадају у успешне институције ако остваре сопствено учешће у финансирању у распону од 9 до 19 %.[7] Ако се занемаре разне донације и новац од пројеката, сопствени приход европских музеја је тек неколико процената.[8] Музеји у Србији имају 4,4% сопствених прихода у односу на укупан буџет и то су углавном средства добијена од продаје улазница.[9]

И према овом критеријуму Народни музеј у Чачку пратио је нову музејску праксу. Међутим он, за разлику од других музеја у Србији, највећи део сопствене зараде добија продајом три репрезентативне монографије.[10] На овај начин створен је сопствени „производ" који је продајом на тржишту омогућио приход, што је потпуно изостајало у ранијим деценијама.

Поред финансија, за рад је неопходан и изложбени простор, деценијски проблем чачанског Народног музеја. После низа неуспешних планова његовог проширења, Музеј је 2001. године морао да напусти кућу Вула Пантелића и скине сталну поставку *Градске куће с краја XIX и почетка XX века*, реализовану 1992. године. Зграда у којој се налазила поставка била је приватно власништво, Општина Чачак је редовно плаћала закуп простора, али 2000. године није хтела да откупи грађевину која је продата приватном лицу 15. новембра исте године. Нови власник покренуо је рестаурацију објекта, па је Музеј иселио своје предмете 26. марта 2001. године.[11] Обећање да ће се зграда уступити граду као поклон није одржано, нити је Музеј вратио своју поставку у Кућу Вула Пантелића, која је после рестаурације делимично и променила првобитни изглед.[12] Покушаји да се музејска поставка врати нису успели ни 2002. ни 2003. године. Општина Чачак није инсистирала да се тај план оствари, а ни Министарство културе Републике Србије није реаговало.[13] Тако је Музеј остао без вредног изложбеног простора, вративши се на стање из 1958. године. У исто време и Етнографско одељење је изгубило своју поставку. Парадокс оваквог развоја догађаја огледа се и у чињеници да је у целој Србији управо тада текао процес отварања нових музеја, почетак укључивања у токове „нове музеологије", покретање излагања тема у вези са традицијом грађанске класе, као и масовне презентације етнолошког наслеђа.

Тако је Музеј доспео у ситуацију да није у стању да прикаже многе вредне збирке, па је етнографско одељење поново покренуло стари план о промени изгледа сталне поставке у Конаку Јована Обреновића, планирајући и своје учешће у њеној реконструкцији која је пројектована за 2003. годину.[14]

Ово је и време када су кустоси Музеја самостално, независно од установе, почели учешће у многим пројектима у оквиру своје струке или личних интересовања. Тако су етнолози Музеја у Чачку 2003. године активно учествовали у реализацији поставке *Музеја млекарства Србије* који се налазио у просторијама Млекаре у Чачку (музеј у саставу привредног предузећа *IMLEK*), али у коме су били изложени и предмети из збирки Музеја у Чачку.[15] На челу пројекта била је Невенка Бојовић, етнолог и тадашњи директор Народног музеја у Чачку. Овај Музеј је (иначе регистрован не као музеолошка, већ као образовна установа) затворен после четири године рада (2007) услед продаје Млекаре. Позајмљени предмети враћени су музејима у Србији, укључујући и чачански, у коме су смештени и они експонати који су накнадно прикупљени на терену.[16]

То није био једини пројекат те врсте. Снежана Шапоњић-Ашанин, етнолог Народног музеја у Чачку, аутор је сталне поставке *Музеја трубе* отворене у Гучи 2010. године.[17] Ова поставка реализована је изван званичног програма Музеја у Чачку и не потпада под његову надлежност, јер се налази под управом Центра за културу у Гучи. Поред ових већих, кустоси Народног музеја у Чачку имали су још неколико пројеката које су самостално извели у сарадњи са другим установама културе, почев од археолошких ископавања (Дејан Радичевић, Катарина Дмитровић, Александра Гојгић)[18], преко издавања књига (Милош Тимотијевић, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић)[19], па све до организовања најразличитијих манифестација (Снежана Шапоњић-Ашанин).[20]

После губитка Куће Вула Пантелића Народном музеју у Чачку остао је минимални простор за излагање, који спада међу најмање када су у питању регионални музеји у Србији.[21] Реновирање постојећих објеката био је једини пут за повећање квалитета излагања, али не и трајног решења, као што је пракса обнове зграде Старог начелства која је настављена 2001. године (препокривање зграде, мењање дрвене конструкције крова, постављање изолације, нови цреп, олуци, кречење просторија и мењање инсталације).[22]

На згради Конака Јована Обреновића су, због њене дотрајалости, обављени обимни грађевински и конзерваторски радови (2005-2006), измењена је електрична инсталација и уведени су аларми. То је уједно било и време када је покренута идеја за измену постојеће сталне поставке, чија је делимична реконструкција реализована 2006. године, али која се концепцијски није разликовала од оне из 1996. године. Постојеће тематске целине обогаћене су новим предметима међу којима и даље није било етнолошких.[23] Проблем презентације етнолошких, али и збирки из других одељења, остао је трајни проблем Музеја у Чачку.

С друге стране, у дворишту Музеја етнолог Снежана Шапоњић-Ашанин започела је 2010. године реализацију *Музеја детињства,* који се разликује већ оствареног истоименог концепта *Музеј детињства* уметника Владимира Перића. *Музеј детињства* у Чачку је саставни део вишегодишњих активности у оквиру Етнолошке секције Музејског друштва Србије за померање интересовања кустоса са предмета на идеје, односно окретања ка „новој музеологији" у оквиру пројекта „Концепт детињства" који обухвата рад низа етнолога из многих музеја и института у Србији.[24] Поставка *Музеја детињства* планирана за отварање у мају 2013. године, у сеоској полубрвнари донетој у Музеј 1971. у оквиру плана за отварање етно-парка одложена је за 2014. годину.[25]

Значајан напредак у реализовању изложбених програма Музеј је остварио после реконструкције Галерије (мермерни под), која је уследила непосредно после две велике хаварије (пуцања водоводних и цеви за грејање) 2008. године.[26] Маја исте године Народни музеј у Чачку се укључио у манифестацију *Ноћ музеја* изложбом *Лепи Лаза између краљице Драге и краља Александра Обреновића* (аутор Радивоје Бојовић). Ова манифестација је од 2010. године у чачанском Музеју замењена активностима у оквиру програма *Недеља музеја*.

Независно од грађевинских радова неопходних за нормално функционисање институције, изложбена активност Музеја добила је велики замах. У периоду од 2001. до 2012. године Народни музеј у Чачку уприличио је 167 изложби, односно 36,62% од свих реализованих од оснивања установе. Број изложби у овој деценији је заправо и већи, јер су кустоси независно од установе реализовали низ пројеката (од

Колектив Народног музеја у Чачку 2002. године. Слева надесно стоје: Л. Никитовић, (гост Музеја), С. Шапоњић-Ашанин, Д. Петровић, Б. Виторовић, А. Чвркић, М. Петровић, Р. Бојовић, Д. Роглић, М. Дрињаковић, Н. Бојовић, Д. Рајић, И. Ћирјаковић, И. Мирковић. Слева надесно чуче: М. Тимотијевић, Д. Аџемовић, М. Бојовић и К. Дмитровић.

сталних поставки, преко повремених изложби, до пројекција и презентација).

Од 2005. године директор установе постаје историчар уметности Делфина Рајић, чији су досадашњи рад обележиле изразита изложбена активност и обимна издавачка делатност. Музеј је само у периоду од 2005. до краја 2012. године остварио 137 изложби или 30% од свих укупно које је установа организовала од свог оснивања. У појединим годинама Музеј је имао по 23 изложбе (2006, 2007), тј. преко 15 изложби годишње. То су уједно биле и веома значајне изложбе попут ликовних (*Вајар Ђорђе Јовановић* – аутори Делфина Рајић и Радивоје Бојовић; слике Петра Лубарде, Надежде Петровић, *Импресионизам у Србији*, цртежи Љубе Ивановића), историјских (*Војвода Стеван Стефановић*, *Војвода Петар Бојовић*, *Пуковник Драгутин Гавриловић* – аутор Радивоје Бојовић), оних које су покретале теме из друштвеног живота (*Соколи Чачка* – аутор Милош Тимотијевић, изложба фотографија *Албум старог Чачка* – аутори Делфина Рајић, Радивоје Бојовић и Милош Тимотијевић, *Мода шездесетих* – аутор Снежана Шапоњић-Ашанин) или су приказивале археолошка истраживања и збирке Музеја (*Касноантичка некропола у Чачку* – аутори Дејан Радичевић и Катарина Дмитровић, *Пешкири, Посуђе кроз време* – аутор Ивана Ћирјаковић). Број, квалитет, мултимедијална презентација изложби, бројна гостовања широм Србије, укључујући велике центре као што су Београд, Нови Сад, Ниш, повећан број посетилаца на око 10.000 годишње (2005-2012), повратна информација о доживљајима који су посетиоци стекли и, што је најважније, поклони значајних предмета за музејске збирке, на најбољи начин сведоче о значају и дометима ове активности.

У исто време настављена је пракса позајмљивања предмета за велике тематске изложбе које су организовали музеји у Београду и иностранству. Тако је историјско одељење чачанског Музеја имало значајно учешће у великој изложби *Службено одело у Србији у 19. и 20. веку*, коју је организовао Историјски музеј Србије у Галерији САНУ у Београду 2001. године (међу ауторима је био и Радивоје Бојовић).[27] Народни музеј у Чачку учествовао је са својим предметима пронађеним у Атеници, Гротници (Гуча) и Видовско-прибеворском гробљу на великој изложби о материјалној култури Илира и Келта, постављеној 2005. године у Музеју Келта (Hochdorf-Enz) у Немачкој.[28] Предмети од ћилибара из археолошког налазишта у Атеници, власништво Народног музеја у Чачку, заузели су важно место и у изложби *Магија ћилибара*, коју је организовао Народни музеј у Београду 2006. године.[29]

Музеј у Чачку је са две изложбе посвећене новим аквизицијама у претходним деценијама (*Пола века Народног музеја у Чачку : 1952-2002* и

Благо Народног музеја : истраживања 2002-2012) јавности на најбољи начин показао не само нове предмете које је откупио, добио на поклон или пронашао у археолошким истраживањима, већ и нове теме које су одељења установе покренула у плану попуњавања или стварања нових збирки у вези са уметничким наслеђем, грађанском класом, сеоским наслеђем, социјализмом или непосредном прошлошћу везаном за распад Југославије.

Велика изложбена делатност, као основна активност Музеја који заправо постоји због публике, била је у потпуном раскораку са оценом коју је дао изнајмљени менаџер задужен за мониторинг установе 2003. године, односно оцена унутрашњих капацитета институције за напредовање, као и доста скромни планирани перспективни план развоја.

Према овом документу Музеј је у периоду 2004-2007. године имао за циљ да се за 25% повећа број посетилаца (у сарадњи са туристичким организацијама), а којих је 2004. године било више од 4.000. Очекивао се већи прилив новца (+10%) после увођења примеренije цене улазнице. Оцењено је да медији нису довољно заинтересовани за сарадњу са установом и „поред одлично понуђених програма". Постојало је убеђење да Музеј нема конкуренцију осталих установа културе у граду, осим „преклапања" програма из разлога „неупућености и погрешно усмерених амбиција". Унутрашњи ресурси су оцењени као задовољавајући, али „са слабом тенденцијом ка жељеним променама", док спољашњи чиниоци важни за развој установе нису искоришћавани.[30]

Да би установа остварила свој развој у пуном капацитету планирано је отварање Археолошког музеја са лапидаријумом у дворишту установе (на месту који је некада планиран за етно-парк). Постојао је и пројекат за трајну

Патријарх Иринеј, Делфина Рајић и Радивоје Бојовић приликом отварања изложбе „Војвода Петар Бојовић" у Нишу (2009)

конзервацију и презентацију Римских терми у центру града. Планирани су конзервација и реставрација Конака и зграде Старог начелства, увођење климе и алармних уређаја, као и издавање репрезентативне монографије поводом обележавања 600 година од првог помена Чачка у писаним изворима (2008).[31]

У овом плану развоја Музеја, који је тада водила етнолог Невенка Бојовић, није било предвиђено да се тражи неки нови простор за етнографску поставку нити да се она уметне у Конак Јована Обреновића, иако је то у ранијим годинама наглашавано, а затим и поновљено у плану за 2005. годину.[32]

Када је у питању број посетилаца, већ у 2007. години изложбе у Галерији Народног музеја у Чачку посетило је укупно 13.238 посетилаца, а Конак је имао 3.238 гостију - укупно 16.476 (повећање за 370% у односу на 2003. годину).[33] Музеј је 2008. године издао и репрезентативну

монографију *Културна ризница Чачка : од праисторије до савременог доба* (аутори Делфина Рајић и Милош Тимотијевић) на српском и енглеском језику, која је са сличним монографијама донела и финансијску добит установи. Археолошки музеј, лапидаријум и заштита Римских терми нису реализовани, али су и даље остали (без Археолошког музеја) један од приоритета развоја институције.

Унутрашњи капацитети установе, кустоси са својим знањима, вештинама, жељом за променама, коришћење искустава „нове музеологије" и „нове историје", покретање нових тема са нескривеном унутрашњом мотивацијом и покретањем многих личних иницијатива, преобразили су рад старомодне установе независно од лоших услова рада и незаинтересованости оснивача за развој Музеја. Ново руководство установе успело је да од 2005. године привуче пажњу јавности, обезбеди непрекидно повећање материјалних средстава оснивача за све квалитетније програме, добије новац од Републике Србије на основу разних пројеката, повећа број посетилаца и штампаних издања (од брошура, преко каталога, па до научних и репрезентативних монографија). Читав овај развој одвијао се уз многе опструкције и отежано функционисање установе услед многих финансијских контрола.

Најбољи пример великог напретка у делатности Народног музеја у Чачку представља издавачка делатност по којој се препознаје и истиче у односу на све друге установе овог типа у Србији. У периоду од 2001. до 2012. издато је 68 каталога (49,6%), односно 48 (35,5%) у периоду после 2004. године, када се повећава изложбена активност, али и број посетилаца.

Још је значајније издавање посебних издања. У периоду од 2001. до краја 2012. године штампано је 25 оваквих издања или 50% у односу на укупну делатност од оснивања Музеја (20 – 40% у периоду после 2004). Редовно је штампан *Зборник радова Народног музеја* (2012. године изашао је XLII број) који је по свом садржају, темама које покреће, редовности излажења и промењеном дизајну (2004) постао један од најбољих музејских часописа у Србији.

Бројеви не одражавају суштину овог подухвата. Сам дизајн издања Народног музеја у Чачку на ликован начин сведочи о озбиљности са којом се овај пројекат остварује. После доласка историчара уметности Делфине Рајић на место директора установе, најпре је потпуно редизајниран изглед Зборника, каталога, али и посебних издања, о чему сведоче бројне награде за ликовна решења издања Музеја у Чачку и позитивна реакција публике.

То је био само први корак који је предузет у повећању броја и квалитета издања Народног музеја у Чачку. Ова делатност је започета још 1956, настављена 1966, поново покренута средином деведесетих година XX века, да би добила замах од 2002, а свој плански и систематски вид после 2005. године.

Народни музеј у Чачку организовао је 2002. године велику археолошку изложбу *Некропола под хумкама гвозденог доба у Мојсињу*, коју је пратио опширан каталог. Поводом изложбе и археолошког налазишта организован је и међународни археолошки научни скуп *Сахрањивање у бронзано и гвоздено доба*, после којег је штампан и истоимени зборник радова (2003).[34]

Исте године (2002) објављен је и први том трилогије *Затамњена прошлост. Историја чачанских равногорaца* (аутори Горан Давидовић из Међуопштинског архива и Милош Тимотијевић из Музеја у Чачку).[35] После пет деценија од оснивања Музеја у Чачку први пут је објављена монографија која на уравнотежен и критички начин анализира четнички и партизански по-

крет. Архив Србије је овој монографији доделио награду *Ђурђе Јеленић* за најбоље историографско дело 2002. године. То је уједно била и прва награда коју је добило било које издање Народног музеја у Чачку. Друга два тома изашла су 2003. и 2004. године, с тим да трећи није био издање само Народног музеја у Чачку. Сва три дела књиге овенчана су наградом *Драгиша Кашиковић* за 2005. годину. Ова трилогија добила је и неподељено признање у научној јавности.[36]

Када је у питању издавачка делатност Народног музеја у Чачку, централни догађај 2004. године било је објављивање монографије *Манастири Овчарско-кабларске клисуре* (аутори Делфина Рајић и Милош Тимотијевић).[37] Књига је наишла на веома добар пријем у научној јавности и добила веома позитивне рецензије.[38] Поред тога, ово издање и њени аутори добили су и бројне награде (*Михајло Валтровић* за 2004, *Најграду града Чачка* за 2004, награду *Даница Марковић* за најбоље издање у Чачку и награду *Даница Марковић* за најбољи издавачки подухват у Чачку за 2004. годину). После више деценија Музеј је издао престижну монографију којом је на најбољи начин презентовао најважније културно наслеђе на својој територији. Издавању монографије претходило је снимање филма о овчарско-кабларским манастирима 1998. и 2000. године (аутор Делфина Рајић) који је Музеј издао на електронском носачу података, односно CD-u (2005).[39]

Музеј је издао још две репрезентативне монографије аутора Делфине Рајић и Милоша Тимотијевића (*Културна ризница Чачка : од праисторије до савременог доба*, 2008; *Манастири Овчарско-кабларске клисуре*, друго допуњено и измењено издање, 2012). Прва књига добила је награду ICOM-а (Међународни комитет Музеја) у Србији за 2008. годину, а друга награде *Ступље* на 17. међународном сајму књига у Бања Луци 2012. године за најбољу књигу у неговању српске традиције и православне духовности, награду *Даница Марковић* за дизајн и издавачки подухват 2012. и награду ICOM-а за 2012. годину.

Поред ових монографија Музеј у Чачку штампао је и низ других публикација у вези са историјом Чачка. Објављен је, први пут од оснивања установе, *Водич кроз сталну поставку* (2009) на српском и енглеском језику (аутор Радивоје Бојовић). План издавачке делатности био је такав да се научно анализирају важне теме из прошлости подручја које покрива Народни музеја Чачка, као припрема за основну делатност прикупљања предмета и њиховог предочавања публици.

Научна јавност је позитивно прихватила издања Народног музеја у Чачку, о чему сведоче велики број цитата у земљи и иностранству, рецензије и прикази. Музеј у Чачку се тако позиционирао и као важна научна установа са релевантним публикацијама незаобилазним за напредак науке у домену археологије, историје уметности, етнологије и историје.

Издавачку делатност пратила је и промоција свих издања, од конференција за штампу до веома посећених званичних промоција пред публиком, што је прерастало у отворене јавне трибине. Овај вид комуникације изостајао је у ранијим деценијама, тако да је шира јавност била ускраћена у могућности да се укључи у рад установе.

Поменута активност добија замах од 2001. године када је *Зборник радова Народног музеја* први пут презентован широј јавности.[40] Промоције су приређиване и у другим градовима (посебно *Манастири Овчарско-кабларске клисуре* - Чачак, Краљево, Горњи Милановац, Ваљево, Крушевац, Аранђеловац, Ужице, Шабац, Београд, Нови Сад и *Затамњена прошлост* - Чачак, Краљево, Горњи Милановац,

Београд), што је била потпуна новина у раду Народног музеја у Чачку.

Као и у ранијим периодима, Музеј у Чачку био је домаћин неколико научних скупова - најпре 2002. године (*Сахрањивање у бронзано и гвоздено доба*), да би крајем маја 2004. године у Чачку, а уз помоћ Музеја, био одржан и Конгрес Антрополошког друштва СР Југославије.[41]

Народни музеј у Чачку организовао је 2006. године и скуп Етнолошке секције Музејског друштва Србије, после којег је штампан и примерен зборник радова.[42] Велики скуп (преко 120 учесника из целе Србије) одржан је поводом Свечане скупштине Музејског друштва Србије и доделе награде *Михајло Валтровић* у просторијама Народног музеја у Чачку 18. маја 2010. године.[43]

Читав низ активности у вези са отварањем Музеја према јавности, као и промоције и представљања не само издања Музеја у Чачку, добијају на замаху од 2005. године, као део нове праксе установе. У овом кратком раздобљу (2005-2012) одржане су 64 промоције праћене пропратним конференцијама за штампу, ликовно успелим позивницама и осталим пропагандним материјалом.

Требало би напоменути да је присуство у јавности кустоса Народног музеја у Чачку постало уобичајено поводом свих важних питања и вези са прошлошћу чачанског краја (од историјских догађаја, преко културног наслеђа и уметничког стваралаштва, до неговања обичаја и традиција).

Велику активност у последњем сегменту испољила је етнолог Снежана Шапоњић-Ашанин у оквиру својих пројеката у организовању многих манифестација везаних за верске и народне празнике, обичаје и веровања на подручју Чачка, попут свечаног хватања крста за Богојављење, бојења Ускршњих јаја, организовања Белих поклада, учешћа у готово свим јавним манифестацијама града, односно бриге за традицију у оквиру концепта нематеријалног етнолошког наслеђа.[44]

Анимација публике и рад са најмлађима један је од посебних приоритета „нове музеологије". Музеј у Чачку деценијама је само делимично обраћао пажњу на овај вид активности. *Дечји мајски салон*, који организује историчар уметности Делфина Рајић, имао је 29 изложби до 2012. године, са хиљадама учесника из основних школа Моравичког округа, а од 2006. године етнолог Ивана Ћирјаковић повремено организује *Етно школицу* за децу млађих узраста (до тридесет полазника). Музеј у Чачку се укључио и у пројекат радионице *Моје тајно благо* музеја из Западне Србије током 2011/12. године. Поред тога, Народни музеј у Чачку је током 2006. и 2007. године био домаћин градске манифестације *Летњи дани културе*, организујући на десетине програма ван своје основне делатности.[45]

Потпуно нови вид комуникације са јавношћу постао је интернет. Сајт музеја активиран је марта 2001, да би у октобру и новембру исте године први пут био темељно реконструисан.[46] Интернет презентација Музеја и његових повремених изложби није остала без похвала у стручним часописима.[47] До краја 2012. године сајт је још четири пута темељно реконструисан, а актуелна презентација (26. 11. 2012 - аутор Марко Спасојевић) спада међу боље када су у питању регионални музеји у Србији. Осим основних информација о Музеју и његовој делатности на српском и енглеском језику, сајт омогућава и преузимање многих издања у разним електронским форматима, као и преглед најрепрезентативнијих предмета из сталне поставке и збирки свих одељења Народног музеја у Чачку, виртуелне изложбе, преглед архиве изложби, као и многе друге садржаје. Циљ ових активно-

сти је приближавање новом музејском контексту у информационом добу, односно постепено остварење идеала „сајбер музеја". Иницијатор покретања интернет презентације, уредник и администратор сајта од почетка је историчар Милош Тимотијевић, а од 2013. године конзерватор Слободан Богојевић.

Нова врста комуникације изискивала је и нову техничку опрему. Музеј је свој први компјутер добио 1996. године. Нова техника споро је набављана. Други компјутер купљен је 2000, трећи 2002, а четврти и пети 2004. године, када су купљена и два дигитална фото-апарата.[48] У периоду 2005-2012. године Музеј је темељно опремљен електронском опремом (11 компјутера, две машине за фотокопирање, диктафони, дигитални фото-апарати, телефонска централа, умрежавање компјутера, кабловски интернет, програм за библиотекаре „НИБИС", опремање фото-лабораторије, постављање клима-уређаја у Галерији Музеја). Поред тога набављена је опрема за рад лабораторије за конзервацију, ормани и кутује за смештај предмета, као и нови аутомобил (2010), а истовремено је обављано и редовно реновирање свих просторија. Библиотека Народног музеја у Чачку је у овом периоду (2005-2012) добила више од 2.000 књига (откупи, поклони, размена).[49]

Нови обим посла и покретање нових тема захтевали су додатно непрекидно образовање музејских кадрова како на нивоу основних наука, музејских звања, тако и нових маркетиншких и менаџментских способности.

Када су у питању научна звања најпре је археолог Катарина Дмитровић магистрирала 2008. године на Катедри за археологију Филозофског факултета у Београду, а затим је историчар Милош Тимотијевић докторирао 2011. године на Катедри за историју Филозофског факултета у Београду.[50] Народни музеј у Чачку је у 2012. години на докторским студијама имао археолога мр Катарину Дмитровић (Филозофски факултет Београд) и конзерватора Слободана Богојевића (Технолошко-металуршки факултет у Београду).

Звања музејских саветника добили су Делфина Рајић (2003), Радивоје Бојовић (2007), Снежана Шапоњић-Ашанин (2011), а вишег кустоса Милош Тимотијевић (2006) и Катарина Дмитровић (2009).

Када је у питању процес обучавања у области нових знања и вештина из области музеологије, кустоси Народног музеја у Чачку узели су учешће у овом процесу већ од 2001. године, када је Снежана Шапоњић-Ашанин учествовала на скупу у Крушевцу (28. септембар 2001) под називом *Куда даље?*, посвећеном унапређењу музејске делатности, посебно етно-антрополошке струке у Србији. Исте године (22-26. октобар 2001) Милош Тимотијевић учествовао је на семинару *Маркетинг у уметности* на Универзитету уметности у Београду, а 2003/2004. године похађао је обуку за менаџере у Чачку и Венецији.[51]

Кустоси етнолози Народног музеја у Чачку били су учесници свих скупова и семинара Етнолошке секција Музејског друштва Србије, а Снежана Шапоњић-Ашанин остварила је и студијски одлазак у Француску (2006).[52] Теме које су покретали етнолози Народног музеја у Чачку, као и приређене изложбе, регистровале су и њихове колеге из других установа у Србији.[53]

У оквиру пројеката који су осмислили кустоси Народног Музеја у Чачку покренута су и научна истраживања, као и учешће на научним скуповима у иностранству. Историчар Радивоје Бојовић био је у Украјини (2001) и Француској (2005), Катарина Дмитровић у Румунији (2008, 2009, 2010, 2012), Милош Тимотијевић у Бугарској (2009). Истовремено, Народни музеј у Чачку је, почев од 2005, сваке године угошћавао

истраживаче (археологе, историчаре, антропологе) из Румуније, Мађарске, Украјине, Русије, Немачке и Канаде.

Као и у ранијим раздобљима, Народни музеј у Чачку је и у периоду 2001-2012. године имао значајну кадровску обнову. Из Музеја је 2002. године отишао археолог Дејан Радичевић, а у пензију су отишли фотограф Слободан Марковић (2003), археолог Лидија Никитовић (2005) и етнолог Невенка Бојовић (2008).

Нови радници Народног музеја у Чачку постали су археолог Катарина Дмитровић (2001), етнолог Ивана Ћирјаковић (2001), археолог Александра Гојгић (2006) и конзерватор Слободан Богојевић (2007). Музеј је тако 2012. године имао 17 стално запослених радника, што је смањење за једно радно место у односу на 2000. годину. У односу на раније деценије није било тако велике кадровске промене.

Међутим, праксом запошљавања на одређено време, примањем волонтера, као и војника на цивилном служењу војног рока, Народни музеј у Чачку је у овом периоду запошљавао још четрнаест људи.

Када је у питању буџет, Народни музеј у Чачку налази се у просеку финансирања установа овог типа у Србији (2009, Чачак – 19.900.000, Србија – 20.350.000).[54] Буџет је знатно повећан са 7,5 у 2003, на 24 милиона РСД у 2011. години (2003 – 115.000 €, 2011 – 230.000 €), што је условило и знатно већу и разгранатију активност. Требало би нагласити да је Град Чачак као оснивач имао учешће у буџету просечно 85,46% у овом периоду (2001-2012). У односу на укупни буџет Града Чачка, на Музеј се троши 0,93% (2011), односно 179 динара по становнику целе општине (2011), а то је мање од новца потребног за две улазнице за одрасле посетиоце (200 динара, или четири векне хлеба). Ако се тај однос упореди са просечном месечном зарадом на подручју Чачка (2011 – 37.000 РСД, 26.092 запослених радника на територији Града), види се да су издвајања заиста мала, јер трошкови Народног музеја у Чачку одузимају просечној годишњој заради 800 РСД (осам улазница за одрасле), односно 0,18% годишње зараде запослених. Највећи део буџета Народног музеја у Чачку, као и другим музејима у Србији, троши се на плате и материјалне трошкове, док за програм остаје око 20-25% (2012 – 5,9; 2013 – 5,5 милиона РСД), с тим да око 30% од тог новца Музеј у Чачку добија путем пројеката финансираним од стране Републике Србије или од неких других фондација, а не од Града Чачка. За потпуно самостално финансирање ван буџета Града Чачка, са улазницама од 100 динара за одрасле, Народни музеј у Чачку требало би да има годишњу посету од најмање 205.000 одраслих посетилаца. Са садашњој посетом од око 10.000 посетилаца годишње улазница би морала да буде преко 2.000 динара (око 20 €). То је ипак мање од цене реалне улазнице од 30 €, која би омогућила потпуно самофинансирање просечног музеја у Француској.[55]

Велике промене у раду Музеја у Чачку везане су управо за период после 2001, а посебно од 2005. године. Установа је у потпуности отворена јавности, са снажним позиционирањем у културној понуди Чачка, али и целе Србије. Уобичајене активности из ранијих деценија, попут археолошких ископавања и прикупљања предмета, и даље су обављане, али је велики полет у организовању изложби и публиковању најразличитијих издања далеко надмашио ранија раздобља. У исто време Музеј је изгубио један изложбени простор, а нови није добио, нити је од локалне власти препознат као један од важних чинилаца културног развоја и потенцијално исплатива туристичка атракција у коју вреди улагати.

1 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, Valjevo, 2012, 255–263.

2 НМЧ, Регистар : основна делатност 2001, Извештај рада Народног музеја за 2000. годину, бр. 22/12–02–2001; НМЧ, Регистар : основна делатност 2003, Извештај рада Народног музеја за 2002. годину, бр. 48/2003, 07–02–2003.

3 НМЧ, Регистар : основна делатност 2001, Извештај рада Народног музеја за 2000. годину, бр. 22/12–02–2001.

4 С. Л. С., „Јединствено налазиште у овом делу Србије", *Чачански гласник*, Чачак, 8. новембар 2002, 9; З. Зоћевић, „Археолошки парк достојан града", *Чачански гласник*, Чачак, 27. август 2004, 15.

5 М. Н., „Поред Гимназије базилика из четвртог века", *Чачански гласник*, Чачак, 6. септембар 2002, 5.

6 НМЧ, Регистар : основна делатност 2005 (I), Скраћени извештај о извршењу буџета Народног музеја у Чачку у периоду од 01.01.2004. до 21.12.2004. године, бр. 161/2005, 15–03–2005; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2005. години", *Зборник радова Народног музеја XXXV*, Чачак, 2005, 385; НМЧ, Извештај Управном одбору Народног музеја у Чачку о трећој измени финансијог плана за 2012. годину, без броја од 28–11–2012.

7 Љиљана Гавриловић, *О политикама, идентитетима и другге музејске приче*, 128.

8 Andre Gob, Noemi Druge, *Muzeologija : istorija, razvoj i savremeni izazovi*, Beograd, 2009, 299.

9 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 436.

10 Делфина Рајић, Милош Тимотијевић, *Манастири Овчарско–кабларске клисуре*, 2004; Исти, *Културна ризница Чачка : од праисторије до савременог доба*, 2008; Исти, *Манастири Овчарско-кабалрске клисуре (допуњено и измењено издање)*, 2012.

11 НМЧ, Регистар : основна делатност 2003, Допис Извршном одбору СО Чачак, бр. 73/2003, 20–02–2003.

12 НМЧ, Регистар : основна делатност 2001, Извештај рада Народног музеја за 2000. годину, бр. 22/12–02–2001.

13 НМЧ, Регистар : основна делатност 2003, Допис Извршном одбору СО Чачак, бр. 73/2003, 20–02–2003; НМЧ, Регистар : основна делатност 2003, Допис министру културе Владе Републике Србије, Браниславу Лечићу, бр. 596/2003, 30–10–2003.

14 Снежана Шапоњић–Ашанин, „Одељење за етнологију", 280.

15 НМЧ, Регистар : основна делатност 2003, Списак предмета из етнографског одељења Народног музеја у Чачку позајмљених Млекари у Чачку за сталну музејску поставку „Млекарство Србије" у дворишту Млекаре у Чачку, бр. 525/2003, 18–09–2003; Владимир Илић, „Сир и млеко у музеју", *Вечерње новости*, Београд, 29. октобар 2003, 14.

16 Аноним, „Затворен Музеј млекарства", *Прес*, Београд, 10. децембар 2007, 12.

17 Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2010. години", *Зборник радова Народног музеја XL*, Чачак, 2010, 339.

18 Дејан Радичевић, Емина Зечевић, „Манастир Куманица на Лиму : прелиминарни резултати археолошких истаживања у 1999. години", *Милешевски записи 4* (2000), Приепоље, 2000, 109–120; Дејан Радичевић, Емина Зечевић, „Манастир Куманица на Лиму : резултати археолошких истраживања у 1999. години", *Ужички зборник 28 (2002)*, Ужице, 2002, 59–100; Катарина Дмитровић је учествовала на археолошким ископавањима које је организовао Музеј рудничко–таковског краја у Горњем Милановцу (2004 – Црквине, Доња Врбава; 2005 – Гојна Гора, Дружетићи). Александра Гојгић је 2011. године учествовала на ископавању на локалитету Медијана у Нишу у организацији Археолошког института САНУ из Београда.

19 Горан Давидовић – Милош Тимотијевић, *Затамњена прошлост. Историја равногорaца чачанског краја 1-3*, Чачак–Краљево–Горњи Милановац, 2002-2004; Делфина Рајић–Милош Тимотијевић, *Ризница прошлости. Овчарско–кабларска клисура и њени манастири*, Чачак, 2005; *Мала споменица поручника Драгољуба Михаиловића* (приредио Радивоје Бојовић), Чачак, 2003.

20 Бела покладна недеља, Сабор трубача у Гучи, Сабор фрулаша у Прислоници, Бибија–Ром, Сајам туризма у Београду, Светосавски бал, Плодови западног поморавља и многи други пројекти.

21 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 336–340.

22 НМЧ, Регистар : основна делатност 2001, Извештај рада Народног музеја за 2001. годину, бр. 276/01, 25–12–2001.

23 НМЧ, Регистар : основна делатност 2006 (I), Допис свим кустосима Народног музеја у Чачку, бр. 87/2006, 06–02–2006; НМЧ, Регистар : основна делатност 2006 (I), Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 2005. годину, бр. 220/2006, 13–03–2006.

24 Слободан Јовановић, „Преузете успомене. Фото–архив Музеја детињства", у: *Музеј детињства : преузете успомене* (каталог изложбе), Београд, 2009, 9–12; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2010. години", *Зборник радова Народног музеја XL*,

Чачак, 2010, 339; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2011. години", *Зборник радова Народног музеја XLI*, Чачак, 2011, 190; Аноним, „Први Музеј детињства у Србији", Новости, Београд, 8. јануар 2011, 14.

25 Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2011. години", *Зборник радова Народног музеја XLI*, Чачак, 2011, 190.

26 НМЧ, Регистар : основна делатност 2008 (I), Допис Министарству културе, бр. 600/2008, 29–09–2008; НМЧ, Регистар : основна делатност 2008 (I), Допис Граду Чачку, бр. 888/2008, 31–12–2008; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2008. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVIII*, Чачак, 2008, 375.

27 *Службено одело у Србији у 19. и 20. веку* (уредник Чедомир Васић), Београд, 2001, 330, 331, 388, 392, 393.

28 *Silber der Illirer und Kelten im Zentralbalkan*, Eberding, 2004, s. 91, 98–99, 103.

29 Александар Палавестра, Вера Крстић, *Маџија ћилибара (каталог)*, Београд, 2006, стр. 314–316, 321–343, 396–397.

30 НМЧ, Регистар : основна делатност 2004, Народни музеј – Чачак : план 2004–2007, бр. 545/2004, 12–08–2004.

31 НМЧ, Регистар : основна делатност 2004, Народни музеј – Чачак : план 2004–2007, бр. 545/2004, 12–08–2004.

32 Н. Р., „Ускоро реконструкција конака Јована Обреновића. Адаптација конака", *Чачански гласник*, Чачак, 8. април 2005, 14.

33 Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2007. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVII*, Чачак, 2007, 402.

34 НМЧ, Регистар : основна делатност 2003, Извештај рада Народног музеја за 2002. годину, бр. 48/2003, 07–02–2003.

35 НМЧ, Регистар : основна делатност 2003, Извештај рада Народног музеја за 2002. годину, бр. 48/2003, 07–02–2003; НМЧ, Регистар : основна делатност 2004, Извештај рада Народног музеја за 2003. годину, бр. 3/2004, 10–01–2004.

36 Бојан Б. Димитријевић: Горан Давидовић, Милош Тимотијевић, „Затамњена прошлост. Историја равногораца чачанског краја 1941–1945", Издање локалних музеја Чачак–Краљево–Горњи Милановац 2002 (приказ књиге), *Историја 20. века бр. 1 (2003)*, Београд, 2003, 181–182; Бојан Б. Димитријевић: Горан Давидовић, Милош Тимотијевић, „Затамњена прошлост. Историја равногораца чачанског краја 1941–1945", 2, Издање локалних музеја Чачак–Краљево–Горњи Милановац 2003, *Историја 20. века 2 (2003)*, Beograd, 2003, 220–222; Коста Николић: Горан Давидовић, Милош Тимотијевић, „Затамњена прошлост. Историја равногораца чачанског краја I–III", Чачак–Горњи Милановац–Краљево, 2002, 2003, 2004, 415+391+462, *Наша прошлост 6 (2005)*, Краљево, 2005, 248–252; Đorđe Stanković, „Mediji i kultura sećanja", *Tokovi istorije 1–2 (2006)*, Beograd, 2006, 274.

37 НМЧ, Регистар : основна делатност 2005 (I), Извештај рада Народног музеја за 2004. годину, бр. 11/2005, 14–01–2005.

38 Мирослав Тимотијевић: Делфина Рајић, Милош Тимотијевић, „Манастири Овчарско-кабларске клисуре : Народни Музеј Чачак, Чачак 2004 (приказ књиге)", *Наша прошлост 6 (2005)*, Краљево, 2005, 231–234; Зоран Ракић: Делфина Рајић, Милош Тимотијевић, „Манастири Овчарско-кабларске клисуре", Чачак, 2004 (приказ књиге), *Гласник Друштва конзерватора Србије 29 (2005)*, Београд, 2005, 180–182.

39 Делфина Рајић, *Овчарско–кабларски манастири : електронски извор (CD-ROM)*, Чачак, 2005.

40 НМЧ, Регистар : основна делатност 2001, Извештај рада Народног музеја за 2001. годину, бр. 276/01, 25–12–2001.

41 НМЧ, Регистар : основна делатност 2005 (I), Извештај рада Народног музеја за 2004. годину, бр. 11/2005, 14–01–2005.

42 Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2006. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVI*, Чачак, 2006, 392.

43 Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2010. години", *Зборник радова Народног музеја XL*, Чачак, 2010, 345.

44 НМЧ, Регистар : основна делатност 2001, Извештај рада Народног музеја за 2001. годину, бр. 276/01, 25–12–2001.

45 Делфина Рајић, „Извештај о манифестацији 'Летњи дани културе' у Чачку у 2006. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVI*, Чачак, 2006, 395–398; Делфина Рајић, „Извештај о манифестацији 'Летњи дани културе' у Чачку у 2007. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVII*, Чачак, 2007, 411–413.

46 НМЧ, Регистар : основна делатност 2001, Извештај рада Народног музеја за 2001. годину, бр. 276/01, 25–12–2001.

47 Слободан Мандић, „Прикази сајтова (Web адресар) X", *Годишњак за друштвену историју, год. XVII, св. 3 (2010)*, Београд, 2010, 125; Дражен Георгијевски, „Комуникација музеја и публике у Србији путем интернет презентације", *Наша прошлост 11*, Краљево, 2011, 245–267.

48 НМЧ, Регистар : основна делатност 2004, Допис Министарству културе Републике Србије, бр. 773/2004, 12–11–2004; НМЧ, Реги-

стар : основна делатност 2005 (I), Извештај рада Народног музеја за 2004. годину, бр. 11/2005, 14–01–2005.

49 Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2005. години", *Зборник радова Народног музеја XXXV*, Чачак, 2005, 386; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2006. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVI*, Чачак, 2006, 377–378; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2006. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVI*, Чачак, 2006, 386; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2007. години", Зборник радова Народног музеја XXXVII, Чачак, 2007, 397; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2008. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVIII*, Чачак, 2008, 375; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2010. години", *Зборник радова Народног музеја XL*, Чачак, 2010, 333; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2011. години", *Зборник радова Народног музеја XLI*, Чачак, 2011, 190.

50 Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2008. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVIII*, Чачак, 2008, 387; Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2011. години", *Зборник радова Народног музеја XLI*, Чачак, 2011, 194.

51 НМЧ, Регистар : основна делатност 2001, Извештај рада Народног музеја за 2001. годину, бр. 276/01, 25–12–2001; НМЧ, Регистар : основна делатност 2005 (I), Извештај рада Народног музеја за 2004. годину, бр. 11/2005, 14–01–2005.

52 Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2006. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVI*, Чачак, 2006, 392.

53 Милош Матић: Ивана Ћирјаковић, „*Посуђе кроз време*, Народни музеј Чачак, децембар 2009", *Музеји бр. 2 (н.с.)*, Београд, 2009, 172–175; Љиљана Гавриловић, *О политикама, идентитетима и другје музејске приче*, 166–167.

54 Vladimir Krivošejev, „Istraživanje budžetskog finansiranja kulture u gradovima u Srbiji", *Kultura br. 125*, Beograd, 2009, 225–234; Исти, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 309.

55 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 303.

Љиљана Зечев , Делфина Рајић, проф. др Мирослав Јовановић и проф. др Миодраг Јовановић на промоцији „Зборника радова Народног музеја XXXV" у Библиотеци града Београда (2006)

Оркестар „Чудесмо" на отварању изложбе „Албум старог Чачка 1870–1941" (2010)

Народни музеј у Чачку на крају 2012. године

Према основним статистичким показатељима, као што су изложбени простор (1.450 квадратних метара), број запослених (17), као и број предмета (15.600), Народни музеј у Чачку спада у „идеални" просечни музеј Србије. Исти закључак би се могао извести и на основу броја посетилаца сталне поставке и повремених изложби.[1]

Иако ови бројеви представљају почетно полазиште за стицање основне слике о било којој установи, они заправо веома мало говоре. Када је у питању радни простор Народни музеј у Чачку је у знатно неповољнијем положају. Стална поставка има само 280 m^2, Галерија за повремене изложбе 113 m^2, а канцеларије и депои 1.041 m^2, који заједно имају тек преко 1.400 m^2. Простор за излагање вредних предмета и збирки је минималан, а уз то за њега већ шест деценија конкуришу сва одељења и кустоси са различитим тематским целинама и концептима излагања.

Када је у питању број предмета он је већи од званичних 15.600 и постепено се приближава броју од 20.000. Само поседовање предмета, њихов број и документација као основа традиционалне музеолошке делатности, никада нису били сама суштина постојања Музеја. Према историјском, уметничком и културном значају предмети који се чувају и излажу у Народном музеју у Чачку свакако да имају велики значај. Званична категоризација никада није потврдила ово становиште. Међутим, према броју изложби, њиховим гостовањима и нарочито према бројним позајмицама предмета, јасно је да они представљају незаобилазно културно наслеђе целе Србије.

Народни музеј у Чачку се, према броју запослених (17), налази испод просека за музејске установе регионалног значаја. Сви околни музеји имају већи број запослених (Горњи Милановац – 18, Краљево – 24, Крагујевац – 33, Ужице – 39, Крушевац – 41).[2] Музеј у Чачку нема кустоса-педагога, документаристу, нема сопственог правника нити рачуновођу, што отежава и компликује рад, посебно у условима потреба тражења и реализације пројеката који нису део редовног буџета.

С друге стране, према образовном нивоу, научним и стручним звањима, непрекидним усавршавањима и процесу самообразовања кустоса, Народни музеј у Чачку тренутно је изнад просека Србије. Установа је 2012. године имала једног доктора наука, једног магистра који је на докторским студијама, још једног запосленог на докторским студијама, три музејска саветника и два виша кустоса. Велики део запослених прошао је многобројне семинаре, радионице и курсеве посвећене стицању и проширивању музеолошких знања и вештина, повезујући на тај начин традиционални позив кустоса са тенденцијама „нове музеологије".

Међутим, ограничен развој установе, како због малог простора и још више због мањка финансија, спречава ново запошљавање, као и потпуну реализацију стручних потенцијала којима Народни музеј у Чачку располаже. Тренутно је просек година свих запослених 46, а кустоса, који имају обавезу осмишљавања и реализације програма, 45 година. У зависности од стратешких опредељења развоја Града Чачка, одвијаће се и улагање у Музеј, чији ће кадрови у наредној деценији имати највећи капацитет за рад.

О досадашњим дометима њиховог музеолошког и научног стваралаштва на најбољи

начин сведоче многи резултати, а највише прилив нових предмета, динамична изложбена делатност, постепен и сигуран раст броја посетилаца, бројна археолошка и историографска истраживања, развој свих видова комуникације са јавношћу, као и укључивање у живот града. По многим критеријумима ова делатност је превазишла рад Музеја у претходним деценијама. Међутим, простор за даљи развој постоји, не само у интензивирању делатности, већ и у повећању њеног квалитета, окретању према публици и њеним потребама и жељама, али и превазилажења појаве „подилажења" посетиоцима и „упросечавања" програма који се и даље мора држати научноистраживачке основе.

Народни музеј у Чачку имао је 2012. године пет одељења: археолошко, етнолошко, историјско, одељење за историју уметности и палеонтолошко (формирано 2010). Библиотека Народног музеја у Чачку има статус јавне библиотеке са богатим књижним фондом, посебно када су у питању часописи. Закључно са 2011. годином библиотека Музеја у Чачку имала је 10.000 књига и 548 наслова периодике са 10.470 свезака како из земље, тако и из иностранства. Музеј има и конзерваторску лабораторију опремљену за рад са керамиком, дрветом, металом и кожом, фото-лабораторију са свом потребном опремом, водичку службу, као и особље за техничку подршку (домар, хигијеничарке).

Ако се делатност Народног музеја у Чачку посматра из перспективе 2012. године, а на основу модерних захтева музеолошке делатности у којима је прва функција излагање, затим чување, иза које следи научна функција и на крају анимација,[3] може се дати позитивна оцена рада установе у протеклој деценији, чија се достигнућа наслањају на рад претходних генерација кустоса, али их и по многим критеријумима далеко надмашују.

Када је у питању прва функција (излагање), Народни музеј у Чачку је за 60 година постојања организовао 456 изложби (просечно 7,6 годишње), односно преко 15 у последњих осам година. Ова огромна изложбена активност довела је у просторије музеја око 430.000 хиљада посетилаца (просечно око 7.200 годишње). У последњих осам година поново је повећана посета, иако је смањен број изложбених простора. Музеј је постао место образовања и уживања публике, која је постепено навикнута на најразличитије доживљаје. Посебну вредност чине многобројне музејске публикације као посебан вид комуникације са публиком.

Да би се музеалије излагале неопходно их је прикупити и чувати. Народни музеј у Чачку већ шест деценија представља место за чување културног наслеђа Чачка и шире околине, па је по томе јединствена установа те врсте у региону. Овај „невидљиви" посао био је основна преокупација свих генерација кустоса који су својим радом сачували значајну културну баштину, стварајући научну документацију као основу за сва даља истраживања (од излагања и конзервације, до приближавања контексту некадашњег живота предмета и друштва у коме су настали).

Научна функција директно следи из ове основне активности Музеја (сакупљање и чување). Осим документације, кустоси Народног музеја у Чачку су бројним каталозима, монографијама, научним чланцима и покретањем сопственог часописа заиста створили научну установу са запаженим и релевантним резултататима. За шездесет година постојања Народни музеј у Чачку организовао је 77 археолошких ископавања, од укупно 136 која су изведена на територији чачанског краја. Истраживање је увек неопходно да би се објаснио значај предмета који се чувају, историјски и културни контекст у коме су наста-

ли, као и нови који се ствара током процеса чувања и излагања као процеса интерпретације и нове контекстуализације у савремености.

С друге стране, сам број археолошких истраживања у последњих шест деценија рада Музеја у Чачку, на стотине теренских истраживања свих одељења, истраживања историчара у бројним архивима и библиотекама у Србији, Југославији и Европи (Русија, Украјина, Бугарска), као и обимне библиографије кустоса и цитираност њихових радова, речито говоре о дометима научне активности.

На крају, када је у питању функција анимације, уско повезана са излагањем, Народни музеј у Чачку је у последњој деценији бројним изложбама, посетама са стручним вођењем и вођењем са водичем изашао у сусрет публици. Музеј је постао место где су организоване бројне промоције, предавања, трибине, концерти, радионице, као и скупови различитог садржаја важни за културни живот Града Чачка, али и место на којем се ствара идентитет урбаног насеља и његове сеоске околине. Поред традиционалног рада са публиком и интернет презентација, многобројне штампане публикације препознатљивог дизајна само су допринеле овом сегменту рада, за чији је пуни обим потребно упослити кустоса-педагога (комуникатора).

Слободно се може рећи да је Народни музеј у Чачку постао привилеговано и престижно место у културној мапи града, пре свега захваљујући својим унутрашњим институционалним ресурсима. У протеклој деценији појачана је активност усмерена на публику, са којом је одржаван контакт уз непрестано привлачење нових посетилаца, пре свега средњошколске омладине, као својеврсно улагање у будућност у овом сегменту рада.

Ипак, када се све ове улоге Народног музеја у Чачку пореде у протеклих шест деценија, најзначајније су свакако научна и истраживачка функција установе. Основа свих осталих делатности налази се управо у овом сегменту рада, од самог процеса селекције предмета, њиховог чувања, конзервације и приближавања некадашњем контексту настанка и живота, до стварања новог контекста током излагања. За ишчитавање говора предмета, за познавање његовог језика и утврђивање збирних фондова, заправо за целокупно формулисање симболичких система, неопходна су темељна научна истраживања.[4] Статус и легитимитет Народног музеја у Чачку темељи се управо у научноистраживачкој функцији институције, иза које су остали бројни и научно вредни резултати. Осим обимне издавачке делатности и само прикупљање предмета, њихово излагање, као и подршка публике у том подухвату, речито говоре о уложеним напорима и остваренim резултатима.[5]

Иако данас многи музеји инсистирају на анимацији као основној делатности, што заправо музеје доводи у опасност да опстану и задрже своју важну и незаменљиву улогу у друштву, њихова научна функција остаје примарна и најважнија (Ривијер). Заправо, мора се задржати равнотежа између свих активности, што је у Народном музеју у Чачку остварено у протеклој деценији, у циљу што бољег функционисања установе у којој анимација даје ритам и подстиче живот институцији која је у својој комуникацији окренута према јавности.[6]

Важно је нагласити да је програм Народног музеја у Чачку дело људи који раде у овој установи, за разлику од већине других институција културе у граду чија се делатност у јавности највећим делом базира на преузимању готових програма (позоришне представе, ликовне изложбе, манифестације које је неко други осмислио и селектовао, концерти, гостовања предавача, штампање и промоције књига аутора ван

Отварање изложбе „Надежда Петровић" (2007)

установе). Од прикупљања предмета, преко њихове селекције, конзервирања, чувања и излагања, осмишљавања, припремања и извођења изложби, истраживања најразличитијег типа и објављивања резулатата тих активости кроз сопствени часопис или посебне монографије, њихову промоцију и анимирање јавности, запослени у Народном музеју у Чачку стварају сопствени програм, чиме подстичу стваралаштво у локалној средини, брину се о културном идентитету и остварују његову презентацију. Сопствене изложбе чине 64% од укупно реализованих, а иста оцена важи и за издавачку делатност.

Ако се Народни музеј у Чачку посматра из угла корисника који од установе ове врсте очекују да добију место за забаву, уживање и откриће, али и место сећања и културно обележје, односно туристичку атракцију и место посете као део својеврсног ритуала, уочава се простор за даљи развој.[7] Наиме, Музеј у Чачку је још увек превасходно место сећања и културно обележје града, повремено и открића, као и научноистраживачка институција. Функције забаве и разоноде развијају се повремено (*Дечји мајски салон*, радионице, промоције, концерти), док је за позиционирање установе као туристичке атракције неопходно проширење сталне поставке, као и стратешко опредељење Града Чачка и многих других институција за такву врсту инвестиције.

Од тога ће умногоме зависити и развој установе у будућности. Народни музеј у Чачку поседује стручне кадрове који су се доказали у свом раду, али нема потпуно изграђену структуру запослених. Будућност оптерећена економском кризом доноси заправо стратегију одржања постојећих ресурса, а не интензивног развоја установе, што је додатна отежавајућа околност.

Независно од свега, Народни музеј у Чачку ће и даље вршити своју основну функцију прикупљања, чувања, научне обраде и јавног излагања културних добара. Дефиниција музеја као непрофитне установе отворене за јавност и створене ради опште добробити и даље ће остати незамењива, независно од многих трендова који се периодично мењају.

Будућност Народног музеја у Чачку требало би да се гради на чињеници да је сваки музеј сам по себи знак који у себи садржи многе друге симболе, поруке и да је његова основна улога комуникација, пренос естеских, функционалних и културних значења.[8] У складу са тим, Музеј је ознака престижа, моћи и својеврстан механизам за достизање вечности, на свој начин ослобођен времена, при чему би требало обратити пажњу на то да је он и креативни медиј неопходан за проналажење, стварање и испуњење културних потреба грађана на основу предмета који поседује и идеја путем којих се ти предмети излажу публици.[9]

У исто време савремено друштво намеће и нове циљеве постојања музеја, односно тежњу да повећа материјални приход општини у којој постоји, посредно повећа и запосленост, да утиче на квалитет живота и учествује у локал-

ном развоју и постане искористив производ у маркетингу заједнице ради подстицања њеног политичког и културног сазревања, односно побољшавању имиџа.[10]

Савремена стратегија културне политике заснива се на четири основна принципа: очувању и промоцији културног идентитета, промоцији културне разноликости, подстицању и развоју стваралаштва и промоцији учешћа у културном животу. Ови елементи развоја културе могу се даље разрађивати везано за програмске и стратегије подизања квалитета и деловања у јавности, стратегије повезивања и постизања одрживости, односно стварања онога што се зове „музејска политика", тачније однос музеја према свом друштвеном окружењу (од прикупљања предмета, преко научних истраживања, до односа према посетиоцима).[11] У вези са тим, за рад установе важна је и својеврсна „изјава о послању", мисија институције, чији облик, смисао и реализација подједнако зависе од подршке локалне заједнице, управних тела и воље запослених.[12]

Овај кратки опис намера и циљева установе, односно онога шта се и за кога жели урадити, представља скицу за будућу стратегију развоја и детаљније активности на нивоу свих одељења, а на бази основне дефиниције музеја као сталне и непрофитне установе у служби друштва и његовог развоја отвореног за публику на послу прикупљања, селекције, чувања, научног истраживања и излагања материјалних сведочанстава о човеку и његовом окружењу ради проучавања, образовања и уживања.

На крају овог кратког прегледа деловања Народног музеја у Чачку, требало би нагласити да је он комплексна установа која се брине о културном наслеђу Чачка и његове околине, укључујући и простор Драгачева и Ивањице. Чување и промоција посебног регионалног историјског, уметничког и културног идентитета почива на истраживању и приказивању остатака прошлости, почев од палеонтологије, археолошких артефаката, преко народног и уметничког стваралаштва, до приказа тема из опште, националне и регионалне историје (од праисторије до савременог доба).

Др Даница Поповић, проф. др Зоран Ракић, Делфина Рајић и др Милош Тимотијевић на промоцији књиге „Манастири Овчарско-кабларске клисуре" у Народној библиотеци Србије у Београду (2012)

Послање Народног музеја у Чачку јесте развој свих сегмената музејске делатности, отвореност ка јавности, тежња ка повећању квалитета живота усмерена ка добробити целог друштва и окружења у коме се делује. Брига о културном наслеђу обезбеђује комуникацију са друштвом, размену знања, идеја и искуства, односно непрекидно учење које је део општих тежњи за локалним, националним и регионалним развојем.

Значај Народног музеја у Чачку потврђен је и његовим увршћавањем у списак установа од националног значаја на простору Републике Србије. Овај статус добијен је 30. априла 2013. године, што потврђује успешност досадашњег рада. За његово одржавање установа ће морати да побољша постојећи рад, покрене нове пројекте и уложи додатну енергију за њихову реализацију.

1 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, Valjevo, 2012, 333–344.

2 Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 337–338.

3 Andre Gob, Noemi Druge, *Muzeologija : istorija, razvoj i savremeni izazovi*, Beograd, 2009, 63–65.

4 Ivo Maroević, *Uvod u muzeologiju*, Zagreb, 1993. 117.

5 Радивоје Бојовић, „Мала Музејска открића", у: *Благо Народног музеја 2002–2012.* (каталог изложбе), Чачак, 2012, 7–11.

6 Andre Gob, Noemi Druge, *Muzeologija : istorija, razvoj i savremeni izazovi*, 68.

7 Andre Gob, Noemi Druge, *Muzeologija : istorija, razvoj i savremeni izazovi*, Beograd, 2009, 70.

8 Jorge Glusberg, „'Hladni' i 'vrući' muzeji", *Muzeologija 23*, Zagreb, 1983, 27.

9 Tomisalv Šola, *Prema totalnom muzeju*, Beograd, 2011, 64, 73, 227, 243, 249.

10 Tomislav Šola, *Marketing u muzejima ili o vrlini i kako je obznaniti*, Beograd, 2002, 87.

11 Biljana Ramić, *Reorganizacija ustanova kulture*, Beograd, 2005, 15–16; Milena Dragićević–Šešić, Sanjin Dragojević, *Menadžment umetnosti u turbulentnim okolnostima*, Beograd, 2005, 104–117; Весна Ђукић, *Држава и култура : студије савремене културне политике*, Београд, 2010, 240–256; Vladimir Krivošejev, *Muzeji, menadžment, turizam : ka savremenom muzeju, od teorije do prakse*, 28–32.

12 Tomislav Šola, *Marketing u muzejima ili o vrlini i kako je obznaniti*, 90.

Део колектива Народног музеја у Чачку у посети манастиру Љубостиња (2013).
Слева надесно стоје: Слободан Богојевић, Мина Јелисијевић, Марко Бојовић, Ирена Мирковић, Милан Лишанчић, Александра Гојић, Биљана Чкоњевић, Делфина Рајић, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Радивоје Бојовић, Зорана Бојовић, Магдалена Петровић и Дејан Аџемовић

Прилог бр. 1
Списак радника Народног музеја у Чачку 1952-2013. године

ДИРЕКТОРИ
1. Станко Холечек, 1953–1954.
2. Слободан Санадер, 1953–1961.
3. Милован Вуловић, 1962–1996.
4. Невенка Бојовић, 1997–2005.
5. Делфина Рајић, 2005–

АРХЕОЛОЗИ
1. Милена Икодиновић, 1955–1990.
2. Лидија Никитовић, 1982–2005.
3. Оливера Марковић, 1982–1997.
4. Дејан Радичевић, 1999–2002.
5. Катарина Дмитровић, 2001–
6. Александра Гојгић, 2006–
7. Марина Котарац, 2006–2010, 2011–2012.
8. Милица Веселичић, 2008–2009.

ИСТОРИЧАРИ
1. Миодраг Лазаревић, 1966–1971.
2. Теодосије Вукосављевић,1972–1996.
3. Радивоје Бојовић, 1981–
4. Слободан Невољица, 1989–1996.
5. Милош Тимотијевић, 1997–
6. Мирослав Пурић, 2011–2012.
7. Милан Лишанчић, 2013–

ИСТОРИЧАРИ УМЕТНОСТИ
1. Радомир Станић, 1957–1958.
2. Милован Вуловић, 1961–1996.
3. Душанка Ранковић, 1964–1977.
4. Ангелина Фолгић–Корјак, 1978–1985.
5. Делфина Рајић, 1985–

ЕТНОЛОЗИ
1. Слободан Санадер, 1953–1961.
2. Невенка Бојовић, 1973–2008.
3. Снежана Шапоњић–Ашанин, 1991–
4. Гордана Петровић, 1992–1993.
5. Ивана Ћирјаковић, 2001–
6. Драган Јефтић, 2007–2008.
7. Мина Јелисијевић, 2013–

ПАЛЕОНТОЛОЗИ
1. Биљана Чкоњевић, 2010–

КОНЗЕРВАТОРИ И ПРЕПАРАТОРИ
1. Мишо Хуђец, 1954–1983.
2. Катарина Грујовић, 1980–1998.
3. Милица Дрињаковић, 1989–2007.
4. Дејан Петровић, 1999–
5. Слободан Богојевић, 2007–
6. Милка Продановић, 2008.
7. Зоран Рацић, 2008.
8. Марко Спасојевић, 2012.

ФОТОГРАФИ
1. Слободан Марковић, 1970–2003.
2. Марко Бојовић, 2004–

КЊИЖНИЧАРИ
1. Анђелија Чвркић, 1997–

СЕКРЕТАРИ
1. Драгомир Поповић, 1953–1954.
2. Софија Топаловић, 1953–1955.
3. Ана Марић, 1958.
4. Даринка Александрић,1958.
5. Михаило Танасковић, 1966–1980.
6. Ирена Мирковић, 2001–

ВОДИЧИ
1. Милијана Јоловић, 1974–1983.

2. Радмило Миланoвић, 1983–1994.
3. Анђелија Чврки ћ, 1983–1997.
4. Зорана Бојовић, 1986, 1988–
5. Ирена Мирковић, 1986, 1988–1989, 1992–2001.
6. Дејан Петровић, 1995–1999.
7. Магдалена Петровић, 2000–

ТЕХНИЧКО ОСОБЉЕ
1. Миодраг Врањевац, 1983–1994.
2. Дејан Аџемовић, 1995–
3. Марко Бојовић, 2000–2004.

ПОМОЋНО ОСОБЉЕ
1. Косара Мишовић, 1953.
2. Викторија Зимоњић, 1962–1988.
3. Злата Блажић, 1966–1988.
4. Добрила Роглић, 1985–
5. Биљана Витоpовић, 1988–

ВОЈНИЦИ НА СЛУЖЕЊУ ЦИВИЛНОГ ВОЈНОГ РОКА (ДЕВЕТ МЕСЕЦИ)
1. Слободан Богојевић, 2008–2009.
2. Марко Марушић, 2008–2009.
3. Вујадин Вујадиновић, 2008–2009.
4. Игор Шарац, 2008–2009.
5. Саша Трифуновић, 2008–2009.
6. Милош Матијевић, 2009.
7. Ненад Бошковић, 2009–2010.

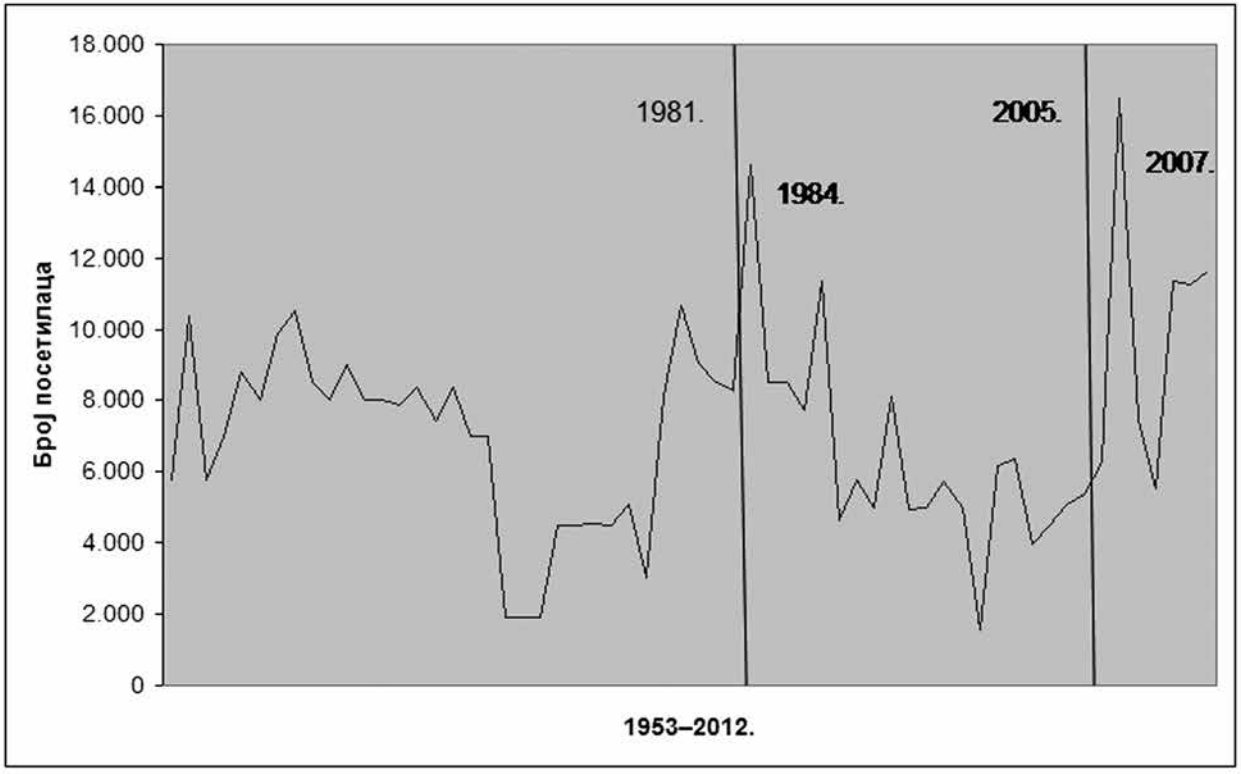
Прилог бр. 2
Посета изложби Народног музеја у Чачку (доња граница) 1953-2012. године

Преглед посета Народном музеју у Чачку у последњих шест деценија није потпун и тачан. За поједине године није вођена или није сачувана евиденција посета (1956, 1962-1965, 1970, 1973-1974) или није сачувана за поједине изложбене просторе (1975 – стална поставка, 1976 – Музеј револуционарне омладине, 1984 – стална поставка и Галерија, 1987-1988. Галерија, 1996 – Градска кућа, 1998 – Галерија). За ове године дата је процена укупног броја посетилаца (означено знаком *).

У ову статистику нису уврштени ни посетиоци покретних изложби, нити посетиоци изложби Народног музеја у Чачку које су гостовале у другим градовима. Евиденција посетилаца се никада није водила ни за госте који дођу на отварање изложбе, нити се у њу рачунају посетиоци који долазе у Галерију Народног музеја у Чачку да би присуствовали концертима, предавањима, промоцијама и другим манифестацијама у простору у коме се већ налази изложба. Требало би напоменути да је Народни музеј у Чачку до 1966. имао само један изложбени простор (Конак Јована Обреновића), од 1980. три (Конак Јована Обреновића, Кућу Вула Пантелића и Галерију), а од 2001. године само два (Конак Јована Обреновића и Галерију).

Доња граница броја посетилаца свим изложбама Народног музеја у Чачку у периоду 1953–2012. године износи око 430.000. Овај број се, према процени неевидентираних посетилаца, може увећати за још неколико десетина хиљада. Објављивање ових података увек је „опасно", јер се поставља питање броја изложби и њиховог квалитета, односно ефикасности рекламе да би се повећао број корисника и оправдало постојање установе. Мишљења смо да је најбоље приказати објективно и савесно сачуване податке о посетама као основу за стварање нове визије развоја установе у будућности.

1953 – 5.765	1968 – 7.414	1983 – 9.038	1998 – 5.000*
1954 – 10.350	1969 – 8.356	1984 – 8.500*	1999 – 1.552
1955 – 5.758	1970 – 7.000*	1985 – 8.268	2000 – 6.144
1956 – 7.000*	1971– 7.000*	1986 – 14.643	2001 – 6.337
1957 – 8.800	1972 – 1.911	1987 – 8.500*	2002 – 3.952
1958 – 8.000	1973 – 1.911*	1988 – 8.500*	2003 – 4.476
1959 – 9.860	1974 – 1.911*	1989 – 7.733	2004 – 5.069
1960 – 10.500	1975 – 4.500*	1990 – 11.324	2005 – 5.390
1961 – 8.500	1976 – 4.500*	1991 – 4.648	2006 – 6.249
1962 – 8.000*	1977 – 4.553	1992 – 5.771	2007 – 16.476
1963 – 8.000*	1978 – 4.500*	1993 – 4.992	2008 – 7.495
1964 – 8.000*	1979 – 5.066	1994 – 8.104	2009 – 5.551
1965 – 8.000*	1980 – 3.035	1995 – 4.963	2010 – 11.334
1966 – 7.875	1981 – 8.119	1996 – 5.000*	2011 – 11.267
1967 – 8.355	1982 – 10.671	1997 – 5.742	2012 – 11.625

Прилог бр. 3
Буџет Народног музеја у Чачку 1953-2012. године

Година	Укупни буџет	Учешће Општине Чачак (у %)
1953.	1,085,888	-
1954.	1,766,195	-
1955.	2,474,240	-
1956.	1,884,556	94,3
1957.	2,051,703	98,2
1958.	2,051,709	-
1959.	2,556,292	-
1960.	3,375,405	-
1961.		
1962.		
1963.	4,996,551	97,8
1964.	8,619,790	86,0
1965.	13,650,000	-
1966.		
1967.	14,400,000	-
1968.	171,141	91,4
1969.	171,141	91,4
1970.	308,214	-
1971.		
1972.	520,000	94,2
1973.		
1974.	1,001,809	-
1975.	1,213,093	94,2
1976.	1,374,020	95,8
1977.	1,764,000	93,2
1978.	2,116,604	95,5
1979.	2,574,515	95,6
1980.	2,927,621	95,1
1981.	3,704,460	93,1
1982.	4,502,649	91,1

Година	Укупни буџет	Учешће Општине Чачак (у %)
1983.	6,653,143	92,1
1984.	9,180,041	85,0
1985.	19,719,324	93,4
1986.	38,969,542	92,1
1987.	78,456,716	88,9
1988.	194,427,713	91,3
1989.	3,023,689,000	82,4
1990.	2,407,326	86,7
1991.	4,294,500	-
1992.	26,238,000	-
1993.	26,007,631,000,625	99,9
1994.	375,133	77,2
1995.		
1996.		
1997.		
1998.	866,321	94,6
1999.	831,390	96,6
2000.	1,752,818	93,7
2001.	8,042,222	74,2
2002.	7,861,589	79,8
2003.	7,474,587	95,6
2004.	10,423,140	90,9
2005.	17,524,000	67,9
2006.	17,556,000	86,6
2007.	21,129,000	90,2
2008.	24,292,000	82,2
2009.	19,886,000	92,2
2010.	21,357,000	91,3
2011.	23,776,000	86,5
2012.	24,164,000	87,0

Прилог бр. 4
Изложбе Народног музеја у Чачку 1953-2012. године

1953.

Сталне поставке:

Стална поставка у Конаку господара Јована Обреновића
Аутори: Боривоје Дробњаковић, Миодраг Грбић, Иван Здравковић, Станко Холечек, Дојчило Митровић.
Конак господар Јована Обреновића, јул 1953.

1954.

Сопствене изложбе:

Изложба поводом десетогодишњице ослобођења града
(непознат аутор и место излагања),
децембар 1954.

Позајмљене изложбе:

Изложба слика Живорада Настасијевића
(непознат аутор и место излагања),
мај 1954.

Петнаест уметника послератне генерације
(непознат аутор и место излагања),
јул 1954.

Децембарска група – изложба слика
(непознат аутор и место излагања),
децембар, 1954.

1955.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Историјски архив нам прича о прошлости
Аутор: Народни музеј Чачак и Историјски архив Чачак
Конак господара Јована Обреновића, децембар 1955.

1956.

Сопствене изложбе:

Ослободилачка борба народа таковског краја
Аутор: Слободан Санадер
Горња Црнућа, јул 1956.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Десет година Народног универзитета у Чачку
Аутор: Народни музеј Чачак и Историјски архив Чачак
Сала „Абрашевића" Чачак, новембар 1956.

Изложба архивских докумената из прошлости Чачка и околине
Народни музеј Чачак и Историјски архив Чачак Сала Абрашевића Чачак
Сала „Абрашевића" Чачак, новембар 1956.

Позајмљене изложбе:

Изложба слика Надежде Петровић
Аутор: Катарина Амброзић (Народни музеј Београд)
Сала „Абрашевића" Чачак, октобар 1956.

1957.

Сталне поставке:

Ризница манастира Врањевшница
Аутор: Слободан Санадер
Манастир Врањевшница, фебруар 1957.

Сопствене изложбе:

Слике Боже Продановића
Аутор: Слободан Санадер
Просторије аматерског стрелишта „Танаско Рајић" Чачак, новембар – децембар 1957.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Изложба архивских докумената из прошлости Чачка и околине
Аутор: Народни музеј Чачак и Историјски архив Чачак
Сала „Абрашевића" Чачак, фебруар 1957.

Позајмљене изложбе:

Природњачка изложба
Аутор: Природњачки музеј Београд и Народни музеј Чачак (непознато место излагања), август – септембар 1957.

Скулптуре Ристе Стијовића
Аутор: Катарина Амброзић (Народни музеј Београд)
Сала „Хидрограђње – Чачак", новембар 1957.

Изложба скулптура Ристе Стијовића (1957)

1958.

Сопствене изложбе:

Жене у НОБ-у
Аутор: Слободан Санадер
Сала „Абрашевића" Чачак, октобар 1959.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Изложба народног накита
Аутор: Ђорђе Тешић (Етнографски музеј Београд)
Конак господара Јована Обреновића, април – мај 1958.

Развој радничког покрета у чачанском крају – изложба поводом 40 година КПЈ и 15 година од ослобођења Чачка
Аутор: Народни музеј Чачак, Градска библиотека у Чачку, Историјски архив Чачак
Конак господара Јована Обреновића, децембар 1959.

Изложба посвећена Владиславу Петковићу Дису
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Сала „Абрашевића" Чачак, децембар 1958.

Позајмљене изложбе:

Слике Ђорђа Андрејевића Куна
Аутор: Ђорђе Андрејев
Сала „Абрашевића" Чачак, јул 1958.

1959.

Сопствене изложбе:

Изложба о учешћу жена у Народној револуцији и Радничком покрету чачанског краја
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку и Савез женских друштава среза Чачак
Конак Јована Обреновића, март 1959.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Изложба марксистичке литературе и докумената из радничког покрета нашег краја
Аутор: Народни музеј Чачак, Историјски архив Чачак и Градска библиотека у Чачку
Конак Јована Обреновића, децембар 1959.

Позајмљене изложбе:

Скулптуре Сретена Стојановића
Аутор: Сретен Стојановић
Сала „Абрашевића" Чачак, јун 1959.

1960.

Сталне поставке:

Реконструкција сталне поставке у Конаку Јована Обреновића
Аутор: Милена Ђукнић
Конак Јована Обреновића, октобар 1960.

Сопствене изложбе:

Илирске хумке у Атеници
Аутор: Милена Ђукнић
Конак господара Јована Обреновића, август – септембар 1960.

1961.

Сопствене изложбе:

Сликарство кроз векове – продајна изложба репродукција
Аутор: изложбу поставио Слободан Санадер
Хол Гимназије у Чачку, април 1961.

Чачак 1941. године – изложба докумената
Аутор: Милован Вуловић
Хол Скупштине општине Чачак, октобар 1961.

Позајмљене изложбе:

Моша Пијаде – изложба слика и цртежа
Аутор: Вера Ристић (Народни музеј Београд)
Хол Гимназије у Чачку, јул 1961.

1962.

Сопствене изложбе:
Задругарски покрет у НОБ-у
Аутор: Милован Вуловић и Слободан Санадер
Дом културе Леушићи, јун 1962.

Развој избора у Чачку – изложба докумената
Аутор: Милован Вуловић
Хол Скупштине општине Чачак, мај 1963.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

125-годишњица Чачанске гимназије
Аутор: Народни музеј Чачак, Историјски архив Чачак, Гимназија Чачак и Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак
Свечана сала Гимназије Чачак, новембар 1962.

1963.

Сопствене изложбе:

Развој избора у Чачку – изложба докумената
Аутор: Милован Вуловић
Хол Скупштине општине Чачак, мај 1963.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Развој народне власти у чачанском крају – изложба поводом 20 година АВНОЈ-а
Аутор: Народни музеј Чачак и Историјски архив Чачак
О. Ш. „Вук Караџић" Чачак (данас зграда Економске школе), новембар – децембар 1963.

Позајмљене изложбе:

Новац кроз векове – нумизматичка збирка
Аутор: Добрила Гај – Поповић, Милоје Васић (Народни музеј Београд)
Конак господара Јована Обреновића, јун 1963.

1964.

Сопствене изложбе:

Стари Чачак – изложба слика Драгана Ћирковића
Аутор: Драган Ћирковић
Хол Гимназије у Чачку, мај 1964.

Сликарство кроз векове – изложба репродукција
Аутор: Колектив Народног музеја у Чачку
Дом културе Лучани, мај - јун 1964.

Борбе за ослобођење Чачка 1944. године и изградња Чачка (1944–1964)
Аутор: Милован Вуловић
Хол Гимназије у Чачку, децембар 1964.

Сопствене изложбе (покретне):

НОБ у нашем крају
Аутор: Милован Вуловић
Основне школе у чачанском крају, март 1964.

Позајмљене изложбе:

Изложба слика Живка Стоисављевића
Аутор: Живко Стоисављевић
Хол Гимназије у Чачку, октобар 1964.

1965.

Сопствене изложбе (покретна):

Наш крај у Другом српском устанку
Аутор: Милован Вуловић
Покретна изложба основних школа у чачанском крају, март–јун 1965.

НОБ у нашем крају
Аутор: Милован Вуловић
Покретна изложба основних школа у чачанском крају, март–јун 1965.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

20-годишњица АВНОЈ-а
Аутор: Народни музеј Чачак и Историјски архив Чачак
Хол Фабрике резног алата Чачак, јануар 1965.

Развој штампе у Чачку од 1893. до данас
Аутор: Народни музеј Чачак и Историјски архив Чачак
Чачак, новембар 1965.

Позајмљене изложбе:

Српско сликарство 19. века
Аутор: Народни музеј Београд
Хол Гимназије у Чачку, април – мај 1965.

1966.

Сталне поставке:

Музеј револуционарне омладине
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Кућа Вула Пантелића, октобар 1966.

Сопствене изложбе (покретне):

Таковски крај у НОБ-у
Аутор: Милован Вуловић
Покретна изложба основних школа у горњомилановачком крају, септембар 1966.

Позајмљене изложбе:

Уметничка обрада стакла кроз векове
Аутор: Музеј примењене уметности Београд
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, април 1966.

Насловна страна у српској штампаној књизи
Аутор: Музеј примењене уметности Београд
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, мај 1966.

1967.

Сопствене изложбе:

Слике и карикатуре Мише Лазића
Аутор: Миша Лазић, Милован Вуловић и Душанка Ранковић
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак – Народни музеј Чачак, мај – јун 1967.

1968.

Сталне поставке:

Музеј Горачићке буне
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Стара општинска Судница у Горачићима, новембар 1968.

Сопствене изложбе:

Тито – живот и рад
Аутор: Милован Вуловић
Конак господар Јована Обреновића, март 1968.

Драгачево у НОБ-у
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Гуча, јул 1968.

20 година Фабрике резног алата у Чачку
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Хол управне зграде „Фабрике резног алата – Чачак", 1968.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Ко су Илири?
Аутор: Народни музеј Чачак и Народни музеј Титово Ужице
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, април 1968.

Стари мајстори – изложба слика
Аутор: изложбу поставили Милован Живковић (Народни музеј Крагујевац) и Душанка Ранковић (Народни музеј Чачак)
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, мај – јун 1968.

Позајмљене изложбе:

Фреске рашке школе
Аутор: Народни музеј Краљево
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, октобар – новембар 1968.

1969.

Сталне поставке:

Музеј Драгачева
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Дом културе Гуча, новембар 1969.

Ратко Митровић – живот и рад
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Основна школа „Ратко Митровић" Чачак, 1969.

Сопствене изложбе:

Радnички покрет таковског краја
Аутор: Милован Вуловић
Хол Дома армије у Горњем Милановцу, април 1969.

Радnички покрет чачанског краја
Аутор: Милован Вуловић
Сала „Абрашевића" Чачак, април 1969.

Сопствене изложбе (покретне):

Радnички покрет чачанског краја
Аутор: Милован Вуловић
Сала „Абрашевића" Чачак, април–октобар 1969.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Радnички покрет чачанског краја
Аутор: Народни музеј Чачак и Историјски архив Чачак
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, април 1969.

Сликари Западне Србије
Аутор: Заједница музеја Западне Србије, Народни музеј Чачак и Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, јул – август 1969.

Изложбе у сарадњи са другим установама (покретна):

Народна уметност Западне Србије
Аутор: Заједница музеја Западне Србије (Народни музеј Чачак, Народни музеј Титови Ужице, Народни музеј Краљево, Народни музеј Крушевац, Народни музеј Крагујевац), 1969.

Позајмљене изложбе:

Народна уметност Косова и Метохије
Аутор: Музеј Косова – Приштина
Конак господар Јована Обреновића, јун 1969.

Тренчински сликари
Аутор: колективна изложба уметника из града Тренчина из Словачке; изложбу поставили Народни музеј Крагујевац и Народни музеј Чачак
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, јул 1969.

Лабински ателијери – изложба слика
Аутор: Народни музеј Лабин
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, октобар 1969.

1970.

Сопствене изложбе:

Први мај у Чачку од 1900–1970.
Аутор: Милован Вуловић
покретна изложба, мај 1970.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Народна уметност Западне Србије
Аутор: Народни музеј Чачак и Заједница музеја Западне Србије
Конак господара Јована Обреновића, март 1970.

Позајмљене изложбе:

Птице наших крајева – природњачка изложба
Аутор: Природњачки музеј Београд
Дом културе – Чачак, април 1970.

Лик жене на средњовековним фрескама
Аутор: Јелица Илић (Галерија фресака Београд)
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, април 1970.

Животни пут Васе Пелагића
Аутор: Историјски музеј Србије Београд
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, октобар 1970.

Крагујевачки октобар
Аутор: Спомен парк Крагујевац
Дом културе – Чачак, децембар 1970.

1971.

Сопствене изложбе:

Чачак некад и сад
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Улцињ, мај 1971.

Иконе Јанка Михаиловића Молера (из цркве у Каони)
Аутор: Милован Вуловић
Просторије Црквеног дома Гуча, септембар 1971.

Србију, буно међу народима
Аутор: Милован Вуловић и Душанка Ранковић
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, септембар – октобар 1971.

Ратко Митровић – живот и рад
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, децембар 1971.

1972.

Сопствене изложбе (покретне):

Тито – живот и рад
Аутор: Милован Вуловић – Народни музеј Чачак
Покретна изложба основних школа и радних организација, септембар 1972.

Тито – живот и рад
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Лучани, децембар 1972.

Позајмљене изложбе:

Еволуција органског света кроз геолошке периоде
Аутор: Природњачки музеј Београд
Дом културе – Чачак, фебруар 1972.

„Раденик" и његово виђење Србије
Аутор: Историјски музеј Србије Београд
Дом културе – Чачак, март 1972.

Ликовна сведочанства сликара партизана Хрватске
Аутор: Музеј револуције Хрватске Загреб
Дом културе – Чачак, мај 1972.

Иконе бококторске школе
Аутор: Народни музеј Београд
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, октобар 1972.

1973.

Сопствене изложбе:

Благоје Паровић – живот и рад
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, новембар 1973.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Ратни сликари 1912–1918. године
Аутор: Војни музеј Београд, Народни музеј Чачак, Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, март – април 1973.

Народна власт од народноослободилачких одбора до уставних амандмана
Аутор: Музеј револуције народа Југославије Београд, Градска конференција Социјалистичког савеза Београда и Народни музеј Чачак
Дом културе – Чачак, мај – јун 1973.

Сликари Западне Србије
Аутор: Заједница музеја Западне Србије, Народни музеј Чачак и Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, септембар – октобар 1973.

Изложбе у сарадњи са другим установама (покретне):

Сликари Западне Србије
Аутор: Заједница музеја Западне Србије, Народни музеј Чачак и Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак
Музеји и галерије западне Србије и Истре у Хрватској, април – август 1973.

Позајмљене изложбе:

Литографије Анастаса Јовановића
Аутор: Галерија Матице српске Нови Сад
Дом културе – Чачак, април 1973.

Истарски ликовни уметници
Аутор: Народни музеј Лабин
Дом културе – Чачак, децембар 1973.

1974.

Сталне поставке:

Стална поставка у Конаку Јована Обреновића
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Конак господара Јована Обреновића, јул 1974.

Реконструкција Сталне поставке у Музеју Драгачева у Гучи
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Дом културе Гуча, август 1974.

Спомен-музеј прве партизанске болнице у Доњој Горевници
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Зграда Основне школе у Доњој Горевници, октобар 1974.

Сопствене изложбе:

Драгољуб Јовашевић – 35 година уметничког рада
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, новембар 1974.

Позајмљене изложбе:

Буне сељака на територији Југославије у 16. веку
Аутор: Војни музеј Београд
Дом културе – Чачак, март 1974.

1975.

Сталне поставке:

Раднички покрет и народноослободилачке борбе у Драгачеву
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Основна школа „Милан Благојевић" Лучани, 1975.

Сопствене изложбе:

Раднички покрет чачанског краја
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, мај 1975.

Раднички покрет чачанског краја
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Лучани, мај 1975.

70. година „Абрашевића"
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, октобар 1975.

1976.

Сталне поставке:

Развој железнице у чачанском крају
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Плато испред Железничке станице у Чачку, 1976.

Сопствене изложбе:

Коста Новаковић – живот и рад
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, мај 1976.

Јаворски рат 1876–1976. године
Аутор: Теодосије Вукосављевић
Дом културе – Чачак, новембар – децембар 1976.

Сопствене изложбе (гостовања):

Коста Новаковић – живот и рад
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Гуча, јул 1976.

Коста Новаковић – живот и рад
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Лучани, август 1976.

Јаворски рат 1876–1976. године
Аутор: Теодосије Вукосављевић
Галерија младих Ивањица, децембар 1976.

1977.

Сталне поставке:

Др Драгиша Мишовић – живот и рад Меморијална соба
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Спомен-дом Кулиновци, децембар 1977.

Сопствене изложбе:

140 година Чачанске гимназије
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Дом културе – Чачак, април 1977.

Народни вез из збирке музеја
Аутор: Невенка Бојовић
Дом културе Гуча, август 1977.

Тито–партија–револуција
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, новембар – децембар 1977.

Сопствене изложбе (гостовања):

Јаворски рат 1876–1976. године
Аутор: Теодосије Вукосављевић
Прилике, јануар 1977.

Јаворски рат 1876–1976. године
Аутор: Теодосије Вукосављевић
Дом културе Гуча, 1977.

Јаворски рат 1876–1976. године
Аутор: Теодосије Вукосављевић
Дом културе Лучани, 1977.

1978.

Сопствене изложбе:

Чачански партизански одред
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Гуча, јул 1978.

Народна обрада дрвета
Аутор: Невенка Бојовић
Дом културе Гуча, септембар 1978.

Филип Филиповић
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, децембар 1978.

Позајмљене изложбе:

Тито и пионири

Аутор: Педагошки музеј Београд
Дом културе Чачак, мај – јун 1978.

Отварање изложбе „Филип Филиповић" (1978)

1979.

Сопствене изложбе:

Филип Филиповић
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Лучани, јануар 1979.

Омладина Чачка на радним акцијама
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, април 1979.

Развој и рад радничког и комунистичког покрета у Чачку
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Дом културе – Чачак, мај 1979.

Раднички покрет Драгачева
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Дом културе Лучани, јун 1979.

Стара Гуча на фотографијама
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Гуча, август 1979.

Сопствене изложбе (гостовања):

Филип Филиповић
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Гуча, март 1979.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

60 година СКЈ
Аутор: Народни музеј Чачак и Међуопштински историјски архив Чачак
Чачак, јул 1979.

1980.

Сталне поставке:

Реконструкција сталне поставке у Музеју револуционарне омладине
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Кућа Вула Пантелића, јул 1980.

Сопствене изложбе:

50 година Фабрике хартије у Чачку
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, јун, 1980.

Вез на народној ношњи
Аутор: Невенка Бојовић
Дом културе Гуча, август 1980.

Стари Чачак – изложба фотографија
Аутор: Милован Вуловић
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 1980.

1981.

Сталне поставке:

Етнографска збирка
Аутор: Невенка Бојовић
Кушића хан Ивањица, октобар 1981.

Сопствене изложбе:

Револуционарни покрет Чачанске гимназије
Аутор: Милован Вуловић
Хол Гимназије у Чачку, април 1981.

Драгачево у устанку 1941. године
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Гуча, август 1981.

Устанак у делима ликовних уметника
Аутор: Ангелина Фоглић-Корјак
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 1981.

Ткање, плетење и вез
Аутор: Невенка Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 1981 – фебруар1982.

Сопствене изложбе (гостовања):

Драгачево у устанку 1941. године
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Лучани, септембар 1981.

Отварање изложбе „Устанак у делима ликовних уметника", прва сдесне стране стоји Анђелина Фолић-Корјак (1981)

Сопствене изложбе (покретне):

Ратко Митровић
Аутор: Милован Вуловић
Просторије РО „Ратко Митровић" и градилишта, новембар 1981.

Позајмљене изложбе:

Оружје и опрема средњовековног ратника у Србији
Аутор: Петар Поплазић и Љиљана Лађевац (Историјски музеј Србије Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, март – мај 1981.

Средњовековни Сталаћ
Аутор: Народни музеј Краљево, Завод за заштиту споменика културе Краљево
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 1981.

1982.

Сопствене изложбе:

Чачански пролетери
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар – април 1982.

Стари занати у Чачку
Аутор: Невенка Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – август 1982.

Стари драгачевски занати
Аутор: Невенка Бојовић
Дом културе Гуча, август 1982.

Народни музеј 1952–1982. године
Аутор колектив Народног музеја у Чачку
Галерија Народног музеја у Чачку, август – октобар 1982.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

50 година Чачанског гласа
Аутор: Народни музеј Чачак, Међуопштински историјски архив Чачак и Чачански глас
Дом културе – Чачак, октобар 1982.

Позајмљене изложбе:

Ђура Јакшић 1832–1982. године
Аутор: Никола Кусовац и Веселин Лађић (Народни музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар – новембар 1982.

Оружје и ратничка опрема српских устаника у првој половини 19. века
Аутор: Душан Масловарић (Етнографски музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар – децембар 1982.

Уступљен простор за излагање:

Изложба слика Богића Рисимовића-Рисима
Аутор: Богић Рисимовић-Рисим
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 1982.

1983.

Сопствене изложбе:

Чачански филателисти
Аутор: Ангелина Фоглић-Корјак
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 1983.

1. Дечји мајски салон
Аутор: Ангелина Фоглић-Корјак
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 1983.

Споменици културе Драгачева
Аутор: Ангелина Фоглић-Корјак
Дом културе Гуча, август – септембар 1983.

Стара Ивањица
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе Ивањица, септембар 1983.

Чачански социјалисти
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, септембар – новембар 1983.

Чачанска гимназија
Аутор: Милован Вуловић и Теодосије Вукосављевић
Хол Гимназије у Чачку, октобар 1983.

Сопствене изложбе (гостовања):

Споменици културе Драгачева
Аутор: Ангелина Фоглић-Корјак
Дом културе Лучани, септембар 1983.

Позајмљене изложбе:

Српско сликарство 19. века – доба бидермајера
Аутор: Никола Кусовац (Народни музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – септембар 1983.

Јован Јовановић Змај
Аутор: Музеј примењене уметности Београд
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 1983.

Уступљен простор за излагање:

Изложба слика Грујице Лазаревића – 25 година рада
Аутор: Грујица Лазаревић
Галерија Народног музеја у Чачку, април 1983.

1984.

Сопствене изложбе:

Спорт у старом Чачку
Аутор: Милован Вуловић
Галерија Народног музеја у Чачку, март – мај 1984.

2. Дечји мајски салон
Аутор: Ангелина Фоглић-Корјак
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 1984.

Драгачевци у ратовима 1912–1918. године
Аутор: Теодосије Вукосављевић и Радивоје Бојовић
Дом културе Гуча, август 1984.

Ратни пут десетог пука 1912–1918. године
Аутор: Теодосије Вукосављевић и Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, септембар 1984 – март 1985.

Сопствене изложбе (гостовања):

Ткање, плетење и вез
Аутор: Невенка Бојовић
Дом културе Ивањица, август 1984.

Позајмљене изложбе:

Српско сликарство 19. века – доба романтизма
Аутор: Никола Кусовац и Веселин Лаћић (Народни музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – септембар 1984.

1985.

Сталне поставке:

Етнографска изложба у Тадића кући у Доњем Дупицу
Аутор: Невенка Бојовић
Доњи Дубац, август 1985.

Сопствене изложбе:

Чачански крај у Другом српском устанку

Отварање изложбе „2. Дечји мајски салон" (1984)

Аутор: Теодосије Вукосављевић и Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, април 1985.

3. Дечји мајски салон
Аутор: Ангелина Фоглић-Корјак
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 1985.

„Абрашевић" 1905–1985. године
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, мај – јун 1985.

Драгачево у Другом српском устанку
Аутор: Теодосије Вукосављевић
Сала Месне заједнице Гуча, август 1985.

Стари ивањички занати
Аутор: Невенка Бојовић
Дом културе Ивањица, септембар 1985.

Чачак 1944. године
Аутор: Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, децембар 1985.

Сахрањивање под хумкама бронзаног доба у чачанском крају
Аутор: Милена Икодиновић
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 1985 – април 1986.

Сопствене изложбе (гостовања):

Ратни пут десетог пука 1912–1918. године
Аутор: Теодосије Вукосављевић и Радивоје Бојовић
Дом културе Ивањица, јун – јул 1985.

Позајмљене изложбе:

Српско сликарство 19. века – доба реализма
Аутор: Веселин Лаћић (Народни музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – септембар 1985.

1986.

Сопствене изложбе:

4. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Дилпарић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 1986.

Коста Новаковић – живот и рад
Аутор: Милован Вуловић и Радивоје Бојовић
Дом култура Чачак, јун 1986.

Градска ношња у Чачку крајем 19. и почетком 20. века
Аутор: Невенка Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – септембар 1986.

Сахрањивање под хумкама бронзаног доба у драгачевском крају
Аутор: Милена Икодиновић
Дом културе Гуча, август 1986.

Жене чачанског краја у револуцији
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, септембар – децембар 1986.

Позајмљене изложбе:

Уметност Старе Грчке – вазе и статуете
Аутор: Др Љубиша Поповић (Народни музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 1986.

Импресионизам у српском сликарству
Аутор: Вера Ристић (Народни музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 1986.

1987.

Сталне поставке:

Музеј легата у Горњем Милановцу
Аутор: Милован Вуловић, Радивоје Бојовић и Делфина Дилпарић
Брковића кућа Горњи Милановац, октобар 1987.

Сопствене изложбе:

Вук Караџић – живот и дело
Аутор: Милован Вуловић и Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 1987.

5. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Дилпарић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 1987.

Дипломе и повеље
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, јул – септембар 1987.

150 година Чачанске гимназије
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 1987.

Сопствене изложбе (гостовања):

Вук Караџић – живот и дело
Аутор: Милован Вуловић и Радивоје Бојовић
Дом армије Горњи Милановац, мај 1987.

Вук Караџић – живот и дело
Аутор: Милован Вуловић и Радивоје Бојовић
Дом културе Гуча, август 1987.

Вук Караџић – живот и дело
Аутор: Милован Вуловић и Радивоје Бојовић
Дом културе Лучани, септембар 1987.

Вук Караџић – живот и дело
Аутор: Милован Вуловић и Радивоје Бојовић
Основна школа Каона, новембар 1987.

1988.

Сталне поставке:

Музеј радничког покрета и НОБ-а у Горњем Милановцу
Аутор: Милован Вуловић и Радивоје Бојовић
Брковића кућа Горњи Милановац, септембар 1988.

Сопствене изложбе:

6. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Дилпарић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 1988.

Сеоска кућа у чачанском крају
Аутор: Невенка Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – јул 1988.

Дечје забавиште у Чачку
Аутор: Невенка Бојовић и Милован Вуловић
Дом културе – Чачак, јул 1988.

Драгачево у писаној речи
Аутор: Милован Вуловић и Радивоје Бојовић
Дом културе Гуча, август 1988.

Сопствене изложбе (гостовања):

6. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Дилпарић
Дом културе Лучани, септембар 1988.

Позајмљене изложбе:

Римска скулптура у Србији
Аутор: Др Драгослав Срејовић
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар – март 1988.

Градитељска традиција као подстицај
Аутор: арх. Божидар Петровић и арх. Зоран Петровић (Етнографски музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 1988.

Неолитска насеља у долини Јасенице

Аутор: Ранко Катунар (Народни музеј Смедеревска Паланка)
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 1988.

1989.

Сталне поставке:

Ризница манастира Никоље
Аутор: Зорица Ивковић и Милован Вуловић
Манастир Никоље, мај 1989.

Сопствене изложбе:

7. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – септембар 1989.

Хаџи-Проданова буна 1814–1989. година
Аутор: Теодосије Вукосављевић и Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, септембар 1989– фебруар 1990.

Сопствене изложбе (гостовања):

Хаџи-Проданова буна 1814–1989. година
Аутор: Теодосије Вукосављевић и Радивоје Бојовић
Дом културе Гуча, август 1989.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Етнографско наслеђе региона Краљево
Аутор: Народни музеј Краљево, Народни музеј Крушевац и Народни музеј Чачак
Замак културе Врњачка Бања, јун 1989.

Позајмљене изложбе:

Бранислав Нушић 1864–1939–1989. година
Аутор: Даринка Томић (Музеј града Београда) и Синиша Јањић (Музеј позоришне уметности)
Галерија Народног музеја у Чачку, мај 1989.

Уступљен простор за излагање:

Зоран Милошевић – уметничке фотографије
Аутор: Зоран Милошевић
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар– март 1989.

1990.

Сопствене изложбе:

Чачак и Чачани у делима ликовних уметника
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, март – април 1990.

8. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, април – јун 1990.

Ризнице овчарско-кабларских манастира
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – октобар1990.

Драгачевци у устанцима 1804–1815. године
Аутор: Радивоје Бојовић
Дом културе Гуча, август 1990.

Пуковник Драгутин Гавриловић
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар – децембар 1990.

Сопствене изложбе (гостовања):

Пуковник Драгутин Гавриловић
Аутор: Радивоје Бојовић
Народни музеј Крушевац, децембар 1990 – фебруар 1991.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Рударење на Руднику
Аутор: Народни музеј Чачак и Археолошки институт Београд
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 1990.

Позајмљене изложбе:

Србија и Русија 1838–1918.
Аутор: Међуопштински историјски архив Чачак, Историјски архив Краљево и Архив Србије Београд
Галерија Народног музеја у Чачку, март 1990.

1991.

Сопствене изложбе:

9. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, април – јун 1991.

Забаве у старом Чачку
Аутор: Милован Вуловић
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – септембар 1991.

Сопствене изложбе (гостовања):

Пуковник Драгутин Гавриловић
Аутор: Радивоје Бојовић
Културни центар Трстеник, фебруар – април 1991.

Пуковник Драгутин Гавриловић
Аутор: Радивоје Бојовић
Кућа Крсмановића Београд, април 1991.

Пуковник Драгутин Гавриловић
Аутор: Радивоје Бојовић

Народни универзитет Љиг, јун 1991.

Пуковник Драгутин Гавриловић
Аутор: Радивоје Бојовић
Дом култура Гуча, август 1991.

Пуковник Драгутин Гавриловић
Аутор: Радивоје Бојовић
Аутор: Дом културе Лучани, септембар 1991.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Ћилимарство Западног Поморавља
Аутор: Народни музеј Краљево, Народни музеј Крушевац, Народни музеј Трстеник и Народни музеј Чачак
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар – новембар 1991.

Уступљен простор за излагање:

Изложба фотографија „Гуча '91",
Аутор: Фото и видео клуб „Чачак"
Галерија Народног музеја у Чачку, септембар – октобар 1991.

1992.

Сталне поставке:

Градска кућа
Аутор: Невенка Бојовић
Кућа Вула Пантелића, 16. август 1992.

Сопствене изложбе:

10. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 1992.

Западно Поморавље у неолиту
Аутор: Лидија Никитовић
Галерија Народног музеја у Чачку, јул – октобар 1992.

Традиционална драгачевска свадба
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Дом културе Гуча, август 1992.

Богородичина црква на Морави – 800 година цркве Богородице Градачке
Аутор: Радивоје Бојовић, Оливера Марковић и Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 1992 – март 1993.

Позајмљене изложбе:

Накит и кићење из збирке Завичајног музеја Ужице
Аутор: Народни музеј Ужице
Галерија Народног музеја у Чачку, март – мај 1992.

Уступљен простор за излагање:

Самоуки сликари и вајари Драгачева
Аутор: Никола Стојић
Галерија Народног музеја у Чачку, јануар – фебруар 1992.

Изложба фотографија Милинка Стефановића
Аутор: Фото и видео клуб „Чачак"
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – јул1992.

1993.

Сталне поставке:

Музеј Горачићке буне (реконструкција)
Аутор: Слободан Невољива
Зграда старе општинске Суднице у Горачићима, август 1993.

Музеј Милоша Обреновића у Горњој Црнући
Аутор: Радивоје Бојовић
Горња Црнућа, новембар 1993.

Сопствене изложбе:

11. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јул 1993.

Сто година Горачићке буне
Аутор: Слободан Невољица
Дом култура Гуча, август 1993.

Сопствене изложбе (гостовања):

Западно Поморавље у неолиту
Аутор: Лидија Никитовић
Галерија Народног музеја Краљево, септембар – октобар 1993.

Отварање изложбе „Богородичина црква на Морави – 800 година цркве Богородице Градачке" (стоје сдесна налево: Милован Вуловић, Радомир Станић (говори), Делфина Рајић, Радивоје Бојовић и Оливера Марковић)

Позајмљене изложбе:

Старо село Сирогојно
Аутор: Петар Оторанов (Музеј Сирогојно)
Галерија Народног музеја у Чачку, март – април 1993.

Уступљен простор за излагање:

15 година Фото-кино клуба „Чачак" – изложба фотографија
Аутор: Фото и видео клуб „Чачак"
Галерија Народног музеја у Чачку, април 1993.

Изложба слика 5. ликовне колоније „Чачак 92."
Аутор: Друштво ликовних уметника „Рисим" Чачак
Галерија Народног музеја у Чачку, јул – новембар 1993.

Међународна изложба уметничке фотографије
Аутор: Фото-кино клуб „Чачак" и Фото-кино клуб „Аца Стојановић" Лесковац
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 1993.

Изложба производног програма фирме „Precision"
Аутор: Фирма „Precision"
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 1993.

1994.

Сталне поставке:

Конак Сретена Чолића
Аутор: Невенка Бојовић
Чолића кућа Вранићи, новембар 1994.

Сопствене изложбе:

12. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 1994.

Црква Свете Николе у Јежевици
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, јул – октобар 1994.

Човек и његова ликовна представа на надгробним споменицима
Аутор: Никола Дудић
Дом културе Гуча, август 1994.

Позајмљене изложбе:

Облик и орнамент керамике
Аутор: Јагода Ђурић (Народни музеј Ужице)
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 1994.

Уступљен простор за излагање:

Изложба слика „Љубав је испуњен закон"
Аутор: Данијел Микић
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар 1994.

Драган Ћирковић – ретроспективна изложба
Аутор: Драган Ћирковић
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – јул 1994.

Изложба слика Миливоја Миње Марића
Аутор: Миливоје Миња Марић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар – новембар 1994.

Изложба слика удружења уметника „Сликарски уранак"
Аутор: Културно-просветна заједница Подгорица, Удружење САГА
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 1994.

1995.

Сопствене изложбе:

13. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 1995.

Орнаменти на надгробним споменицима
Аутор: Невенка Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – октобар 1995.

Позајмљене изложбе:

Молитва у гори – цркве брвнаре у Србији
Аутор: Републички завод за заштиту споменика културе Београд
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 1995.

Уступљен простор за излагање:

Ника Никола Стојић – скулптуре
Аутор: Никола Стојић; Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, март 1995.

Слободанка Прибаковић-Костић, Ненад Стефановић – ликовна изложба
Аутор: Слободанка Прибићевић-Костић, Ненад Стефановић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар – новембар 1995.

Изложба слика Милене Поповић
Аутор: Удружење САГА
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 1995.

1996.

Сталне поставке:

Стална поставка у Конаку господар Јована Обреновића
Аутор: Радивоје Бојовић, Лидија Никитовић, Оливера Марковић и Делфина Рајић
Конак господара Јована Обреновића, мај 1996.

Сопствене изложбе:

14. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај–јун 1996.

Јаворски рат 1876. године
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, јун 1996.

Чарапе и назувице, новембар 1996.
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 1996.

Сопствене изложбе (гостовања):

Орнаменти на надгробним споменицима
Аутор: Невенка Бојовић
Етнографски музеј Београд, август 1996.

Јаворски рат 1876. године
Аутор: Радивоје Бојовић
Дом културе Гуча, август 1996.

Јаворски рат 1876. године
Аутор: Радивоје Бојовић
Дом културе Бајина Башта, септембар 1996.

Јаворски рат 1876. године
Аутор: Радивоје Бојовић
Дом културе Нова Варош, октобар 1996.

Јаворски рат 1876. године
Аутор: Радивоје Бојовић
Библиотека Пожега новембар 1996.

Јаворски рат 1876. године
Аутор: Радивоје Бојовић
Основна школа Бресница, новембар 1996.

Уступљен простор за излагање:

Годишња изложба слика удружења љубитеља уметности „Естет"
Аутор: Удружење љубитеља уметности „Естет"
Галерија Народног музеја у Чачку, април 1996.

1997.

Сопствене изложбе:

15. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 1997.

Архитектонско наслеђе Чачка
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, август – новембар 1997.

Сопствене изложбе (гостовања):

Чарапе и назувице
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Етнографски музеј Београд, јул – август 1997.

Орнаменти на надгробним споменицима
Аутор: Невенка Бојовић
Основна школа Прислоница, јул 1997.

Орнаменти на надгробним споменицима
Аутор: Невенка Бојовић
Дом културе Гуча, август 1997.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Обућа у Србији
Аутор: Вера Шарац-Момчиловић (Етнографски музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – јул 1997.

Позајмљене изложбе:

Технологија обраде камена у неолиту
Аутор: Вера Богосављевић-Петровић (Народни музеј Краљево)
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 1997.

Уступљен простор за излагање:

Годишња изложба слика удружења љубитеља уметности „Естет"
Аутор: чланови удружења „ЕСТЕТ"
Галерија Народног музеја у Чачку, јул – август 1997.

1998.

Сопствене изложбе:

16. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак, мај 1998.

Народно градитељство Драгачева
Аутор: Невенка Бојовић
Дом културе Гуча, август 1998.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Две српске Свете горе – осам векова Хиландара
Аутор: Народни музеј Чачак, Међуопштински историјски архив Чачак и Градска библиотека „Владислав Петковић Дис" Чачак
Галерија „Рисим" Чачак, септембар 1998.

Уступљен простор за излагање:

Изложба ручних радова
Аутор: хуманитарна организација „Здраво да сте"
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 1998.

1999.

Сопствене изложбе:

Општина Чачак и њени председници 1918–1941. године
Аутор: Милош Тимотијевић
Галерија Народног музеја у Чачку, март – септембар 1999.

Цркве Драгачева
Аутор: Делфина Рајић
Дом културе Гуча, август 1999.

Уступљен простор за излагање:

Сликана свила
Аутор: Весна Петровић
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар– март 1999.

Слике Јове Пушкара
Аутор: Јово Пушкар
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 1999.

Годишња изложба слика удружења љубитеља уметности „Естет"
Аутор: чланови удружења „ЕСТЕТ"
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 1999.

2000.

Сопствене изложбе:

17. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2000.

Крст у народној орнаментици
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Парк основне школе у Гучи, август 2000.

Позајмљене изложбе:

Писане пажнице – 40. сабор трубача у Гучи
Аутор: колектив Дома културе у Гучи
Галерија Народног музеја у Чачку, април 2000.

Сва наша ткања Драгачевска
Аутор: задруга жена „Рајка Боројевић"
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 2000.

Уступљен простор за излагање:

Боја и архитектура
Аутор: Зденка Радовановић
Галерија Народног музеја у Чачку, март – април 2000.

Изложба ручних радова
Аутор: хуманитарна организација „Здраво да сте"
Галерија Народног музеја у Чачку, април 2000.

Годишња изложба слика удружења љубитеља уметности „Естет"
Аутор: чланови удружења „ЕСТЕТ"
Галерија Народног музеја у Чачку, мај 2000.

Изложба слика Миње Марића
Аутор: Миња Марић
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – август 2000.

„Десет година у плавом" – изложба слика Љубе Ћосић
Аутор: Љуба Ћосић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар – новембар 2000.

2001.

Сопствене изложбе:

Вода у народној традицији
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 2001.

18. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2001.

Иконе чачанског краја (16–18. век)
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, јул – септембар 2001.

Сопствене изложбе (гостовања):

Вода у народној традицији
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Основна школа Гуча, август 2001.

Позајмљене изложбе:

Сликари Лазовићи и њихово дело
Аутор: Дом културе Прибој и Народни музеј Ужице
Галерија Народног музеја у Чачку, март – април 2001.

Уступљен простор за излагање:

Пут ка љубави – изложба слика Лидије Јелић
Аутор: Лидија Јелић
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар – март 2001.

Годишња изложба слика удружења љубитеља уметности „Естет"
Аутор: чланови удружења „ЕСТЕТ"
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 2001.

2002.

Сопствене изложбе:

19. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 2002.

Пола века Народног музеја у Чачку

Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – август 2002.

Летопис драгачевских трубача –изложба фотографија
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Дом културе Гуча, август 2002.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Некропола под хумкама из бронзаног и гвозденог доба у Мојсињу
Аутор: Археолошки институт Београд и Народни музеј Чачак
Галерија Народног музеја у Чачку, август – децембар 2002.

Уступљен простор за излагање:

САГА – осам година рада
Аутор: чланови Уметничког удружења „САГА"
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар – април 2002.

2003.

Сопствене изложбе:

20. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јул 2003.

Горачићка буна
Аутор: Милош Тимотијевић
Дом културе Гуча, август 2003.

Ранко Тајсић
Аутор: Милош Тимотијевић
Дом културе Лучани, август 2003.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Пчеларство у Србији
Аутор: Природњачки музеј Београд и Народни музеј Чачак децембар 2003 – фебруар 2004.

Позајмљене изложбе:

Владика Николај Велимировић
Аутор: Епархија Жичка, Црквена општина Чачак, Народни музеј Краљево и МЗ „Парк" Чачак
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 2003.

Мултимедијална изложба јапанске традиције, културе и обичаја
Аутор: Језичка школа „Blackbird"
Галерија Народног музеја у Чачку, мај 2003.

Трагом наслеђа, Етно-арт Коштунићи,
Етно кућа „Анђелија Мишић" Коштунићи
Галерија Народног музеја у Чачку, јул – август 2003.

Уступљен простор за излагање:

Годишња изложба слика удружења љубитеља уметности „Естет"
Аутор: чланови Удружења љубитеља уметности „Естет"
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар – март 2003.

Девета годишња изложба удружења САГА
Аутор: чланови Уметничког удружења „САГА"
Галерија Народног музеја у Чачку, септембар 2003.

„Трагом записа" – изложба слика Мирка Ковачевића
Аутор: Мирко Ковачевић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар – децембар 2003.

2004.

Сопствене изложбе:

21. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2004.

Преслице
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Галерија Народног музеја у Чачку, јул – октобар 2004.

Позајмљене изложбе:

Невестињски накит код Срба у 19. и првој половини 20. века
Аутор: Етнографски музеј Београд
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар – март 2004.

Уступљен простор за излагање:

Штампана реч 2004.
Аутор: Марија Орбовић (Градска библиотека „Владислав Петковић Дис" Чачак)
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар 2004.

Осма годишња изложба удружења љубитеља уметности „Естет"
Аутор: чланови Удружења љубитеља уметности „ЕСТЕТ"
Галерија Народног музеја у Чачку, март – април 2004.

Десета годишња изложба удружења САГА
Аутор: чланови Уметничког удружења „САГА"
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 2004.

Између редова. Дани фотографије у Србији
Аутор: Џорџ Џорџију
Галерија Народног музеја у Чачку, јул 2004.

Изложба слика Бранка Трифуновића
Аутор: Бранко Трифуновић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 2004 – јануар 2005.

2005.

Сопствене изложбе:

22. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2005.

Пешкири Етнографског одељења Народног музеја у Чачку
Аутор: Ивана Ћирјаковић
Галерија Народног музеја у Чачку, август – новембар 2005.

Дар породице Рош
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, август 2005.

Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића
Аутор: колектив Народног музеја у Чачку
Центар за културу, спорт и туризам општине Лучани – Гучи, август 2005.

Дар породице Жујовић
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 2005.

Сопствене изложбе (гостовања):

Преслице
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Народни музеј Зајечар, фебруар 2005.

Преслице
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Музеј рударства и металургије Бор, април 2005.

Пешкири Етнографског одељења Народног музеја у Чачку
Аутор: Ивана Ћирјаковић
Музеј рудничко-таковског краја Горњи Милановац, децембар 2005.

Позајмљене изложбе:

Србија у борби против фашизма
Аутор: Архив Србије, Међуопштински историјски архив Чачак
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар – децембар 2005.

Солунски фронт у објективу ратног сликара и фотографа Драгољуба Павловића
Аутор: Народни музеј Ваљево
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 2005.

Уступљен простор за излагање:

Девета годишња изложба удружења љубитеља уметности „Естет"
Аутор: чланови Удружења љубитеља уметности „ЕСТЕТ"
Галерија Народног музеја у Чачку, март 2005.

Једанаеста годишња изложба удружења САГА
Аутор: чланови Уметничког удружења „САГА"
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 2005.

Хиландар на Светој Гори
Аутор: Иван Стратимировић
Галерија Народног музеја у Чачку, јул 2005.

Дани фотографије у Србији – изложба фотографија Данила Цветановића и Дејана Митровића
Аутор: Фото-кино клуб „Чачак" и Фото-кино савез Србије
Галерија Народног музеја у Чачку, јул 2005.

Изложба радова полазника Центра за ликовно стваралаштво деце и младих „Чртица"
Аутор: Центар за ликовно стваралаштво деце и младих „Чртица"
Галерија Народног музеја у Чачку, август 2005.

2006.

Сталне поставке:

Стална поставка у конаку господара Јована Обреновића (реконструкција)
Аутор: Карина Дмитровић, Делфина Рајић и Радивоје Бојовић
Конак господара Јована Обреновића, јул 2006.

Сопствене изложбе:

Војвода Степа Степановић 1856–1929.
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, март – мај 2006.

23. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2006.

Соколско друштво у Чачку 1910–1941.
Аутор: Милош Тимотијевић
Галерија Народног музеја у Чачку, август – октобар 2006.

Изложба дечјих радова – Етно-школица
Аутор: Ивана Ћирјаковић
Галерија Народног музеја у Чачку, септембар 2006.

Предавање и изложба посвећена академику Јовану Жујовићу
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 2006.

Сопствене изложбе (гостовања):

Војвода Степа Степановић 1856–1929.
Аутор: Радивоје Бојовић
Основна школа Рошци, јул 2006.

Војвода Степа Степановић 1856–1929.
Аутор: Радивоје Бојовић
Дом војске Ниш, септембар – октобар 2006.

Војвода Степа Степановић 1856–1929.
Аутор: Радивоје Бојовић
Дом културе села Војвода Степа, октобар – новембар 2006.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Изложба фотографија „Чачак некад и сад"
Аутор: Удружење за неговање традиција и обичаја града Чачка „Чачани" и Народни музеј Чачак
и Народни музеј Чачак
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 2006.

Позајмљене изложбе:

Изложба 98. Ловачког – бомбардерског пука
Аутор: Музеј Југословенског ратног ваздухопловства
Галерија Народног музеја у Чачку, август 2006.

Књиге из Теслине личне библиотеке
Аутор: Музеј Николе Тесле
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 2006 – јануар 2007.

Уступљен простор за излагање:

Изложба „Цртежом до иконе"
Аутор: Драган Јовановић
Галерија Народног музеја у Чачку, јануар 2006.

Изложба ликовне колоније Равна Гора
Аутор: чланови Ликовне колоније Равна гора
Галерија Народног музеја у Чачку, јануар 2006.

15 година школе цртања и сликања при центру за визуелну културу „Круг"
Аутор: Божидар Плазинић (Центар за визуелну културу „Круг" Чачак)
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар 2006.

Десета годишња изложба удружења љубитеља уметности „Естет"
Аутор: чланови Удружења љубитеља уметности „ЕСТЕТ"
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар 2006.

Дани фотографије у Србији – Сјај у очима Тибета
Аутор: Фото-кино клуб „Чачак" и Фото-кино савез Србије
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – јул 2006.

Изложба слика ликовне колоније Српска Света гора
Аутор: чланови Ликовне колоније Српска Света гора
Галерија Народног музеја у Чачку, јул 2006.

Годишња изложба слика удружења љубитеља уметности САГА

Постављање билборда на згради Старог начелства за изложбу „Војвода Степа Степановић" (2006)

Аутор: чланови ликовног удружења САГА
Галерија Народног музеја у Чачку, јул 2006.

Молитва пред олтаром косовског манастира, изложба слика Миловоја Мање Марића
Аутор: Миливоје Мања Марић
Галерија Народног музеја у Чачку, август 2006.

Промоција књиге песама и изложба слика и скулптура Александра Поповића
Аутор: Александар Поповић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 2006.

Изложба слика Биљане Зарубице
Аутор: Биљана Зарубица
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар – новембар 2006.

„Трагом сећања" – изложба слика
Аутор: Тихомира Млађеновића
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар – децембар 2006.

2007.

Сопствене изложбе:

Изложба предмета пронађених приликом археолошких ископавања у дворишту Народног музеја 2006.
Аутор: Александра Бабић, Марина Котарац
Галерија Народног музеја у Чачку, март 2007.

24. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2007.

Изложба дечјих радова – Етно-школица
Аутор: Ивана Ћирјаковић
Двориште Народног музеја Чачак, јул – август 2007.

Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, јул – август 2007.

Дарови генерала Марка Неговановића
Аутор: Милош Тимотијевић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 2007.

Мода у огледалу шездесетих
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 2007 – јануар 2008.

Сопствене изложбе (гостовања):

Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника
Аутор: Радивоје Бојовић
Основна школа „Ратко Митровић" Чачак, октобар 2007.

Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника
Аутор: Радивоје Бојовић
Народни музеј Ужице, октобар – новембар 2007.

Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника
Аутор: Радивоје Бојовић
Народни музеј Ваљево, новембар 2007.

Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника
Аутор: Радивоје Бојовић
Музеј рудничко-таковског краја Горњи Милановац, децембар 2007.

Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника
Аутор: Радивоје Бојовић
Народни музеј Крагујевац, децембар 2007 – јануар 2008.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Академик Ђорђе Јовановић
Аутор: Емица Милошевић (Галерија Матице српске), Делфина Рајић, Радивоје Бојовић (Народни музеј Чачак)
Галерија Народног музеја у Чачку, март – мај 2007.

Предавање и изложба „Рафаиловићи – Луњевице"
Аутор: Завод за заштиту споменика културе Краљево
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 2007.

Позајмљене изложбе:

Немачки пропагандни плакат 1941–1945.
Аутор: Бранислав Станковић (Народни музеј Шабац)
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар – март 2007.

Надежда Петровић. Избор слика из Народног музеја у Београду
Аутор: Народни музеј Београд
Галерија Народног музеја у Чачку, август – септембар 2007.

Уступљен простор за излагање:

Штампана реч 2006.
Аутор: Марија Орбовић (Градска библиотека „Владислав Петковић Дис" Чачак)
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар 2007.

Изложба фотографија Бора Рудића
Аутор: Фото-кино клуб
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – јул 2007.

Годишња изложба слика удружења љубитеља уметности САГА
Аутор: чланови Уметничког удружења САГА
Галерија Народног музеја у Чачку, август 2007.

Једанаеста годишња изложба удружења љубитеља уметности „Естет"
Аутор: чланови Удружења љубитеља уметности ЕСТЕТ
Галерија Народног музеја у Чачку, септембар – октобар 2007.

Arte contra tempus – изложба слика
Аутор: Мирјана Рацковић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 2007.

Изложба „Паралелни свет"
Аутор: Божидар Плазинић
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар – новембар 2007.

Arte povera – Етно-школица
Аутор: Весна Даријевић
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 2007.

Слике и објекти
Аутор: Велимир Милићевић
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар – децембар 2007.

2008.

Сопствене изложбе:

Лепи Лаза између краљице Драге и краља Александра Обреновића

Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај 2008.

25. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2008.

Сопствене изложбе (гостовања):

Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника
Аутор: Радивоје Бојовић
Народни музеј Краљево, јануар – фебруар 2008.

Мода у огледалу шездесетих
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Народни музеј Ваљево, мај 2008.

Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника
Аутор: Радивоје Бојовић
Основна школа Рошци, јул 2008.

Мода у огледалу шездесетих
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Народни музеј Крагујевац, август – септембар 2008.

Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника
Аутор: Радивоје Бојовић
Народни музеј Крушевац, септембар – октобар 2008.

Мода у огледалу шездесетих
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Народни музеј Пожаревац, септембар – октобар 2008.

Позајмљене изложбе:

Импресионизам у Србији
Аутор: Љубица Миљковић (Народни музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 2008.

Доба светлости – српска уметност 13. века
Аутор: Сузана Новчић, Татјана Михаиловић (Народни музеј Краљево)
Галерија „Рисим", јул–август 2008.

У част шпанских бораца – Шпански грађански рат 1936–1939.
Аутор: Веселинка Кастратовић-Ристић, Драгољуб Купрешанин (Музеј историје Југославије Београд)
Галерија „Рисим", август 2008.

Петар Лубарда – хероика визије
Аутор: Светлана Јовановић (Музеј савремене уметности Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар 2008.

Животињски свет леденог доба
Аутор: Сања Павић, Биљана Митровић, Драгана Ђурић (Природњачки музеј Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар – децембар 2008.

Уступљен простор за излагање:

Штампана реч 2007. године
Градска библиотека „Владислав Петковић Дис" Чачак
Галерија Народног музеја Чачак, фебруар 2008.

Изложба фотографија Чачак некад и сад
Аутор: Јован Миљковић
Галерија Народног музеја у Чачку, јун 2008.

Земља, књиге, мапе
Аутор: Центар за визуелна истраживања „Круг"
Галерија Народног музеја у Чачку, октобар – новембар 2008.

2009.

Сопствене изложбе:

Војвода Петар Бојовић – живот и победе
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 2008 – фебруар 2009.

Српска штампана књига 16. века из збирке Народног музеја у Чачку
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај 2009.

26. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2009.

Касноантичка некропола у Чачку
Аутор: Катарина Дмитровић (Народни музеј Чачак), Дејан Радичевић (Филозофски факултет Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, август – новембар 2009.

Изложба слика Етно-радионице
Аутор: Народни музеј Чачак и Друштво за помоћ ментално недовољно развијеним особама
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 2009.

Посуђе кроз време
Аутор: Ивана Ћирјаковић
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 2009.

Сопствене изложбе (гостовања):

Мода у огледалу шездесетих
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Етнографски музеј Београд, април 2009.

Војвода Петар Бојовић – живот и победе
Аутор: Радивоје Бојовић
Стара синагога Ниш, октобар – децембар 2009.

Војвода Петар Бојовић – живот и победе
Аутор: Радивоје Бојовић
Музеј Топлице Прокупље, децембар 2009 – јануар 2010.

Уступљен простор за излагање:

Симбол и форма – изложба слика Естер Гонзалес Лопес
Аутор: Лепосава Милошевић Сибиновић
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар – март 2009.

Пола века Основне школе „Др Драгиша Мишовић" – изложба фотографија
Аутор: Милош Циврић (ОШ „Др Драгиша Мишовић" Чачак)
Галерија Народног музеја у Чачку, април 2009.

Изложба удружења љубитеља уметности ЕСТЕТ
Аутор: чланови Удружења љубитеља уметности ЕСТЕТ
Галерија Народног музеја у Чачку, април 2009.

„Фотографија и уметност" – ретроспектива 1959-2009. Фотографије Драгише Радуловића. Дани фотографије у Србији

Бранислава Анђелковић-Димитријевић и Делфина Рајић приликом отварања изложбе слика Петра Лубарде (2008)

Аутор: Драгиша Радуловић
Галерија Народног музеја у Чачку, јун – јул 2009.

Ретроспективна изложба слика Петра Бабића
Аутор: Петар Бабић
Галерија Народног музеја у Чачку, јул – август 2009.

Моја рукотворства – изложба таписерија
Аутор: Загорка Стојановић
Галерија Народног музеја у Чачку, август 2009.

Изложба слика
Аутор: Јово Пушкар
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар 2009.

Изложба слика Атељеа Arte povera
Аутор: Весна Илић Даријевић
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар – децембар 2009.

2010.

Сопствене изложбе:

27. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2010.

Албум старог Чачка 1870–1941. године
Аутор: Делфина Рајић, Радивоје Бојовић и Милош Тимотијевић
Галерија Народног музеја у Чачку, август – децембар 2010.

Инжењер Милоје Јовановић
Аутор: Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 2010 – март 2011.

Сопствене изложбе (гостовања):

Војвода Петар Бојовић – живот и победе
Аутор: Радивоје Бојовић
Народног музеја Лесковац, јануар – јун 2010.

Војвода Петар Бојовић – живот и победе
Аутор: Радивоје Бојовић
Народни музеј Пожаревац, јун 2010.

Лепи Лаза између краљице Драге и краља Александра Обреновића
Аутор: Радивоје Бојовић
Основна школа Рошци, јул 2010.

27. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Народни музеј Кикинда, октобар 2010.

Лепи Лаза између краљице Драге и краља Александра Обреновића
Аутор: Радивоје Бојовић
Културни центар Врбас, новембар 2010.

Позајмљене изложбе:

Миодраг Грбић – живот и дело
Аутор: Дивна Гачић (Музеј Новог Сада)
Галерија Народног музеја у Чачку, март – април 2010.

Токсичне биљке Македоније
Аутор: Мр Оливера Матевска (Природно-научни музеј Скопље)
Галерија Народног музеја у Чачку, април – мај 2010.

Чегарски бој/Први српски устанак
Аутор: Марина Влаисављевић (Народни музеј Ниш)
Галерија Народног музеја у Чачку, јул 2010.

Уступљен простор за излагање:

Савиндани – дани иконописа у Србији

Зорица Златић-Ивковић, Никола-Ника Стојић и Делфина Рајић приликом отварања изложбе „Дрво живота" (2011)

Аутор: Удружење „Култура и српство" и Центар за визуелна истраживања и
развој визуелне културе „Круг"
Галерија Народног музеја у Чачку, јануар 2010.

„Венац славе Светој Сави". Изложба књига о Светом Сави и патријарху Павлу
Аутор: Драгослав Танчевић
Галерија Народног музеја у Чачку, јануар 2010.

Штампана реч 2009. године
Аутор: Марија Орбовић (Градска библиотека „Владислав Петковић Дис" Чачак)
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар 2010.

Рециклирај – креирај
Аутор: Велимир Милићевић, ученици Основна школа „Вук Караџић" Чачак
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар 2010.

Изложба удружења љубитеља уметности ЕСТЕТ
Аутор: чланови Удружења љубитеља уметности ЕСТЕТ
Галерија Народног музеја у Чачку, април 2010.

Метаморфоза – изложба слика
Аутор: Душан Јовичић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај 2010.

Весталске девице – изложба фотографија Владимира Татаревића
Аутор: Фото-кино клуб Чачак
Галерија Народног музеја у Чачку, јун 2010.

Art dijalog
Аутор: Божидар Плазинић, Светлана Ружичић, Божидар Мандић и Породица „Бистрих потока"
Галерија Народног музеја у Чачку, август 2010.

2011.

Сопствене изложбе:

28. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2011.

Сопствене изложбе (гостовања):

Војвода Стева Стефановић 1856–1929.
Аутор: Радивоје Бојовић
Културни центар Врбас, мај-децембар 2011.

Албум старог Чачка 1870–1941. године
Аутор: Делфина Рајић, Радивоје Бојовић и Милош Тимотијевић
Основна школа Рошци, јун, 2011.

Мода у огледалу шездесетих
Аутор: Снежана Шапоњић-Ашанин
Музеј Војводине, Нови Сад, септембар, 2011.

Албум старог Чачка 1870–1941. године
Аутор: Делфина Рајић, Радивоје Бојовић и Милош Тимотијевић
Парохијски дом у Заблаћу, септембар 2011.

Лепи Лаза између краљице Драге и краља Александра Обреновића
Аутор: Радивоје Бојовић
Музеј рудничко-таковског краја Горњи Милановац, новембар, 2011.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

И би светлост...
Аутор: Татјана Милић – Бабић, Александра Луковић (Природњачки музеј Београд) и Биљана Чкоњевић (Народни музеј Чачак)
Галерија Народног музеја у Чачку, април, 2011.

Позајмљене изложбе:

Дрво живота
Аутор: Зорица Златић-Ивковић, Никола Крстовић (Музеј „Старо село" Сирогојно)
Галерија Народног музеја у Чачку, јул-август 2011.

Љубомир Ивановић –фрагменти заустављеног времена
Аутор: Музеј савремене уметности Београд
Галерија Народног музеја у Чачку, август-септембар 2011.

Уступљен простор за излагање:

Изговор тренутка
Аутор: Александра Ћосић – Маринковић
Галерија Народног музеја у Чачку, март, 2011.

Фотографије Александра Келића
Аутор: Александар Келић и Фото-кино клуб Чачак
Галерија Народног музеја у Чачку, јун-јул, 2011.

Изложба удружења љубитеља уметности ЕСТЕТ
Аутор: чланови Удружења љубитеља уметности ЕСТЕТ
Галерија Народног музеја у Чачку, септембар 2011.

Храм-књига-застава
Аутор: Божидар Плазинић и уметници из организације „Библиотека-отворена књига Балкана"
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар, 2011.

Духовне лествице – пут у висине
Аутор: чланови ликовне колоније „Сопоћанска виђења 2010."
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар, 2011.

Art in color
Аутор: Вера Кекић
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар, 2011.

2012.

Сопствене изложбе:

29. Дечји мајски салон
Аутор: Делфина Рајић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај – јун 2012.

Моје тајно благо. Изложба предмета са радионице са ученицима основних и средњих школа
Аутор: Биљана Чкоњевић, Милош Тимотијевић
Галерија Народног музеја у Чачку, мај 2012.

Благо Народног музеја 2002–2012 : истраживања
Аутор: Биљана Чкоњевић, Александра Гојгић, Марина Котарац, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, Милош Тимотијевић и Ивана Ћирјаковић.
Галерија Народног музеја у Чачку, август-новембар 2012.

Изложба дечјих радова – Етно-школица
Аутор: Ивана Ћирјаковић
Галерија Народног музеја у Чачку, септембар 2012.

Изложбе у сарадњи са другим установама:

Српске заставе из Балканских и Првог светског рата
Аутор: Анђелија Радовић, Радивоје Бојовић
Галерија Народног музеја у Чачку, фебруар-март, 2012.

Позајмљене изложбе:

Геодезија : зашто, како, чиме
Аутор: Зора Атанацковић, Душан Петровић
Галерија Народног музеја у Чачку, април-мај 2012.

Акатист Вечном (изложба икона и калиграфског писма)
Аутор: Биљана Шипетић, Ивана Маричић, Маја Вујашанин и Весна Станисављевић (Музеј савремене уметности Београд)
Галерија Народног музеја у Чачку, новембар - децембар 2012.

Србија на карти Европе и света
Аутор: др Оливера Стефановић и Маша Милорадовић (народна библиотека Србије).
Галерија Народног музеја у Чачку, децембар 2012 - јануар 2013.

Уступљен простор за излагање:

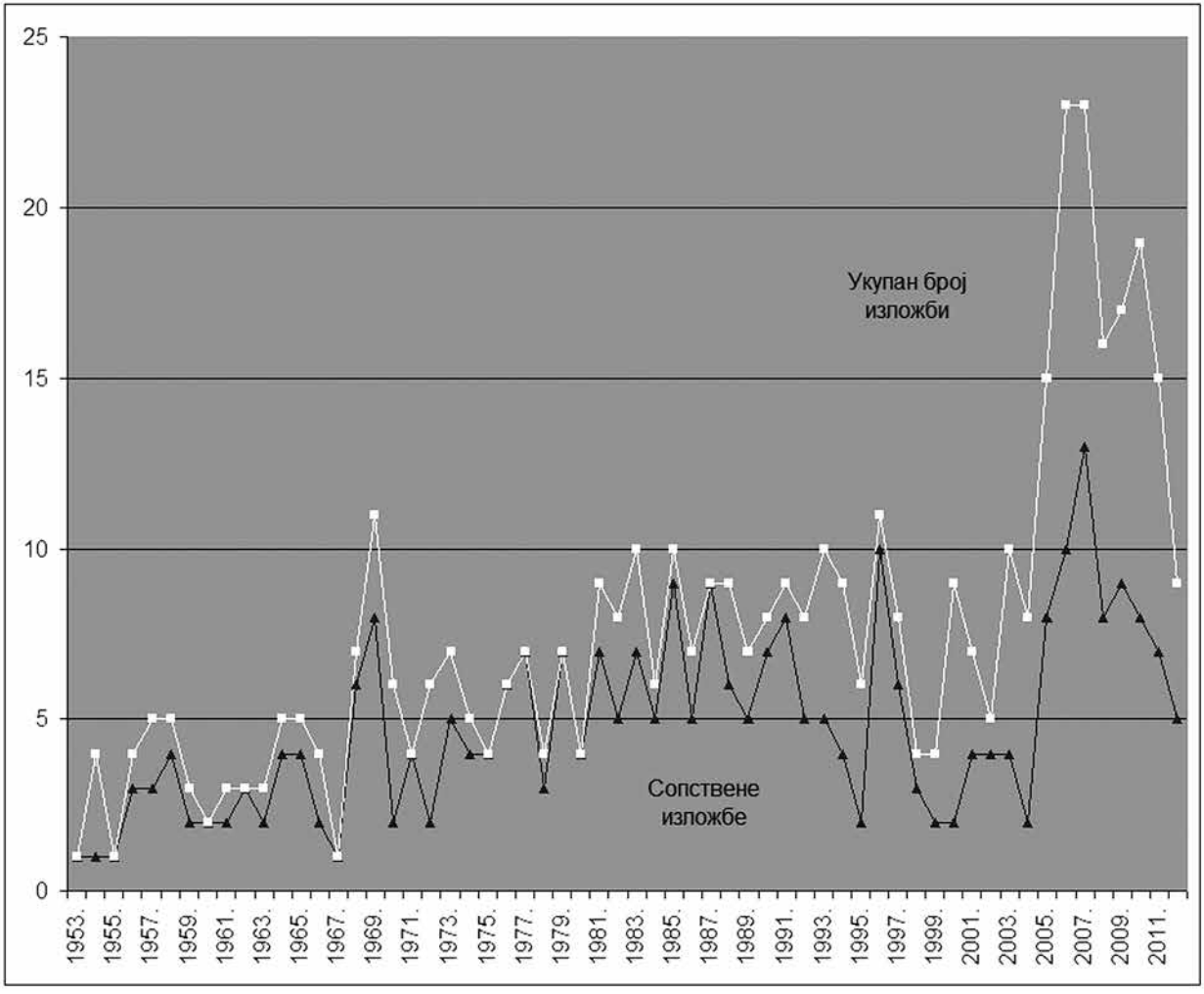
Изложба фотографија Фото-кино клуба у Чачку
Аутор: Фото-кино клуб Чачак
Галерија Народног музеја у Чачку, јун-јул, 2012.

Делфина Рајић, Биљана Чкоњевић, Александра Гојић и Марина Котарац приликом отварања изложбе „Благо Народног музеја 2002–2012" (2012)

Година	Сталне поставке	Сопствене изложбе	Сопствене изложбе (гостовања)	Сопствене изложбе (покретне)	Изложбе у сарадњи са другим установама	Позајмљене изложбе	Уступљен простор за излагање	Укупно
1953.	1							1
1954.		1				3		4
1955.					1			1
1956.		1			2	1		4
1957.	1	1			1	2		5
1958.		1			3	1		5
1959.		1			1	1		3
1960.	1	1						2
1961.		2				1		3
1962.		2			1			3
1963.		1			1	1		3
1964.		3		1		1		5
1965.				2	2	1		5
1966.	1			1		2		4
1967.		1						1
1968.	1	3			2	1		7
1969.	2	2		1	3	3		11
1970.		1			1	4		6
1971.		4						4
1972.				2		4		6
1973.		1			4	2		7
1974.	3	1				1		5
1975.	1	3						4
1976.	1	2	3					6
1977.	1	3	3					7
1978.		3				1		4
1979.		5	1		1			7
1980.	1	3						4
1981.	1	4	1	1		2		9
1982.		4			1	2	1	8
1983.		6	1			2	1	10
1984.		4	1			1		6
1985.	1	7	1			1		10
1986.		5				2		7
1987.	1	4	4					9
1988.	1	4	1			3		9
1989.	1	2	1		1	1	1	7
1990.		5	1		1	1		8
1991.		2	5		1		1	9
1992.	1	4				1	2	8
1993.	2	2	1			1	4	10
1994.	1	3				1	4	9
1995.		2				1	3	6
1996.	1	3	6				1	11
1997.		2	3		1	1	1	8
1998.		2			1		1	4
1999.		2					3	5
2000.		2				2	5	9

2001.		3	1			1	2	7
2002.		3			1		1	5
2003.		3			1	3	3	10
2004.		2				1	5	8
2005.		5	3			2	5	15
2006.	1	5	3		1	2	11	23
2007.		6	5		2	2	8	23
2008.		2	6			5	3	16
2009.		6	3				8	17
2010.		3	5			3	8	19
2011.		1	5		1	2	6	15
2012.		4			1	3	1	9
Укупно	25	158	64	8	36	76	88	456

Прилог бр. 5
Списак изложби других установа за које су позајмљивани предмети Народног музеја у Чачку

1956.

Изложба: *Уметничка обрада метала народа Југославије*
Предмет: средњовековна наушница из Коштунића
Место: Београд (изложба у организацији Музеја примењених уметности у Београду)

1970.

Изложба: *Средњовековна уметност у Србији*
Предмет: средњовековна наушница из Коштунића
Место: Рим (изложба у организацији Народног музеја у Београду)

Изложба: *Стара српска уметност*
Предмет: средњовековна наушница из Коштунића
Место: Венеција (изложба у организацији Народног музеја у Београду)
* Изложба је исте године приказана и у Љубљани

1971.

Изложба: *Стара српска уметност*
Предмет: средњовековна наушница из Коштунића
Место: Источни Берлин (изложба у организацији Народног музеја у Београду)

Изложба: *Илири и Дачани*
Предмети: из налазишта гвозденог доба из Атенице [апликације (пет пчела), апликација вепра, оџохое]
Место: Београд (изложба у организацији Народног музеја у Београду и Музеја Трансилваније у Клужу, Румунија)
* Изложба је исте године приказана и у Љубљани

1972.

Изложба: *Илири и Дачани*
Предмети: из налазишта гвозденог доба из Атенице [апликације (пет пчела), апликација вепра, оџохое]
Место: Букурешт (изложба у организацији Народног музеја у Београду и Музеја Трансилваније у Клужу, Румунија)

Изложба: *Бронзано доба у Србији*
Предмет: урна из налазишта бронзаног доба у Лучанима
Место: Београд (изложба у организацији Народног музеја у Београду)

1979.

Изложба: *Грчко–илирско благо*
Предмети: из налазишта гвозденог доба из Атенице
Место: Софија (изложба у организацији Народног музеја у Београду)
* Изложба је исте године приказана и у Варшави, Шћећину, Познању

1981.

Изложба: *Праисторија Србије*
Предмети: из налазишта гвозденог доба из Атенице (златне пчеле, троуглови, и биконкавни привесци, стакло, ћилибар, перле)
Место: Копенхаген (изложба у организацији Народног музеја у Београду)
* Изложба је исте године приказана и у граду Скиве у Данској

1982.

Изложба: *Накит из средњовековних некропола на тлу Србије од IX до XV века*
Предмет: средњовековна наушница из Коштунића
Место: Београд (изложба у организацији Народног музеја у Београду)
* Изложба је исте године приказана и у Москви

1985.

Изложба: *Ремек дела српске средњовековне уметности*
Предмет: средњовековна наушница из Коштунића
Место: Загреб (изложба у организацији Народног музеја у Београду)

1987.

Изложба: *Србија у Балканским ратовима*
Предмети: сабља војводе Степе Степановића коју је добио од Шукри-паше у Једрену 1913, сабља Андрије Радовића, пушка типа маузер заробљена под Скадром 1913. године, војничке чутурице
Место: Београд (изложба у организацији Историјског музеја Србије)

Изложба: *Револуционарни покрет и НОБ у Београду (стална поставка)*
Предмети: Кожна торбица Ранка Врељанског борца Друге пролетерске бригаде, аутомат Душана Царевића борца Друге пролетерске бригаде и пиштољ Зоре Никезић

Место: Београд (стална поставка коју је приредио Музеј града Београда)

1990.

Изложба: *Господари сребра – гвоздено доба на тлу Србије*
Предмети: из налазишта гвозденог доба из Атенице (златне апликације)
Место: Београд (изложба у организацији Народног музеја у Београду)

Изложба: *Србија 1914*
Предмети: сабља војводе Степе Степановића коју је добио од Шукри-паше у Једрену 1913, сабља мајора Михаила Гавровића
Место: Београд (изложба у организацији Историјског музеја Србије)

1991.

Изложба: *Крагујевац – престоница Србије*
Предмети: сабља (дар Милоша Обреновића Трифуну Новаковићу), кубура (дар Милоша Обреновића Василију Симићу), фес кнегиње Љубице
Место: Крагујевац (изложба у организацији Народног музеја у Крагујевцу)

1992.

Изложба: *Стрељачко наоружање и ратничка опрема у првој половини XX века*
Предмети: турска пушка система Маузер М 1903, југословенска пушка система Музер М. 24Б, немачки лаки митраљез Шпандау МГ 08/15, француски пушкомитраљез Шоша М. 15, аустро-угарски пиштољ М. 12, Медаља добром стрелцу, Указ о унапређењу у чин капетана Спасоја Тешића, Указ у унупаређењу у чин пуковника Спасоја Тешића, Сведоџбе Ниже школе Војне академије Милорада Зисића.
Место: Крушевац (изложба у организацији Народног музеја у Крушевцу)

1994.

Изложба: *Церска, Дрина, Колубара 1914*
Предмети: операцијски дневник аероланског одељења Шумадијске дивизије Првог позива, Деловодни протокло ваздухопловне команде, предмети генерала Јовице Јовичића (Орден Карађорђеве звезде IV реда, Медаља за војничке врлине, Споменица на рат 1912, Споменица на рат 1913, предмети генерала Спасоја Тешића (дневник), сабља војводе Степе Степановића, предмети генерала Емила Белића (печати, муштикла, цвикери)
Место: Београд (изложба у организацији Војног музеја у Београду)

Изложба: *Београдска операција 1944.*
Предмети: предмети народног хероја Драгослава Мутаповића (пиштољ „Парабелум" М.08, опасач, официрска торба), предмети Веселина Петровића-Труша (Орден Партизанске звезде III реда, футрола двогледа), предмети пуковника Душана Царевића (шмајсер МП 40, планшета), пиштољ ЧЗ М. 27 Зоре Богићевић-Никезић, Орден Братства и јединства са сребрним венцем Јелене Костић-Златановић, Официрска торба Ранка Врељанског, Планшета Добривоја Јевтовића, Партизанска споменица Бошка Козоморе, лист Друге пролетерске брига де „Без предаха" (бр. 7, 8)
Место: Београд (изложба у организацији Музеја града Београда)

1995.

Изложба: *Наоружање војске Сриje и Црне Горе*
Предмети: Почасна сабља са канијом генерала Косте Протића, Мундир, без еполета и шапка са монограмом „П I" војводе Петра Бојовића
Место: Београд (изложба у организацији Војног музеја у Београду)

Изложба: *Одбрана Београда 1915*
Предмети: предмети пуковника Драгутина Гавриловића (Споменица на рат 1912, Златна медаља за храброст, Споменица на рат 1913, Орден Карађорђеве звезде са мачевима Четвртог реда, Споменица на рат 1914-1918, Албанска споменица, Орден Светог Саве IV реда, Предлог за одликовање потпуковника Гавриловића за операције из 1915), Часослов владике Јефрема Бојовића, Операцијски дневник Француске аеропланске ескадриле, Деловодни протокол Ваздухопловне команде, књига: Ђорђе Рош, „На дунавском кеју септембра 1915", Београд, 1931. (штампана посвета „свом команданту")
Место: Београд (изложба у организацији Војног музеја у Београду)

1996.

Изложба: *Обућа у Србији*
Предмети: женске ципеле (два пара), женске папуче (кожа и јута), папуче женске (сомот и кожа), женске ципеле (собне), мушке ципеле
Место: Београд (изложба у организацији Етнографског музеја у Београду)

1997.

Изложба: *Рудолф Арчибалд Рајс – сведок истине о Србији 1914-1918*
Предмети: сабља војводе Степе Степановића из 1913, шапка војводе Петра Бојовића.
Место: Београд (изложба у организацији Историјског музеја Србије)
* Изложба је касније приказана и у Зајечару, Крагујевцу,

Војној академији у Београду, Шапцу, Суботици, Сомбору, Новом Саду, Смедереву и Бања Луци

Изложба: *Хладно оружје Србије, Црне Горе и Југославије 19. и 20. века*
Предмети: почасна сабља генерала Косте Протића
Место: Београд (изложба у организацији Војног музеја у Београду)
* Изложба је касније приказана и у Сомбору

1998.

Изложба: *Шумадијска дивизија у пробоју Солунског фронта 1918*
Предмети: Орден Карађорђеве звезде са мачевима III реда генерала Добросава Миленковића
Место: Краљево (изложба у организацији Народног музеја у Краљеву)

Изложба: *Пробој Солунског фронта и ослобођење Србије и Црне Горе 1918.*
Предмети: шињел војводе Петра Бојовић, концепт похвалне наредбе команданта Прве армије за дивизије под његовом командом у пробоју Солунског фронта, предмети генерала Емила белића (печат, муштикла, цвикери са кожном футролом), савља војводе Степе Степановића из 1913, предмети пуковника Драгутина Гавриловића (Орден Карађорђеве звезде са мачевима IV реда, Орден Белог орла са мачевима V реда, Албанска споменица, Споменица на рат 1914-1918)
Место: Београд (изложба у организацији Војног музеја у Београду)

2000.

Изложба: *Службено одело у Србији у XIX и XX веку*
Предмети: предмети војводе Петра Бојовића (шињел са еполетама, парадни мундир), предмети мајора Радивоја Филиповића (мундир, ешарпа, орен Карађорђеве звезде IV реда, Споменица избора краља Петра I Карађорђевића, Медаља за војничке врлине), предмети принца Ђорђа Карађорђевића (ешарпа и еполета), „Официр", цртеж Николе Петровића.
Место: Београд (изложба у организацији Историјског музеја Србије)

2002.

Изложба: *Пчеларство у Србији*
Предмети: златне апликације пчела из археолошког налазишта гвозденог доба у Атеници
Место: Јагодина (изложба у организацији Завичајног музеја у Јагодини)

2003.

Изложба: *Музеј млекарства (стална поставка)*
Предмети: предмети из збирки Народног музеја у Чачку везани за млекарство
Место: Чачак (изложба у организацији Музеја млекарства у Чачку)

2004.

Изложба: *Сребро Илира и Келта на централном Балкану*
Предмети: бронзане фибуле из археолошког налазишта у Пријевору, сребрне фибуле из археолошког налазишта у Гучи и предмети из археолошког налазишта у Атеници (53 комада)
Место: Хохдорф у Немачкој (изложба у организацији Народног музеја у Београду)

Изложба: *Музеј рудничко-таковског краја 1994-2004.*
Предмети: предмети из налазишта у Горњој Црнући (гвоздена стрела, гвоздени кључ, два гвоздена ножа, два бронзана прстена, керамичка здела, зделица, гладилица, дршка двојног суда), камена секира из Коштуница
Место: Горњи Милановац (изложба у организацији Музеја рудничко-таковског краја у Горњем Милановцу)

Изложба: *Знакови цивилизације – Међународни симпозијум о неолитском систему симбола југоисточне Европе*
Предмети: керамика са неолитског локалитета Трсине у Горњој Горевници код Чачка (пет предмета са траговима знакова)
Место: Нови Сад (изложба у организацији огранка САНУ у Новом Саду)

2005.

Изложба: *Вајар Ђока Јовановић (1861-1953)*
Предмети: скулптуре Ђорђа Јовановића („Наука и уметност", „Сава")
Место: Нови Сад (изложба у организацији Галерије Матице српске у Новом Саду)

2006.

Изложба: *Чаролија ћилибара*
Предмети: предмети од ћилибара из налазишта у Атеници (580 комада), из налазишта Гушавац у Мрчајевцима (89 комада) и један из Доње Горевнице
Место: Београд (изложба у организацији Народног музеја у Београду)

Изложба: *Стална поставка Народног музеја у Краљеву*
Предмети: соколска униформа Милисава Терзића (панталоне, блуза, кошуља и шајкача)
Место: Краљево (изложба у организацији Народног музеја у Краљеву)

2007.

Изложба: *Стална поставка Народног музеја у Крагујевцу*
Предмети: огледало из етнолошке збирке Народног музеја у Чачку
Место: Крагујевац (изложба у организацији Народног музеја у Крагујевцу)

2008.

Изложба: *Генерал Божидар П. Терзић (1867-1939)*
Предмет: Писмо мајора Божидара Терзића пуковнику Степи Степановићу
Место: Горњи Милановац (изложба у организацији Музеја рудничко-таковског краја у Горњем Милановцу)

Изложба: *Спомен соба Гимназије у Чачку*
Предмети: збирка минерала и фосила Станка Холечека (68 минерала и 7 фрагмената фосила рибе)
Место: Чачак (изложба у организацији Гимназије у Чачку)

Изложба: *Вајар Ђока Јовановић (1861-1953)*
Предмети: скулптуре Ђорђа Јовановића („Наука и уметност",„Сава")
Место: Београд (изложба у организацији Галерије САНУ у Београду)

Изложба: *130. година српско-турских ратова*
Предмети: цртежи војника и официра Николе Петровића, почасна сабља генерала Косте Протића
Место: Београд (изложба у организацији Војног музеја у Београду)

Изложба: *Изложба поводом научног скупа из области етно-фолклористике*
Предмети: седамнаест предмета из збирки етнолошког одељења Народног музеја у Чачку
Место: Сребрно језеро код Пожаревца (изложба у организацији Етнолошке секције МДС)

2009.

Изложбе: *Археолошке оставе рудничко-таковског краја*
Предмети: средњовековна наушница из Коштунића, четири бронзане гривне
Место: Горњи Милановац (изложба у организацији Музеја рудничко-таковског краја у Горњем Милановцу)

Изложба: *Новац на тлу Србије*
Предмети: предмети из етнолошке збирке Народног музеја у Чачку (13 предмета)
Место: Чачак (изложба у организацији Галерије „Надежда Петровић")

2011.

Изложба: *Два века војске у Браничеву*
Предмет: почасна сабља генерала Косте Протића
Место: Пожаревац (изложба у организацији касарне Војске Србије „Генерал Павле Јуришић-Штурм" у Пожаревцу)

Изложба: *Генерал Божидар П. Терзић 1867-1939.*
Предмети: писмо мајора Терзића пуковнику Степи Степановићу из 1905. године, Божидар Терзић (1867-1939) – репродукција, пуковник Божа Терзић са официрима Шумадијског дивизијског коњичког пука на убу (1915) – репродукција, командант Шумадијске дивизије Божа Терзић са начелником штаба М. Јовановићем у Мачви (1915) - репродукција
Место: Горњи Милановац (изложба у организацији Музеја рудничко-таковског краја у Горњем Милановцу)

Прилог бр. 6
Предмети који су украдени из Народног музеја у Чачку

1953.
„Мали браунинг" бр. 56728 (р. бр. 758)
Пиштољ типа „маузер" 6,35 mm (р. бр. 1026)
Војно-државни пиштољ 9 mm бр. 51200 (р. бр. 1028)

1954.
„Италијански пиштољ 9 mm" (без буренцета) бр. 996 (565)

1969.
Икона (рад Јанка Михаиловића Молера из 1858. године)

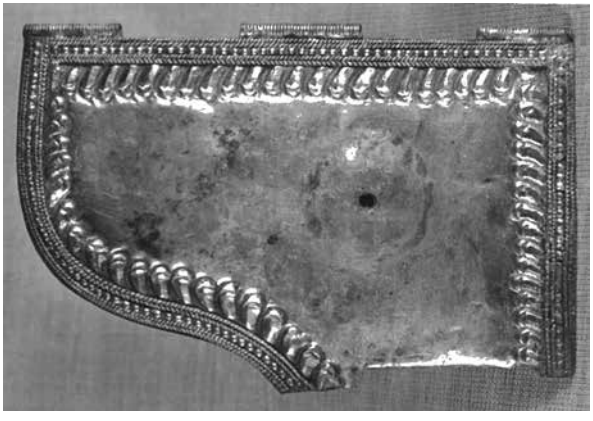
1981.
Кубура Милоша Обреновића, као и део тока Милића Радовића, војводе из Првог српског устанка

Икона (рад Јанка Михаиловића Молера из 1858. године)

Кубура Милоша Обреновића

Део тока Милића Радовића, војводе из Првог српског устанка.

Посетиоци на свечаном отварању нове сталне поставке Народног музеја у Чачку (у позадини необновљена зграда Старог начелства) (1974)

Централна гробна конструкција на локалитету Умке у Атеници - М. Хуђец, М. Ђукнић, С. Санадер и Б. Јовановић (1958)

Мр Катарина Дмитровић

УДК: 069.4/.8(497.11)

Одељење за археологију

Иако интересовање за археологију датира још с краја XIX века, када је Сима Тројановић, професор чачанске Гимназије организовао прва истраживања праисторијских тумула и прикупљање предмета са локалитета из околине Чачка, стручни рад је започео тек након оснивања Музеја у Чачку и запошљавања првог школованог археолога Милене (Ђукнић) Икодиновић 1955. године. Од тада се креће са систематским и стручним евидентирањем и истраживањима археолошких локалитета, прикупљањем, систематизовањем и излагањем грађе, као и одређивањем смерница будућег развоја фонда и одржавањем континуитета рада. Врло успешан рад одељења наставили су археолози Лидија Никитовић (1982-2005), Оливера Марковић (1982-1997) и Дејан Радичевић (1999-2002). У одељењу су привремено радили и дипломирани археолози - волонтер Милица Веселичић (2008-2009), приликом замене запослених Марина Котарац (2006-2008; 2011-2012) и током цивилног одслужења војног рока Вујадин Вујадиновић (2008-2009). Данас функцију кустоса обављају археолози Катарина Дмитровић (од 2001. године) и Александра Гојгић (од 2006. године).

Музеј у Чачку има територијалну надлежност на подручјима општина Чачак, Лучани, Ивањица, а до 1994. године и Горњи Милановац. Регија Чачка у геоморфолошком смислу представља гранично подручје између већих географских целина Србије - Централне и Западне Србије. Чине је Чачанска котлина која захвата северни део тока Западне Мораве (од њеног изласка из Овчарско-кабларске клисуре до краљевачког сужења) и планинске области којима припадају Драгачево и ивањички крај. На северу обухвата подгорине Маљена, Сувобора и Рудника, док на истоку захвата Вујан и Буковик. Северни део долине Западне Мораве са околним побрђем представља границу између периферних делова унутрашњих Динарида на западу (који почињу масивима Јелице и Овчара) и благо брдовите Шумадије на истоку. Овако оштре разлике у геоморфолошкој слици краја, где се смењују планински и равничарски предели, сигурно су представљали један од важнијих услова за развој и распрострањеност древних људских заједница које су од најстаријих времена настањивале овај простор. Будући да је обезбеђен добрим комуникационим правцима, најпре долином Западне Мораве, али и добрим природним везама са западним и централним Балканом, Приморјем и Подунављем, уочено је да је развој култура свакако условљен јаким утицајима и везама са овим областима.

Археолошка ископавања и рекогносцирања представљају основни вид теренске активности којима се стичу подаци о различитим видовима људске делатности у прошлости и којима се остварује примарни начин набавке археолошких предмета. Особине, врста и дистрибиција археолошке грађе пружају могућност релативно прецизног одређивања хронологије и порекла, утицаја и веза које су постојале у старим културама, као и могућности интерпретације различитих видова људске делатности на овим просторима. Досадашња истраживања пружила су релативно јасну и прилично континуирану слику културног развоја ове територије од палеолита до краја средњег века. До сада је истражено близу 80 локалитета у више од 130

кампања. Највећи део истраживања обавили су археолози Народног музеја у Чачку самостално или у сарадњи, док је један део теренских радова завршен у потпуно независној организацији надлежних институција.

Након ревизије обављене 2008. године, Одељење за археологију води стручни надзор над близу 1800 инвентарисаних предмета подељених на основу њихове хронолошке припадности у три збирке: праисторијску, античку и средњовековну. Поред тога, чува и велики фонд студијске археолошке грађе и документацију. Предмети су најчешће набављани археолошким ископавањима, док мањи део представља случајне налазе који су добијени поклоном или откупом. Прикупљање предмета зависило је у првом реду од истраживачког интересовања кустоса одељења. Кустоси Милена Икодиновић и Лидија Никитовић првенствено су се бавиле истраживањем праисторијских периода, тако да је ова збирка данас прилично богата и врло разноврсна. Праисторијску збирку данас води виши кустос Катарина Дмитровић, која је наставила и проширила рад на проучавању проблематике праисторијских периода, посебно металних доба из регије Чачка. Истраживањима средњег века, а нешто мање античке прошлости, бавили су се кустоси Оливера Марковић и Дејан Радичевић. Последњих година античку и средњовековну збирку води кустос Александра Гојгић, чија су интересовања и стручни рад углавном усмерени ка проучавању римског периода наше регије.

***

Истраживања палеолитских локалитета у регији Чачка новијег су датума и пружају веома важне податке о најстаријим фазама насељавања. Према резултатима заштитних истраживања Хаџи-Проданове пећине код Ивањице, највероватније да је у питању привремено станиште из средњег и горњег палеолита, на коме су пронађени разноврсни литички налази и већа количина плеистоценске фауне коју карактеришу висок степен очуваности и анатомска повезаност.[1] Посебан значај имају налази предмета од чистог кварца из средњег палеолитског слоја, док по питању касног горњег палеолита, Хаџи-Проданова пећина представља, уз Шалитрену пећину код Мионице, једини граветјенски/епиграветјенски локалитет у брдско-

Гротница у Гучи – А. Јуришић, Б. Јовановић и М. Ђукнић (1956)

Бабињак у Доњој Краварици – М. Хуђец и Д. Ранковић – Вучићевић (1972)

Дубац у Јанчићима – Л. Никитовић (1984)

планинским областима централног Балкана. Недавним рекогносцирањима подручја подјеличких села (потес између Чачка и Краљева) дошло се до сазнања о постојању више локалитета из средњег палеолита.[2] Бројни локалитети и разноврсни литички налази издвајају ову регију и потврђују да је долина Западне Мораве била интензивно насељавана током овог раздобља.

Током првих деценија рада истраживања неолитских локалитета су се одвијала сасвим спорадично. Ископавана су два винчанска насеља у Драгачеву, на локалитетима Велике Ливаде у Крстацу (1964. и 1969) и Брег у Гучи (1972). Значајни напредак у проучавању неолитске прошлости, првенствено у Чачанској котлини, одвијао се током рада археолога Лидије Никитовић. У почетку је, у сарадњи са колегиницом Миленом Икодиновић, а касније и самостално, обавила археолошка ископавања на више локација и углавном публиковала грађу. Резултат рада на овој теми крунисан је организовањем самосталне изложбе *Неолит у Западном Поморављу* 1992. године која је пружила синтезу неолитске грађе са шире територије. Постојање неолитског хоризонта потврђено је ископавањем насеља из различитих фаза млађег каменог доба, најчешће смештених по високом речним терасама, која културно и хронолошки припадају старчевачкој и винчанској култури. Неки од њих су сведоци да је наша територија била насељена још на самом почетку неолита (Црквине у Миоковцима, Баковача у Остри, Слатина у Горњој Горевници). Старија неолитска насеља обично су без хоризонталне и вертикалне стратиграфије и засада

Жртвена конструкција у хумци 2 на локалитету Умке у Атеници – С. Санадер и М. Ђукнић (1959)

су нам позната искључиво преко јама, што представља последицу релативно кратког задржавања појединих заједница на једном месту. Насеља винчанске културе, нарочито њене млађе фазе (Трсине у Горњој Горевници, Виногради у Рићагама, Илијак у Трнави, Брег у Гучи) била су дуготрајнија, а нека су садржала и више развојних фаза.

Од самог почетка рада одељења проучавања металних доба чинила су окосницу истраживачке делатности запослених археолога. Први кустос одељења, Милена Икодиновић, својим дугогодишњим теренским радом на истраживању првенствено тумула[3], поставила је темеље познавању металних доба у регији и тиме одредила смернице развоја археолошког одељења. Познавање развоја бронзаног доба на овом подручју је неравномерно – некрополе представљају неупоредиво боље истражену категорију од истовремених насеља. С обзиром на већ солидно дуг период трајања интензивних теренских активности и интересовања археолога чачанског Музеја за решавање ових проблема, насеља бронзаног доба засада су заступљена са само два локалитета (Соколица у Остри и Слатина у Горњој Горевници), чијим се ископавањима дошло само до основних података потребних за познавање ове категорије. С друге стране, истраживање хумки пружило је прилично података за боље познавање обичаја сахрањивања током овог периода. Тиме је пружена могућност дефинисања посебних карактеристика у домену сахрањивања, као и особина материјалне културе бронзаног и гвозденог доба, због чега се чачански крај издаваја као значајна целина у археолошкој литератури. У данашње време тумули се све ређе могу уочити и њихов број је неупоредиво мањи од оног које имамо у описима првих путописаца и хроничара ових крајева.

До сада је истражено 37 хумки из различитих развојних фаза бронзаног и гвозденог доба. Хумке основане у бронзано доба повремено су коришћене за покопавање умрлих током гвозденог доба, али и хришћанског периода, што свакако указује на дуготрајност традиције и чувања сећања на ове објекте као гробних места предака. Ископаване су у долини Западне Мораве (Аде у Пријевору, Лугови-Бент у Мојсињу), на планини Каблар (Равнине, Дубац и Велико поље у Јанчићима) и на територији Драгачева (Гротница у Гучи, Руја у Дучаловићима, Ошљевац у Турици, Бабињак у Доњој Краварици и др.). Добро и релативно равномерно испитане хумке пружиле су могућности сагледавања одређених микрогеографских специфичности везаних за обичаје и покретне налазе: сахрањивање покојника у посебним ковчезима од камених плоча, често са прилогом пехара са високим вратом и две дршке током раног бронзаног доба, неретко прилагање торквеса и наруквица са урезаном геометријском декорацијом током развијене фазе бронзаног доба, али и употреба врло ретких комада (торквеси са спирално извијеним и издигнутим крајевима). Све ове карактеристике, као и ниво истражености некропола из бронзаног доба, одредиле су регион Чачка као једну од боље истражених области Србије, чији резултати треба да послуже као добра основа за даља проучавања.

Гвоздено доба је у највећој мери познато из резултата истраживања погребних хумки. Насеља су, слично претходном раздобљу, такође врло ретка и позната на основу свега неколицине налаза керамичких фрагмената и делова објеката (Обреж, Велика Башта у Вујетинцима и др.). Хумке из гвозденог доба углавном су откривене у долини Западне Мораве (Умке у Атеници, Лугови-Бент у Мојсињу, Гушавац у Мрчајевцима), док је из планинских делова познато свега неколико случајних налаза из растурених тумула (Гротница у Гучи). Већ у првим годинама рада Музеја откривена су два велика и врло значајна кнежевска тумула из старијег гвозденог доба на подручју Атенице (данас на самом ободу града). Истраживања Кнежевских хумки у Атеници, обављена 1958. и 1959. године у сарадњи Милене Ђукнић и Бориславе Јовановића, дала су неизмеран значај чачанском крају на археолошкој карти не само Србије, већ и Европе. Посебне камене гробне конструкције у којима је пронађена велика количина гробног инвентара у све три гробне целине, истичу се на основу квалитета израде и материјала. Овом приликом би требало издвојити накит и делове ношње од злата, сребра, ћилибара и стаклене пасте, а као јединствен пример код нас релативно добро очуване делове точкова кола на којима је обављен ритуал приликом сахрањивања кнеза и кнегиње. Ова грађа остаје инспирација и изазов генерацијама археолога и након више од пола века од проналаска, а истовремено праисторијску збирку Народног музеја сврстава на врло изузетну позицију. Посебно место има и некропола под хумкама у Мојсињу у којој се, између осталог, издваја хоризонт раног гвоз-

Сребрна фибула, Гротница у Гучи, V век пре нове ере

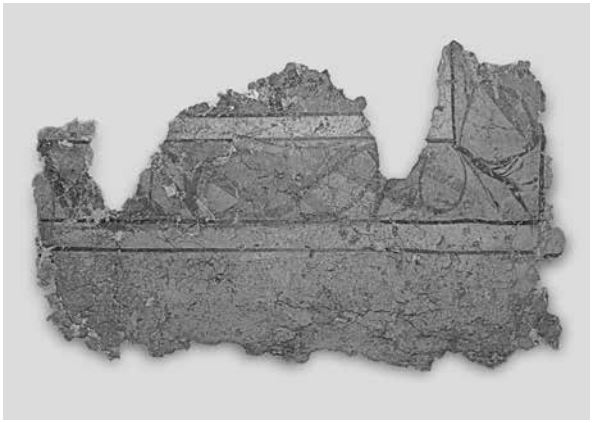
Римске терме у Чачку током ископавања (1970)

деног доба (Калакача фаза, IX-VIII век п. н. е.) са предметима од гвожђа (велика фибула и пар наруквица) који су једни од најстаријих гвоздених налаза код нас, у време када гвожђе тек почиње да улази у масовну употребу. Овај хоризонт са инхумираним покојницима засада представља, уз некрополу у Стапарима код Ужица, једине сахране из Калакача фазе на простору јужно од Саве и Дунава.

Поред одређеног броја случајних налаза и података које налазимо у делима путописаца и истраживача с краја XIX и почетка XX века, који су свакако указивали да Чачак и његова околина крију драгоцене локалитете из времена римске доминације, све до откривања терми у центру града 1970. године, није се много знало о овом раздобљу. На основу досадашњих сазнања и археолошких ископавања у централним градским зонама могуће је претпоставити да се овде може рачунати са постојањем насеља типа vicus са већим бројем кућа, мада конфигурација савременог града онемогућава проналажење и сагледавање целина из античке прошлости. Претпоставља се да су се у околини овог насеља могла формирати пољска имања (villae rusticae), док вотивни натписи бенефицијара указују да је на овом простору током II-III века постојао административни центар (бенефицијарна станица). Неколицина случајних налаза који припадају војној опреми (бронзане посу-

Касерола, Чачак, III век

Делови фреско-декорације, Градина на Јелици, VI век

де), али и приличан број епиграфских споменика из центра града или његове ближе околине на којима се помиње неколико војних трибуна и имена војних јединица (центурион Cohors VIII voluntariorum, бенефицијари из Legio XI Claudia, трибуни Cohors II Delmatorum, Cohors II Miliaria nova Delmatorum equitata Aemilia), указују да у околини треба очекивати постојање војног логора. Присуство значајних војних јединица може се објаснити чињеницом да Чачак и његова ближа околина у античко време, као и данас, леже на раскрсници важних путних праваца. Касноантичко купатило (терме) из IV века у центру града представља прву откривену архитектонску целину из античког периода, коју чини низ функционално опредељених и посебно зиданих просторија са системом за грејање, данас најчешће очуваних у темељној зони. Истраживане су у оквиру заштитних радова приликом зидања нове стамбене зграде, због чије изградње су делом и уништене. Након завршених археолошких ископавања обављена је конзервација архитектонских остатака, што и дан-данас представља јединствену целину ове врсте у граду. Градњом новог објекта непосредно уз Терме онемогућено је да оне буду потпуно и адекватно презентоване, тако да овај значајни споменик културе и даље остаје „сакривен" између неколико стамбено-пословних објеката у најужем центру града.

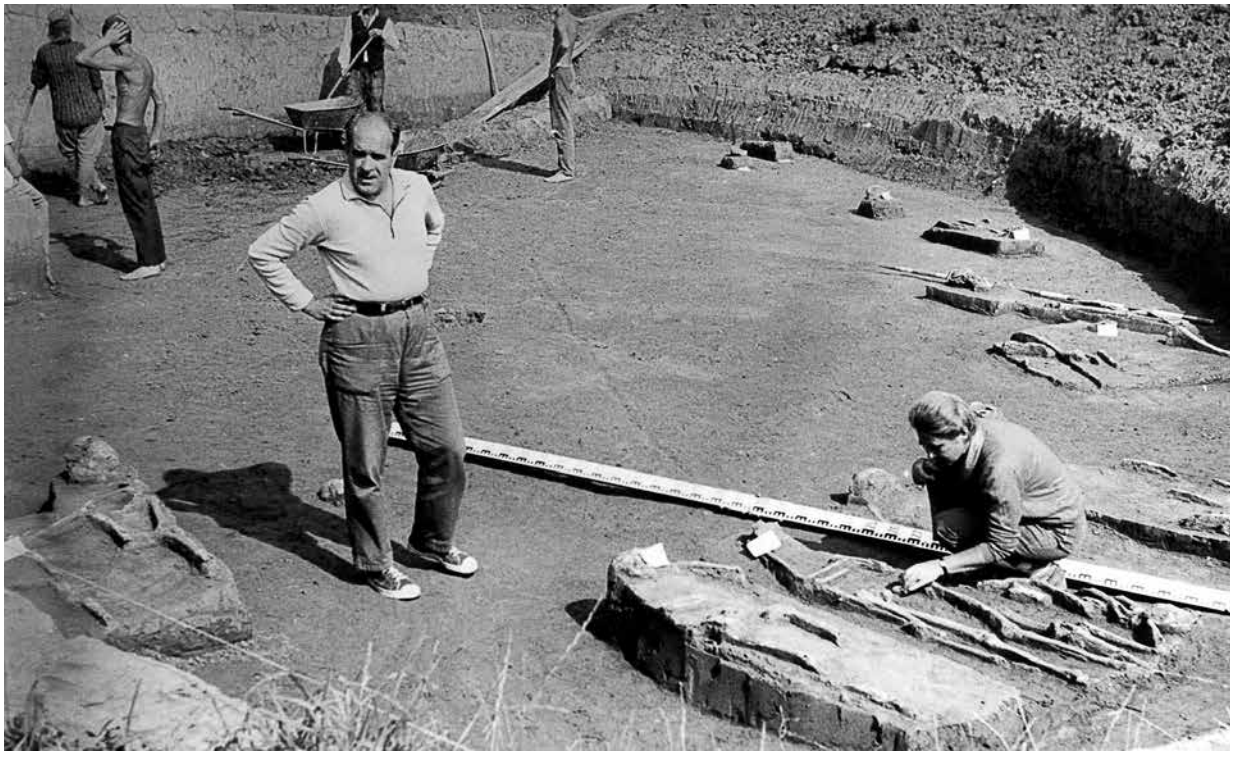
Поред спорадичног интересовања за античке локалитете, Музеј је ипак организовао истраживања касноантичке зидане гробнице 1977. године на локалитету Чуљевина у Пријевору, одакле је потицао случајни налаз камене фигуре лава. Велики помак учињен је радом на пројекту *Истраживања античких градова у подручју региона Краљево* (започет 1981. године), који су водили сарадници Археолошког института из Београда и Народног музеја у Чачку, под руководством др Милоја Васића.[4] Том приликом су истражене касноантичке villae rusticae на локалитетима Питомине у Пријевору, Дубље у Горњој Горевници и Јанковина у Бељини када су, поред осталог, испитане и локалне терме. Антички хоризонт познат је са више локација у у градском језгру - порта Цркве Светог Вазнесења, двориште Музеја, Мутапова улица. Део ових налаза представљен је на изложби *Богородичина црква на Морави* 1992. године. Античка

збирка посебно је обогаћена новијим археолошким ископавањима на локалитетима Суво поље и касноантичке некрополе са остацима маузолеја са остацима веома фино клесане декорације на локалитету Порта Цркве Успенија Пресвете Богородице, оба у непосредној близини терми у Бељини. Имајући у виду и резултате старијих истраживања, новијим ископавањима потврђено је постојање значајног античког хоризонта и на периферији савременог града. Последњих година прилична пажња посвећена је сумирању резултата рада и активном публиковању грађе из овог периода, што је свакако пружило добар увид у фондове збирке и учинило је прилично приступачнијом јавности.

Познавање рановизантијских налазишта започиње заштитним радовима на утврђењу Соколица у Остри 70-тих година прошлог века, спроведеним у сарадњи Народног музеја у Чачку и Завода за заштиту културе из Краљева. Неколико година касније (1984), у оквиру пројекта "Истраживања античких градова у подручју региона Краљево", започиње се са ископавањима на локалитету Градина на Јелици, под руководством др Михаила Милинковића, која уз мање прекиде трају до данас.[5] Током дугог низа година истраживања, рад на овом врло значајаном рановизантијском и раносредњовековном локалитету, резултирао је проналаском дужих траса бедема, кула, контрафора, остатака пет цркава, четири зидане гробнице, великог броја издвојених гробова, грађевина које су биле у резиденцијалној, стамбеној, занатској или другој употреби, као и великог броја покретних налаза. Због свега наведеног, Градина на Јелици се сврстава у ред важнијих рановизантијских локалитета северног и централног Балкана.

У оквиру научноистраживачког пројекта *Истраживање средњовековних градова на територији општина Чачак, Лучани и Горњи Милановац*, чији је носилац био Археолошки институт из Београда под руководством др Милоја Васића, у периоду од 1986. до 1989. године обављано је истраживање Градине на Јелици, али и сондирање већ регистрованих локалитета Јеринин град у Горњој Црнући, Градина на Тријески код Горњег Милановца, Лишке Ћаве, Градине у Вучковици и Стојковића градине у Вичи, у циљу детерминације њихове стратиграфије и прецизније хронолошке припадности.[6] Новији радови на локалитетима Лишка Ћава и Илиње у Овчар Бањи употпунили су слику рановизантијских утврђења и њихових општих карактеристика на нашем подручју.

Средњовековне локалитете из регије Чачка одликује недовољан ниво истражености, што у релацији са недостатком писаних извора везаних за овај крај даје још увек нејасну слику целокупног развоја. Са теренским радовима се започиње тек 70-тих година протеклог века, углавном у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе из Краљева, најчешће у циљу заштитних радова због угрожености локалитета. Милена Икодиновић, поред основне опредељености за праисторијску археологију, започиње самостална истраживања Црквине у Трнави 1976. године, што представља прву музејску иницијативу у циљу истраживања средњовековне прошлости. У теренском раду често је учествовала и кустос, историчарка уметности чачанског Народног музеја, Душанка Ранковић-Вучићевић. Нови искорак представљају тематска и самостална истраживања средњовековних локалитета и грађе која су одвијала у периоду рада кустоса Оливере Марковић и Дејана Радичевића. Музеј је узео учешће и у оквиру пројекта *Археолошко рекогносцирање југозападне Србије* почетком 80-тих година прошлог века, чији је носилац био Археолошки институт из Београда под руководством др Славенке Ерцеговић-Павловић. Том

Средњовековна некропола на локалитету Гушавац у Мрчајевцима – М. Зотовић и М. Икодиновић (1974)

приликом обављена су ревизиона рекогносцирања већег дела територије, као и мања сондажна истраживања на локалитетима Баковача у Остри, Црквине и Дубље у Горњој Горевници, Грчко гробље у Доњој Трепчи и Грчко гробље у Бањици. Од 1986. године, кроз пројекат „Археолошко истраживање простора Богородице Градачке", чији су носиоци били Републички завод за заштититу споменика културе из Београда, Завод за заштититу споменика културе из Краљева и Народни музеј Чачак, под руководством др Милке Чанак-Медић, обављена су истраживања у Порти Цркве Светог Вазнесења (Богородица Градачка). Каснија истраживања која је вршио Завод за заштиту споменика културе из Краљева имала су заштитни карактер. Велики део предмета са овог врло важног локалитета чинили су део изложбе „Богородичина црква на Морави" реализоване 1992. године. Научни скуп поводом 800 година Богородице Градачке и града Чачка, одржан у Чачку новембра 1992. године, окупио је велики број стручњака чији су радови посвећени проучавању античке, средњовековне и новије прошлости Чачка и околине, са акцентом на историјату и истраживањима Богородице Градачке. На публиковању грађе из средњовековне збирке Народног музеја у Чачку последњих година радиле су археолози Марина Котарац и Милица Веселичић.

Међу значајнија средњовековна налазишта убрајају се некрополе на локалитетима Римске терме у центру Чачка, Гушавац у Мрчајевцима,

Сребрне наушнице, Црквена ūорūа у Чачку, XIV - XV век

Црква Светог Вазнесења у Чачку, остаци црквене архитектуре на локалитетима Црквине у Виљуши, Трнави, Горњој Горевници...

Иако је у више наврата обављано рекогносцирање територија општина Горњи Милановац и Ивањица, Народни музеј у Чачку никада није самостално предузимао археолошка ископавања на овим просторима, већ је сарађивао у оквиру већих научноистраживачких пројеката. Оваква динамика радова резултирала је да су милановачка, а посебно ивањичка област прилично слабије истражене од чачанске и лучанске територије. Научноистраживачки пројекат „Археолошко истраживање рударења на Руднику у праисторији, антици и средњем веку", чији је носилац био Археолошки институт из Београда под руководством др Бориславa Јовановића[7], представља један од највећих и врло значајних археолошких радова спроведених на територији оштине Горњи Милановац. У оквиру археолошких радова истраживан је праисторијски рудник бакра и горског кристала на локалитету Прљуша-Мали Штурац, док су непосредно под врхом Велики Штурац, на локалитетима Трновите Лазине, Сенаковића ливаде, Пумпна станица и ушће Јаворића у долини Јасенице сондажно истражени остаци рударења и прераде руде из средњовековног периода. Истом приликом ископавани су локалитети Градови, џамија Миса, Виуљ и сондирано утврђење Островица. У периоду од 1980. до 1985. године, у организацији Завода за заштиту споменика културе из Крагујевца под руководством Димитрија Мадаса, извршена су сондажна истраживања средњовековних локалитета у атару села Мајдан на Руднику, када су откривене цркве у Саставцима, Јанковићима, Јазинама, као и утврђење Градина. У оквиру пројекта „Српске земље у раном средњем веку"[8] обављено је сондирање Градине у Ерчегама, што до сада, поред истраживања Хаџи-Проданове пећине у Лиси, представља једино археолошко ископавање на ивањичкој територији.

***

Овако интензивне и дугогодишње теренске активности и рад на формирању збирки резултирали су бројним музеолошким активностима, у првом реду излагањем грађе на сталним поставкама, организовањем неколико тематских изложби и честим позајмицама предмета другим установама у циљу излагања у оквиру различитих концепција. Вишегодишњи рад на истраживању појединих локалитета створио је услове за организовање самосталних изложби (*Илирске хумке у Атеници* 1960. и *Сахрањивање ūод хумкама бронзаноī доба у чачанском крају* 1985-1986. године, аутора Милене Икодиновић, *Заūадно Поморавље у неолиūу* 1992. и *Некроūола ūод хумкама из бронзаноī и īвозденоī доба у Мојсињу* 2002. године, аутора Лидије Никитовић, као и *Касноанūичка некроūола у Чачку* 2009. године, аутора Катарине Дмитровић и Дејана Радичевића). Предмети из античке и средњовековне збирке откривени приликом истраживања Цркве Светог Вазнесења (Богородица Градачка) у Чачку чинили су део изложбе

Богородичина Црква на Морави (1992), аутора Радивоја Бојовића, Оливере Марковић и Делфине Рајић. Многи предмети из наших збирки често су чинили део већих изложби код нас и у иностранству. Најчешће су излагани предмети из Атенице и наушница из Коштуњића.

Многи предмети који се чувају у збиркама археолошког одељења Народног музеја у Чачку представљају јединствене и ретке примерке. Међу налазима из бронзаног доба посебно место заузима накит израђен од бронзе, посебно торквеси и наруквице декорисани урезивањем геометријских мотива, типични за чачанску и ужичку регију. Овде би требало истаћи и налаз из Кнежевских тумула у Атеници из старијег гвозденог доба, где се у мноштву разноврсних и богатих налаза издвајају солидно очувани точкови кола, делови коштане кутије са рељефом, велика количина ћилибарских перли од којих је један број веома фино фигурално или геометријски обрађен, керамички суд типа ојнохое, као и златни и сребни накит и апликације. Од новијих аквизиција свакако би требало нагласити случајни налаз гвозденог мача из старијег гвозденог доба са локалитета Римски бунар у Горњој Краварици у Драгачеву. Међу предметима из античке збирке значајне комаде представљају вотивна ара посвећена Јупитеру из 253. године, коју је посветила кохорта II miliaria Delmatarum заједно са својим заповедником Квинтом Секстилијем Маринoм (пронађена у порти чачанске цркве), бронзана статуа римског бога Меркура из Бреснице (III век), бронзана касерола (trulla) из Чачка (III век), као и остава сребрних денара из Горачића. У рановизантијској збирци значајне примерке представљају остаци фресака из базилике Ц и бронзани полијелеј са Градине на Јелици, фибула са Лишке Ћаве, док се из средњовековне збирке издвајају позлаћена наушница из Коштуњића и масивни сребрни прстен Николе Косијера из XIV века.

Плакат за изложбу „Сахрањивање под хумкама бронзаног доба у чачанском крају" (1985)

***

Археолошко одељење Народног музеја у Чачку је од самих почетака стручног рада остваривало веома добру и успешну сарадњу са многим установима сличног типа. Још од првих истраживања на локалитету Гротница у Гучи 1956. године, која су изведена у сарадњи са тадашњим Заводом за заштититу и научно проучавање споменика културе НР Србије, многи наредни теренски радови су изведени у сарадњи са колегама из установа из окружења, као и из централних институција. Као што је већ речено, истраживања средњовековних локалитета, најчешће угрожених грађевинским или другим радовима, извођена су са Заводом за заштититу споменика културе из Краљева (Црквине у

Учесници симпозијума „Сахрањивање у бронзано и гвоздено доба" одржаног у Чачку (2002)

Виљуши, Трнави, Соколица у Остри, Кулине у Рошцима и др.). Врло успешна сарадња остварена је са Археолошким институтом из Београда, кроз реализацију низа научноистраживачких пројеката (*Истраживања античких градова у подручју региона Краљево, Археолошко истраживање рударења на Руднику у праисторији, антици и средњем веку, Истраживање средњовековних градова на територији општина Чачак, Лучани и Горњи Милановац, Археолошко рекогносцирање југозападне Србије*), у оквиру којих су обављана археолошка ископавања праисторијских, античких и средњовековних локалитета, као и истраживања праисторијских тумула на локалитетима Умке у Атеници, Аде у Пријевору, Лугови-Бент у Мојсињу. Посебно место заузима организација симпозијума *Сахрањивање у бронзано и гвоздено доба* и штампање зборника радова са овог скупа. Врло значајну карику у раду Одељења чини сарадња са музејима из градова у окружењу (Ужице, Краљево, Горњи Милановац), која се огледа у позајмицама предмета или целих тематских изложби, учешћа на теренским истраживањима, као и кроз упознавање и рад на грађи из суседних подручја у циљу свеобухватнијег разумевања археолошких проблема на територији широј од оне коју својим радом покрива чачански Народни музеј.

Као што је већ речено, 80-те године протеклог века обележене су радом на великом броју пројеката. Археолошко одељење Музеја је почетком истог периода установило самостални пројекат *Истраживања праисторијских насеља у долини Западне Мораве и побрђу* који је

Касноантичка некропола у Чачку током истраживања (2002)

за циљ имао рад на проучавању праисторијских локалитета насеобинског карактера ради стварања извесне равнотеже са великим бројем истражених некропола у претходном периоду. Истражено је неколико локалитета, међу којима се посебно истичу вишегодишњи радови на локалитетима Трсине у Горњој Горевници, Виногради у Рићагама, Велика Башта у Вујетинцима, Баковача и Пољчине у Остри.

Археолози чачанског Народног музеја су од самог почетка активно радили на публиковању грађе, највише у *Зборнику рада Народног музеја у Чачку*, али и другим значајним домаћим и страним часописима, као и у оквиру неколико каталога изложби и монографија, а у новије време на сајту Музеја. На тај начин археолошка грађа има прилику да буде приступачна стручној јавности и широкој публици. Такође, бројна су учешћа на домаћим и страним научним скуповима, на којима је обрађиван локални материјал у оквиру задатих тема. Поред повременог учешћа у раду секција Српског археолошког друштва, последњих година бележи се константно присуство на међународним колоквијумима у Румунији, у организацији IUPPS (International Union of Pre- and Protohistoric Sciences) и ASFA (Associacion for Studies of Funerary Archaeology), чије су теме најчешће везане за погребну археологију бронзаног и гвозденог доба.

Научни скупови у организацији Музеја одржани су у два наврата: у циљу обележавања 800 година Богородице Градачке и града Чачка, као и поводом дугогодишњих истраживања тумула

у широј регији, посебно мотивисаним резултатима завршених ископавања у Мојсињу.

Научни скуп поводом 800 година Богородице Градачке и града Чачка под називом „Богородица Градачка у историји српског народа" одржан је у Чачку новембра 1992. године. Основна намера скупа представљала је презентацију дотадашњих истраживања о Цркви Богородице Градачке, историјату града и шире околине. Ову тему употпунили су реферати о античкој, византијској и новијој прошлости. Учествовало је више врло значајних научних радника (археолога, историчара и историчара уметности): др Милоје Васић, др Петар Петровић, мр Михаило Милинковић, др Гордана Бабић, др Јованка Калић, мр Андрија Веселиновић, др Милка Чанак-Медић, Обренија Вукадин, др Бојана Радојковић, др Богумил Храбак, др Олга Зиројевић, Радомир Станић, др Јованка Максимовић и други. Изузетан значај има и чињеница да је након одржаног скупа изашао зборник радова под називом „ Богородица Градачка у историји српског народа" који и дан-данас представља незаобилазну литературу и полазну тачку за многа истраживања античке, а посебно средњовековне прошлости Чачка и његове околине.

Посебно место заузима научни скуп на коме су обрађене теме у вези са фунерарном археологијом металних периода Европе („Сахрањивање у бронзано и гвоздено доба"), који су организовали Народни музеј у Чачку и Археолошки институт из Београда, одржан у Чачку септембра 2002. године. На скупу је учествовало тридесетак престижних праисторичара из наше земље и иностранства. Своја запажања саопштавали су Лидија Никитовић, др Антони Хардинг, др Драги Митрески, др Митја Гуштин, др Џорџ Оган, др Албрехт Јокенхевел, др Предраг Медовић, др

Отварање изложбе „Касноантичка некропола у Чачку" – К. Дмитровић, М. Васић, Д. Рајић и Д. Радичевић (2009)

Кристијан Шустер, др Валериу Србу, др Атила Ласло, др Борислав Јовановић, др Александар Палавестра и др Тибериу Бадер. Након одржаног скупа, из штампе је изашао зборник радова који још увек представља веома коришћену и цењену литературу.

***

Током протекле деценије рад Одељења је био врло интензиван, посебно у теренским радовима и публиковању грађе, у највећој мери усмерен ка истраживању праисторијске и античке прошлости града и околине. Обављена су мања ископавања праисторијских локалитета у Трнави, Балузи и Пријевору, а публикован је и већи број радова у домаћим и страним публикацијама (више од 70 библиографских јединица), чиме је у приличном обиму употпуњена и делом заокружена слика археолошке грађе чачанског Народног музеја. Музеј је предузео систематска рекогносцирања подјеличких села (пројекат је финансијски подржало Министарство културе РС, што је омогућило опсежну ревизију великог дела територије чачанске општине). Околности су биле такве да се највише пажње посветило истраживањима античких локалитета - Мутапове улице и дворишта Музеја у центру града, Сувог Поља и Порте Цркве Успенија Пресвете Богородице у Бељини. Овај последњи се посебно издваја захваљујући проналаску касноантичког маузолеја са изузетно богатом клесаном декорацијом, око кога је настала некропола биритуално сахрањених покојника. Обимна и значајна истраживања у Порти Цркве Успенија резултирала су тематском изложбом *Касноантичка некропола у Чачку* (2009) праћену богатим каталогом, на којој су приказане све типичне целине и предмети са овог налазишта. Поред финансирања из редовног програма Народног музеја у Чачку, посебан замах истраживањима пружила су значајна средства добијена од Министарства културе Републике Србије и организације ACDI/VOCA, која су омогућила успешно вођење вишегодишњих систематских истраживања касноантичке некрополе и маузолеја у Чачку.

А. Гојић и Г. Јеремић током ископавања у Дворишту Музеја (2007)

С друге стране, низ чланака, каталог изложбе, као и две монографије (*Епиграфски споменици из Чачка и околине* и *Римске терме у Чачку*), пружили су систематизовану и стручно обрађену грађу великог дела античке збирке.

Планови за рад у наредном периоду односе се на наставак свих до сада започетих активности, посебно детаљног рекогносцирања подручја, проучавања сахрањивања под хумкама из металних доба, проналажењу и испитивању нових античких локалитета, као и обогаћивање, стручно одржавање збирки и увођење савремених музеолошких концепција.

У сваком случају, резултати дугогодишњег богатог теренског и музеолошког рада оставили су добру основу, али и обавезу будућим археолозима за квалитетним наставком и проширивањем започетих послова чиме би се континуирано употпуњавала досадашња слика о далекој прошлости нашег краја и обогаћивали фондови Музеја.

1 Заштитна ископавања Хаџи-Проданове пећине у Лиси код Ивањице обављена су у две кампање (2003. и 2004. године), у сарадњи Завода за заштиту споменика културе из Краљева, Филозофског факултета у Београду и Народног музеја у Београду.

2 Истраживања су спроведена у оквиру пројекта *Сондажно ископавање палеолитског налазишта Самаила – Влашка глава код Краљева и рекогносцирање палеолитских налазишта у Чачанско-краљевачкој котлин и*, у организацији Филозофског факултета из Београда и Народног музеја у Краљеву (финансиран од стране Министарства културе Републике Србије и Народног музеја у Краљеву).

3 Тумули (хумке, громиле, гомиле) представљају посебан облик гробнице у којој су покопавани један или више покојника. Након обављене сахране вршено је насипање најчешће земљом и (или) каменом, тако да се формира правилна калота различитих промера и висина. Током бронзаног и гвозденог доба, ређе током каснијих периода, тумули су чинили типичну гробну конструкцију на једном широком простору коме припада и Западна Србија.

4 Милоје Васић, „Касноантичка налазишта у Чачку и околини", у: *Богородица Градачка у историји српског народа, Научни скуп поводом 800 година Богородице Градачке и града Чачка* (уредник М. Вуловић), Чачак 1993, 9. Пројекат је финансирала Регионална самоуправна интересна заједница за науку региона Краљево.

5 Истраживања Градине на Јелици су у периоду од 1986. до1989. године спроведена у оквиру пројекта „Истраживање средњовековних градова на територији општина Чачак, Лучани и Горњи Милановац". О историјату истраживања детаљније у: Михаило Милинковић, *Градина на Јелици, рановизантијски град и средњовековно насеље*, Београд 2010, 14-21.

6 Пројекат је финансирала Основна заједница науке региона Краљево. Теренским истраживањима руководио је др Михаило Милинковић.

7 Пројекат истраживања старог рударства и металургије на Руднику, започет 1980. године, изводио је Археолошки институт из Београда под руководством др Борислава Јовановића, а у сарадњи са Народним музејом из Чачка, Заводом за заштиту споменика културе Краљево и Народним музејом из Краљева. Пројекат је финансирала Основна заједница науке региона Краљево.

8 Носилац научно-истраживачког пројекта „Српске земље у раном средњем веку" је Историјски институт из Београда, а руководилац др Тибор Живковић. Теренским радовима у Егчегама 2010. године руководио је мр Дејан Булић.

Представа дивљег вепра са шлеме или штита, Атеница, VI век пре нове ере

Александра Гојгић

УДК: 069.8(497.11)"1956/2012"

Преглед археолошких истраживања 1956 - 2012.

Континуирани истраживачки рад Археолошког одељења на прави начин илуструју археолошка ископавања, која су била организована од стране Народног музеја у Чачку, као и у сарадњи са другим установама, у првом реду Завода за заштиту споменика културе у Краљеву и Археолошког института у Београду. И друге институције су допринеле расветљавању најстарије прошлости чачанског краја: Филозофски факултет у Београду, Републички завод за заштиту за заштиту споменика културе у Београду, Завод за заштиту споменика културе у Крагујевацу, Историјски институт у Београду и Народни музеј у Београду.

Почетак првих археолошких истраживања, Гротница у Гучи (1956)

Чуљевина у Пријевору (1977)

Јанковина у Бељини (1982)

Дубац у Јанчићима (1985)

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
1.	**Гротница** Гуча Лучани	1956.	Завод за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије (А. Јуришић) Народни музеј Чачак (М. Ђукнић)	праисторија
2.	**Равнине** Јанчићи Чачак	1957.	Завод за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије (А. Јуришић) Народни музеј Чачак (М. Ђукнић)	праисторија
3.	**Умке** Атеница Чачак	1958.	Археолошки институт Београд (Борислав Јовановић) Народни музеј Чачак (М. Ђукнић)	праисторија
4.	**Умке** Атеница Чачак	1959.	Археолошки институт Београд (Борислав Јовановић) Народни музеј Чачак (М. Ђукнић)	праисторија
5.	**Нова Колонија** Лучани Лучани	1964.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
6.	**Велике Ливаде** Крстац Лучани	1964.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
7.	**Црква Преображења** Придворица Чачак	1969.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин)	средњи век
8.	**Римске терме** Чачак Чачак	1970.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин) Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	антика средњи век
9.	**Црква Благовести** Трнава Чачак	1970.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин)	средњи век
10.	**Гушавац** Мрчајевци Чачак	1970.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија средњи век
11.	**Брег** Гуча Лучани	1972.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
12.	**Бабињак** Д. Краварица Лучани	1972.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
13.	**Црквина** Рудник Г. Милановац	1972.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин)	средњи век
14.	**Орница** Гуча Лучани	1973.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
15.	**Соколица** Остра Чачак	1973.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин) Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија рана Византија
16.	**Гушавац** Мрчајевци Чачак	1974.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија средњи век
17.	**Гушавац** Мрчајевци Чачак	1975.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија средњи век
18.	**Ивково брдо** Крстац Лучани	1975.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
19.	**Ивково брдо** Крстац Лучани	1976.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
20.	**Црквине** Трнава Чачак	1976.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	средњи век
21.	**Манастир Свете Тројице** Дучаловићи Лучани	1976.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин)	средњи век
22.	**Виноградине** Рићаге Чачак	1976.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
23.	**Црквине** Виљуша Чачак	1977.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин)	средњи век
24.	**Соколица** Остра Чачак	1977.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин) Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија рана Византија
25.	**Чуљевина** Пријевор Чачак	1977.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	антика средњи век
26.	**Двориште Народног музеја** Чачак Чачак	1977.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	антика средњи век турски период
27.	**Руја** Дучаловићи Лучани	1977.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
28.	**Кулина** Рошци Чачак	1977.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин)	средњи век
29.	**Руја** Дучаловићи Лучани	1978.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
30.	**Кулина** Рошци Чачак	1978.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин)	средњи век
31.	**Сува Чесма** Лучани Лучани	1978.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
32.	**Велико Поље** Јанчићи Чачак	1979.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
33.	**Саставци, Јанковићи, Јазине, Градина** Мајдан–Рудник Г. Милановац	1980.	Завод за заштиту споменика културе Крагујевац (Димитрије Мадас)	средњи век

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
34.	**Црква Светог Вазнесења** Чачак Чачак	1980.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин)	антика средњи век
35.	**Јанковина** Бељина Чачак	1980.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	антика
36.	**Јанковина** Бељина Чачак	1981.	Археолошки институт у Београду (М. Васић) Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	антика
37.	**Вијуљ** Рудник Г. Милановац	1981.	Археолошки институт у Београду (М. Икодиновић)	средњи век
38.	**Јанковина** Бељина Чачак	1982.	Археолошки институт у Београду (М. Васић) Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	антика
39.	**Трсине** Г. Горевница Чачак	1982.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
40.	**Пољчине** Остра Чачак	1983.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
41.	**Парцела 178/1, (имање В. Ћаловића)** Бељина Чачак	1983.	Археолошки институт у Београду (М. Васић)	антика
42.	**Дубље (имање С. Мандића)** Г. Горевница Чачак	1984.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић)	антика
43.	**Црквине** Г. Горевница Чачак	1984.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић)	средњи век
44.	**Аниште** Бресница Чачак	1984.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
45.	**Баковача** Остра Чачак	1984.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
46.	**Дубац** Јанчићи Чачак	1984.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
47.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	1984.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
48.	**Црква Светог Вазнесења** Чачак Чачак	1984.	Републички завод за заштиту споменика културе Београд (М. Чанак-Медић) Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин)	антика средњи век турски период
49.	**Двориште Народног музеја** Чачак Чачак	1984.	Археолошки институт у Београду (М. Васић)	антика средњи век турски период
50.	**Градови** Рудник Г. Милановац	1985.	Археолошки институт у Београду (Д. Мркобрад)	средњи век
51.	**Саставци, Јанковићи, Јазине, Градина** Мајдан–Рудник Г. Милановац	1985.	Завод за заштиту споменика културе Крагујевац (Д. Мадас)	средњи век
52.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	1985.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век

Порта Успења Пресвете Богородице у Чачку (2005)

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
53.	**Дубац** Јанчићи Чачак	1985.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
54.	**Питомине** Пријевор Чачак	1985.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	антика
55.	**Грчко гробље** Бањица Чачак	1985.	Археолошки институт у Београду (О. Марковић)	средњи век
56.	**Стојковића градина** Вича Лучани	1985.	Народни музеј Чачак (М. Милинковић)	рана Византија
57.	**Островица** Рудник Г. Милановац	1985.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	средњи век
58.	**Градови** Рудник Г. Милановац	1985.	Археолошки институт у Београду (Д. Минић)	турски период
59.	**Миса –џамија (Градови)** Рудник Г. Милановац	1986.	Археолошки институт у Београду (Д. Минић)	турски период
60.	**Јеринин Град** Г. Црнућа Г. Милановац	1986.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	праисторија антика турски период
61.	**Трсине** Г. Горевница Чачак	1986.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
62.	**Стојковића градина** Вича Лучани	1986.	Археолошки институт у Београду (М. Петрашиновић)	рана Византија
63.	**Добросављевића коса** Д. Трепча Чачак	1986.	Народни музеј Чачак (О. Марковић)	средњи век

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
64.	**Грчко гробље** Д. Трепча Чачак	1986.	Археолошки институт у Београду (О. Марковић)	праисторија
65.	**Град** Лис Лучани	1986.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	антика
66.	**Црква Светог Вазнесења** Чачак Чачак	1986.	Републички завод за заштиту споменика културе Београд (М. Чанак-Медић) Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин) Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	антика средњи век турски период
67.	**Градина** Вучковица Лучани	1986.	Археолошки институт у Београду (М. Петрашиновић)	рана Византија
68.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	1986.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
69.	**Прљуша-Мали Штурац, Сенковића ливаде, Трновите лазине, Пумпна станица, ушће потока Јаворић** Рудник Г. Милановац	1987.	Археолошки институт у Београду (Б. Јовановић)	праисторија антика средњи век
70.	**Трсине** Г. Горевница Чачак	1987.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
71.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	1987.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
72.	**Тријеска** Јабланица Г. Милановац	1987.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	средњи век
73.	**Баковача** Остра Чачак	1987.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
74.	**Велика Башта** Вујетинци Чачак	1988.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
75.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	1988.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
76.	**Виноградине** Рићаге Чачак	1988.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
77.	**Рајића брдо** Гуча Лучани	1988.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
78.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	1989.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
79.	**Црква Светог Вазнесења** Чачак Чачак	1988.	Републички завод за заштиту споменика културе Београд (М. Чанак-Медић) Завод за заштиту споменика културе Краљево (О. Вукадин) Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	антика средњи век турски период
80.	**Ошљевац** Турица Лучани	1989.	Народни музеј Чачак (М. Икодиновић)	праисторија
81.	**Црквине** Г. Горевница Чачак	1989.	Народни музеј Чачак (О. Марковић)	средњи век
82.	**Палучке** Дучаловићи Лучани	1990.	Народни музеј Чачак (О. Марковић)	антика
83.	**Слатина** Г. Горевница Чачак	1990.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић)	праисторија
84.	**Црквине** Г. Горевница Чачак	1990.	Народни музеј Чачак (О. Марковић)	средњи век

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
85.	**Црквине** Трнава Чачак	1991.	Народни музеј Чачак (О. Марковић)	средњи век
86.	**Црквине** Миоковци Чачак	1991.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић)	праисторија
87.	**Поље** Ракова Чачак	1992.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић)	праисторија
88.	**Кулина** Рошци Чачак	1993.	Народни музеј Чачак (О. Марковић)	средњи век
89.	**Слатина** Г. Горевница Чачак	1994.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић)	праисторија
90.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	1995.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
91.	**Баковача** Остра Чачак	1995.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић)	праисторија
92.	**Аде** Пријевор Чачак	1996.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић)	праисторија
93.	**Шах клуб** Чачак Чачак	1997.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић)	турски период
94.	**Лугови–Бент** Мојсиње Чачак	1997.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић) Археолошки институт у Београду (Р. Васић, М. Стојић)	праисторија
95.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	1997.	Археолошки институт у Београду (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
96.	**Лугови–Бент** Мојсиње Чачак	1998.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић) Археолошки институт у Београду (Р. Васић, М. Стојић)	праисторија
97.	**Црква Светог Вазнесења** Чачак Чачак	1999.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (Г. Тошић)	антика средњи век турски период
98.	**Црква Светог Вазнесења** Чачак Чачак	2000.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (Г. Тошић)	антика средњи век турски период
99.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2000.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
100.	**Лугови–Бент** Мојсиње Чачак	2000.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић) Археолошки институт у Београду (Р. Васић, М. Стојић)	праисторија
101.	**Град** Лис Лучани	2000.	Народни музеј Чачак (Д. Радичевић)	рана Византија

Кулина у Рошцима (1977)

Град у Лиси (2000)

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
102.	**Град** Лис Лучани	2001.	Народни музеј Чачак (Д. Радичевић)	рана Византија
103.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2001.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
104.	**Порта Успења Пресвете Богородице** Чачак Чачак	2002.	Народни музеј Чачак (Д. Радичевић)	праисторија антика
105.	**Мутапова улица** Чачак Чачак	2002.	Народни музеј Чачак (Л. Никитовић) Завод за заштиту споменика културе Краљево (Г. Тошић)	антика турски период
106.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2002.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
107.	**Град** Лис Лучани	2002.	Народни музеј Чачак (Д. Радичевић)	рана Византија
108.	**Црква Светог Вазнесења** Чачак Чачак	2002.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (Г. Тошић)	антика средњи век турски период
109.	**Порта Успења Пресвете Богородице** Чачак Чачак	2003.	Народни музеј Чачак (Д. Радичевић)	праисторија антика
110.	**Хаџи-Проданова пећина** Лиса Ивањица	2003.	Филозофски факулет Београд (Д. Михајловић) Завод за заштиту споменика културе Краљево (Д. Булић) Народни музеј Београд (Б. Михајловић)	праисторија
111.	**Хаџи-Проданова пећина** Лиса Ивањица	2004.	Филозофски факулет Београд (Д. Михајловић) Завод за заштиту споменика културе Краљево (Д. Булић) Народни музеј Београд (Б. Михајловић)	праисторија
112.	**Порта Успења Пресвете Богородице** Чачак Чачак	2004.	Народни музеј Чачак (Д. Радичевић)	праисторија антика

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
113.	**Суво Поље** Чачак Чачак	2005.	Народни музеј Чачак (К. Дмитровић)	праисторија антика
114.	**Порта Успења Пресвете Богородице** Чачак Чачак	2005.	Народни музеј Чачак (Д. Радичевић)	праисторија антика
115.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2005.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
116.	**Манастир Илиње** Овчар Бања Чачак	2005.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (Г. Тошић)	рана Византија средњи век
117.	**Трнава** Илијак Чачак	2006.	Народни музеј Чачак (К. Дмитровић)	праисторија
118.	**Двориште Народног музеја** Чачак Чачак	2006.	Народни музеј Чачак (Г. Јеремић)	антика турски период
119.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2006.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
120.	**Трг устанка** Чачак Чачак	2006.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (Г. Тошић)	турски период
121.	**Порта Успења Пресвете Богородице** Чачак Чачак	2006.	Народни музеј Чачак (Д. Радичевић)	праисторија антика
122.	**Градина** Радаљево Ивањица	2006.	Историјски институт Београд (Д. Булић)	праисторија позни средњи век
123.	**Манастир Илиње** Овчар Бања Чачак	2006.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (Г. Тошић)	рана Византија средњи век
124.	**Двориште Народног музеја** Чачак Чачак	2007.	Народни музеј Чачак (Г. Јеремић)	антика турски период

Редни број	Локалитет Место Општина	Година истра-живања	Институција и руководилац	Период
125.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2007.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
126.	**Катовац (Живанића пут)** Прељинска балуга Чачак	2008.	Народни музеј Чачак (К. Дмитровић)	праисторија
127.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2008.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
128.	**Градина** Радаљево Ивањица	2008.	Историјски институт Београд (Д. Булић)	праисторија позни средњи век
129.	**Градски трг** Чачак Чачак	2009.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (М. Алексић-Чеврљаковић)	праисторија антика
130.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2009.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
131.	**Градско шеталиште** Чачак Чачак	2009.	Завод за заштиту споменика културе Краљево (М. Марић)	турски период
132.	**Никољска воденица** Пријевор Чачак	2010.	Народни музеј Чачак (К. Дмитровић)	праисторија антика
133.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2010.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
134.	**Градина** Ерчеге Ивањица	2010.	Историјски институт Београд (Д. Булић)	средњи век
135.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2011.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век
136.	**Градина на Јелици** Граб Лучани	2012.	Филозофски факултет Београд (М. Милинковић)	праисторија рана Византија рани средњи век

Детаљ са изложбе „Касноантичка некропола у Чачку" - керамичке урне и џехари (2009)

Почасна сабља ґенерала Косте Протића, 1878.

Радивоје Бојовић

УДК: 069.4/.6(497.11)

Одељење за историју

Прича о настанку Одељења за историју почиње активностима на прикупљању музејских предмета у вези са савременим историјским збивањима и бригом о деценијским и полудеценијским јубилејима Другог светског рата. Према *Правилнику о раду и орīанизацији Народноī музеја* ови послови су спадали у делокруг Историјског НОБ одељења. Сав остали музејски материјал, од неолита до новог века, поверен је Археолошко-историјском одељењу које је имало и етнографску збирку. И док са доласком првог археолога бригу о најстаријој прошлости преузима школован кустос, историјска грађа ће га још дуго чекати, без обзира што је приликом оснивања истакнута намера проучавања прошлости чачанског краја као циљ с којим се установа формира. У првом тренутку одсуство историчара у музејском тиму није се осећало захваљујући ангажовању добрих познавалаца локалне историје из Музејског савета и Одбора за прикупљање музејске грађе.

Далека традиција да се у Конаку господара Јована чувао један топ и његова застава продужена је у време обележавања стопедесетогодишњице Првог српског устанка прикупљањем оружја чланова ове владарске породице. Категорији оружја које је даровао кнез Милош Обреновић припадале су две кубуре Василија Симића и сабља Трифуна Новаковића. Узбуђење с којим су овакве реликвије примане учинило је да је дуго остало неразјашњено да ли је једна сабља из конака у Брусници припадала Милану или Јовану Обреновићу. У значајне аквизиције овог периода спада и устаничко оружје Рисима Рисимовића из Зеока, Милића Радовића из Каоне и Лазара Стоврага из Бањице. Ратовима вођеним један век касније припадале су сабља коју је као генерал Степа Степановић у марту 1913. примио од Шукри-паше приликом предаје Једрена, изузетан примерак сабље са гравираним сечивом, затечен са осталом опремом поред погинулог мајора Михаила Гавровића код Сурчина 1914. године, као и одликовања др Јарослава Кужеља. Када је после отварања прве музејске поставке престала хонорарна служба Драгомиру Поповићу, који је у четири свеске педантно пописао све музејске предмете, бригу о нововековној историјској грађи преузели су археолози и етнолози.

Неупоредиво бројнији материјал (573 предмета у време оснивања) имало је Историјско НОБ одељење, али се он састојао углавном од фотографија и архивске грађе, док су се примерци оружја и реалије спорадично појављивали.[1] Оригинални предмети из Другог светског рата, неколико копија предмета и карата, пописани су у посебној инвентарској књизи која се завршавала редним бројем 93. Старијем историјском материјалу није признато основно својство, па су декорације и оружје укључени у Етнографско одељење. Нејасна концепција развоја Одељења за историју огледа се у уступању збирке докумената, штампе и ретких књига Историјском архиву у Чачку. Када на изложбама ни самим учесницима догађаја више није било интересантно да пролазе испред својих ликова, постало је јасно да је за даљи развој музеја неопходан историчар, али је Музејски савет проценио да би за те послове најбоље било примити историчара уметности који би успут водио и још

неке збирке. Прерастањем Одељења галерије у самосталну установу историчар уметности Милован Вуловић је краткотрајно ангажовање на организацији Меморијала „Надежде Петровић" заменио вишедеценијским радом на темама Радничког покрета и Народноослободилачке борбе. Током следеће деценије уочљив је дисконтинуитет у сарадњи са ратничким удружењима, чије је тихо незадовољство изазвао нестанак из сталне поставке четири примерка личног наоружања припадника партизанског покрета из Другог светског рата (пиштољ народног хероја Радована Јовановића и др.). Било је покушаја да се из непоправљиве ситуације излаз пронађе на другој страни („истраживањем" у збиркама других музеја или ископавањањем бункера из Другог светског рата у околини Чачка)[2]. У току припрема за отварање Музеја револуционарне омладине у Чачку није набављен већи број предмета, али се у збиркама први пут појавила грађа социјалистичког периода.[3] Рад на стварању збирке омладинских радних акција много година касније наставио је историчар Слободан Невољица.

Одељење за историју је у личности Миодрага Лазаревића (Чачак, 1931 – Чачак, 1996) добило је првог кустоса тек 1966. године. Лазаревић је пет година проведених у Музеју обележио учешћем у покретању *Зборника радова Народног музеја*, изузетним смислом за педагошки рад и истраживањем грађе за период између два светска рата у Архиву Босне и Херцеговине у

Отварање изложбе „Јаворски рат 1876". У првом реду стоје Теодосије Вукосављевић (аутор изложбе) и Драгољуб Вујовић (говори)

Пиштољ „леденица", дар кнеза Милоша Обреновића Василију Симићу, прва половина XIX века

Сабља, дар кнеза Милоша Трифуну Новаковићу из Брснице, прва половина XIX века

Сарајеву. Долазак Теодосија Вукосављевића (Љубић, 1931 – Чачак, 1996) на место кустоса, две деценије после оснивања Музеја, означио је почетак континуираног рада Одељења за историју. Полет у раду на прикупљању музејских предмета из првих година по оснивању био је заборављен, тако да се морало кренути испочетка. Напоредо са теренским радом отпочело је инвентарисање и реинвентарисање целокупног материјала, али тако да се после десетак година показало да је неопходно спајање три инвентарске целине (Чачански крај до 1918, Збирка фотографија, Раднички покрет и НОБ) и уписивање у један регистар свих културних добара. У раду на прикупљању предмета дуго се задржала пракса рада са понеким повереником на терену, јер се само преко њих стизало до одсељених Чачана и драгоцених предмета. Захваљујући њиховој делатности у Београду Музеј је добио униформе војводе Петра Бојовића, одликовања принца Ђорђа Карађорђевића, генерала Спасоја Тешића, пуковника Драгутина Гавриловића и других значајних личности. Каплар Будимир Давидовић поклонио је Музеју своја ратна одликовања за будућу поставку. Новим аквизицијама формиране су изузетно вредне целине које покривају историју Десетог пешадијског пука у ратовима 1912-1918.[4] и Друге пролетерске бригаде у рату 1942-1945. године. Осамдесетих година XX века Музеју је дарован велики број одликовања СФРЈ за Збирку декорација и прве униформе ЈНА за Збирку службеног одела. Понекад је усклађивање искрених настојања за попуну збирки и оданости власника предмета породичној традицији трајало годинама. Када завичајне симпатије нису биле довољне да предмет врате у Чачак, скромне могућности за откуп претварале су историчара у сведока нестанка сопственог открића. Тако је на једној аукцији у Немачкој 2013. године продата застава Другог коњичког пука „Цар Душан" I позива, регистрована код једног антиквара у Паризу. Искрено разумевање за свакодневне проблеме Музеја натерало је Ратимира Радмиловића и Зорана Кољевића из Београда да своје дарове пошаљу поштом.

Непосредни резултати рада на попуни историјских збирки видљиви су већ у сталној поставци из 1974. године, у чијем дводелном концепту и даље једна половина простора припада

Велики ґенералски мундир Петра Бојовића, ґосле 1912.

Свечана блуза ґенерала Марка Неґовановића, 1988.

радничком покретру и НОБ-у. Физички одвојене целине, приземље и спрат, раздвајао је и методолошки приступ обликовању експозиције, па је савремена историја била сива због фотографија и мање привлачна публици и поред каснијих допуна личним предметима бораца Друге пролетерске бригаде, како би се ускладио однос сликовног, документарног и тродимензионалног материјала. Већих успеха у иновирању ове целине није било и из разлога што је други део скромног фонда био изложен у *Музеју револуционарне омладине чачанскоґ краја*.

Поред две сталне поставке у Чачку, Народни музеј је као установа за заштиту покретних културних добара Моравичког региона, имао поставке у Гучи (*Музеј Драґачева*, у сарадњи са Одељењем за археологију, 1969), Горачићима (*Музеј Горачићке буне 1893*, 1968), Доњој Горевници (*Спомен-музеј ґрве ґартизанске болнице*, у сарадњи са Одељењем за етнологију, 1974), Горњем Миланову (*Музеј леґата*, 1987), као и поставке *Раднички ґокрет и народноослободилачка борба Таковскоґ краја* (у сарадњи са Културним центром, Горњи Милановац, 1988) и Горњој Црнући (*Кућа кнеза Милоша Обреновића*, 1993).

Седамдесетих и осамдесетих година прошлог века није била напуштена пракса приређивања изложби поводом историјских јубилеја, али оне уместо пригодних постају студијске.

Предмет излагања биле су и поједине колекције, као што су савремене повеље и дипломе везане за државне институције, привредне, културне, спортске и друштвене организације (1987). Осим Чачка најчешће су гостовале само у суседним варошицама - Горњем Милановцу, Гучи и Ивањици. Изузетак је изложба *Пуковник Драгутин Гавриловић* која је после гостовања у Народном музеју у Крушевцу (1990), на позив Музеја града Београда, била постављена у Дворани уједињења Крсмановићеве куће на Теразијама (1991).[5] Нажалост, сасвим ретко су штампани каталози као залог који их чува од пролазности и заборава. Резултат ове и низа других изложби са темама из ратне историје сабрани су 1996. године у причу о чачанском крају у устанцима и ратовима XIX и XX века у оквиру сталне поставке Народног музеја.

Трећа тематска целина, *Чачански крај у устанцима и ратовима од 1804. до 1941. године*, завршни је део класичне музејске поставке која је обликована као уједначена експозиција ослоњена на богатство збирки категорисаним културним добрима. Током прве деценије постојања допуњавана је материјалом који је допринео подизању њеног квалитета (мундир генерала Чедомира Шкекића, гардијска униформа мајора Драгослава Павловића и др.), после чега је 2006. године извршена ревизија техничких решења и објављен *Водич* музеја на српском и енглеском језику. Спрат Конака господара Јована остао је посебна физичка и тематска целина

Учесници научног скупа „Богородица Градачка у историју српског народа" испред цркве у Чачку (1992)

Председник Општине Чачак Родољуб Петровић, Милован Вуловић, др Славенко Терзић и проф. др Ратко Марковић на отварању научног скупа „Ибарска војска у српско-турским ратовима од 1876. до 1878. године" (1996)

Мр Бојан Димитријевић, др Коста Николић и Милош Тимотијевић на промоцији зборника докумената „Рат и мир ђенерала" у Галерији Народног музеја у Чачку (2001)

захваљујући и околности да на основу структуре збирки није било могуће музеолошко промишљање токова друштвене историје.

Програм студијских изложби пола века после оснивања Музеја одвијао се у оквиру планова за нову сталну поставку, било да се обрађују старе теме (*Драгутин Гавриловић: мајор са чином пуковника*, 2007; *Албум старог Чачка 1870-1941*, 2010) или дају резултати нових истраживања (*Војвода Стеван Стефановић 1856-1929*, 2006; *Вајар Ђорђе Јовановић 1861-1953*, 2007, *Војвода Петар Бојовић: живот и победе*, 2008; *Инжењер Милоје Јовановић 1877-1969*, 2010, *Чачак у доба социјализма 1944-1990: фотографија као репрезент политичке моћи*, 2013). У оквиру пратећег програма 2005. године остварена је стара идеја да музејска публика кроз мале поставке посвећене даровима Музеју буде обавештена о новим аквизицијама (заоставштине капетана Ђорђа Роша, потпуковника др Младена Жујовића, генерала Марка Негословића и др.).[6]

Посебна серија изложби припремана је за манифестацију *Ноћ музеја*, у коју се наша установа повремено укључивала. Програм су чиниле актуелне теме, каква је *Лепи Лаза између краља Александра и краљице Драге Обреновић*, ретко излагане српске штампане књиге XVI века из збирке Одељења за историју и *Одликовања Кнежевине и Краљевине Србије и Краљевине Југославије збирке Бајић*, која је приватног колекционара представила у улози чувара културног наслеђа. С обзиром на то да је ова манифестација прихваћена као део програма Недеље музеја, за изложбе су штампани или пригодна публикација или каталог.

Изложбе Одељења за историју су често гостовале у другим градовима (Нишу, Крагујевцу, Ваљеву, Пожаревцу, Краљеву, Ужицу, Лесковцу, Врбасу, Прокупљу, Горњем Милановцу, Војводи Степи и другим местима). Краткотрајни полет изложбене активности Одељења за историју почео је да јењава 2010. године. Елаборати припремљени за учешће Музеја у обележавању великих националних јубилеја од 2012. до 2018. године нису наишли на одзив, па Музеј није имао никакав програм ни за стогодишњицу балканских ратова.

Одељење за историју било је пред крупним програмским задацима у тренутку када се српско друштво суновратило у вртлог неизвес-

них друштвених промена. Борба за моћ маргинализовала је племениту музејску делатност на заштити покретних културних добара и обезвредила истрајавање на очувању достигнутог нивоа српске музеологије. Рад на умножавању и попуни збирки замењен је цртачким радионицама и провинцији тако важним промоцијама. Изложбена активност Одсека за нововековну историју била је заустављена, а велико откриће, као што је заоставштина проте Вићентија Поповића, био је подухват о коме се није могло говорити. Спас од расуђивања о прошлости која се није дала „уподобити" према тренутним друштвеним кретањима, дошла је из Министарства културе које је 1997. године финансирало једну од највећих аквизиција у историји Музеја - откуп старе библиотеке са 250 наслова старих и ретких књига штампаних пре 1867. године, а затим и научно-истраживачки пројекат *Прота Вићентије Поповић и синови* за њену споменичку валоризацију. Ипак, током „два директоријума" Одсек није имао ниједну изложбу. Захваљујући подршци Међуопштинског сторијског архива и Градске библиотеке из Чачка остао је присутан у струци преко учешћа на научним скуповима и у циклусу предавања *Кроз капију: књига као лек.*[7] Спас од лаганог гашења целокупне активности Одељења донела је виталност Одсека са завремену историју. Припремљене су изложбе *Општина Чачак и њени председници 1918-1941*, (1999) и *Соколско друштво у Чачку 1910-1941,* (2006), после чега је уследио низ студија и чланака у вези са истим темама. Резултати опсежних истраживања догађаја из Другог светског рата, у сарадњи са Међуопштинским историјским архивом, саопштени су у тротомној монографији Горана Давидовића и Милоша Тимотијевића *Затамњена прошлост* (2001, 2003, 2004) и збирци архивске грађе за политичку и војну историју Чачка 1938-1941. године *Осветљавање истине* (2006). Присуство др Милоша Тимотијевића у кругу историчара који се баве темама друштвене историје, на најбољи начин је потврђено монографијом *Карневал у Гучи. Сабор трубача 1961-2004.* (2005). Без резултата истраживања историчара тешко да би могла бити утемељена серија фото-монографија започета књигом Делфине Рајић и Милоша Тимотијевића *Манастири Овчарско-кабларске клисуре* (2004).

Презентација историјских збирки Народног музеја у Чачку на почетку XXI века нашла се пред

Промоција књиге „Карневал у Гучи. Сабор трубача 1961-2005" аутора Милоша Тимотијевића (двориште Народног музеја у Чачку, 2005)

Радивоје Бојовић у Нишу приликом отварања своје изложбе „Војвода Стеван Стефановић 1856-1926" (2006)

Мр Горан Милорадовић, Делфина Рајић и проф. др Милан Ристовић приликом промоције рада Удружења за друштвену историју у Галерији Народног музеја у Чачку (2007)

Милош Тимотијевић, проф. др Мирослав Јовановић, Делфина Рајић, мр Гордана Јеремић и проф. др Мирослав Тимотијевић приликом промоције књиге „Културна ризница Чачка : од праисторије до савременог доба" у Дому културе у Чачку (2008)

великим подухватом замене тематских блокова у сталној поставци континуираном сликом живота градског средишта и руралног залеђа у XIX и XX веку. Због тога је Одељење за историју започело опсежна истраживања у оквиру научно-истраживачког пројекта *Чачак у једном веку 1804-1918*, са циљем да се припреми део синопсиса будуће сталне поставке посвећене историји града у обновљеној нововековној српској држави. Подухват подржан од Министарства културе пионирски је на нашем простору, јер ни у једној сталној поставци немамо континуирани приказ прошлости једног града и његовог управног подручја у првом веку обновљене државности. Планирано је да се кроз истраживања у архивима и библиотекама дође до прецизне фактографије, поуздане валоризације музејских фондова и програма музеолошких истраживања, како би збирке добиле неопходну попуну. Такве резултате већ је обезбедио Одсек за савремену историју објављивањем резултата вишегодишњег истраживања у монографији Милоша Тимотијевића *Модернизација балканског града (1944-1989) : компаративна анализа развоја Чачка и Благоевграда у епохи социјализма* (2012). Велике догађаје (ратови, поплаве, владарске посете), привредни и урбанистички развој, културна збивања, знамените личности (кнежеви, војводе, архијереји, војсковође, научници, политичари) и модернизацијске процесе (почеци индустријализације, први воз, покушаји електрификације, градња водоводне мреже) очекује презентација на основу новопронађених музејских предмета и поузданих историјских извора. Укључивање подручја друштвеног живота у тематски склоп будуће поставке омогућиће обликовање музејске слике прошле стварности у којој су се рађали интелектуални живот, стваралачке идеје и институције новог времена.

Рад на обрађивању тема друштвене историје актуелизовао је истраживања породичних заоставштина XIX и почетком XX века и дао је изузетно добре резултате у попуни музејских збирки. Почео је великим открићем заоставштине породице проте Вићентија Поповића (1832-1917) и синова из Јежевице 1997. године,

коју чине библиотека, уметнички предмети, архивска грађа и фотографије. Изузетно откриће представља стара библиотека са 250 старих и ретких књига из периода између 1538. и 1867. године, што потпуно мења слику културног живота српске вароши XIX века.[8]

Преузимање заоставштине угледног чачанског апотекара Аристида Јовановића (1862–1954) започело је још 1984. године, тако да се већ две генерације његових потомака појављују као дародавци Музеја. Породица Јовановић се у животу Чачка појавила у време отпочињања модернизацијских процеса и дала је велики допринос развоју града. Њен концесионар, старином из околине Кожана у Грчкој, донео је са собом драге успомене из детињства у Новом Саду, гимназијског школовања у Пожаревцу и студија фармације у Бечу. Заједно са магистром фармације у варош је, са својим вајарским радовима, закорачио и његов брат Ђорђе Јовановић (1861-1953), који ће својим *Гусларом* повезати народну традицију и модерну варош која је настајала крајем XIX века. Захваљујући њиховим родбинским везама са високим друштвеним круговима у музејску збирку су доспеле две скулптуре вајара Ђорђа Јовановића (*Гордост* и *Косачица*) из заоставштине принцезе Радмиле Карађорђевић, као и део породичне заоставштине генерала Михаила Рашића. Попрсје *Српски војник* (*Победник*) доспело је у Музеј са заоставштином ратног фотографа, пуковника Љубомира Недељковића.

Заоставштину једног од оснивача Музеја, новинара Дојчила Митровића (1907-1995) и његових сродника, чини драгоцена грађа о његовој делатности и значајним личностима из историје Србије у XIX и XX веку. Из ове целине посебно се издвајају декорације мајора Трифуна Павловића (1860-1916), униформе потпуковника Драгослава Павловића (1905-1944), међу којима и комплетна

Председник Општине Чачак Велимир Станојевић, аутор изложбе Радивоје Бојовић и Делфина Рајић приликом отварања изложбе „Пуковник Драгутин Гавриловић", (2007)

Др Саво Бојовић, Делфина Рајић, др Милан Терзић и аутор изложбе Радивоје Бојовић приликом отварања изложбе „Војвода Петар Бојовић", (2010)

униформа гардијског официра као и пушка народног хероја Ратка Митровића (1913-1941).

Свету науке и технике припада заоставштине грађевинског инжењера Милоја Јовановића (1877–1969), начелника Хидротехничког одељења Министарства грађевина и професора Универзитета у Београду. Са одличним образовањем стеченим на Техничком факултету у Београду и Високој техничкој школи у Берлину радио је на изради пројеката водоснабдевања

Револвер „Колт" који је припадао Петру Стамболићу, пре 1985.

градских насеља и дао значајан допринос у области хидротехничке мелиорације ритских земљишта у Србији, организовања одбране од поплава и мелиорације. Био је један од оснивача Југословенског националног комитета Светске конференције о енергији, Југословенског националног комитета за високе бране и активно је учествовао у њиховом раду. Његову заоставштину чине лични предмети, пројектна документација, архивска грађа и фотографије.

Резултате рада на попуни збирки прати и нов квалитет у овом послу захваљујући активностима на враћању културних добара српског порекла из иностранства. Потомци Ђорђа Роша (1896-1977) и Младена Жујовића (1895-1969) даровали су заоставштине својих предака музеју града у коме је било седиште њиховог ратног пука. Заоставштину капетана Ђорђа Роша, извиђача Француске аеропланске ескадриле и командира чете у X кадровском пуку, чини грађа од 1830. до 1977. године: одликовања, златан ланац са декоративним минијатурама, породични грб, ручни сат, филигранска муштикла у облику чибука, табакере, печат, албуми, књиге и архивска грађа. Малу колекцију докумената династије Обреновић чине писма кнеза Милоша Обреновића, кнегиње Љубице, разгледнице са ликовима краља Александра Обреновића и његове супруге, подсетнице краљице Драге и дневник краљевог ађутанта, пуковника Лазара Петровића, из 1901. године, писан у нотесу за најмањи џеп мундира.

Збирку породице Жујовић, једне од најугледнијих српских грађанских породица, чине старе и ретке књиге, графике, цртежи, албуми, фотографије, архивска грађа и лични предмети академика др Јована Жујовића, универзитетског професора др Ђорђа Жујовића, француског генерала Ремона Пижоа и пуковника др Младена Жујовића. Припадају периоду од 1723. до 1946. године. Из Првог светског рата сачувана су одликовања са повељама, питомачка пелерина и шпада, матрикула поручника Младена Жујовића, командира митраљеског одељења X пешадијског пука, а из Другог ручни сат, дар генерала Драгољуба Михаиловића из маја 1943, када је упућен за команданта Југословенске војске у Западној Босни, Лици и Далмацији. Генералу Пижоу припадао је Орден Светог Саве II реда.

Збирке везане за другу половину XX век обогаћене су 2010. године предметима из заоставштине Драгића Јовановића (1926-1998), председника Општине Чачак. Некадашњи министар одбране Републике Србије, генерал-потпуковник Марко Неговановић (Остра, 1935), поклонио је Музеју преко 200 предмета (одликовања, униформе, војну опрему, лично наоружање и фотографије). Збирка службеног одела већ је располагала униформама генерал-пуковника Момчила Перишића, генерал-потпуковника Милојице Пантелића, генерал-мајора Љубомира Пајовића, пуковника Добривоја Пољавића, пуковника др Ненада Јокића, пуковника Момчила Мићановића, пуковника Зорана Ковачевића и потпуковника Радоша Лазаревића. Заоставшти-

ну пуковника др Маргите Јањић (1928-1986) и Стане Џакула-Ниџовић (1925-2012) чине само одликовања. Од примерака личног наоружања посебно је значајан револвер колт „кобра", америчке производње, који је припадао народном хероју Петру Стамболићу (1912-2007), председнику Председништва СФРЈ.

Међу официрским униформама налази се и јединствен примерак мундира генералштабног бригадног генерала Чедомира Шкекића (1889-1948), шивен 1940. године, који је Музеју даровао сликар Милета Продановић. Трагање за детаљима са мундира који су недостајали донело је нашој установи, осим еполета, велики број предмета примењене уметности и историјске грађе његових сродника, које је поклонила арх. Душица Шкекић из Београда. Поједини одевни предмети, добијени од породица Јовановић, Молеровић и Шкекић, утиру пут колекцији градског костима која још увек чини део збирке реалија Одељења за историју. Закаснело интересовање за заоставштину породице чачанских индустријалаца Фердинанда и Стевана Крена наишло је на искрени одзив његових потомака, па је Музеј добио неколико модних детаља са дворског бала 1930. године Емилије Баудиш (1905-1984), фрак и смокинг инжењера Светолика Станковића (1885-1978), народног посланика из Чачка и цилиндар Драгутина Масловарића (1885-1950), судије из Београда.[9]

Одељење за историју чува грађу од XIV до XX векаи располаже са око 7000 предмета. Најбројније су збирке фотографија, декорација, оружја и војне опреме, униформи, књига и некњижног материјала, архивске грађе, савремених повеља, реалија и др. Битке и јунаци били су главна област интересовања, па се у збиркама налазе предмети чланова владарских породица Обреновића и Карађорђевић, као и највиших ратних команданта.

Пиштољ „ЦЗ 99" Владимира Кнежевића, припадника 63. падобранске бригаде, пре 1991.

Посебну целину чини нумизматичка збирка која се састоји од античких и средњовековних остава, случајних налаза и савременог новца. Одмах по оснивању Музеја откупљена је остава римског новца из II-III века, пронађена у Горачићима (109 комада), као и део оставе српског средњовековног новца (15 комада) и накита из XIV века, пронађена у Коштунићима. Налаз византијског чанкастог новца из друге половине XII и почетка XIII века (125 комада) потиче из Заблаћа. Појединачним комадима најзаступљенији је новац Србије, Црне Горе и Југославије XIX и XX века.

Систематски рад на обради збирки и припремању изложби одвијао се и кроз истраживачки рад у архивима и библиотекама, тако да је прикупљен велики фонд помоћног музејског материјала. За истраживачи рад у страним архивима у Бечу Музеј је ангажовао Срету Пецињачког и академика Славка Гавриловића. Историчар Радивоје Бојовић је за време студијског боравка у Институту за славистику и балканистику Руске академије наука радио у архивима и библиотекама у Москви (1988), Харкову, Кијеву (2001) и Паризу (2005), а историчар др Милош Тимотијевић у Благоевграду и Софији (2009).

Официрска сабља мајора Михаила Сп. Гавровића, пре 1912.

Неке музеолошке теме обрађене су као каталог изложбе, студија или чланак и књига на исту тему (*Соколско друштво у Чачку 1910-1941*, 2006). Кустоси одељења за историју су своје прилоге најчешће објављивали у *Зборнику радова Народног музеја* и редовно учествовали у раду његове редакције.[10] Поред тога, сарађивали су и у најугледнијим часописима (*Balcanica, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Историјски часопис, Istorija XX veka, Vojnoistorijski glasnik, Токови историје, Годишњак града Београда, Годишњак за друштвену историју* и др.) и учествовали на великом броју научних скупова са врло садржајним рефератима.[11]

Одељење за историју организовало је неколико научних скупова, ослањајући се пре свега на резултате рада истраживања локалне историје. Осам векова чачанске цркве окупило је кустосе Одељења за археологију, историју и историју уметности око велике изложбе *Богородичина црква на Морави* (1992). Археолошка грађа са овог локалитета, ризница, сликовни и писани извори били су део експозиције и предмет разматрања на научном скупу *Богородица Градачка у историји српског народа*. Том приликом прочитан је велики број вредних прилога за историју Чачка, посвећених резултатима археолошких ископавања, архитектури и скулптури цркве, ктиторима, њеној улози у настанку града и месту у оквиру српске средњовековне архиепископије, везама са овчарско-кабларским манастирима, претварању цркве у џамију, црквеној ризници, иконостасу, свештенству и радовима на обнови храма у XIX и XX веку. Поводом стодвадесетогодишњице ратова за ослобођење и независност о резултатима својих

истраживања говорили су у Чачку и Ивањици најугледнији историчари на тему *Ибарска војска у српско-турским ратовима 1876-1878. године* (1996). Три мања скупа била су посвећена Хаџи-Продановој буни (1989), Горачићкој буни (1993) и улози Ранка Тајсића у политичком животу Србије (1993).

Примена највиших стандарда у заштити покретних културних добара и припрема нове музејске поставке имају за циљ да адекватно одговоре повећаном интересовању музејске публике из земље и иностранства за културно наслеђе Моравичког округа. Посебне обавезе Музеј има према дародавцима којима се једино на овај начин може узвратити за културна добра непроцењивог значаја која као поклон стижу у музејске збирке. Грађани старог Чачка као да су се заветовали на вечну верност свом родном месту, па су њихови дарови увек изузетне драгоцености из породичне повести, чак и онда кад их само краткотрајна епизода из живота везује за овај град.

Делфина Рајић, проф. др Мирослав Јовановић, проф. др Срећен Вујовић и др Милош Тимотијевић (аутор књиге) приликом промоције публикације „Модернизација балканског града 1944-1989" у Галерији Народног музеја у Чачку (2012)

1 НМЧ, 1953, Историјат Народног музеја у Чачку; Р. Бојовић, „Одељење за историју", *Зборник радова Народног музеја XXXI*, Чачак, 2001, 267-271.

2 НМЧ, 1965, Програм рада Народног музеја у Чачку за 1965. годину; НМЧ, 1969, Програм рада Народног музеја за 1969. годину.

3 НМЧ, 1966, Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1966. годину.

4 Т. Вукосављевић, Р. Бојовић, *Ратни пут десетог пука од 1912 до 1918*, Чачак, 1984.

5 М. Пурић, „Изложбена делатност Народног музеја у Чачку", *Зборник радова Народног музеја XL*, Чачак, 2010, 269–306.

6 Д. Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2005. години", *Зборник радова Народног музеја XXXV*, Чачак, 2005, 395-396; Д. Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2006. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVI*, Чачак, 2006, 389-391; Д. Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2007. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVII*, Чачак, 2007, 405, 406; Д. Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2008. години", *Зборник радова Народног музеја XXXVIII*, Чачак, 2008, 382-384; Д. Рајић, „Извештај о раду Народног музеја за 2009. годину", *Зборник радова Народног музеја XXXIX*, Чачак, 2009, 336, 337; Д. Рајић, „Извештај о раду Народног музеја за 2010. годину", *Зборник радова Народног музеја XL*, Чачак, 2010, 343, 344.

7 *Књига као лек*, пр. Даница Оташевић, Чачак, 2004, 20.

8 Д. Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2005. години", 389, 390.

9 *Благо Народног музеја : истраживања 2002-2012*, Чачак, 2012, 5-11.

10 N. Milićević, „Lokalna istoriografija u časopisu *Zbornik radova Narodnog Muzeja u Čačku*", *Tokovi istorije 1-4*, Beograd, 2001, 87–105.

11 Д. Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2005. години", 396.

Радивоје Бојовић, Зорана Бојовић и Дејан Аџемовић припремају униформу поштуковника Драгослава Павловића за излагање у Конаку Јована Обреновића (2009)

Парадни мундир ґенералштабної бриґадної ґенерала Чедомира Шкекића, 1940.

Кандило, йоклон Марине Цийор цркви у Чачку, 1847.

Делфина Рајић

УДК: 069.4/.6(497.11)

Одељење за историју уметности

Одељење за историју уметности проучава развој ликовне уметности од средњег века до савременог доба (првенствено у оквиру своје завичајне делатности), прати савремено ликовно стваралаштво и прикупља предмете примењене уметности.

Први Правилник о раду и организацији Народног музеја није предвидео постојање одељења за историју уметности.[1] Ипак, у археолошко-историјској грађи се, одмах по оснивању, појављују први уметнички предмети. Откупљена су два портрета Милоша Обреновића (заоставштина породице Обрадовић из Чачка) и Павела Ђурковића (из Конака Симе Милосављевића Паштрмца у Крагујевцу) који је за Музеј набавио новинар Дојчило Митровић (1907-1995). Велики значај имало је и Митровићево откриће уметничке заоставштине сликарке Надежде Петровић (1873-1915), као и рукописне заоставштине њеног оца Димитрија Петровића.

Читав ликовни живот града у то време усмерен је ка оснивању Народног музеја, а у оквиру њега Одељења уметничке галерије (1954) које је имало задатак да учествује у организовању ликовних изложби и да прикупља значајна дела за будућу Галерију.[2]

Број уметничких слика се 1956. године увећао на 39, захваљујући откупу са изложби. Тада је отворена велика изложба слика Надежде Петровић.

Годину дана касније (1957) отворена је изложба петнаест уметника послератне генерације. Изложбе слика Надежде Петровић, као и организовање нових, навело је групу људи окупљених око Народног музеја у Чачку да се у славу велике сугрђанке организује стална ликовна манифестација под њеним именом. Тако је основан *Меморијал Надежде Петровић* који је први пут одржан 1. септембра 1960. године. Наредне године (1961) Музеј је из своје збирке издвојио дела савременог сликарства за оснивање *Уметничке галерије Надежда Петровић*.

Формирање Уметничког одељења текло је поступно, упоредо са оснивањем Народног музеја. У тежњи да се документи прошлости што боље сачувају почело је сакупљање предмета ликовних и примењених уметности. Слике, иконе, склуптуре и предмети примењене уметности добављани су од појединаца, разних установа и других дародаваца, најчешће откупом или поклоном. Откупи су ретки и малобројни, јер су дела често недоступна због скромних финансијских могућности установе. Упркос томе, Одељење за историју уметности данас поседује 700 предмета хетерогеног састава и има одсек ликовних и одсек примењених уметности. Ова дела, тематски и стилски врло разноврсна, осим уметничке вредности, имају и документарни значај.

Посебан подстицај попуњавању уметничких збирки представљао је долазак Милована Вуловића, првог историчара уметности, који је дужност кустоса преузео 1961. године. Господин Вуловић је имао значајну улогу у оснивању и раду овог Одељења. Убрзо је постао директор и на том месту је остао све до 1996. године када одлази у пензију.

Од 1964. године руководилац Одељења постаје Душанка Ранковић-Вучићевић, историчар уметности (1932-1977), чија је преокупација била пруочавање средњовековне материјалне културе.

Њена истраживања, изведена самостално или у сарадњи са другим колегама Музеја или институција, дала су смернице развоја Одељења, а тада је започето и систематско прикупљање експоната ликовне и примењене уметности.

До формирања Завода за заштиту споменика културе у Краљеву 1965. године, Одељење за средњовековну материјалну културу и уметност, како се најпре звало, бавило се заштитом културних историјских споменика. Међу веће подухвате убрајају се превентивни заштитни радови на манастиру Вујну и цркви Светог Николе у Јежевици, затим на реконструкцији кућеоцаклије у Чачку и Конаку Јована Обреновића, конзервацији фресака у манастиру Никоље и конзервацији фресака и архитектуре у манастиру Благовештење.

Била је аутор и коаутор пројеката и елабората за заштиту и презентацију дела иконописне уметности.

Њено организовање или учешће у археолошким ископавањима средњовековних споменика (цркве посвећене Благовестима у Трнави код Чачка, манастира Благовештења у Овчар Бањи, Римских терми у Чачку, праисторијске и средњовековне некрополе у Мрчајевцима, манастира Свете Тројице на Овчару, Градине-Соколице у Остри код Чачка, Црквине у селу Трнави и Виљуши код Чачка и локалитета Кулина код манастира Јовања) усмерило је будућа истраживања према темама средњовековне материјалне културе и уметности.[3]

У сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе у Краљеву снимљене су основе, пресеци, изгледи фасада са детаљним уцртавањем прозора, врата, балкона и орнаменталних украса на најразличитијим објектима.

Године 1978. у Музеј долази Ангелина Фолгић-Корјак, историчар уметности, која истражује уметност XVIII и XIX века на овој територији (године 1985. прелази у Музеј примењене уметно-

Пафта, Јежевица, XVII век

сти у Београду). Њен рад наставља и употпуњује историчар уметности Делфина Рајић.

Одељење за историју уметности добило је данашњу физиономију 1978. године, када је основано под овим називом. Располагало је збирком икона, грађанског сликарства, вајарских дела, графике и цртежа. Кустос Ангелина Фолгић-Корјак је 1982. године, поред одсека ликовних уметности, издвојила скромне збирке стакла, порцелана, уметнички обрађеног метала, намештаја, тканина и формирала Одсек примењене уметности.[4]

По свом значају и броју примерака од изузетне је вредности збирка од око двадесет икона насталих у распону од XVII до друге половине XIX века. Већи њен део чине иконе зографског периода српског сликарства, тј. триптиси или делови триптиха из XVIII и XIX века. На основу сликарског поступка, иконографских решења и избора тема, може се тврдити да су рађене у духу традиције касновизантијског сликарства.

Другу групу, различитог уметничког квалитета, чине иконе домаћих иконописаца. Јанко Михаиловић Молер, његов син Сретен Протић и Живко Павловић, молер пожаревачки, неуморни и плодни иконописци XIX века, представљени су са више дела.

Реализоване су изложбе *Иконе Јанка Михаиловића Молера* (1971) и *Иконе чачанскоī краја од XVI до XIX века* (2001), на којој је излагана најстарија икона апостола (деизисни чин), пренета из цркве у Миоковцима, која представља значајан примерак иконописа прве половине XVII века.

Музеј поседује и пристојну колекцију графика антиминса патријарха Арсенија Чарнојевића (1692), Арсенија IV Јовановића Шакабенте (1743), Синесија Живановића (1756), дуборезну матрицу са ликовима светитеља и Богородице

Делфина Рајић и Милош Тимотӣјевић тӣриликом доделе наīраде „Михаило Валтровић" (2005)

из друге половине XVIII века и савремени отисак бакрореза манастира Сретење (1845).

Међу ретким радовима портретске уметности налази се портрет *Никифора Максимовића* из 1846. године, рад Живка Павловића. Ту су и портрети *Стӣјке* и *Обрада Лазовића*, кафеџије из Чачка, дела Стевана Никшића Лале. Портрети Лазовића ретки су сачувани радови профаног сликарства друге половине XIX века на овом терену.

Фонд уметничких слика чине две целине. Првој припадају дела истакнутих уметника Павела Ђурковића, Уроша Кнежевића, Живорада Настасијевића и Бранка Шотре, док другу, знатно већу, чине дела сликара који су живели и стварали у Чачку и чачанском крају, као што су Никола Зега, Живан Вулић, Светислав Жорић и Драган Ћирковић. Они су стварали интелектуалну климу и публику за одблеске нових уметничких искустава која су се рађала у Европи и стизала до наших крајева.

Колекција скулптура је малобројна. Заступљени су портрети, фигуре и торза рађени у гипсу, бронзи, теракоти. Посебно би требало истаћи склуптӯре *Наука и умеш̄тност, Сава, Карађорђе,* дела Ђорђа Јовановића (1861-1953), познатог српског академског вајара.

Министар културе Републике Србије Драган Којадиновић и Делфина Рајић приликом отварања сталне поставке у Конаку Јована Обреновић (2006)

Борисав Челиковић, мр Драшиша Милосављевић и Делфина Рајић приликом промоције „Зборника радова Народног музеја XL" (2011)

Најбројнија је колекција цртежа. Ту су цртежи Николе Петровића, Николе Зеге, Живорада Настасијевића, Светислава Жорића, Драгана Ћирковића, као и Јосипа Уклика који је радио портрете устаничких војвода и јунака поводом стопедесетогодишњице Првог српског устанка.

Одсек из области примењене уметности обухвата збирке стакла, порцелана, уметнички обрађеног метала, намештаја и тканина. Ове збирке поседују примерке намештаја, посуда, посуђа и црквених предмета изведених у стаклу, металу и сребру.

Малобројни примерци намештаја, већином у деловима, говоре о удобности за којом су тежили грађани Чачка: столица, сто, канабе, орман (без могућности потпуне презентације). Посебну вредност свакако чини салонска гарнитура из куће Драгутина Гавриловића. Од појединачних комада значајан је неоренесансни орман из породице Радојевић. Део збирке био је до 2000. године изложен у поставци посвећеној старој градској кући, у дому трговца Вула Пантелића.

Колекција стаклених предмета садржи разне примерке чаша и ваза које су по начину израде обликоване дувањем и ливењем.

Колекције уметнички обрађеног метала поседује драгоцене примерке кадионица, кандила и крстова из манастира Стјеника и старе цркве Светог Ђорђа у Чачку.

Колекције порцелана поседује разноврсне украсне предмете за свакодневну употребу: шољице и тацне за црну и белу кафу, тањире чиније, вазе...

Основни задаци овог Одељења су евидентирање, обрада и проучавање уметности XVIII и XIX века на нашем подручју путем систематских рекогносцирања, стручне обраде материјала, сређивања документације, заштите, оснивања збирки, као и публиковања добијених резултата.

У раду на заштити покретног културног наслеђа остварена је сарадња је са Заводима за заштиту споменика културе из Београда и Краљева, музејима, галеријама и другим институцијама културе.

Приређене су и изложбе из сопствених збирки, покретне и гостујуће изложбе, као и изложбе савремених уметника, завичајних стваралаца и аматерских удружења.

У оквиру тематске целине *Овчарско-кабларски манастири и цркве чачанског краја*, у сталној

поставци изложена су углавном категорисана културна добра. Ту је део ризнице цркве Светог Вазнесења Христовог у Чачку, посебно значајан за историју града.[5] Предмети хришћанског култа представљени су као целина, па су се једно уз друго нашле иконе, црквени сасуди и богослужбене књиге, док су историјске композиције смештене у завршном делу поставке *Чачански крај у устанцима и ратовима 1804-1941*.

Захваљујући теренском раду посвећеном споменицима српског црквеног градитељства од XVI до XIX века и попису њиховог инвентара, реализоване су изложбе *Ризница овчарско-кабларских манастира* (1990), *Богородичина црква на Морави* (са одељењима за археологију и историју, 1992) и *Црква Свете Николе у Јежевици* (1994).

Осим самосталних истраживања, Уметничко одељење је сарађивало и на научно-истраживачким пројектима. Почетком осамдесетих година, у сарадњи са Републичким заводом за заштиту споменика културе СР Србије, организован је пројекат Историјско уметничко истраживање ликовног стваралаштва XIX века на територији општина Чачак, Горњи Милановац и Лучани. Том приликом је, за потребе етнографских истраживања истог подручја, обрађена и тема *Ликовна обрада надгробних споменика*. Резултати истраживања архитектуре и сликарства саопштени су у великом броју објављених радова.

Прикупљени су подаци о ауторима и делима сликарства, склупторе и архитектуре, ради хронолошке систематизације, атрибуције и података уметничке вредности ових мало познатих дела ликовног стваралаштва XIX века у овом делу Србије.

Резултати истраживачког рада наших историчара уметности углавном су публиковани у *Зборнику радова Народног музеја* у Чачку, али и у другим стручним часописима: *Зборнику за ликовне уметности Матице српске* из Новог Сада и *Зборнику радова Народног музеја* у Београду.

Отварање изложбе „Српске заставе из балканских и Првог светског рата" (2012)

Милош Тимотијевић и Делфина Рајић приликом доделе награде ICOM-а у Галерији фресака у Београду (2013)

У оквиру истраживачког рада овог одељења посебна пажња посвећује се прибављању музејског материјала, предмета, фотографија и архивалија који кроз поједине изложбе и поставку доприносе даљем проучавању културно-историјске прошлости чачанског краја.

Прибављена културна добра, музеолошки стручно обрађена и заштићена, презентују се јавности преко повремених тематских изложби, стручних радова, публикација, али и на друге начине.

Маша Милорадовић, др Оливера Стефановић, Дејан Ристић и Делфина Рајић приликом отварања изложбе „Србија на карти Европе и света" (2012)

Александар Дачић и Делфина Рајић са добитницима награда на „30. Дечјем мајском салону" (2013)

Фонд музејског материјала послужио је бројним корисницима за писање научних и стручних радова, а коришћен је и на тематским изложбама других музеја, за илустрацију новинских чланака и друге сличне потребе.

Самостално или у сарадњи са другим музејима организован је велики број изложби путем којих се шира јавност упознаје са културном историјом чачанског краја. Сарадњом са другим музејима дат је допринос бољем упознавању културно-историјског блага нашег краја.

Прву изложбу Уметничко одељење остварило је маја 1954. године. Била је то изложба слика Живорада Настасијевића, у оквиру које се Народни музеј појавио као организатор. Уследиле су изложбе савремених уметника Ристе Стијовића, Божидара Продановића (1957), Ђорђа Андрејевића Куна (1958), Сретена Стојановића (1959), Моше Пијаде (1961). Иконе чланова једне од најпознатијих старих сликарских породица која је живела у Рисну - Димитријевић и Рафаиловић - биле су изложене на изложби *Иконе бококоторске школе* (1972).

У сарадњи са Народним музејом из Београда циклус изложби од 1983. до 1985. године био је посвећен делима најзначајнијих сликара доба бидермајера, романтизма и реализма. Модерно сликарство било је заступљено изложбом импресиониста два пута (1986, 2008), као и изложбом из сликарског опуса Надежде Петровић (1956, 2007).[6]

Дечји мајски салон најстарија је манифестација Музеја посвећена деци узраста од петог до осмог разреда. Ова традиционална изложба, која траје већ тридесет година, показује радове талентованих ђака који су остварени у току претходне школске године. Фонд сачуваних дечјих уметничких радова сведочи о животу овог Салона, о стваралаштву деце и жељи педагога да допринесу његовом трајању.

Формирана је и збирка дечјих радова у којој су најбројније слике и цртежи, али су ту похрањена и идејна решења плаката, илустрације, стрип, рађена различитим техникама (темпера, акварел, пастел, туш, графитна оловка, колаж, витраж, мозаик).

Сарадња са Одељењем за историју резултирала је писањем монографије *Манастири Овчарско-кабларске клисуре*. Основна мисија овог пројекта своди се на презентацију највреднијег културног, уметничког и историјског наслеђа чачанског краја које је садржано у богатој и веома разноврсној прошлости овчарско-кабларских манастира. У монографији су дати потпуни преглед досадашњих знања и анализа савременог стања постојећих храмова, кроз приказ разних стилова из протеклих столећа који су оставили траг у уметничком стваралаштву.

Целокупна јавност Србије упозната је са овим наслеђем које превазилази локалне

Душан Миловановић, Делфина Рајић и Душан Милисављевић приликом отварања изложбе „Рукоделје" (2013)

оквире не само чачанског краја, већ и читаве Србије па и региона.

Снимљена су и два научно-документарна филма о манастиру Никољу (1998) и овчарско-кабларским манастирима (2000). За сценарио филма су, поред истраживања аутора, коришћени бројни радови објављени у научним часописима и периодици.

Додела Златне значке Културно просветне заједнице Србије Делфини Рајић, директору Народног музеја у Чачку (2013)

1 Архив Народног музеја, Чачак, 1952-2002.

2 Милош Тимотијевић, „Политика, уметност и стварање традиција", *Зборник радова Народног музеја XXXI*, Чачак, 2002, 122.

3 Радомир Станић, „Душанка Ранковић-Вучићевић", *Зборник радова Народног музеја VII*, Чачак, 1976, 285-291.

4 НМЧ, Програм рада Народног музеја Чачак за 1982. годину

5 Радивоје Бојовић, Оливера Марковић, Делфина Рајић, *Богородичина црква на Морави (каталог изложбе)*, Чачак, 1992, 34-55.

6 Мирослав Пурић, „Изложбена делатност Народног музеја у Чачку 1953-2010", *Зборник радова Народног музеја XL*, Чачак, 2010, 269-306.

Делфина Рајић, свештеници Владимир Капларевић, Вукашин Милићевић и игуман манастира Студеница Тихон Ракићевић приликом промоције књиге „Икона у литургији" (2011)

Крсш, дар Емилије Рацић чачанској цркви, 1905.

Ћилим, Чачак, 1885.

Ивана Ћирјаковић

УДК: 069.4/.6(497.11)

Етнолошко одељење

Предмети везани за Етнолошку збирку прикупљани су од почетка рада Музеја 1952. године. Прве предмете у улазну књигу увео је Драгомир Поповић, а први етнолог запослен у Музеју био је Слободан Санадер (1953). Он је од 1954. до 1961. године био директор Народног музеја у Чачку, да би после тога прешао у новоосновану Галерију „Надежда Петровић" у Чачку.

По његовом одласку, одељење све до 1973. године није имало запосленог кустоса-етнолога, када је на то место дошла Невенка Бојовић. Од 1991. године етнолошко одељење добија још једног дипломираног етнолога (Снежану Шапоњић-Ашанин), а од 2001. ту је запослена и Ивана Ћирјаковић, дипломирани етнолог-антрополог. Још два етнолога радила су у овом одељењу (Гордана Петровић од 1991. до 1992. и Драган Јефтић од 2007. до 2008. године).

Данас у одељењу раде два кустоса - Снежана Шапоњић-Ашанин, музејски саветник и Ивана Ћирјаковић, кустос.

Етнолошко одељење Народног музеја у Чачку бави се проучавањем материјалне и духовне културе народа на простору који обухватају Град Чачак и општине Лучани и Ивањица. До оснивања Музеја рудничко-таковског краја 1994. године истраживачка област је обухватала и општину Горњи Милановац. Предеоне целине које су у делокругу истраживања етнолога су Рудничко Поморавље, Драгачево и део Старог Влаха. Ова предеона област, као уосталом и цела Западна Србија, носи карактеристике динарског културног типа, али се у њој мешају и утицаји суседних области, пре свих Старог Влаха, Груже и Качера. Због ових мешања и утицаја досељеног становништва из других области (посебно из Старог Влаха), настала је специфична народна култура. Њене особености огледају се у изради и украшавању народне ношње, изради текстилних предмета, покућства и посуђа, карактеристикама старих сеоских и градских заната, орнаментици и духовној култури народа на поменутој територији.

Систематски рад на инвентарисању предмета, формирању и попуњавању збирки, њиховом адекватном чувању и заштити, започет је 1973. године када у Музеј долази етнолог Невенка Бојовић. Од тада па до данас ради се на стручној обради збирки. Предмети су у етнолошке збирке стизали поклоном и откупом као и приликом теренских истраживања. Данас оне броје преко 4000 предмета. Експонати су разврстани у више подзбирки и колекција, а у складу са стандардизацијом назива збирки од 3. новембра 2008. године, донетом од стране комисије за стандардизацију Етнолошке секције Музејског друштва Србије:

- **становање** (архитектура и покућство);
- **привреда** (занати, сточарство, воћарство, пчеларство, лов и риболов, трговина и допунско привређивање);
- **домаћа радиност** (справе за прераду влакана, узорци и прибор за шивење, вез и плетење, кућни алат);
- **одевање** (одећа, обућа, накит и украшавање, лични предмети);
- **друштвени живот** (породица, социјална организација становања, детињство, исхрана, друштвене организације и окупљања);
- **духовна култура** (обичаји и религија, го-

дишњи обичаји, обичаји животног циклуса, култови и магија, обичајно право, фолклор, знања и вештине, музички инструменти и игре, дечје играчке и игре, мере и мерни инструменти, оружје, етномедицина);

- **писани и аудио-визуелни записи** (архивска грађа, фотографије, аудио и видео записи, макете и илустративни материјал).

Свака од наведених подзбирки састоји се из више колекција. Подзбирка становања је изузетно богата и састоји се из више колекција: *покућство, текстилно покућство и посуђе. Колекција покућства* састоји се од великог броја предмета коришћених у домаћинству како у сеоској, тако и у градској средини. Из ове колекције требало би издвојити сандук за девојачку спрему (ИБ Е 1512) израђен од чамовине, правоугаоног облика, са поклопцем. Са предње стране је богато украшен у два поља, плитким урезом и бојеном представом црвених нарова и цветова у белој, окер и црвеној боји. По изради и начину украшавања припада типу комаранских сандука израђених у Комарну у Словачкој у првој половини XIX века. Интересантан је и сточић (ИБ Е 3148) у облику мање округле плоче постављене на једну ногу која се завршава са три богато украшена ногара, израђен 1898. године. Колекција текстилног покућства обухвата све предмете од текстила коришћене у ентеријеру (ћилиме, покриваче, постељину, завесе и остале украсне и употребне текстилне предмете). По лепоти и бројности требало би издвојити колекцију ћилима. Посебно је интересантан ћилим (ИБ Е 279) богато украшен утканим мотивима „големи ђулови", биљним стилизацијама и утканом 1885. годином. Ткан је на вертикалном разбоју техником клечања и коришћен је за прекривање пода. Из изузетно богате колекције пешкира требало би издвојити пешкир (ИБ Е 331) од танко тканог памучног платна, са срмом утканим пругама, украшен на крајевима цветним лозицама од срме и шљокица и нашивеним ресама од срме који је, као деверски пешкир, коришћен у Чачку почетком XX века.

Колекција посуђа је врло обимна и разноврсна и садржи посуђе настало у периоду од друге половине XIX до седамдесетих година XX века од дрвета, коже, тикве, керамике, порцелана, метала и стакла. Интересантна је карта (ИБ 1304) направљена од једног комада дрвета, са

Сандук за девојачку спрему, без података, прва половина XIX века

Пешкир, Чачак, почетак XX века

Зубун, Рошци, Чачак, прва половина XIX века

Фес са „пушћулом", Рошци, Чачак, прва половина XIX века

ручком са једне стране трбуха и сиском, која је коришћена за чување ракије. Поред карте, по својој лепоти издваја се и бардак (ИБ Е 1549) од керамике, израђен на ножном колу и коришћен за служење ракије, из 1921. године.

Подзбирка привреде састоји се од више колекција у вези са пољопривредом, пчеларством, ловом и риболовом, трговином и сл. Најбројнија је колекција заната која обухвата више комплетних занатских радионица сеоских и градских заната присутних на територији истраживања, као и делове радионица. Комплетне су радионице столарског, пинторског, опанчарског, обућарско-папуџијског, ковачко-потковачког и бојаџиског заната. Поред алата старих заната и полупроизвода, изузетно је богата и *колекција мајсторских писама*. Изузетно је вредно мајсторско писмо опанчарског заната (ИБ 788), издато Милану Манојловићу из Ивањице 11. јануара 1923. године у Чачку. На светлоплавом пољу писма дати су симболи свих заната, у средини горњег дела оквира налази се грб Краљевине СХС, а у доњем делу оквира суви печат занатлијског еснафа у Чачку.

И *подзбирка домаће радиности* је врло бројна и састоји се из колекција, справа за прераду влакна (преслице, ножне преље, тараци, гребени и сл.), ткачких справа и прибора за плетење, шивење и вез. По бројности се издваја *колекција преслица*. Интересантна је преслица (ИБ 630) копљасто-лопатастог типа на којој су у плитком рељефу представе српског војника, грба Краљевине Србије и три листа храста (израђена око 1890. године у Горњој Горевници код Чачка).

Подзбирка одевања обухвата одећу, обућу, накит и украшавање и личне предмете. *Колекција одеће* је веома богата и разноврсна. Посебно се издваја женски зубун (ИБ 675) од беле чоје, украшен златном жицом и шљокицама у виду стилизованог биљног и геометријског орнамента. Припадао је кнегињи Љубици Обреновић која га је, у знак захвалности, поклонила породици дародавца из Рожаца. По лепоти и вредности издваја се и женски, врло плитак, фес од црвене чоје са прикаченом сребрном кићанком „пушћулом" (ИБ 676). Фес и кићанка су припадали кнегињи Љубици. Из колекције одеће требало би издвојити и либаде (ИБ 458) од црног атласа, украшено по ивицама златном жицом у виду вегетабилне лозице. Из исте колекције посебно су интересантни огртач и торбица од

Сунцобран, Чачак, почетак XX века

Лутка, Чачак, 1938.

нојевог перја (ИБ 2095 и ИБ 2096) које је Синиша Пауновић купио у Јужној Африци 1945. године, а које је његова супруга Вера носила у свечаним приликама. Из колекције накита посебно је интересантан женски појас „ћемер" (ИБ Е 2430) од сребра, са позлатом и вишебојним стакленим каменчићима (филигрански рад, XIX век), који је невеста као свадбени дар добијала од свекра, а као део ношње носила око појаса. Колекција личних предмета обухвата велики број предмета као што су наочаре, новчаници, сунцобрани, лепезе, пудријере и сл. Из ове колекције требало би издвојити сунцобран (ИБ 1319) са дугим штапом и горњим делом од тила и чипке у цветном мотиву, ношен на венчању у комплету са венчаницом, из 1918. године.

Подзбирка друштвеног живота састоји се из више колекција, а најбројније су *колекције детињства* и *друштвених организација и окупљања*.

Подзбирка духовне културе састоји се из више колекција, међу којима су најзначајније *колекције обичаја, музичких инструмената* и *играчака*. Из колекције играчака требало би издвојити лутку (ИБ 3183) из 1938. године, израђену од керамике и памучног платна, која представља фигуру девојчице у дужој хаљини.

Подзбирка писаних и аудио-визуелних записа састоји се од колекција *архивске грађе, теренске и друге документације* у вези са делатношћу одељења, архиве изложби, фотографија (оригиналне, копије и фотографије настале при теренским истраживањима), аудио-визуелних записа (етнолошки записи обичаја, процеса производње, етнолошки филмови) и макета објеката народног градитељства.

Отварање изложбе „Ткање, плетење и вез" (1981)

Отварање изложбе „ Градска ношња у Чачку током XIX и почетком XX века" (1986)

Изложбена делатност

Из богатог теренског рада и рада на обради прикупљених предмета и друге грађе, родила се и врло разноврсна изложбена делатност Етнолошког одељења Народног музеја у Чачку. Прва етнолошка изложба која је гостовала у Народном музеју у Чачку далеке 1958. године била је изложба Етнографског музеја из Београда (*Наш народни накит и кићење*), кустоса-етнолога Ђорђа Тешића. Том приликом изложен је народни накит из збирке накита Етнографског музеја у Београду. „Од 307 изложених експоната, 270 су били експонати Етнографског музеја, а 37 Народног музеја у Чачку."[1] Највећи део изложених примерака потиче из XIX века.

Од тада па до данас Етнолошко одељење је самостално или у сарадњи са другим музејима било аутор више од тридесет повремених изложби које су гостовале и у другим музејима широм Србије. Етнолошко одељења Народног музеја у Чачку до сада је самостално реализовало деветнаест повремених изложби.

Од 1977. године почиње дуги низ изузетно вредних етнолошких изложби етнолога Невенке Бојовић. Прва у низу била је изложба *Народни вез из збирке Музеја* реализована у септембру исте године у Дому културе у Гучи за време трајања Сабора трубача (приказан је народни вез на производима женске домаће радиности - чарапе, назувице, ћилими и сл.). За њом су следиле следеће изложбе: *Народна обрада дрвета* (1978), на којој су приказани разноврсни употребни предмети из Етнолошке збирке Народног музеја у Чачку и народно неимарство у дрвету; *Вез на народној ношњи* (1980), у Дому културе у Гучи као део програма Сабора трубача, на којој су приказани делови мушке и женске народне ношње са карактеристичним типовима веза; *Ткање, плетење и вез* (1981) у Галерији Народног музеја у Чачку (изложени су експонати из Етнолошке збирке којима је приказан традиционални начин обраде биљних и животињских влакана и израда тканина и веза жена чачанског краја, почев од сировина, преко справа и помагала, технике израде, па све до финалних израђевина[2]; *Стари занати у Чачку* (1982) у Галерији Народног музеја у Чачку (изложени су експонати који приказују развој појединих занати у Чачку у XIX и првој половини XX века; *Стари драгачевски занати* (1982) и *Стари занати у Ивањици* (1985); *Градска ношња у Чачку током*

Отварање сталне поставке „Конак Сретена Чолића", Вранићи (1994)

Отварање изложбе „Пешкири из Етнолошке збирке Народног музеја у Чачку" (2005)

19. и почетком 20. века на којој су изложени предмети из збирке српске грађанске ношње XIX и почетка XX века (1986); *Сеоска кућа у Чачанском крају, Дечје забаве у Чачку* (1988), *Стара драчевска свадба* (1992) и *Орнаментика на надгробним споменицима* (1995). На овој изузетно успешној изложби представљени су резултати вишегодишњих истраживања старих гробаља и надгробних споменика на територији Моравичког округа.

Овај низ успешно су од 1992. године наставиле етнолог Снежана Шапоњић-Ашанин, а од 2005. етнолог Ивана Ћирјаковић. Изложбе Снежане Шапоњић-Ашанин биле су изузетно запажене и гостовале су у великом броју музеја широм Србије. Изложбом *Чарапе и назувице* (1996) представљена је збирка чарапа и назувица Етнолошког одељења. За њом следе изложбе: *Крст у народној традицији* из 2000. године (изложени су експонати из збирки музеја на којима се као орнаментални мотив јавља крст уз објашњење његовог значења у нашој народној традицији; *Вода у народној традицији* реализована у мају 2001. године („Овом изложбом презентована је вода као основна животна материја, присутна увек и свуда, од рођења, па све до смрти..."[3]); *Преслице* из 2004. године (приказана веома богата збирка преслица Етнолошког одељења Народног музеја у Чачку); *Мода у огледалу шездесетих*, реализована у децембру 2007. године (приказане су „бурне, али романтичне шездесете"[4] у Чачку кроз одевне предмете, асесоар, легенде и фотографије). Реализоване су и две изложбе кустоса Иване Ћирјаковић - *Пешкири* (2005) на којој је представљена збирка пешкира Етнолошког одељења и *Посуђе кроз време* (2009) на којој је изложена збирка посуђа Етнолошког одељења Народног музеја у Чачку.

Посебно би требало нагласити гостовања изузетно успешних изложби овог одељења Народног музеја у Чачку у Етнографском музеју у Београду - изложба Невенке Бојовић *Орнаментика на надгробним споменицима* (1995) и изложбе Снежане Шапоњић-Ашанин *Чарапе и назувице* (1996) и *Мода у огледалу шездесетих* (2007). Изложба *Мода у огледалу шездесетих* забележила је и највећи број гостовања у другим музејима - у току 2008, 2009. и 2010. године гостовала је у Народном музеју у Крагујевцу, Народном музеју у Ваљеву, Народном музеју у Пожаревцу и Музеју Војводине у Новом Саду.

Отварање изложбе „Мода у огледалу шездесетих" (2007)

Поред изложби које је самостално реализовало, Етнолошко одељење је у сарадњи са другим музејима организовало једанаест изложби, од којих би требало поменути следеће: *Градитељска традиција као подстицај* из 1988. године (аутори изложбе и каталога су кустоси Етнографског музеја из Београда и Народног музеја у Чачку; изложени су планови и фотографије објеката народног градитељства); *Етнографско наслеђе региона Краљево* реализована 1989. године као резултат заједничког научно-истраживачког пројекта стручњака из Народног музеја Краљево, Народног музеја Крушевац и Народног музеја Чачак - Божане Ћирић, Драгане Савковић и Невенке Бојовић; носилац истраживања био је Културни центар Врњачке Бање, а тема пројекта била је „Културна традиција, етнографско наслеђе и народна радиност"[5]; изложени су експонати у вези са народним стваралаштвом у материјалној култури из збирки сва три поменута музеја); *Ћилимарство Западног Поморавља* реализована 1991. године (аутори изложбе и каталога су етнолози из Народног музеја Чачак, Народног музеја Краљево, Народног музеја Крушевац и Радничког универзитета Трстеник - Невенка Бојовић, Божана Ћирић, Драгана Савковић и Љубица Живковић; овом изложбом су етнолози поменутих музеја широј јавности приказали своје збирке ћилима; приказане су технике израде ћилима и његова улога у народном животу и обичајима); *Обућа у Србији* реализована

Конак Сретена Чолића у селу Вранићи подигнут 1864.

Ентеријер „куће" у сталној поставци у Конаку Сретена Чолића

1997. године (аутор изложбе и каталога је етнолог Вера Шарац-Момчиловић, кустос-етнолог Етнографског музеја у Београду; приказана је збирка обуће Етнографског музеја у Београду са територије целе Србије; један део експоната позајмљен је из других музеја у Србији, између осталих и из Народног музеја у Чачку)[6]; *Пчеларство у Србији* реализована 2003. године (аутори изложбе и каталога су Љиљана Протић, кустос Природњачког музеја у Београду и Снежана Шапоњић-Ашанин, кустос Народног музеја у Чачку; изложба је посвећена пчели и пчеларству, пчелињим друштвима, расама медоносних пчела и савременом пчеларству;[7] Природњачки музеј из Београда дао је визуру теме из свог угла, док је Етнолошко одељење Народног музеја у Чачку исту тему обрадило у сарадњи са пчеларима из Чачка са етнолошке стране).

Етнолошко одељење је реализовало и пет сталних музејских поставки у Чачку и околини аутора Невенке Бојовић: *Етнографска поставка у Кушића хану у Ивањици* (октобар 1981) предочава ентеријер сеоске куће ивањичког краја; *Етнографска поставка Тадића куће у Доњем Дупцу* (1985) поставка је изложена у Тадића кући у Доњем Дубцу, зиданој почетком XX века, у некој врсти сеоског класицизма. У њој је 1942. и почетком 1943. године боравио Бранко Шотра, револуционар и сликар, који је том приликом унутрашње зидове куће осликао зидним сликама.[8] Стална етнолошка поставка налази се у две просторије Тадића куће - у првој је приказан ентеријер сеоске кухиње са трпезом, шпоретом, троношкама и посуђем, док је друга уређена као соба са креветом, столом, ковчегом и колевком); стална етнолошка поставка *Градска кућа* (август 1992) поставка је изложена у кући Стаке и Вула Пантелића која представља једну од најлепших и најстаријих сачуваних грађевина подигнутих у другој половини XIX века. Сталном етнолошком поставком представљен је ентеријер грађанске куће у Чачку са краја XIX и почетка XX века, допуњена бираним експонатима грађанске ношње и покућства.[9] Поставка *Градска кућа* затворена је за посетиоце 2000. године због промене власника куће - Јелица Недић Грегор, унука Вула Пантелића, продала је кућу и плац у центру града чачанском бизнисмену Миленку Костићу. Поставку је, према евиденцији водичке

службе, за девет година постојања посетило укупно 13.204. посетилаца; стална етнолошка поставка *Конак Сретена Чолића* (октобар 1994) изложена је у конаку Сретена Чолића подигнутом 1864. године у селу Вранићи код Чачка. На кући се налази плоча са натписом, годином градње и именом домаћина. Сталном етнолошком поставком оживљен је ентеријер сеоске куће из XIX и почетка XX века. Поред Конака, у оквиру окућнице сачувано је неколико аутентичних зграда: амбар, салаш, дводелна зграда од брвана (млекар и остава) и хлебна пећ; стална етнолошка поставка *Музеј млекарства Србије* (октобар 2003) поставка је смештена у двориште Млекаре у Чачку, у два дрвена објекта. У качари од брвана смештен је највећи део експоната, док је у млекару смештен ентеријер некадашњих млекара. Овом поставком представљен је историјат мануфактурног начина прераде млека који се у Србији задржао све до данас. Изложена документација у виду текстуалних записа и фотографија сведочи о оснивању прве млекаре у Србији, као и о почецима прве организоване задругарске млекарске праксе као претече данашњег модерног индустријског млекарства. Поставка је отворена поводом осамдесетогодишњице оснивања Прве млекарске задруге у Чачку 1923. године.

Када је Млекара прешла у приватно власништво, поставка је затворена, а предмети повучени. Они се сада налазе у Народном музеју у Чачку, у оквиру којег је формирана засебна збирка Музеја млекарства.

Научни пројекти, скупови и етнолошки филмови

Етнолошко одељење је учествовало у више научних пројеката и организатор је неколико научних скупова.

Кућа Стаке и Вула Пантелића подигнута у другој половини XIX века

Ентеријер гостинске собе у сталној поставци „Градска кућа"

Најпре би требало издвојити *Прикупљање грађе за етнолошки атлас Југославије* (1960), затим прикупљање грађе за монографију *Доње Драгачево* у сарадњи са Етнографским институтом САНУ из Београда и пројекат *Култура, традиција, етнографско наслеђе и народна радиност* (1982-1985) на коме су радили кустоси-етнолози из Чачка, Краљева и Крушевца.

У сарадњи са Етнографским музејем из Београда од 1982. до 1987. године Етнолошко одељење радило је на пројекту *Етнолошко*

Богојављенски крст, Чачак (2010)

истраживање општина Чачак, Лучани и Горњи Милановац, а од 1997. године започео је рад на пројекту *Етничке и етнолошке одлике становништва Србије - подјеличка села*, такође у сарадњи са ЕИ САНУ.

Од 2011. године Етнолошко одељење је покренуло истраживање *Детињство и културни образац Срба* у које су укључени и етнолози из других музеја широм земље уз финансијску подршку Министарства културе Републике Србије.

Ово истраживање биће основа за пројекат израде сталне поставке *Музеј детињства* који од 2010. године финансира Министарство културе.

Етнолог Снежана Шапоњић-Ашанин регионални је координатор Националног комитета за нематеријално културно наслеђе при Министарству културе, основаног 2010. године са циљем да се утврде елементи за састављање листе нематеријалног културног наслеђа из које ће се касније регистровати елементи за листу UNESCO-а.

Етнолошко одељење је било организатор и домаћин четири значајна научна скупа. Далеке 1960. године у Чачку је од 14. до 16. априла одржано саветовање о проблемима заштите етнолошких споменика организовано на иницијативу Савезног института за заштиту споменика културе.

Антрополошко друштво Југославије је у сарадњи са етнолошким одељењем Народног музеја у Чачку организовало од 26. априла до 30. маја 2004. године „Међународни конгрес Антрополошког друштва Југославије".

У организацији Музејског друштва Србије и етнолошког одељења Народног музеја у Чачку одржан је од 31. маја до 1. јуна 2006. године научни скуп на тему „Музејска етнолошка документација - стање и перспективе".

Етнолошко-антрополошко друштво Србије организовало је, у сарадњи са Етнолошким одељењем, у октобру 2010. године научни скуп на тему „Материјално и нематеријално културно наслеђе: локалне традиције у процесу дуготрајне транзиције".

Етнолошко одељење је током година активно радило на снимању етнолошких филмова који представљају важне визуелне документе о традиционалној култури која полако нестаје.

До данас је снимљено 20 етнолошких филмова из области материјалне и духовне културе народа нашег краја *(Куће са натписима, Орнаментика на надгробним споменицима, Орнаментика на ускршњим јајима, Бела недеља у Остри, Петровске лиле у Медовини, Сутра је Свети Јеремија, Богојављење, Каменорезачки занат у Белој води, Свекрвина свадба,*

Певање уз тепсију, Гуслар из Градца, Асурџијски занат у Старом Ланишту...). На Фестивалу етнолошког филма у Кучеву 1995. године добијене су дипломе за филмове *Куће са натписима, Орнаментика на надгробним споменицима и Орнаментика на ускршњим јајима,* а 2008. године Етнолошко одељење је на истом фестивалу за филм *Сутра је Свети Јеремија* добило прву награду.

Од 2005. године Етнолошко одељење је иницијатор и један од организатора манифестације *Пливање за Богојављенски крст,* а од 2006, у оквиру манифестације *Летњи дани културе у Чачку,* организује дечију летњу радионицу *Етно-школица.*

Сарадња са другим установама

Током година Етнолошко одељење је развило веома плодну сарадњу са другим установама културе у граду, удружењима грађана и културно-уметничким друштвима и активно учествује у организовању многих манифестација од значаја за град и околину (*Сабор фрулаша* у Прислоници, *Сабор трубача* у Гучи, *Купусијада* у Мрчајевцима, *Плодови Западног Поморавља* у Заблаћу).

Из плодне сарадње са другим установама и удружењима настале су значајне изложбе, књижевне и песничке вечери, радионице, предавања, монографије и сл.

У сарадњи са КУД-ом „Абрашевић" настала је изложба поводом прославе стогодишњице овог друштва *Сто година КУД-а Абрашевић у Чачку* (2005), аутора Снежане Шапоњић-Ашанин.

Поводом осамдесетогодишњице предшкол- ске установе *Радост* реализовани су изложба *Осамдесет година растемо заједно* и монографија *Осамдесет година радости у Чачку* (2008).

„Етношколица", израда свећа, Чачак (2007)

Са Друштвом за помоћ МНРО остварени су пројекат *Етнолошка радионица* у трајању од три месеца и изложба радова са радионице (2009). Особе са инвалидитетом упознате су са нашом народном традицијом и програмима Музеја. Пројекат је финансирало Министарство културе РС, а радионице је водила етнолог Ивана Ћирјаковић.

Етнолог Снежана Шапоњић-Ашанин аутор је сталне поставке *Музеј трубе* у Гучи, реализоване 2010. године у сарадњи са Центром за културу, спорт и туризам општине Лучани „Драгачево".

Наведене су само најзначајније активности остварене у сарадњи са другим установама, јер је њихов број заиста велики и било би их тешко све набројати.

Тренутно стање и концепције даљег развоја одељења

У протеклих шездесет година постојања Народног музеја у Чачку, Етнолошко одељење, које је свој рад започело нешто касније (1973), дало је велики допринос свеукупном представљању и рејтингу установе својим ангажманом у најразличитијим областима музејске делатности. Реализован је читав низ значајних пројеката, научних скупова, изложби, стручних радова и етнолошких филмова, као и пет сталних музејских поставки од којих, нажалост, ниједна више није у функцији.

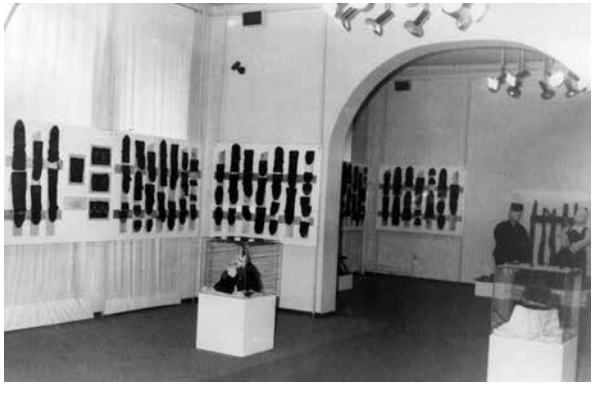
Проблем сталне етнолошке поставке постоји од самог почетка. Због недостатка адекватног простора за излагање и немогућности коришћења постојећег простора у Конаку господара Јована Обреновића, у коме су изложени експонати из области археологије, историје уметности и историје, Одељење је од свог настанка трагало за одговарајућим решењем овог проблема. Етнолошке поставке су углавном смештане у постојеће објекте народног градитељства које, просторно удаљене од управе Музеја, нису могле ни материјално ни организационо да имају дуг век. Слична судбина задесила је и поставке у градској средини (Градска кућа, Музеј млекарства), смештене у објекте који нису били у власништву Музеја.

Суочени са недостатком простора, етнолози су били принуђени да постојећи објекат сеоске куће пренет у двориште Музеја седамдесетих година XX века, преуреде за намену излагања. У овом простору ће у 2014. години бити реализована специјализована стална етнолошка поставка *Музеј детињства* чија припрема траје већ неколико година и коју највећим делом финансира Министарство културе РС. Овом поставком добиће се простор за излагање и место на коме ће се организовати различите активности намењене деци предшколског и школског узраста. Додуше, њоме ће се решити само део проблема одељења, јер она представља само један сегмент етнолошке збирке.

У наредном периоду етнолози ће наставити да трагају за одговарајућим простором за сталну етнолошку поставку. Надамо се да ће се уз разумевање градских власти наћи одговарајуће решење како за Етнолошко одељење, тако и за Музеј који одавно има проблем у вези са простором за излагање и смештај експоната.

Детаљ поставке изложбе, „Орнаментика на надгробним споменицима" (1995)

Детаљ поставке изложбе „Чарапе и назувице" (1996)

Наставиће се са свим редовним активностима на прикупљању предмета и обради и систематизацији збирки. У плану је реализација више изложби које ће на репрезентативан начин представити неке од колекција етнолошке збирке.

Већи акценат ставиће се на нематеријално културно наслеђе и израду већег броја визуелних записа обредне праксе, знања и вештина (обратиће се већа пажња на снимање израде производа више старих заната који полако нестају, пошто је крајњи тренутак да се они на овај начин отргну од заборава).

Етнолошко одељење ће, као и у претходном периоду, наставити да свеобухватно и посвећено чува и негује материјалну и духовну културу нашег народа.

Петровдан у Медовини , Ивањица (2006)

1 Ђорђе Тешић, *Изложба народног накита* (каталог изложбе), Чачак, 1958, 3.

2 Невенка Бојовић, *Ткање, плетење и вез* (каталог изложбе), Чачак, 1981, 1.

3 Снежана Шапоњић-Ашанин, *Вода у народној традицији* (каталог изложбе, Чачак, 2001,1.

4 Снежана Шапоњић-Ашанин, *Мода у огледалу шездесетих* (каталог изложбе), Чачак, 2007, 6.

5 Божана Ћирић, Драгана Савковић, Невенка Бојовић, *Етнографско наслеђе региона Краљево* (каталог изложбе), Врњачка Бања, 1989, 1.

6 Вера Шарац-Момчиловић, *Обућа у Србији* (каталог изложбе), Београд, 1996, 5.

7 Љиљана Протић, *Пчеларство у Србији* (каталог изложбе), Београд, 2002, 3-32.

8 Теренска документација Етнолошког одељења Народног музеја у Чачку.

9 Невенка Бојовић, „Осврт на историјат значајних етнографских поставки Народног музеја у Чачку", *Зборник радова Народног музеја XXIX*, Чачак, 1999, 86.

Појас, „ћемер", Прањани, Горњи Милановац, XIX век

Преслица, Горња Горевница, Чачак, око 1890.

Пресек фосилних главоножаца, црвени кречњак - Сироглојно

Биљана Чкоњевић

УДК: 069.4/.6(497.11)

Палеонтолошко одељење

Систематизацијом радног места палеонтолога 2010. године и пријемом Биљане Чкоњевић на то радно место почиње са радом Палеонтолошко одељење Народног музеја у Чачку. Рад кустоса овог одељења заснива се на истраживању палеонтолошких локалитета, прикупљању и чувању природњачке грађе. Палеонтолог врши анализе и реконструкције палеоеколошких и палеоклиматских услова на основу фосилних заједница, детерминише и систематизује како палеонтолошки тако и минералошко-петролошки материјал и проучава геоморфолошке карактеристике датог подручја. Организује изложбе и бави се публицистичком делатношћу.

Музеј има територијалну надлежност на подручјима општина Чачак, Лучани и Ивањица које су изузетно интересантне у геоморфолошком смислу, са јединственом природном баштином и диверзитетом природних феномена, облика и појава.

Подручје Чачка, као и шири регион, располаже значајним природним богатствима. Познато је да су Илири, Келти, Римљани и Саси на више места у овом региону копали руде олова, сребра, злата и других метала, па су и досадашња геолошка истраживања потврдила присуство метала и неметала на бројним локалитетима. Пажњу многих истраживача привлачила је сложена геолошка грађа Чачка и околине. Интересовања за геологију чачанског краја датирају још од половине XIX века, а прве записе о геолошким приликама нашег краја налазимо у радовима Ами Буа и Хердера.

Јован Жујовић 1889, 1891. и 1893. даје своја запажања о геолошкој грађи Чачка и околине,

Трилобит (Катица Пауновић, 1941-2005)

затим професори Гимназије у Чачку (Сима Тројановић, Алекса Станојевић, Никола Зега, Михаило Живковић и Милан Томић), а касније и многи други врсни српски геолози чија су мишљења остала важећа и до данас. Научнике је посебно занимала стратиграфска припадност, литолошке карактеристике стенских маса, њихов структурни склоп и тектонска грађа.

Између два рата чачански крај проучавали су и Јован Цвијић, Франц Космат, Мирослав Гочанин, Бранислав Миловановић и Коста Петковић, а поједине аспекте геолошке грађе овог краја изучавали су L. Loezy, Л. Кобор, В. Ванђел, С. Марич и други. Посебан допринос познавању геологије Драгачева, односно ширег подручја

Збирка минерала Станка Холечека

Чачка дао је Б. Ћирић, као и тим геолога под руководством Т. Брковића и М. Малешевића, који је израдио основну геолошку карту 1:100 000 – лист Чачак (ОГК), В. Јовић, 1982, 1984. и др.

Прве палеонтолошке резултате налазимо у радовима Ж. Петронијевић (1956), М. Б. Павловић (1960), Н. Пантић, Т. Вујисић (1958), Ј. Анђелковић (1970), Ђ. Михајловић (1980, 1995).

Најстарија збивања у геолошком смислу која се могу регистровати на ширем подручју Чачка као и територије коју својим радом покрива палеонтолошко одељење потичу из времена старијег палеозоика, када су формиране творевине Јелице.

У то време формирана је еугеосинклинала у којој су настале творевине претежно псамитског и пелитског карактера, уз синхроничан базични магматизам. Прецизни подаци о геолошкој историји овог терена између времена таложења ових творевина и доњег карбона не постоје. Вероватно у средњем карбону поново се обнављају седиментациони услови, таложе се дебеле наслаге кластичних седимената са нешто кречњака.

У мезозоику на ширем подручју Чачка орогени покрети који су се збивали крајем палеозоика условили су дискордантан положај верфенских слојева који означавају почетак велике тријаске трансгресије.

У почетку доњег тријаса таложени су плитководни седименти представљени разнобојним пешчарима. Убрзо долази до продубљивања морског дна и таложења ситнозрних пешчара и вапновитих стена. Интезивном продубљивању у југоисточном делу терена предходи вулканизам са порфиритима и њиховим туфовима.

Током средњег и горњег тријаса започета трансгресија се наставља. У овом периоду се континуирано таложе кречњаци са углавном плитководним карактеристикама.

У горњем тријасу долази до оплићавања седиментационог басена: таложе се органогени мегалодонски кречњаци. Најмлађи делови ове серије нису нигде констатовани. Океанска фаза која је започела крајем горњег тријаса наставља се и у јури.

У горњој јури долази до трансгресије којој предходе сложени тектонски покрети и у океану.

Током доње креде израњају из океана поједини седименти а током турона или крајем ценомана ове области поново бивају прекривене морем. По неким ауторима, овај део кредног мора у суштини је залив формиран између серпентинског масива Маљена и Златибора.

Седиментација се континуирано одвија до краја сенона, а можда и до данског ката. Ценоман-туронски седименти депоновани су у плит-

Део лобање степског бизона - Bison priscus Bojanus 1827.

ководној средини уз деструкцију палеозојских метаморфита преко којих леже. Кварцни конгломерати обележавају почетак ове трансгресије; у дубљим деловима мора таложени слојевити кречњаци. У току турона средина је плитководна са спрудним режимом седиментације, који је само био повремено прекидан приносом глиновитог материјала, од кога су формирани танки прослојци слојевитих кречњака.

Горњосенонска трансгресија обухватала је подручје на граници данашњих фацијално-тектонских јединица унутрашњих Динарида и Вардарске зоне. Граница се у то време вероватно манифестовала као подводна баријера (одваја басен који је током седиментације добио обележје прага у коме су створени флишни седименти од басена у коме се стварао офиолитски меланж).

Спрудни кречњаци су у подручју унутрашњих Динарида таложени у приобалним регионима. Кречњаци су у вишим деловима песковити и постепено прелазе у пешчаре. Највиши делови пешчара имају карактеристике ослађене средине. У дубљим деловима мора синхроно спрудним кречњацима таложени су добро сортирани конгломерати, слојевити кречњаци и лапорци. Продубљивањем средишњег дела створени су услови за седиментацију флиша.

Претпоставља се да ново доба земљине историје у чачанском крају почиње крајем олигоцена (пре око 30 милиона година) и почетком миоцена као последица тектонских покрета када се стварају депресије и започиње егзистенција језерских басена.

У миоцену су, у приобалским мочварама око језера, егзистирале мешовито умерено топле и суптропско топле шуме. Незнатним опадањем средње годишње температуре, влажност ваздуха се нагло повећавала и клима је прелазила у суптропску. У овим деловима стичу се повољни услови за нагомилавање био-масе – тресета.

У широј околини Чачка налази се више неогених језерских басена који представљају тектонске потолине које су почеле да се формирају крајем олигоцена и током миоцена. Њихово пружање је углавном динарско (северозапад-југоисток). Величина и облик басена су различити од веома издужених и пространих до уских, малих

Зуб мамута - Mammuthus primigenius Blumenbach 1799.

и изолованих оаза. Чачанско-краљевачки басен највећи је у ужој Србији, а простире се од Чачка на западу до Врњачке Бање на истоку и захвата површину од око 1000 км^2. Са севера је ограничен планинама Вујном и Рожњем, док га са југозапада планина Јелица раздваја од Драгачевског басена. Са запада је ограничен Добрињским и Пожешким басеном. Као и већина неогених језерских басена из предходног излагања, и овај басен се пружа у правцу северозапад-југоисток. По геотектонском положају припада зони унутрашњих Динарида, а постао је раседањем дуж неколико дубинских раседа и многих радијалних и уздужних, који су се обнављали више пута у току седиментације. Као већи седиментациони простор егзистирао је Чачанско-краљевачки басен, у времену од доњег до горњег миоцена. Неогени седименти имају највеће распрострањење. Откривени су у Чачанском, Добрињском, Пожешком, Драгачевском и још неколико мањих изолованих басена, којима припада и Прањански.

Доњи миоцен

Доњи миоцен почиње конгломератима преко којих леже пешчари и глинци, затим лапорци и кречњаци. На северним падинама Јелице већи део доњомиоценсих творевина има вулканогено-седиментни карактер и показује наизменично смењивање туфова и туфита са пешчарима и лапорцима.

Тортон-доњи сармат лежи дискордантно преко старијих стена (у Чачанском и Пожешком басену преко доњег миоцена, а у Драгачевском, Добрињском и другим мањим басенима преко мезозојских творевина). Јединица почиње конгломератима преко њих леже пелити и псамити, који у Чачанском басену имају најбоље изражене турбидитске карактеристике.

Горњи миоцен

Горњи миоцен је развијен у мањим и већим басенима у свим подручјима ОГК листа Чачак. Представљен је класичним седиментима који преко тортона-доњег сармата леже конкордантно, а преко мезозојскох творевина дискордантно.

Терцијарна вулканска активност обележена је изливањем кварцлатитско-латитских лава у наизменичном смењивању са пирокластичним материјалом. Старост кварцлатитских ерупција вероватно је горњомиоценска. Ове стене немају велико простанство, а најбоље су откривене на североисточном делу листа, где представљају северозападни обод Јежевичког вулканогеног подручја.

Први подаци о неогену Чачанско-краљевачког басена су скраја XIX и почетком XX века (Ј. Жујовић, 1893; П. Павловић, 1902 и др.), али интезивнија истраживања везана за угаљ или израду основне геолошке карте почињу тек 1950. године (М. Луковић, 1950; Б. Ћирић, 1958 и др.). Испитују се различити проблеми: палеонтолошки, стратиграфски, тектонски, рударско-геолошки, економско-геолошки, вулканолошки и др. Најобимнија истраживања извршили су сарадници

Кварц и сфалерит (Петар Урошевић)

Дародавац Петар Урошевић и Биљана Чкоњевић

„Геозавода" (Београд), у коме се налази и највише података, објављених или необјављених (М. Новковић, 1966/1967, 1974; Р. Поповић, М. Новковић, 1966/1967а).

У неогеним седиментима издвојене су три различите серије (Р. Поповић, М. Новковић, 1966/1967):

- слатководни еквиваленти „бурдигал-хелвета"
- еквиваленти „тортона" – „доњег сармата"
- панонска серија.

„Бурдигал хелветска серија", касније названа „доњемиоценска серија" (М. Новковић, 1974), лежи трансгресивно преко старије подлоге. На површини је откривена само у ободним деловима басена, у виду узаног појаса до 1 km ширине. Серија је састављена од конгломерата, пешчара, слатководних кречњака са хелицидама, битуминозних шкриљаца и песковитих глинаца са прослојцима мрког угља. Одређивање старости заснована је на фосилној флори, суперпозицији слојева и поређењу са алексиначким и крушевачким Поморављем (Р. Поповић, М. Новковић, 1966/1967а; М. Новковић, 1974. и др.).

„Тортонско-доњомиоценска серија" лежи трансгресивно, али конкордантно, преко „бурдигал-хелвета" и чини базу „панонско-понтској" угљоносној серији. Састављена је од конгломерата, банковитих пешчара, песковитих лапораца, лапоровитих глина, туфова и туфита (Д. Стангачиловић, 1964). Због честе, ритмичке смене литолошких чланова, серија има „флишолики" изглед. Откривена је и у ободним деловима басена, како у северној, тако и у јужној половини. Одређивање старости извршена је углавном на

Учесници радионице „Лето у Музеју" (2013)

основу сисарских остатака (Ж. Петронијевић, 1956; М. Б. Павловић, 1969), флоре (Н. Пантић, Т. Вујисић, 1958) и риба (Ј. Анђелковић, 1970).

„Панонска серија", касније названа „панонско-понтска" (М. Новковић, 1974), лежи конкордантно преко доњосарматске серије. Простире се више у централном делу котлине, како северно, тако и јужно од Западне Мораве, од Чачка до Краљева. Серија је велике дебљине и различитог литолошког састава (лапорци, глинци, лапоровите глине, трошни пешчари и пескови). У вишим деловима су песковите глине и пескови који, према ауторима горе наведене поделе (Р. Поповић, М. Новковић, 1966/1967а), једним делом припадају понту. У горњем делу „панонске" серије јављају се и кречњаци, а затим угаљ (два нивоа), боље развијен него у јужном делу басена.

Простори који се данас издвајају као мањи басени (пожешки, драгачевски, добрињски и прањански) представљају, у ствари, делове некадашњег великог језера чачанско-краљевачког басена који су, у зависности од тектонике, били међусобно повезани у одређеном временском периоду, да би каснијим тектонским покретима и дисекцијом били раздвојени. Велика сличност, па чак и истоветност, појединих седимената у овим просторима иде у прилог оваквом схватању.

Прву природњачку грађу по оснивању Народног музја у Чачку похрањује његов тадашњи управник Станко Холечек. Мало касније, 1958. године, када су започети први радови археолошког одељења, указала се и потреба за првом палеонтолошком анализом коју је урадио Милорад Б. Павловић из Геолошко-палеонтолошког завода Универзитета у Београду, а на предлог Милене Ђукнић, кустоса чачанског Народног музеја. Музеј тада добија прву збирку сисарске

фауне из Атенице где су одређене три сисарске врсте: *Canis familiaris Linne, Sus scrofa ferus Linne i Bos primigenius Boj.*

Године 1968. Славољуб Зарић у Горичанима проналази зубе мамута и мастодона, Радојка Ружичић из Милатовића на свом имању проналази зуб динотериума, а приликом копања гасних инсталација између улица Учитељске и Мила Ивковића ученици проналазе фосилне остатке плеистоценских сисара, бизона и џиновског јелена. Сви они своје налазе поклањају Музеју. Фонд Катице Пауновић чини разнородан палеонтолошки материјал од граптолита, трилобита, амонита, мезозојских шкољки, лумакела фосилних неринеа, хипурита и сличног материјала који палеонтолошку збирку чини разноврснијом.

У музеју није било школованог кадра за ту област да би у наредном периоду одредио смернице развоја палеонтолошке збирке, па је због тога изостао и континуирани развој. Деценијама ова интересовања нису имала настављача све до 2010. године када Делфина Рајић, директорка Музеја, оснива Палеонтолошко одељење. Тада започиње систематско и стручно евидентирање, детерминација, прикупљање и излагање природњачке грађе.

Поред наведене палеонтолошке грађе, Народни музеј 2011. године добија на поклон значајну збирку минерала од господина Петра Урошевића, дипломираног инжењера рударства у пензији, те на тај начин постаје богатији изузетним примерцима минерала који се чувају и у светским музејима. Неки од најинтересантнијих минерала су примерци кварца, аметиста, калцита, антимонита, разних друза калцита, пирита, кварца, сфалерита и родохрозита, пошто су разноврсни и интересантни са више аспеката и имају изложбени карактер. Приватну збирку минерала Музеју поклања и господин Ђуро Крсмановић, дипломирани инжењер рударства

Јелички метеорит (Теодора Жујовић)

у пензији. Породица Јаћимовић (Цмиља и Данило) из Лучана своје примерке дарује Музеју, док су појединачне поклонили породица Благојевић (Дана и Блажо), Марко Симовић и Јосип Ђуровић из Чачка. Збирка данас поседује око 300 предмета, међу којима се налазе и они који су стизали као случајни налази приликом ископавања.

Један од значајних експоната је и јелички метеорит (тежине 1,23 kg) који је пао на наше подручје 1889. године. Овај поклон Теодоре Жујовић из Београда ушао је у светску литературу.

Предмети који привлаче велику пажњу посетилаца су остаци квартарних сисара: део лобање и рогови степског бизона, зуби мамута, зуби пећинског медведа, лобања џиновског јелена.

Палеонтолошко одељење Народног музеја у Чачку наставља сарадњу започету још 1957. године са најугледнијом националном установом (Природњачким музејом из Београда), као и са другим установама које поседују природњачку грађу. Резултате својих истраживања палеонтолог публикује у *Зборнику радова Народног музеја* у Чачку, али и у другим значајним домаћим часописима, учествује на многим научним скуповима, семинарима и организује

Отварање изложбе „И би светлост" (2010)

радионице у циљу примене нових искустава у оквиру музејске праксе, што је од изузетне користи у креирању политике и развоја Народног музеја у Чачку.

У оквиру изложбене делатности Палеонтолошког одељења, по значају се могу издвојити следеће изложбе: *И би светлост*, изложба стена и минерала у сарадњи са Природњачким музејом из Београда, април 2011, *Моје тајно благо*, мај 2012, *Благо Народног музеја 2002-2012*, август 2012, *Лето у музеју*, септембар 2013.

Циљ палеонтолошког одељења је да се популаризују и промовишу објекти геонаслеђа са циљем да се приближи и упозна геолошка историја Чачка и околине као део наше природне и културне баштине.

Можда је најбоље, уместо било каквог закључка, цитирати П. Стевановића (1950):„Огроман је број геолошких споменика у природи које би човек требало да сачува од уништења. На овом месту они се не могу набројати. Заједно са животињским и биљним светом они чине хармоничну целину неорганске и органске природе. Они су саставни део земљине коре и то њеног чврстог омотача. Спољашњим и унутрашњим геолошким силама које кроз противуречности делују на наталожене слојеве земљине коре и вулканско камење створене су различите форме рељефа и структуре... С друге стране многи погребени чврсти остаци животиња које срећемо у слојевима, сведоци су непресталног развића живог света кроз геолошку прошлост..."

Cephalopoda Perisphinctes, средња јура (2013)

Археолошки предмети и лабораторијски прибор - композиција (2012)

Слободан Богојевић, Дејан Петровић УДК: 069.4/.6(497.11)

Лабораторија за конзервацију и рестаурацију

Историјат лабораторије

Рад на заштити музејског материјала обављао се у конзерваторско- препараторској радионици Народног музеја у Чачку. Лабораторија је почела са радом у скромним условима у приземној просторији у неких тридесетак квадрата. Превентивном заштитом најпре се бавио препаратор Миша Хуђец. Од 1980. до 1998. године у лабораторији ради сликар-конзерватор Катарина Грујовић, а од 1990. до 2007. године конзерватор Милица Дрињаковић, дипломирани инжењер технологије. Од 1999. године рад у лабораторији започиње Дејан Петровић као конзерватор-техничар (данас са вишим звањем), а од 2007. године Слободан Богојевић, дипломирани инжењер технологије, конзерватор.

Делфина Рајић, директор Музеја, 2007. године прихвата план генералног опремања који је припремљен након низа консултација и по угледу на лабораторије у Србији и мање лабораторије у свету које се баве заштитом наслеђа. Овај план се фазно примењује, а лабораторија је од тада добила значајна средства. Њеним адекватним опремањем постиже се ефикасност у раду ове службе, обезбеђују услови за креирање одговарајућих пројеката и економска уштеда, као и заштита здравља запослених, али и целовита, стручна и адекватна заштита предмета.

До сада су делимично адаптирани простор атељеа и простор лабораторије у којој су инсталирани централни вентилациони систем, лабораторијски дигестор и вентилациона хауба. Поред тога, набављени су рачунарска и лабораторијска опрема, као и део инструмената и опреме за конзервацију. Досадашња улагања реализована су буџетским средствима Града Чачка, а 2012. године лабораторија је конкурисала код Министарства културе и информисања за суфинансирање пројеката у области културног наслеђа и добила део средстава за набавку новог апарата за дестилацију воде.

Лабораторија данас

Лабораторија се налази на простору од 60 m^2 који је подељен на три просторне јединице: лабораторија и два атељеа. Њена основна делатност је конзервација и рестаурација покретних културних добара (палеонтолошки, археолошки, историјски, уметнички и етнолошки предмети од метала, керамике, дрвета и коже). За остале материјале она пружа мање интервенције или предмете упућује у друге специјализоване лабораторије.

Област деловања односи се и на припрему плана за прихват и транспорт налаза са археолошких локалитета, односно адекватно чување археолошких налаза до почетка третмана. Последњих година посебна пажња посвећена је превентивној конзервацији (избор адекватних материјала за паковање, транспорт и чување предмета, оптимални услови чувања и одржавања предмета итд).

Један од основних задатака лабораторије јесте очување културне, историјске и естетске вредности предмета у складу са ICOM-овим етичким кодексом. Поред стабилизовања стања предмета, важан задатак представља и откривање информација које предмет носи, односно побољшање читљивости предмета у циљу њиховог истраживања, излагања и комуникације.

Поред тога, конзерватори се труде да избор конзерваторско-рестаураторског третмана води ка очувању примарних особина предмета у највећој могућој мери. Испитивање, анализа и третмани предузимају се у границама стручне оспособљености, као и расположивих средстава и опреме. Сви предмети третирају се по стандардима који подразумевају адекватан и оптималан третман (минимална, али уједно најбоља могућа интервенција уз поштовање принципа реверзибилности и поновљивости). Посебан акценат стављен је на примену принципа зелене хемије (иновација и примена не токсичних, односно најмање токсичних супстанци и техника).

Континуирано стручно усавршавање један је од важних сегмената лабораторије. Конзерватори су у сталном контакту са стручном литературом, другим лабораторијама за конзервацију и рестаурацију у Србији и иностранству, као и факултетима и институтима у погледу опсежнијих анализа, а све у циљу константног професионалног усавршавања, односно обогаћивања стручног знања и размене искустава.

Конзерватори настоје да током рада сарађују са палеонтолозима, археолозима, историчарима, историчарима уметностима, етнолозима, односно кустосима, научницима и другим стручњацима ради проучавања и очувања предмета, што води иновативном истраживању у кон-

Један од атељеа за конзервацију (2012)

зерваторским техникама, методологији третмана, домену превентивне конзервације итд.

Конзерваторско-рестаураторски третмани

У лабораторији се врше анализа и третман широког спектра предмета различитих по пореклу (датирању од праисторије до модерног доба), различитих по типу, материјалу, величини итд. До сада је конзервиран велики број предмета са више археолошких локалитета, предмета из фонда збирки Народног музеја у Чачку, цркава, манастира и других институција и установа, као и предмета за потребе сталних поставки и тематских изложби чачанског Музеја. Данашње интервенције углавном се односе на анализе и комплетан третман предмета од метала, керамике, дрвета и коже.

Превентивна конзервација

У домену превентивне конзервације, која је у свету доживела експанзију протеклих година, конзерватори раде на успостављању, развоју и спровођењу мера превентивне конзервације, као и набавци опреме у те сврхе. У току 2011. године конзерватори су припремили пројекат и пустили у рад један од најсавременијих система за континуирани мониторинг амбијенталних услова у згради Конака господара Јована Обреновића, у којој се налази стална поставка. Систем чине низ осетљивих инструмената који континуирано мере температуру и релативну влажност. Ови инструменти су преко одговарајућег софтвера програмирани да меморишу вредности температуре и релативне влажности 24h током целе године, а који се према тачно утврђеном плану архивирају у рачунарском систему лабораторије. Конзерватори су осмислили целовиту програмску обраду података која

Чишћење предмета UV - пенкалом (2012)

омогућава њихову анализу. На основу ових резултата припремиће се план и предложити неопходне акције за побољшање амбијенталних услова у сталној поставци. Поред тога, у плану је и проширење система мониторинга на депое и остале изложбене просторе.

Током 2010. године започети су адаптација простора и израда јединственог система за чување материјала за паковање музејских предмета. У наредном периоду наставиће се са даљом израдом ових система и набавком материјала који задовољавају све светске стандарде за паковање и транспорт предмета.

Конзерваторска документација

Конзерваторска документација представља један од најважнијих сегмената рада конзерватора. Она се организовано и систематично води у складу са одговарајућим интерним правилником, а односи се на пројекте, активности и акције лабораторије. Документи се чувају у архиви лабораторије, на најмање две локације, у електронској и/или у физичкој форми (регистри, конзерваторски картони...). У току 2007. године уведен је посебан систем вођења до-

кументације који се односи на конзерваторске третмане (припремљена је и дизајнирана посебна врста формулара - пријемне/предајне листе, конзерваторски картони, фото-документација). Сви подаци постоје и у дигиталној форми, што конзерваторима и кустосима омогућава веома брз преглед текућих и извршених конзерваторских третмана, преглед података о историјату и стању предмета, коришћених хемикалија, материјала и опреме у току третмана, података о њиховим произвођачима и снабдевачима, времену трајања третмана итд. Конзерваторски третман, као и дигитална фото-документација, прати сваку предузету активност на предмету, стање предмета пре, у току и након третмана, податке о евентуалним анализама, коришћеним методама и техникама током рада. У лабораторији је оформљена посебна документациона база рендгенских снимака археолошких предмета. Поред тога, посебно би требало издвојити податке који се односе на акције и активности у домену превентивне конзервације (детаљна анализа амбијенталних услова, дигитална фото-документација стања предмета...).

Конзерваторска предавања, Галерија Народног музеја у Чачку (2012)

Публиковање радова

Конзерватори су до сада објавили једанаест стручних радова из области конзерваторско-рестураторских третмана, превентивне конзервације, као и примене науке у анализи и заштити културних добара у следећим часописима: *Зборник радова Народног музеја у Чачку, Diana, Рад музеја Војводине* и *Живопис*.

Едукативан рад

Лабораторију су до сада организовано посетила деца из више вртића, ученици основних и средњих школа из Чачка, као и учесници радионица у оквиру едукативних програма других одељења Музеја. Ове посете имале су за циљ информативно упознавање са радом лабораторије и значајом заштите културног наслеђа.

Током 2012. и 2013. године лабораторија организује стручну праксу као пилот-пројекат за ученике III и IV разреда средње Уметничке школе из Чачка (смер конзерватор културних добара). Стручна пракса је усмерена на упознавање ученика са методама и техникама које се користе у анализи и заштити културних добара, улогом и функцијом Музеја, организацијом, музејским збиркама итд. Посебна пажња посвећена је основним смерницама, задацима и циљевима лабораторије у Чачку, али и музејским збиркама чачанског Народног музеја. Стручна пракса обухвата два програма *(Конзервација и реставрација метала* и *Конзервација и реставрација керамике)*.

Предавања

У оквиру дугогодишње сарадње конзерватора Музеја савремене уметности у Београду и Народног музеја у Чачку 2012. године започет је циклус тематских предавања под називом *Кон-*

зерваторска предавања која као циљ имају представљање смерница рада ова два одељења у оквиру едукативног програма намењеног стручној, али и широј јавности заинтересованој за заштиту културног наслеђа. Предавачи су били Биљана Шипетић и Ивана Маричић, конзерватори Одељења конзервације Музеја савремене уметности, и Слободан Богојевић, конзерватор Народног музеја у Чачку.

Слободан Богојевић је у оквиру својих докторских студија одржао више предавања на Технолошко-металуршком факултету у Београду у области примене инструменталних метода анализе у анализи и заштити културног наслеђа.

Изложбе

Конзерватори су 2002. године учествовали на изложби *Пола века Народног музеја у Чачку* на којој су представили рад лабораторије. Током 2012. године конзерватори су, заједно са графичким дизајнером Марком Спасојевићем, припремили материјал за изложбу посвећену шездесетогодишњици постојања Музеја у Чачку.

Конзерватори су до сада учествовали у припреми и техничкој реализацији сталних поставки и тематских изложби у организацији чачанског Народног музеја, као и других музеја и установа у Србији.

Сарадња лабораторије са другим лабораторијама и установама

Лабораторија је до сада сарађивала са стручњацима из области конзерваторско-рестаураторских третмана и превентивне конзервације из земље и иностранства. Посебно интензивна сарадња протеклих година остварена је са некадашњим одељењем за превентивну заштиту *Дијана* (Народни музеј у Београду) које

Техничка реализација изложбе „Касноантичка некропола у Чачку" (2009)

се од 2009. године укључује у организациону структуру Централног института за конзервацију у Београду (ЦИК), као и са лабораторијом за конзервацију метала Музеја Војводине.

Требало би напоменути и сарадњу са чачанским производним и занатским фирмама које су нам помогле да успешно пребродимо неке фазе конзерваторских третмана и других конзерваторских сегмената рада.

Стручна усавршавања

Конзерватори активно учествују у радионицама, семинарима, конференцијама и специјалистичким курсевима које се односе на анализу и заштиту културног наслеђа. До сада су завршили више специјалистичких курсева и добили низ сертификата из области конзервације и реставрације, превентивне конзервације и др.

Бивши радници Катарина Грујовић и Милица Дрињаковић обавили су специјализације у Народном музеју и Етнографском музеју у Београду.

Специјалистички курс конзервације трошне и чврсте керамике, као и курс копија и реплика, Дејан Петровић је, 1999. и 2000. године завршио у Центру за конзервацију *Дијана* (Народни музеј у Београду), и курс за конзерва-

Курс „Копија и реплика", Одељење за превентивну заштиту Дијана (Народни музеј у Београду) (1999)

Специјалистички програм „Конзервација метала", Централни институт за конзервацију у Београду (2011)

цију на археолошком терену, у организацији ICCROM-а и Народног музеја, у Београду 2004. године.

Слободан Богојевић је током 2007/2008. године завршио специјалистички курс (Основни принципи превентивне конзервације и конзервације археолошких предмета) у одељењу за превентивну заштиту *Дијана* (Народни музеј у Београду). У току лета 2008. године радио је на специјалистичком пројекту у лабораторији за конзервацију метала Музеја Војводине у Новом Саду *(Конзервација металних археолошких предмета са рановизантијског локалитета Порта Цркве Пресвете Богородице у Чачку)*. У току 2011. године завршио је специјалистичке курсеве *(Конзервација метала, Превентивна конзервација у музејима)* у организацији Централног института за конзервацију у Београду и Високог Института за конзервацију и рестаурацију (ISCR) из Рима. Богојевић је у току 2012/2013. године похађао и завршио специјалистички програм *Управљање музејским збиркама* у организацији Централног института за конзервацију и амбасаде Сједињених Америчких Држава у Београду. Поред тога, 2009. године уписао је докторске студије на Технолошко-металуршком факултету у Београду из области анализе и заштите културног наслеђа.

Истраживања

Предуслов за истраживања у археологији и историји уметности, као и за интервенције у конзервацији, представља познавање археолошког предмета или уметничког дела са различитих аспеката, попут структуре или хемијског састава материјала. Данас су у свету присутни софистицирана техника и најсавременије аналитичке методе помоћу којих се, у зависности од типа предмета, природе материјала и контекста истраживања, врше упоредне анализе и користи више различитих метода и инструмената како би анализе биле потпуније и веродостојније. Потреба да се сачува интегритет предмета фаворизује анализе са минијатурним узорцима, недеструктивне методе или *in-situ* анализу без узорковања.

Последњих година улаже се знатан напор да се сарадња наше лабораторије прошири и на област истраживачког рада, односно примене науке у анализи и заштити културног наслеђа. Примена инструменталних метода анализе знатно би помогла конзерваторима у карак-

Конзервација керамике са локалитета Суво Поље (2010)

ризацији материјала, одређивању стања предмета, узроцима пропадања итд. Ова сарадња могла би да се успостави са специјализованим лабораторијама, факултетима и институтима који би били заинтересовани за овај вид сарадње. До сада је овај вид сарадње у највећој мери остварен са Технолошко-металуршким факултетом у Београду, Централним институтом за конзервацију у Београду, као и са Радиолошким одељењем Здравственог центра у Чачку.

Односи са јавношћу

Један од задатака лабораторије представља и информисање јавности о њеној делатности и текућим пројектима с циљем подизања свести о значају културног наслеђа. До сада је, углавном у чачанским медијима, објављено више новинских чланака и снимљено неколико телевизијских прилога који се односе на активности лабораторије, значајне конзерваторско-реставраторске третмане и др.

Визија будућности лабораторије

Планови за будућност углавном се односе на улагања и набавку опреме која би конзерваторима омогућила ефикаснију заштиту предмета. Даља улагања односила би се на наставак адаптације атељеа и лабораторије, пројектовање и уградњу система за стабилизацију металних археолошких предмета, набавку инструмената за лабораторијске анализе итд. Један од дугорочнијих планова односи се на

Бронзана оплата (VI век) - испитивање у лабораторији (2012)

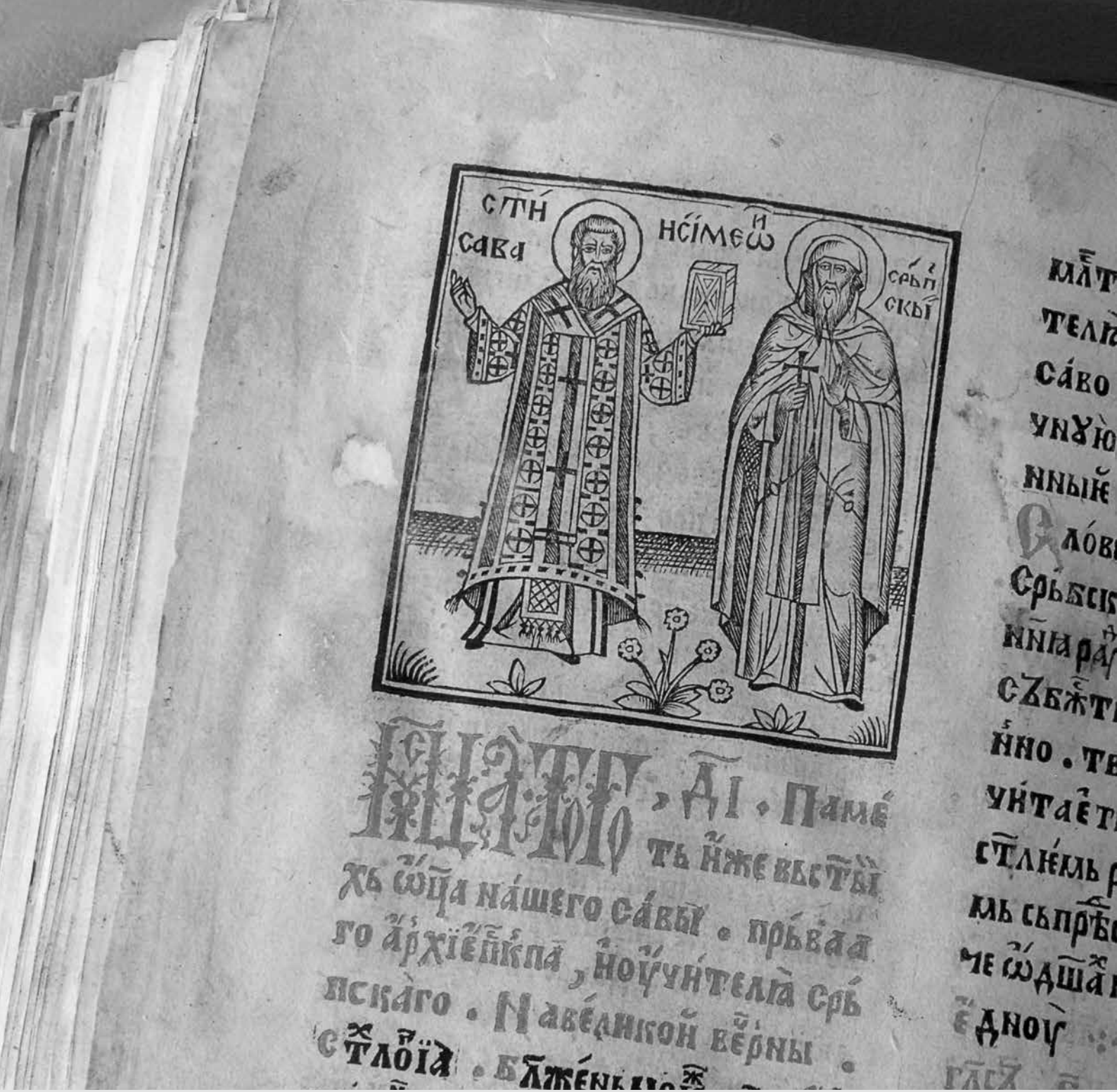
проширење области деловања лабораторије, односно конзерваторских третмана и на друге материјале.

У наредном периоду конзерватори ће се фокусирати на дугорочно очување музејских збирки. Посебан акценат представљаће могућност креативне стратегије финансирања у погледу конзерваторских третмана, истраживања, одржавања музејских колекција и предузимања низа активности у те сврхе. У том погледу би приступ одређеним фондовима и партнерство са другим музејима и институцијама био од велике користи. Поред тога, конзерватори ће настојати да успоставе сарадњу са специјализованим лабораторијама и институтима у погледу анализа и примене нових метода и техника у процесу конзервације.

Стално преиспитивање, модификација и побољшање усвојених аналитичких техника, као и техника и метода превентивне конзервације и третманске методологије, представљаће константан циљ конзерватора. Овај циљ остваривао би се као резултат константног усавршавања, посете стручним предавањима, праћењем стручне литературе и сарадњом са стручњацима из земље и света који се баве културним наслеђем. Увођење стандарда превентивне конзервације, њихова примена, као и припрема институционалних мера заштите, представљаће један од приоритетних задатака конзерватора.

Кроз објектив конзерватора

Празнични минеј, штампарија Божидара Вуковића, Венеција, 1538.

Радивоје Бојовић

УДК: 026.07:069(497.11)

Музејска библиотека

Библиотека Народног музеја настала је током рада на првој сталној поставци, пошто се сва неопходна историјска и музеолошка литература није могла наћи у јавним библиотекама Чачка. Ослањање на личне библиотеке решавало је тренутне потребе, али и указивало на потребу постојања бар приручног библиотечког фонда у Музеју. Због тога је библиотечка грађа, пристигла у Музеј заједно са музејским предметима као недељив део културне баштине, издвојена у посебну целину крајем 1953. и почетком 1954. године.

У Улазној књизи музејског материјала 5. марта 1953. године као први примерак библиотечке грађе уписан је један број *Политике* штампан за време Првог светског рата. Потицао је из драгоценог фонда општинског деловође Јеврема Обренића из Пшаника који су, осим монографских издања (поред осталог М. М. Филипов, *Јован Хус*, Чачак, 1900), чинили поједини бројеви двадесетак наслова периодике. Међу њима су били ретки примерци издања завичајних новина: *Таково* (1892, 1893, 1894), *Рудничанин* (1893), *Драгачево* (1925, 1926), *Чачански глас* (1933), *Чачански покрет* (1933) и *Задруга* (1941). Много значајнији део оснивачког фонда чиниле су издања преузета од проте Милисава Протића Гучанина, чији се лични удео у стварању што повољнијих услова за рад новооснноване установе огледа у издвајању 276 примерака врло значајних старих и вредних књига и часописа из сопствене библиотеке.1

Музејска библиотека почела је да функционише 17. маја 1954. године, када је директор Слободан Санадер у „Инвентар књига библиотеке Народног музеја у Чачку" уписао први наслов: Сретен Л. Поповић, *Путовање по новој Србији*, Београд, СКЗ, 1950. У инвентарску књигу су уписиване заједно монографске и серијске публикације. Набавка савремене литературе почела је куповином првих бројева „Историјског часописа" који је почео да издаје Историјски институт, а затим издања Српске академије наука, Матице српске и др. После непуне две године рада музеја библиотека је имала 437 наслова са укупно 622 примерка књига и часописа. Већ тада је планирано да не буде затвореног типа, већ да буде доступна и корисницима ван Музеја заинтересованим за историјску литературу. Завичајна штампа је и даље чувана у збирци архивске грађе. Кустос Милена Икодиновић је библиотеком, смештеном у економском делу Конака господара Јована, руководила од 1955. до 1964. године. Она је касније, заједно са управом Музеја, премештена у кућу Вула Пантелића, а затим у зграду старог Окружног начелства.

Библиотека са преко 2000 примерака књига и часописа средином шездесетих година XX века није могла да добије стручног радника који би наставио да брине о њеној попуни, односно раду на тек започетом ауторском каталогу и пословима који су проистекли из обновљене издавачке делатности. Од 1964. до 1973. године приновљене књиге нису пописиване, иако је било значајних набавки стручне литературе, а вршена је и размена публикација. Историјском архиву у Чачку су, као сувишни, још 1961. године уступљени поједини примерци старе и ретке књиге, појединачни бројеви новина и извештаја, међу којима су била и завичајна издања. Због тога су Одељење за историју уметности и Одељење за историју преузели бригу о рукописној и старој српској штампаној књизи од XIV до XIX века. Преостали библиотечки фонд је подељен по струка-

ма, а све бројнији часописи помешани са монографским издањима чинили су пут до траженог наслова прилично неизвесним.

Библиотека Музеја је активност на попуни књижног фонда разменом публикација са сродним установама у земљи и свету започела после појаве монографије *Илирска кнежевска некропола у Атеници* Милене Ђукнић и Бориславa Јовановића (1966). Јединствено археолошко откриће, публиковано на српском и енглеском језику, било је најбоља препорука за три године касније покренут *Зборник радова Народног музеја*.

Библиотеку Народног музеја реинвентарисао је и приновљена издања пописао Радивоје Бојовић 1972-1973, да би од 1981. године, као најмлађи кустос, био задужен и за њен рад. Извршено је физичко раздвајање монографских издања и колекције часописа и новина, локална сигнатура је замењена текућом сигнатуром, а уведена је и картотека размене публикација. Систематским радом на ширењу мреже партнера за размену публикација у земљи и свету дошло се до броја од 206 адреса у Југославији и 105 у иностранству. Слањем *Зборника радова Народног музеја* у размену на адресе музејских и научних институција у земљи и иностранству плански је стварана база за принову научних информација, а истовремено афирмисана и сопствена делатност.[2] Од 1981. године обновљен је рад на ауторском каталогу, формиран је каталог периодике и започета аналитичка обрада часописа. На овим пословима, поред кустоса задуженог за библиотеку, повремено су радили кустоси Одељења за археологију и водичи Музеја. Коричењем и преповезивањем оштећених наслова започет је рад на техничкој заштити библиотечке грађе. Још увек није било адекватног решења за преузете или понуђене личне библиотеке нити је уочен њихов значај за културну историју града.

Осамдесетих година XX века настала је данашња физиономија научне библиотеке Народног музеја, чији су фонд чиниле домаће и стране монографске и серијске публикације из палеонтологије, археологије, историје, историје уметности, етнологије, помоћних историјских наука, конзервације и других сродних дисциплина. Захваљујући личном ангажовању кустоса обезбеђен је редован прилив нових издања других музеја, завода за заштиту споменика културе, института, факултета, академија наука са југословенског простора и иностранства, а до старијих публикација се долазило из преостатка који су уступале Народна библиотека Србије, библиотеке Српске академије наука и уметности, Архива Југославије, Архива Србије, Војног музеја и др. Безуспешно је покушавано да се ублаже материјалне недаће, које су ометале рад на планској попуни књижног фонда, везивањем средстава за куповину за број књига набављених разменом и поклоном. Било је планова да она под називом *Историјска библиотека* прерасте у библиотеку полуотвореног типа, с обзиром да су међу њеним корисницима, осим музејских радника из Западне Србије, били и универзитетски професори, научни радници, студенти и средњошколци. У току 1982. године број корисника музејске библиотеке достигао је број од 97 читалаца.[3]

Музејска библиотека уписана је у регистар библиотека 1996. године са фондом од 4.886 књига и 425 наслова часописа. Раст фонда и броја корисника музејске библиотеке довео је 1997. године до ангажовања првог професионалног радника. Књижничар Анђелија Чвркић реинвентарисала је књижни фонд по свим библиотечким правилима, установила картотеку часописа и доследним придржавањем норматива за инвентаризацију, каталогизацију и смештај фонда приближила је типу модерне специјалне библиотеке. Библиотечка грађа је сложена по формату и numerus curensu.

Књижничар Музеја данас брине о давању на коришћење и адекватној заштити 10.216 књига и 562 наслова часописа и новина, редовној попуни књижног фонда поклоном, обавезним примерком, разменом и куповином. Колекција домаћих и страних часописа сврстава музејску библиотеку међу богатије у земљи. Нажалост, на њеним полицама остале су приметне празнине, настале на размеђу два века, када су у време опште кризе прекинути контакти на међубиблиотечкој размени издања. У библиотеци се, поред књижног материјала, чува и хемеротека. Посебна пажња се води о куповини ретких издања и комплетирању приодике. Преузети су делови приватних библиотека дипломате Божидара Ковачевића, историчара Божидара Ковачевића, наставника Стевана Секованића и др. Током последње деценије ублажене су материјалне недаће које су онемогућавале набавку нових књига (само 2009. године набављено је 739 наслова књига и часописа у 1016 свезака[4]), али су умножени смештајни проблеми, јер више не постоји ниједан део ходника који се може прилагодити за магацински простор.

Савремена обрада књижног фонда библиотеке Народног музеја обавља се од 2006. године у библиотечко-информационом систему НИБИС. Сваки од 2.700 записа претражив је по различитим параметрима (аутор, наслов, место и година издања, кључна реч и др.). Библиотека је укључена у међубиблиотечку позајмицу публикација из својих фондова и из фондова других библиотека за потребе радника Музеја.

Библиотека Народног музеја је од оснивања пружала библиографске информације својим истраживачима. Врло рано је уочена потреба рада на завичајној библиографији, али за то није било кадровских могућности. Кустоси и спољни сарадници су током рада на својим истраживачким програмима припремили неколико тематских библиографија: *Прилог етнолошкој библиографији Чачанског краја* (1984), *Драгачево: археологија, етнологија, народна и црквена уметност* (1989), *Црква Свете Николе у Јежевици и манастир Стјеник: прилог за библиографију* (1994), *Прилог Дисовој библиографији* (2004), библиографије Зборника радова Народног музеја (1979, 1990, 2000, 2010), Биографије и библиографије радника Народног музеја (2013) и др.

Богати књижни фонд музејске библиотеке коришћен је и у изложбеним активностима. Поједини његови делови или тематске целине претстављени су на изложбама *Црно на бело: листови, часописи, књиге* (1965), *Драгачево у писаној речи: изложба књига* (1988), *Српске штампане књиге XVI века из збирке Народног музеја у Чачку* (2009) и др.

Развојни планови музејске библиотеке сведени су у скроман оквир који чини редовно финансирање набавке литературе и слања музејских издања у размену, обезбеђење радног и магацинског простора који би омогућио оптимално коришћење богатог књижног фонда и његову што потпунију заштиту.

1 НМЧ, 1952, Писмом Милисава Протића Савету музејских радника ГНО Чачак (Јежевица-Чачак, 17. септембар 1952) на откуп је било понуђено 549 наслова у 906 књига. Сем рукописних и првих штампаних српских књига, на откуп је понуђен потпун комплет од 213 издања „Жичке библиотеке", штампаних између 1919. и 1935. године.

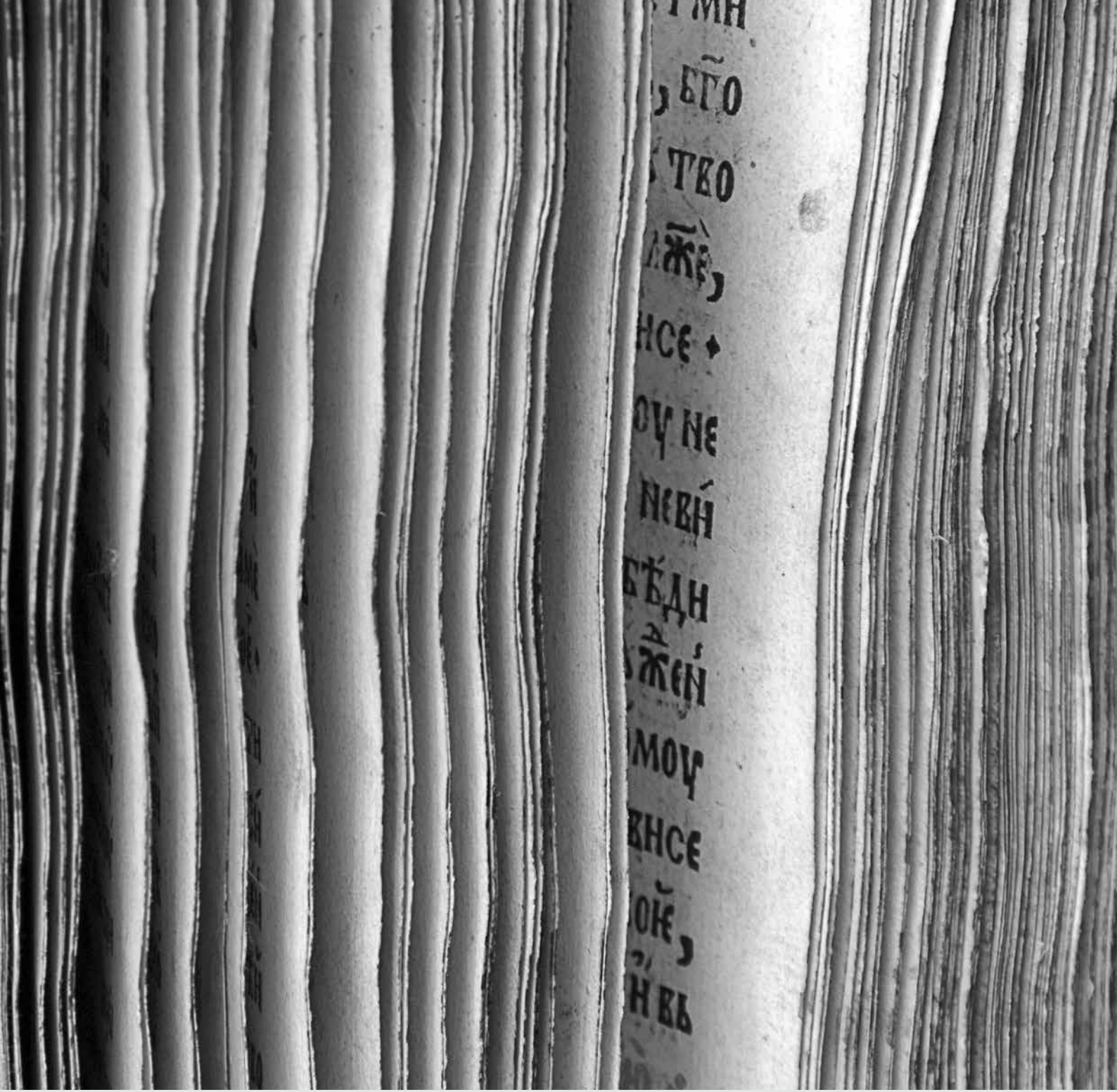
2 Р. Бојовић, „Размена публикација у 1975. години", *Зборник радова Народног музеја VI*, Чачак, 1975, 397-401; Р. Бојовић, „Размена публикација у 1976. години", *Зборник радова Народног музеја VII*, Чачак 1976, 263-273; Р. Бојовић, „Размена публикација у 1977. години", *Зборник радова Народног музеја VIII*, Чачак, 1977, 221-227.

3 НМЧ, 1983, Извештај о раду Народног музеја за 1982. годину.

4 Д. Рајић, „Извештај о раду Народног музеја у 2009. години", *Зборник радова Народног музеја XXXIX*, Чачак, 2009, 330.

Јежевичко четворојеванђеље, крај XIV века

Четворојеванђеље, Мркшина црква, 1562.

Радивоје Бојовић

УДК: 069.6(497.11)
016:069(497.11)"19/20"

Биографије и библиографије радника Народног музеја

Приликом оснивања Народног музеја у Чачку 1952. године, поред послова на заштити покретних културних добара у његовој надлежности било је проучавање прошлости трнавског, љубићког, таковског, драгачевског и моравичког краја. Група предратних интелектуалаца, Драгомир Поповић, Дојчило Митровић, Станко Холечек и Милисав Протић Гучанин, окупљени на пословима организовања збирки и прве поставке, наставила је своја истраживања, започета пре Другог светског рата. Добро познавање прилика у старом Чачку и покретног споменичког фонда било је од велике користи првим кустосима.

Велика тема, сахрањивање под хумкама у праисторији, са којом је планинска област Драгачева ушла у археолошку литературу, била је тема првог објављеног прилога једног кустоса Народног музеја у Чачку. Милена Ђукнић објавила је 1959. године резултате ископавања тумула из бронзаног доба на локалитету Гротница у Гучи у часопису *Старинар,* чиме су настављена прва интересовања за проучавање праисторијских култура у околини Чачка Симе Тројановића с краја XIX века. Велико откриће кнежевских гробова из VI-V века пре нове ере у Атеници, на крају прве деценије рада Музеја, презентовано је научној јавности у саопштењима објављеним у часописима Српске академије наука и уметности и америчком *Archaeology*. Финална публикација Милене Ђукнић и Бориславa Јовановића *Илирска кнежевска некропола у Атеници* (1966) била је почетак драгоцене праксе да значајна археолошка истраживања буду представљена у облику монографије. Резултате истраживања нешто старије некрополе на локалитету Бент у Мојсињу објавили су Лидија Никитовић, Милорад Стојић и Растко Васић у књизи *Мојсиње, некропола под хумкама из бронзаног и гвозденог доба* (2002). До тада обављена истраживања бронзанодопских и халштатских некропола под хумкама у чачанском крају окупила су велики број домаћих и страних научника на међународном научном скупу *Сахрањивање у бронзано и гвоздено доба* у Чачку од 4. до 8. септембра 2002. године. Магистарски рад Катарине Дмитровић *Бронзано доба у Чачанском крају* настао је на основу богатог фонда праисторијске збирке.

Античка прошлост чачанског краја све до открића Римских терми у центру града 1970. године није била предмет теренских истраживања. И поред занимљивих случајних налаза са Рудника, Јелице и плодне долине Западне Мораве празнину на археолошкој карти Србије и у литератури попунила су тек *Истраживања античких градова на подручју региона Краљево* започета 1984. године у сарадњи са Археолошким институтом из Београда. Најзначајнији споменик античке прошлости града добио је монографију, дело аутора Гордане Јеремић и Александре Гојгић (*Римске терме у Чачку)*, а драгоцена колекција античког епиграфског материјала публикована као посебно издање Снежане Ферјанчић, Гордане Јеремић и Александре Гојгић *(Римски епиграфски споменици Чачка и околине)*.

За историју чачанског краја посебан значај има публиковање резултата археолошких ископавања рановизантијског локалитета Градина на планини Јелици, са врло интересантним материјалом од VI до XI века (средњовекове некрополе, остава и случајни налаз средњове-

ковног новца, оружја и алата). Истраживања рановизантијских утврђења у Драгачеву у оквиру пројекта *Средњовековни градови на територији Чачка, Горњег Милановца и Лучана* прерасла су у систематска на јеличкој Градини под окриљем Филозофског факултета из Београда, па се резултати истраживања налазе у домаћим и страним публикацијама. Сарадња на теренским истраживањима са Археолошким институтом и Филозофским факултетом из Београда и интересовање научних радника за учествање у публиковању необјављених резултата археолошких ископавања донели су потпуну афирамацију археолошких збирки.

Полет у археолошким истраживањима најстарије прошлости чачанског краја потиснуо је у други план интересовања за природњачку грађу, која се у фондовима Народног музеја у Чачку појавила већ приликом његовог оснивања 1952. године, захваљујући првом кустосу Станку Холечеку. Без обзира што у наредним деценијама ова интересовања нису имала настављача, резултати палеонтолошких анализа су спорадично објављивани у музејским издањима, а текстови у *Зборнику радова Народног музеја* редовно тек од оснивања Палеонтолошког одељења.

Предратна интересовања истраживача завичајне историје после оснивања Музеја нису пала у заборав, али ангажовани на сабирању артефаката прошлости, публиковање резултата рада препустили су професионалним историчарима. Већ 1955. године у сарадњи са универзитетским професором Урошем Јоничем објављен је рукопис *Ратних белешки* Димитрија Петровића, као прво издање новооснованог Музеја. Тиме је започела вишегодишња активност на проналажењу непознатих наративних извора и систематски рад на објављивању дневника и мемоара.

Публиковање резултата истраживања историје XIX века започело је 1969. године и углавном је пратило теме обрађиване кроз програм изложби или публиковање најзначајније грађе и предмета из збирки. Изворна база за истраживачки рад је изгубљена када је због погрешне процене музеалности збирка архивске грађе, штампе и плаката предата Историјском архиву 1965. године. Великих истраживачких подухвата дуго није било, иако се размишљало о једном лексикографском издању посвећеном Чачку и околини. Програм истраживања локалне историје није добио своје место ни у подстицајима Регионалне заједнице науке, који су искључиво били усмерени на пројекте археолога, историчара уметности и етнолога. Тек у последњој деценији Министарство културе омогућило је Одељењу за историју да реализује прве научно-истраживачке пројекте посвећене темама XIX и XX века.

Дуго одсуство професионалног историчара у стручном тиму Музеја, без обзира на задатке историјског НОБ одељења, учинило је да се први научни радови посвећени овој теми појаве скоро пола века после његовог оснивања. Историјске теме у првим деценијама постојања Музеја биле су ограничене на Други светски рат, али их, осим изложби без каталога, нема у публикованим радовима. Заступљене су само у каталошким пописима јавних споменика посвећених Другом светском рату, издањима публицистичког карактера и мемоарске грађе. Проучавање савремене историје Чачка и околине самостално и у сарадњи са историчарима Историјског архива дало је значајне резултате тек у последњих петнаестак година. Систематски рад на темама друштвене историје омогућио је историчару Милошу Тимотијевићу да Чачак као град у унутрашњости представи једним поглављем у књизи *Приватни живот код*

Срба у двадесетом веку издавачке куће *Клио* 2007. године. Захваљујући монографији истог аутора, *Модернизација балканског града (1944-1989)*, компаративна анализа развоја Чачка и Благоевграда у епохи социјализма укључила је један српски град у историјске теме југоисточне Европе (2012).

Истраживања Одељења за историју уметности дуго нису доведена у склад са истраживачким подручјем, које се сужавало оснивањем сродних установа заштите културних добара. Теме модерног српског сликарства, пред којим се Музеј нашао откупљујући слике Надежде Петровић, напуштене су још пре него што се њима неко почео озбиљно бавити, када је основана Уметничка галерија, о којој се најпре говорило као о музејском одељењу. Усмеравање пажње према културно-уметнички токовима средњег века и турског периода у околини Чачка била је тема која је после само годину постала део програмских активности новооснованог Завода за заштиту споменика културе у Краљеву. Научно-истраживачки пројекат *Ликовно стваралаштво XIX века на територији општина Чачак, Лучани и Горњи Милановац*, формулисан на остатаку прерасподељених интересовања имао је за предмет истраживање сеоских цркви, градске архитектуре и сликарства XIX и XX века. Наставак овог програма биле су велике фото-монографије и серија водича, као подршка културном туризму.

Етнолошка истраживања под окриљем Народног музеја нису продужила интересовања Цвијићевих ученика за чачански крај, а није их било ни читавих двадесет пет година од доласка првог етнолога. Почетне музеолошке активности усмериле су његов рад према граничним областима сродних струка и бављење галеријским пословима. Због тога се први рад једног кустоса етнолога у музејским издањима појавио тек 1978. године. Током наредних деценија обрађивани су сеоски и градски занати, народно градитељство и култура становања, духовна култура, народна медицина, стара српска грађанска ношња и публиковане збирке ћилима, чарапа, преслица, пешкира, посуђа, предмета од прућа и др. Народна ношња чачанског краја остала је међу најнезаступљенијим темама. Подстицаји, какав је „плава линија живота", која је из књижевности ушла у етнологију, постала је предмет интересовања тек када су сеоски надгробни споменици и крајпуташи постала општеприхваћена тема музејских изложби. Особености народног градитељства и сеоске куће са натписом још увек чекају музеолошку валоризацију. Научно-истраживачки пројекти без уобичајеног завршетка *Етнолошка истраживања чачанског, милановачког и драгачевског краја*, *Етнографска истраживања на територији општина Чачак, Лучани и Горњи Милановац* (са Етнографским музејом из Београда) и *Подјеличка села* (са Етнографским институтом из Београда) уступили су место другојачије конципираним програмима у оквиру „музеологије искорака".

У протеклих шест деценија Музеј је реализовао неколико десетина научно-истраживачких пројеката, самостално и у сарадњи са другим установама за заштиту културних добара и научним институцијама. У том периоду у радном односу било је двадесетак кустоса, а на пројектима је ангажован велики број спољних сарадника са факултета, института, музеја и завода за заштиту споменика културе. Драгоцени потстицаји долазили су од академика Милутина Гарашанина, Драгослава Срејовића, Војислава Кораћа, Војислава Ђурића, Владимира Стојанчевића, Гојка Суботића, Јованке Калић, Петра Влаховића, Бориславa Јовановића и Михаила Војводића. За шест деценија постојања и рада на проучавању

и заштити покретних и непокретних споменика културе Народни музеј у Чачку постао је установа од националног значаја из кога су потекли цењени стручњаци у области историјских наука, од којих су неки свој ангажман наставили на факултетима, у институтима и матичним музејима. Њихова професионална каријера и даље се преплиће са активностима и научноистраживачким радом музеја кроз учешће у пројектима, научним скуповима и изложбама.

Резултати истраживачког рада кустоса били су доступни стручној научној и широј јавности кроз редовно излажење *Зборника радова Народног музеја*, зборника радова са научних скупова, монографија, прилога за историју Чачка и каталога – око 250 издања углавном на српском језику. Нека од тих издања постала су корисна литература за све који се баве музеологијом и заштитом покретних културних добара. Поред тога богатство збирки и њихов значај омогућили су кустосима да узму учешће у великим пројектима националних установа, какви су били *Службено одело у Србији у 19. и 20. веку* Историјског музеја Србије и *Маџија Ћилибара* Народног музеја у Београду, који спадају међу најбоља остварења српске музеологије.

За шездесет година рада Народни музеј је имао 53 радника, од чега 33 са високом стручном спремом. Данас има једног доктора наука и једног магистра наука. Без обзира што развојне планове музејске делатности у Моравичком округу није пратила одговарајућа кадровска структура ангажованих сарадника, кустоси су се врло успешно бавили и научно-истраживачким радом. Чланови колектива објавили су око 600 веома запажених стручних и научних радова. Највећи број чине студије и чланци објављени у домаћим часописима *Arheologia Iugoslavica*, *Старинар, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Историјски часопис, Гласник САНУ, Vojnoistorijski glasnik, Balcanica, Зборник за ликовне уметности Матице српске, Зборник Народног музеја, Годишњак града Београда, Историја 20. века, Токови историје, Годишњак за друштвену историју, Гласник Српског археолошког друштва, Етнолошко-антрополошке свеске, Рад Музеја Војводине,* енглеском *British Archaeological Reports*, америчком *Archeology,* румунским *Studia Archeologiae et Historiae Antiquae* и *Istros*, украјинском *Харьковский исторический альманах* и др. Поједини кустоси нису оставили никакав траг у стручној литератури, што указује да није било равномерне посвећености теренским истраживањима и научној интерпретацији музејских открића.

Грађа за библиографију и информације у анотацијама прикупљена је на основу фонда библиотеке Народног музеја у Чачку, завичајног одељења Градске библиотеке у Чачку, података из стручних библиографија, електронске међубиблиотечке базе COBISS и архива Музеја. Један део грађе већ је био сабран у информнатору припремљеном поводом двадесетпетогодишњице рада Музеја. Годишњи извештаји, који се објављују од 2005, не садрже увек потпуне информације у библиографијама појединих сарадника за претходну годину. Готово сасвим недостају библиографски подаци за студије, умножене у малом тиражу, које су настале као резултат рада на припреми музејских поставки, реализацији пројеката и само делимично спадају у ред штампаних докумената.

Био-библиоградски прилози садрже кратку биографску белешку и попис радова садашњих, пензионисаних и преминулих чланова колектива Народног музеја у Чачку. Библиографије бивших радника обухватиле су само радове из периода када су били чланови колектива Народног музеја и радове који су касније објављени у музејским издањима. Разврстани су у неколико

основних група: посебна издања, студије, чланци и грађа, енциклопедијски и лексикографски прилози, каталози, библиографије, прикази и извештаји. Опис сваког рада у виду упрошћеног облика модерне библиографске јединице садржи податке о аутору, наслову, публикацији у којој је објављен, месту и години издања и страницама, а где постоји резиме на страном језику у угластим заградама дат је и његов наслов. Разрешена имена аутора углавном непотписаних пословних извештаја, перспективних планова, библиографија и сл. обележена су угластим заградама. Допунска обавештења корисницима библиографије, дата су или у оквиру саме јединице у угластим заградама (најчешће о врсти рада) или у виду анотација. Поновљена издања, идентична првобитном или измењена, наведена су као посебне библиографске јединице, при чему је у анотацији назначена веза с ранијим издањем.

* * *

АЛЕКСАНДРИЋ ДАРИНКА
службеник

Рођена је у селу Коњевићи код Чачка 1917. године. Гимназију је учила у Чачку. Са малом матуром положила је стручни испит за рачунског режисера. Административно-рачунски службеник Музеја била је од 1958. до 1965. године. Умрла је у Чачку 1978. године.

АЦЕМОВИЋ ДЕЈАН
металостругар

Рођен је у Чачку 1971. године. Завршио је Машинску школу у Чачку. У Музеју је запослен од 1995. године. Стручни испит положио је 2003. године. Задужен је за електронско обезбеђење објеката, противпожарну заштиту, транспорт културних добара, техничку реализацију изложби и техничко одржавање зграда Музеја.

БЛАЖИЋ ЗЛАТА
радник

Рођена је у селу Руклада код Ваљева 1927. године. Завршила је основну школу. У Музеју је радила на пословима одржавања од 1966. до 1988. године. Умрла је у Чачку 2011. године.

БОГОЈЕВИЋ СЛОБОДАН
дипломирани инжењер технологије

Рођен је у Краљеву 1981. године. Завршио је Технолошко-металуршки факултет у Београду на којем је 2009. године уписао докторске студије. У музеју ради од 2007. године. Стручни испит за звање конзерватора положио је 2008. године. Бави се конзервацијом и рестаурацијом предмета од метала, превентивном конзервацијом као и применом научних дисциплина у анализи и заштити културног наслеђа. Похађао је и завршио више специјалистичких програма из области конзервације и рестаурације, превентивне конзервације и др.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије и чланци

1. Slobodan Bogojević: *Nov pristup konzervaciji i unapređivanje uslova čuvanja metalnih arheoloških predmeta u Narodnom muzeju u Čačku* [*A new approach to conservation and a further improvement of conditions for taking care*

of metal archeological objects in the National museum of Čačak]. – Diana, br. XIII, Beograd 2008-2009, str. 82-93.
* Садржи: илустрације.

2. Слободан Богојевић: *Превентивни третман металних археолошких предмета у депоима* [*Preventive treatment of metal archaeological objects in the depots*]. – Рад Музеја Војводине, књ. 51, Нови Сад 2009, стр. 315-329.
* Садржи: илустрације.

3. Слободан Богојевић: *Инертни гасови у процесу контроле музејских инсеката* [*Inert Gases in Process of Museum Insects Control; Les gaz inertes dans le processus de contrôle des insectes de musées*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XL, Чачак, 2010, стр. 307-332.
* Садржи: графиконе.
* И сепарат.

4. Слободан Богојевић: *Течна хроматографија високе перформансе – масена спектрометрија (HPLC-MS) : примена у анализи културних добара* [*High performance liquid chromatography – mass spectometry (HPLC-MS) : Application in the Analysis of Cultural Artefacts; Жидкостная хроматография высокого перформанса – масс спектрометрия (HPLC-MS) : использование в анализе культурных благ*]. – Живопис, бр. 6, Београд 2012, стр. 139-158.
* Садржи: илустрације.

5. Слободан Богојевић: *Метални археолошки предмети : активна корозија и методе стабилизације* [*Metal archeological objects : active corrosion and methods of stabilization; Les objets arhéologiques métalliques : la corrosion active et les méthodes de stabilization*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLI, Чачак 2011, стр. 177-195.
* Садржи: илустрације.

6. Slobodan Bogojević: *Primena natkritičnih i subkritičnih fluida u oblasti zaštite kulturnih dobara* [*Application of supercritical and subcritical fluids in the field of cultural heritage conservation*]. – Diana, br. XIV, Beograd 2011-2012, str. 22-29.
* Садржи: илустрације.

Чланци у коауторству

7. Наташа Крстић, Слободан Богојевић: *Конзервација три римске бронзане посуде из Народног музеја у Чачку* [*Conservation of Three Roman Bronze Vessels from the National Museum in Cacak; La conservation de trois recipients romains en bronze du Musee a Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLII, Чачак 2012, стр. 175-193.
* Садржи: илустрације.

БОЈОВИЋ ЗОРАНА
економиста

Рођена је у Чачку 1960. године. Завршила је Високу пословну школу. Водич у сталној поставци била је 1986. и од 1988. године. Звање вишег музејског водича стекла је 2008. године. Члан је Матице српске.

БИБЛИОГРАФИЈА

Чланци и грађа

1. Зорана Бојовић: *Прилог Дисовој библиографији*. – Дисово пролеће, бр. 35, Чачак 2004, стр. 28.

2. Зорана Бојовић: *Аутобиографија апотекара Аристида Јовановића*. – Изворник, бр. 26,

Чачак 2010, стр. 219-224.
* Садржи: илустрације.

3. Зорана Бојовић: *Из Дисове ђачке књижице : дечак који није обећавао*. – Дисово пролеће, бр. 43, Чачак 2012, стр. 26.
* Садржи: илустрације.

4. Зорана Бојовић: *Оцене ученика Чачанске гимназије за школску 1891/92. годину* [*Gimnazija Čačak : school report for academic year 1891/92*]. – Изворник, бр. 27, Чачак 2012, стр. 39-48.

Енциклопедијски и лексикографски чланци

5. З. Бојовић: *Јањић Исидор, Јовановић Радован*. – Српски биографски речник, књ. 4, Нови Сад 2009, стр. 320, 613.
* Садржи: илустрације.

6. Зо. Бојовић: *Костић Владимир, Мандић Раденко*. – Српски биографски речник, књ. 5, Нови Сад 2011, стр. 259-260, 823-824.
* Садржи: илустрације.

БОЈОВИЋ МАРКО
електро-техничар енергетике

Рођен је у Чачку 1979. године. Електро-техничку школу завршио је у Чачку. У Музеју је запослен од 2000. године као руководилац одржавања. Од 2004. године ради као фотограф.

БОЈОВИЋ НЕВЕНКА
етнолог

Рођена је у Петровцу на Млави 1948. године. Студије етнологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је радила од 1973. до 2008. године. Бавила се градским занатима, културом становања и снимањем етно-филмова. Звање вишег кустоса стекла је 1988, а музејског саветника 2000. године. Била је члан редакције и уредник Зборника радова Народног музеја. Директор Музеја била је од 1997. до 2005. године. Живи као пензионер у Чачку.

БИБЛИОГРАФИЈА

Посебна издања у коауторству

1. Невенка Бојовић, Радован М. Маринковић: *Моравички занати и занимања*. – Ивањица 1990, стр. 183.
* Садржи: илустрације.

Студије, чланци, грађа

2. Невенка Бојовић: *Опанчарски занат у Чачку*. – Зборник радова Народног музеја, књ. IX, Чачак 1978, стр. 185-197.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

3. Невенка Бојовић: *Абаџијски занат у Чачку*. – Зборник радова Народног музеја, књ. XI, Чачак 1981, стр. 127-137.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

4. Невенка Бојовић: *Један обичај сточара ивањичког краја*. – Градац, бр. 66-67, Чачак 1985, стр. 83.

5. Невенка Бојовић: *Крајпуташи код Палибрчког гроба у Рокцима* [*Les monuments funéraires de Palibrčki grob près du village de Rokci*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XV, Чачак 1985, стр. 67-81.
* И сепарат.

6. Невенка Бојовић: *Сточарски станови Поледица и Златића у Ерчегама* [*"Habitations" d'éleveurs du bétail des familles Poledice et Zlatići dans le viilage d'Erčege*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XVII, Чачак 1987, стр. 159-174.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

7. Невенка Бојовић: *Занати у чачанском и милановачком крају* [*Les métiers dans les régions de Čačak et de Gornji Milanovac*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XIX, Чачак 1989, стр. 101-131.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

8. Невенка Бојовић: *Стан и култура становања у селима општина Чачак, Лучани и Горњи Милановац* [*Logement et culture de l'habitat dans les villages des communes de Čačak, Lučani et Gornji Milanovac*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XX, Чачак 1990, стр. 147-165.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

9. Невенка Бојовић: *Производи традиционалних заната на вашару у Чачку* [*Produits des métiers traditionnels à la foire de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXI, Чачак 1991, стр. 145-154.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

10. Невенка Бојовић: *Опанчарски алат у етнолошкој збирци Народног музеја у Чачку* [*Outils pour la fabrication artisanale des opanques dans la collection ethnologique du Musée national de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXII-XXIII, Чачак 1992-1993, стр. 211-216.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

11. Невенка Бојовић: *Зубуни и ћурџије из збирке Народног музеја у Чачку* [*Zoubouns et tchourdias dans la collection ethnographique du Musé national de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXV, Чачак 1995, стр. 63-70.
    * Садржи: каталог и илустрације.
    * И сепарат.

12. Nevenka Bojović: *Narodni muzej Čačak*. – Art 032, br. 1, Čačak 1998, str. 14.
    * Садржи: илустрације.

13. Невенка Бојовић: *Осврт на историјат значајних етнографских поставки Народног музеја у Чачку* [*Mansion of Vule Pantelić; La maison bougeoise de Vule Pantelić*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXIX, Чачак 1999, стр. 85-104.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

14. Nevenka Bojović: *Uvodna reč* [*Foreword*]. – Sahranjivanje u bronzano i gvozdeno doba : simpozijum, Čačak, 4-8. ceptembar 2002. Čačak – Beograd 2003, str. 7-10.

15. Невенка Бојовић: *Чолића конак из 1864. године у Вранићима код Чачка* [*Colic's Konak from 1864 in Vranici near Cacak; Le „konak" de Čolić de l'année 1864 à Vranići près de Čačak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIV, Чачак 2004, стр. 53-61.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

16. Невенка Бојовић: *Народна ношња Драгачева у XIX и XX веку* [*National costume at Guča trumpet festival*]. – Трубачка будилица од Гуче до вечности, Чачак 2006, стр. 160-168.
    * Садржи: илустрације.

Каталози

17. Невенка Бојовић: *Ткање, плетење и вез* [каталог изложбе]. – Чачак 1981, пресавитак, стр. [6].
    * Садржи: илустрације.

18. Невенка Бојовић: *Стари занати у Чачку* [*каталог изложбе*]. – Чачак 1982, стр. [8].
    * Садржи: илустрације.

19. Невенка Бојовић: *Стари занати у Ивањици* [каталог изложбе]. – Ивањица 1985, стр. [8].
    * Садржи: илустрације.

20. Невенка Бојовић: *Градска ношња у Чачку крајем 19. и почетком 20. века* [каталог изложбе]. – Чачак 1986, стр. [30].
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

21. Невенка Бојовић: *Сеоска кућа у чачанском крају* [каталог изложбе]. – Чачак 1988, стр. [16].
    * Садржи: илустрације.

22. Невенка Бојовић: *Орнаментика на надгробним споменицима* [каталог изложбе]. – Чачак 1995, стр. 22.
    *Каталог и са коричним насловом: „Орнаментика на надгробним споменицима, Чачак, 1995. Београд, 1996."
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

23. Невенка Бојовић: *Народно грађитељство*. – Водич кроз Чачак, Чачак 2007, стр. 247-253.
    * Садржи: илустрације.

Каталози у коауторству

24. Невенка Бојовић, Божана Ћирић, Драгана Савковић, Љубица Живковић: *Ћилимарство западног Поморавља* [каталог изложбе]. – Чачак-Краљево-Крушевац-Трстеник 1991, стр. [32].
    * Садржи: Невенка Бојовић, *Каталошке јединице*, бр. 30-43.
    * Садржи: илустрације.

25. Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић, Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Снежанин Ашанин, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Катарина Дмитровић, Дејан Петровић: *Пола века Народног музеја у Чачку* 1952-2002 [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. 27.
    * Садржи: Невенка Бојовић: [*Предговор*], стр. 3.
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

БОЈОВИЋ РАДИВОЈЕ
историчар

Рођен је у Чачку 1955. године. Студије историје завршио је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је запослен од 1981. године. Води збирке старе и ретке књиге, декорација, савремених повеља и диплома и др. Радио је на враћању културних добара српског порекла из иностранства. Био је на студијском боравку у Руској академији наука у Москви (1988) и Националној и научној библиотеци у Харкову (2001). Звање вишег кустоса је стекао 1996, а музејског саветника 2007. године. Бави се историјом Србије и руско-српским везама у XIX веку. Истраживао је у архивима и библиотекама у Москви, Паризу, Кијеву, Харкову, Београду, Загребу, Новом Саду и др. Учествовао је на великом броју научних скупова и одржао велики број пре-

давања. Радио је на реализацији научно-истраживачких пројеката „Опис Србије капетана Александра Григорјевич Розелион Сашаљског из 1831. године", „Прота Вићентије и синови" и „Чачак у једном веку 1804-1918." Био је члан редакције Зборника радова Народног музеја. Необјављени рукопис „Пуковник Драгутин Гавриловић" награђен је првом наградом из Фонда Удружења носилаца Албанске споменице. Члан је Матице српске.

БИБЛИОГРАФИЈА

Посебна издања

1. Радивоје Бојовић: *Битка на Чачку 1815. године* [*La bataille de Čačak 1815*]. – Чачак 1995, стр. 40.
   * Садржи: илустрације.

2. Димитрије Мита Петровић: *Ратне белешке са Јавора и Топлице 1876, 1877 и 1878. Св. 1, Догађаји са Јавора 1876;* [приредио Радивоје Бојовић]. – Чачак 1996[2], стр. 270.
   * Садржи: Радивоје Бојовић: *Предговор*, стр. 5-6; *Урош Џонић*, стр. 247-248.
   * Садржи: илустрације.

3. *Ратни дневници,* књ. 1 ; приредио Радивоје Бојовић. – Чачак 1996, стр. 237.
   * Садржи: Радивоје Бојовић: *Предговор*, стр. 5-14; Јован Мишковић: *Ратни дневник са Јавора из 1876. године* (15-63); Стојан Николајевић: *Белешке једног артиљерца из ратова 1876-1878. године* (65-109); Димитрије Петровић: *Дневник из Другог српско-турског рата 1877-1878. године* (111-175); Степан Степановић: *Дневник из Српско-бугарског рата 1885-1886. године* (177-217).
   * Садржи: илустрације.

4. Радивоје Бојовић: *Мала споменица поручника Драгољуба Михаиловића* [*In Memory of the lieutenant Dragoljub Mihailović*]. – Чачак 2003, стр. 44.
   * Садржи: илустрације.

5. Лазар Петровић: *Дневник краљевог ађутанта из 1901. године* ; приредио Радивоје Бојовић. – Чачак 2008, стр. 42. (Прилози за историју Чачка; 1)
   * Садржи: Радивоје Бојовић: *Краљ и његов ађутант између пролећа и јесени 1901. године*, стр. 9-14.
   * Садржи: илустрације.

6. Radivoje Bojovic: *Cacak Region in the Past : Guide of National Museum Cacak*. – Cacak 2009, p. 94. (*Museum Guide: National Museum Cacak; 2*)
   * Садржи: илустрације.

7. Радивоје Бојовић: *Чачански крај у прошлости : водич Народног музеја Чачак*. – Чачак 2009, стр. 94. (Водичи музеја: Народни музеј, Чачак; 2)
   * Садржи: илустрације.

Посебна издања у коауторству

8. А. Г. Розалион-Сошальский: *Записки русского офицера, бывшего в плену у турок в 1828 и 1829 годах;* [авт. предисл.: А. Парамонов, Р. Бойович]. – Харьков 2002, стр. 82. (Харьковский исторический альманах, Приложение; 1)
   * Садржи: Андрей Парамонов, Радивойе Бойович: [Вступительная статья от составителей], стр. 3-9.
   * Прво издање: А. Розаллион-Сошальский: *Записки русского офицера, бывшаго в плену у турок в 1828 и 1829 годах.* – Военный сборник, т. 3, № 5, стр. 173-220, № 6, стр. 351-386; т. 4, № 7, стр. 17-34.

9. А. Г. Розалион-Сошальский: *Записки русского офицера, бывшего в плену у турок в 1828 и 1829 годах*, [авт. послесл.: А. Парамонов, Р. Бойович]. – Харьков-Киев 2006[3], стр. 127.
   * Садржи: Андрей Парамонов, Радивойе Бойович: *Из рода Розалион-Сошальских*, стр. 118-125.

10. А. Г. Розалион-Сошальский: *Записки русского офицера, бывшего в плену у турок в 1828 и 1829 годах;* [авт. послесл.]: А. Ф. Парамонов, Р. Бойович]; [4-е изд.]. – Харьков 2011, стр. 105.

Студије, чланци и грађа

11. Радивоје Д. Бојовић: *Две ратне медаље*. – Зборник радова Народног музеја, књ. IV, Чачак 1973, стр. 149-154.

12. Радивоје Д. Бојовић: *Битка на Чачку 1815. године* [*La bataille de Čačak 1815*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. V, Чачак 1974, стр. 87-112.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

13. Радивоје Д. Бојовић: *Одликовања пуковника Драгутина Гавриловића* [*Les décorations du colonel Dragutin Gavrilović*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. VI, Чачак 1975, стр. 243-261.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

14. Радивоје Бојовић: *Војвода Стеван Стефановић у службеним документима од 1878. до 1903. године*. – Зборник радова Народног музеја, књ. XIII, Чачак 1983, стр. 101-118.
   * И сепарат.

15. Радивоје Бојовић: *Годишње оцене војводе Живојина Мишића од 1878. до 1909*. – Годишњак Међуопштинског историјског архива, бр. 19, Ваљево 1984, стр. 109-123.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

16. Радивоје Бојовић: *Мајор Драгутин Гавриловић – одбрана Београда: Ваши животи више не постоје...* – Солунци : Duga, посебно издање. Београд, мај 1984, стр. 12-14.
   * Садржи: илустрације.

17. Радивоје Бојовић: *Оцене војводе Радомира Путника од 1874. до 1888. године* [*Die Beurteilungen über den Herzog Radomir Putnik vom 1874. bis 1888. Jahr*]. – Станишта, [бр. 1], Крагујевац 1985, стр. 215-221.

18. Радивоје Бојовић: *Чачански крај у путопису Павла Аполоновича Ровинског* [*La région de Čačak dans le récit de voyage de Paul Apolonovič Rovinski*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XX, Чачак 1990, стр. 217-224.
   * И сепарат.

19. Радивоје Бојовић: *Чачак на цртежу Феликса Каница из 1860. године* [*La vile de Tchatchak sur un dessin fait par Félix Kanitz en 1860*]. – Богородица Градачка у историји српског народа : научни скуп поводом 800 година Богородице Градачке и града Чачка, новембар 1992. Чачак 1993, стр. 253-263.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

20. Радивоје Бојовић: *О роду Тајсића из Пухова*. – Ранко Тајсић у политичком животу Србије : научни скуп поводом 150 година рођења и 90 година смрти Ранка Тајсића, октобар

1993. Чачак 1994, стр. 129-137.
* И сепарат.

21. Радивоје Бојовић: *„Почасна сабља" генерала Косте Протића* [*Sabre d'honneur du général Kosta Protitch*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXIV, Чачак 1994, стр. 133-142.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

22. Радивоје Бојовић: *Портрет свештеника са црвеним појасом Димитрија Петровића* [*Portrait d'un prêtre à ceinture rouge peint par Dimitri Pétrovitch*] . – Зборник радова Народног музеја, књ. XXV, Чачак 1995, стр. 133-137.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

23. Радивоје Бојовић: *Рецензија*. – Никола А. Косић: Дневник. 17. март – 28. март 1941. године. Чачак 1996[2], стр. [4].
* Садржи: илустрације.

24. Радивоје Бојовић: *Књига извештаја са границе Западноморавске дивизије за 1876. годину* [*Recueil de rapports envoyés de la frontiére par la division de la Morava Occidentale en 1876*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVI, Чачак 1996, стр. 119-129.
* И сепарат.

25. Radivoje Bojović: *Narodni muzej 1952-1997*. – [Čačak 1997], str. 29.
* Садржи: илустрације.
* Механографски умножено.

26. Радивоје Бојовић: *Грб и застава града Чачка* [предлог]. – Чачак 1998, [стр. 13].
* Садржи: илустрације.
* Механографски умножено.

27. Радивоје Бојовић: *Димитрије Мита Петровић : Ратне белешке*. – Art 032, бр. 2, Чачак 1998, стр. 47.

28. Радивоје Бојовић: *Манастир Сретење на бакрорезу из 1845. године* [*The Monastery of the Presentation of Jesus in the temple on a copperplate engraving of 1845*]. – Balcanica, књ. XXIX, Београд 1998, стр. 367-379.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

29. Radivoje Bojović: *Operacijski dnevnik 2. eskadrona II konjičkog puka srpske vojske (8. 10-1. 11. 1885)*. – Vojnoistorijski glasnik, sv. 3, Beograd 1998, str. 205-213.
* И сепарат.

30. Радивоје Бојовић: *Официрска каријера војводе Петра Бојовића од 1880. до 1912. године* [*Voivode Petar Bojović's officer career from 1880. to 1912.*]. – Живот и дело војводе Петра Бојовића : зборник радова са Научног скупа „Живот и дело војводе Петра Бојовића" одржаног 27. јуна 1997. године у Новој Вароши и материјали са откривања споменика у Новој Вароши 28. јуна 1997. године. Нова Варош-Београд 1998, стр. 83-96.
* Садржи: илустрације.

31. Радивоје Бојовић: *Персонални досије пуковника Драгутина Гавриловића* [*Personal dossier of the colonel Dragutin Gavriolović*]. – Годишњак града Београда, књ. XLV-XLVI, Београд 1998-1999, стр. 83-114.
* Садржи: илустрације.

32. Радивоје Бојовић: *Пробој Солунског фронта*. – Повеља, бр. 1, Краљево 1999, стр. 136-139.

33. Радивоје Бојовић: *Сећања на мајски преврат 1903. генерала Јовице Јовичића и Љубомира Милића* [*Reminiscences of generals Jovica Jovičić and Ljubomir Milić of the coup d'etat in may 1903; Souvenirs des généraux Jovica Jovičić et Ljubomir Milić relatifs au coup d'état de 1903*] . – Зборник радова Народног музеја, књ. XXIX, Чачак 1999, стр. 105-131.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

34. Радивоје Бојовић: *Српско-турски ратови 1876-1878. у мемоарској литератури* [*1876-1878 Serbian-turkish wars in memoirs*]. – Перо и повест : српско друштво у сећањима. – Београд 1999, стр. 117-128.
    * И сепарат.

35. Радивоје Бојовић: *Господар–Васин конак у Краљеву* [*Master Vasa's house in Kraljevo*]. – Научни скуп Рудо Поље, Карановац, Краљево : (од првих помена до Првог светског рата), [Београд и Краљево, 14.-16. августа 1997.]. Београд-Краљево 2000, стр. 321-331. (Посебна издања : Српска академија наука и уметности, Балканолошки институт; књ. 76)
    * Садржи: илустрације.
    * Апстракт: Радивоје Бојовић: *Господар–Васин конак у Краљеву,* Научни скуп Рудо Поље-Карановац-Краљево (од првих писаних помена 1476. до окупације 1915. године) : свеска резимеа. – Београд-Краљево 1997, стр. 25-26.
    * И сепарат.

36. Радивоје Бојовић: Карта *"савремене" Србије Александра Григорјевич Розелион Сашаљског из 1831*. – Архивска грађа као извор за историју : међународни научни скуп, 15-16 мај 2000. год. Београд 2000, стр. 601-607.

37. Радивоје Бојовић: *Оставa римског новца из Горачића* [*Inheritance of roman coins from Goračići; Trésor de monnaies romaines de Goračići*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXX, Чачак 2000, стр. 45-60.
    * Садржи: каталог новца и илустрације.
    * И сепарат.

38. Радивоје Бојовић: *Неположена матура : Фрагменти о Дису*. – Дисово пролеће, бр. 31, Чачак 2000, стр. 21.
    * Садржи: илустрације.

39. Радивоје Бојовић: *Одељење за историју*. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI. – Чачак 2001, стр. 267-271.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

40. Радивоје Бојовић: *Један живот у некрологу : Фрагменти о Дису (II)*. – Дисово пролеће, бр. 32, Чачак 2001, стр. 18.
    * Садржи: илустрације.

41. Радивоје Бојовић: *Два писма Филипа Филиповића*. – Изворник, св. 18, Чачак 2002, стр. 57-58.

42. Радивоје Бојовић: *Извештај генерала Спасоја Тешића о учешћу у ратовима 1912-1918. године*. – Изворник, бр. 18, Чачак 2002, стр. 44-56.

43. Радивойе Бойович: *Карта ныне существующей Сербии Александра Григорьевича Розалион-Сошальского 1831 года* [*Summary*]. – *Харьковский исторический альманах,* [св. 1], Харьков 2002, стр. 22-27.
    * Превод рада: *Карта "савремене" Србије Александра Григорјевич Розелион Сашаљског из 1831,* бр. 36.

44. Радивоје Бојовић: *Молба Владислава Петковића Диса за испит зрелости 1900. године*. – Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, књ. 67, св. 1-4 (2001), Београд 2002, стр. 205-207.
    * И сепарат.

45. Радивоје Бојовић: *Песников споменик : Фрагменти о Дису (III)*. – Дисово пролеће, бр. 33, Чачак 2002, стр. 23.
    * Садржи: илустрације.

46. Радивоје Бојовић: *Опис Београда Александра Григорјевича Розелион Сашаљског из 1830. године* [*The description of Belgrade by Alexander Grigorijevič Rozelion Sašaljski in 1830*]. – Београд у делима европских путописаца, Београд 2003, стр. 211-219. (Посебна издања : Српска академија наука и уметности, Балканолошки институт; 80)
    * И сепарат.

47. Радивоје Бојовић: *Пуковник Радослав Петковић : Фрагменти о Дису (IV)*. – Дисово пролеће, бр. 34, Чачак 2003, стр. 23.

48. Радивоје Бојовић: *Капетани Розелион-Сашаљски и Коцебу о утврђењима у Србији 1830/31. године* [*The captains Rozelion-Sašaljski and Kocebu about the fortifications in Serbia in 1830/31*]. – Српска револуција 1804-1815. и Босна и Херцеговина, Бања Лука 2004, стр. 363-379. (Научни скупови: Академија наука и умјетности Републике Српске; књ. 6. Одјељење друштвених наука; књ. 8)

49. Радивоје Бојовић: *Летопис цркве трнавске проте Миливоја Рабреновића*. – Врело, бр. 29, Београд 2004, стр. 177-181.

50. Радивоје Бојовић: *Покушај оснивања библиотеке у Чачку 1909. године* [*Attempt of library establishment in Chachak in 1909*]. – Глас библиотеке, бр. 11, Чачак 2004, стр. 59-64.

51. Радивоје Бојовић: *Дис и „Српске новине : Фрагменти о Дису (V)*. – Дисово пролеће, бр. 35, Чачак 2004, стр. 24.
    * Садржи: илустрације.

52. Радивоје Бојовић: *Неколико докумената капетана Ђорђа Протића*. – Изворник, бр. 21, Чачак 2005, стр. 79-100.

53. Радивоје Бојовић: *Мајор са чином пуковника – Драгутин Гавриловић*. – Гимназион, бр. 2, Чачак 2005, стр. 36-37.

54. Радивоје Бојовић: *Дисово учитељевање у Прљити и Мелници : привремени учитељ : [Фрагменти о Дису (VI)]*. – Дисово пролеће, бр. 36, Чачак 2005, стр. 26-27.
    * Садржи: илустрације.

55. Радивоје Бојовић: *Неколико докумената војводе Петра Бојовића* [*Several documents of army commander Petar Bojović*]. – Зборник Народног музеја Ниш, бр. 15, Ниш 2006, стр. 173-189.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

56. Радивоје Бојовић: *Музејска поставка*. – Водич кроз Чачак, Чачак 2007, стр. 49-59.
    * Садржи: илустрације.

57. Радивоје Бојовић: *Награда Задужбине архимандрита Нићифора Дучића Драгомиру Поповићу*. – Изворник, бр. 23, Чачак 2007, стр. 115-119.

58. Радивоје Бојовић: *Књижевник Драгиша Васић сабљом и пером*. – Живот и дело Драгише Васића : зборник радова са научног скупа одржаног у Горњем Милановцу 26. и 27. септембра 2005. године поводом 120. годишњице рођења и 60. годишњице смрти Драгише Васића (1885-1945-2005). – Горњи Милановац 2008, стр. 59-78.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

59. Радивоје Бојовић: *Методологија обраде одликовања у музејским збиркама*. – Зборник радова са стручних скупова секција Музејског друштва Србије, Београд-Сомбор 2010, стр. 39-42.

60. Радивоје Бојовић: *Ратни дневник поручника Константина Михаиловића 1914-1916*. [*War Diary Lieunenant Costantin Mihailovic 1914-1916*]. – Изворник, бр. 27, Чачак 2012, стр. 79-136.
    * Садржи: илустрације.

Енциклопедијски и лексикографски чланци

61. Radivoje Bojović: *Gavrilovic Dragutin*. – Enciklopedija Jugoslavije, knj. 4, Zagreb 1986[2], str. 325.
    * Садржи: илустрације.

62. Р. Бојовић: *Народни музеј Чачак*. – Енциклопедија српске историографије [The Encyclopedia of Serbian Historiography], Београд 1997, стр. 238-239.

63. Р. Бојовић: *Богдановић Ђоко, Боди Стеван*. – Српски биографски речник, књ. 1, Нови Сад 2004, стр. 604, 640.

64. Р. Бојовић: *Војиновић Димитрије*. – Српски биографски речник, књ. 2, Нови Сад 2006, стр. 289-290.

65. Р. Бојовић: *Давидовић Будимир, Загорчић Божидар*. – Српски биографски речник, књ. 3, Нови Сад 2007, стр. 40, 831.
    * Садржи: илустрације.

66. Р. Бојовић: *Ивановић Јеленко, Ивановић Марко, Јовановић Аристид, Јовановић Станиша, Јовичић Јовица, Караклајић Александар, Катанић Јован, Катанић Марко, Катанић Милија, Катанић Михаило, Катанић Милун*. – Српски биографски речник, књ. 4, Нови Сад 2009, стр. 55, 62, 452, 453, 633, 679, 680, 843, 844, 892-894.
    * Садржи: илустрације.

67. Р. Бојовић: *Ковачевић Ранко, Крен Фердинанд, Лазовић Обрад, Лепосавић Светозар, Мајсторовић Алекса, Манојловић Ђорђе*. – Српски биографски речник, књ. 5, Нови Сад 2011, стр. 143, 345-346, 533, 584, 784, 836-837.
    * Садржи: илустрације.

Каталози

68. Радивоје Бојовић: *Пуковник Драгутин Гавриловић* [каталог изложбе] . – Чачак 1990, стр. [24].
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

69. Радивоје Бојовић: *Војвода Стеван Степановић : (1856-1929) : каталог изложбе* [*Le Maréchal Stépa Stépanović*]. – Чачак 2006, стр. 81. (Изложбени каталози : Народни музеј, Чачак; 2)

* Садржи: каталошки попис, избор докумената и илустрације.

70. Радивоје Бојовић: *Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника* [*Dragutin Gavrilovic – le major avec grade de colonel*] [каталог изложбе]. – Чачак 2007, стр. 33. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 5)
* Садржи: илустрације.

71. Радивоје Бојовић: *Војвода Петар Бојовић : живот и победе : каталог изложбе* [*Le voïvode Petar Bojovic : vie et victoires*]. – Чачак 2008, стр. 71. (Изложбени каталози : Народни музеј, Чачак; 9)
* Садржи: каталошки попис, избор докумената и илустрације.

72. Радивоје Бојовић: *Драгутин Гавриловић – мајор са чином пуковника* [каталог изложбе]. – Крушевац 2008, [стр. 4]
* Садржи: илустрације.

73. Радивоје Бојовић: *Српске штампане књиге XVI века из збирке Народног музеја у Чачку* [*Les divins et à l'âme profitables ouvrages du XVIème siècle*] [каталог изложбе]. – Чачак 2009, стр. 15 (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 10)
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

74. Радивоје Бојовић: *Инжењер Милоје Јовановић (1877-1969)* : каталог изложбе. – Чачак 2010, стр. 94. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 15)
* Садржи: каталошки попис, избор докумената и илустрације.

75. Радивоје Бојовић: *Знамења части и славе: збирка Бајић* [каталог изложбе]. – Чачак, 2013, стр. [8].
* Садржи: илустрације.

Каталози у коауторству

76. Теодосије Вукосављевић, Радивоје Бојовић: *Ратни пут десетог пука од 1912 до 1918,* [каталог изложбе]. – Чачак 1984, стр. [32].
* Садржи: Радивоје Бојовић: *Каталошки подаци*, стр. [13-32].
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

77. Милован Вуловић, Радивоје Бојовић: *Драгачево у писаној речи : изложба књига* [каталог изложбе]. – Гуча 1988, стр. 47.
* Садржи: Радивоје Бојовић: [*Предговор*], стр. 3-4.
* Садржи: каталошки попис.

78. Радивоје Бојовић, Оливера Марковић, Делфина Рајић: *Богородичина црква на Морави* [каталог изложбе]. – Чачак 1992, стр. 64.
* Садржи: Радивоје Бојовић: *Богородичина црква на Морави*, стр. 4-11; *Каталог*, бр. 25-36, 38-41, 80, 82, 86-90, 92-94, 96-98, 102-104, 108, 111-117, 120-122, 126, 131-137, 139; *Архивска грађа,* стр. 57-64.
* Садржи: каталошки попис, избор докумената и илустрације.

79. Невена Крстић, Чедомир Васић, Бранко Богдановић, Душан Бабац: *Каталог*. – Службено одело у Србији у 19. и 20. веку [*Official Dress in Serbia*], Београд 2001, стр. 271-481. (Галерија Српске академије наука и уметности; 97).
* Садржи: Р. Бојовић, *Каталог*, бр. 17.1 (стр. 330-331), 42.1 (338), 46. 1 (392-393)
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

80. Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић, Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Снежанин Ашанин, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Катарина Дмитровић, Дејан Пе-

тровић: *Пола века Народног музеја у Чачку : 1952-2002* [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. 27.
* Садржи: Радивоје Бојовић: *Одељење за историју,* стр. 8-9; *Каталог*, бр. 31-48, 69-72.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

81. Емица Милошевић, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић: *Вајар Ђорђе Јовановић : (1861-1953) : каталог изложбе,* [*Der Bildhauer Đorđe Jovanovic; Le sculpteur Djordje Jovanovic*]. – Чачак 2007, стр. 18-20, 23, 25, 49-87. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 4)
* Садржи: Радивоје Бојовић: *Каталог*, бр. 1-30, 55, 78-85; *Студентска преписка Ђорђа Јовановића,* стр. 49-87.
* Садржи: каталошки попис, избор докумената и илустрације.

82. Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, Милош Тимотијевић: *Албум старог Чачка 1870-1941*, [каталог изложбе] . – Чачак 2010, стр. 335. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 14)
* Садржи: Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, Милош Тимотијевић: *Каталог*, стр. 317-334.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

83. Биљана Чкоњевић, Александра Гојгић, Марина Котарац, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, др Милош Тимотијевић, Ивана Ђирјаковић: *Благо Народног музеја : истраживања 2002-2012*. [каталог изложбе]. – Чачак 2012, стр. 45. (Изложбени каталози : Народни музеј, Чачак; 16)
* Садржи: Радивоје Бојовић: *Мала музејска открића*, стр. 5-11; *Каталог,* бр. 5, 40, 42-63, 66-87, 89-103, 105, 121-123.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

Библиографије

84. Радивоје Бојовић: *Прилог етнолошкој библиографији чачанског краја*. – Зборник радова Народног музеја, књ. XIV , Чачак 1984, стр. 377-413.
* И сепарат.

Библиографије у коауторству

85. Милован Вуловић, Радивоје Бојовић: *Библиографија*. – Драгачево: археологија, етнологија, народна и црквена уметност, Градац, бр. 85-86, Чачак 1989, стр. 152-157.

Извештаји

86. Радивоје Д. Бојовић: *Размена публикација у 1975. години*. – Зборник радова Народног музеја, књ. VI, Чачак 1975, стр. 397-401.

87. Радивоје Д. Бојовић: *Размена публикација у 1976. години*. – Зборник радова Народног музеја, књ. VII, Чачак 1976, стр. 263-273.

88. Радивоје Д. Бојовић: *Размена публикација у 1977. години*. – Зборник радова Народног музеја, књ. VIII, Чачак 1977, стр. 221-227.

89. [Радивоје Бојовић]: *Богородица Градачка у историји српског народа. Билтен Одбора за научни скуп*. – Чачак 1991-1992.
Број 1, јул 1991, пресавитак, стр. [4].
* Механографски умножено.
Број 2, 1992, пресавитак, стр. [4].
* Механографски умножено.
Број 3, октобар 1992, пресавитак, [4].
* Механографски умножено. Није сачуван.

ВЕСЕЛИЧИЋ МИЛИЦА
археолог

Рођена је у Чачку 1983. године. Студије археологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је на приправничком стажу била током 2008-2009. године. Учествовала је на ископавањима локалитета Порта цркве Успења Пресвете Богородице у Чачку (2003-2004), Брестовик, Београд (2008), Бубањ, Ниш (2009) и др. Стручни испит положила је 2009. године. Област њеног научног интересовања је археологија раног и развијеног средњег века, насеља раног средњег века у Подунављу и материјална култура средњовековног Балкана (накит). Члан је Српског археолошког друштва. Ради као истраживач приправник у Археолошком институту у Београду.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије и чланци

1. Милица Веселичић: *Сахрањивање током средњег века и новијег доба у праисторијским хумкама у чачанском крају* [Burial during Middle Ages and Later Period in the Prehistoric Mounds in Cacak Region; L'enterrement durant le Moyen-Âge et de temps nouveaux dans les tertres préhistoriques dans la région de Cacak]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVIII, Споменица поводом 600 година од првог писаног помена имена града Чачка, Чачак 2008, стр. 83-120.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

2. Милица Веселичић: *Једна фибула са локалитета Соколица у Остри код Чачка (у оквиру прилога проучавања фибула са посувраћеном стопом и псеудонавојима на локалитетима у Србији)* [*One Fibula from the Locality Sokolica in Ostra near Cacak (within the supplement of studying fibulae with backward turned feet and pseudo-coils on the localities in Serbia); Une fibule de la localité Sokolica à Ostra près de Cacak (dans le cadre de l'annexe de l'étude des fibules avec un pied rabattu et des pseudo-filets sur les localités en Serbie)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIX, Чачак 2009, стр. 33-56.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

ВИТОРОВИЋ БИЉАНА
радник

Рођена је у Чачку 1958. године. Основну школу завршила је у Прељини. У Музеју је запослена од 1988. године као радник на пословима одржавања.

ВРАЊЕВАЦ МИОДАГ
радник

Рођен је у Чачку 1949. године. Завршио је основну школу. Руковалац техничког одржавања у Музеју био је од 1983. до 1994. године.

ВУКОСАВЉЕВИЋ ТЕОДОСИЈЕ
историчар

Рођен је у селу Љубићу код Чачка 1931. године. Студије историје завршио је на Филозофско-историјском факултету у Београду. Стручни испит за професора положио је 1964. године. У Музеју је радио као историчар од 1972. године. Бавио се историјом Србије у XIX веку. Био је члан редакције књижевног часописа „Дисов гласник" и „Зборника радова Народног музеја". Умро је у Чачку 1996. године.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије, чланци и грађа

1. Теодосије Вукосављевић: *Сећања сестре Мајаковскоī*. – Дисов гласник, бр. 1, Чачак 1972, стр. 21-26.

2. Теодосије Вукосављевић: *Споменик ратницима Првоī светскоī рата на īробљу у Чачку (Прилоī за проучавање деловања ФИДАК-а)* [*A propos d'un monument aux morts de la Première guerre mondiale*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. VI, Чачак 1975, стр. 227-242.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

3. Теодосије Вукосављевић: *Чачани у Српско-турском рату 1876. īодине* [*Le combattants de Čačak dans la guerre serbo-turque de 1876*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XII, Чачак 1982, стр. 41-116.
   * И сепарат.

4. Теодосије Вукосављевић: *Чачани у Српско-турском рату 1877. и 1878. īодине* [*Les habitants de Čačak pendant la guerre serbo-turque de 1877-1878*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XIV, Чачак 1984, стр. 185-226.
   * И сепарат.

5. Теодосије Вукосављевић: *Предīовор*. – Милорад П. Радусиновић: *Шантићево вријеме у изворима родољубља*. Београд 1985, стр. 5-7. (Едиција Славија; 8)

6. Теодосије Вукосављевић: *Милић Дринчић : војвода īодīорски* [*Milić Drinčić : voivode de Podgora*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XVIII, Чачак 1988, стр. 143-180.
   * И сепарат.

7. Теодосије Вукосављевић: *Чачани у Српско-буīарском рату 1885. īодине* [*Les habitants de Čačak dans la guerre serbo-bulgare de 1885*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XIX, Чачак 1989, стр. 41-57.
   * И сепарат.

8. Теодосије Вукосављевић: *Повлачење српске војске 1915. и 1916. īодине у сећањима и дневницима чачанских ратника* [*La retraite de l'armée serbe en 1915 et 1916 dans les souvenirs et les journaux intimes des guerriers de Čačak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XX, Чачак 1990, стр. 225-262.
   * И сепарат.

9. Теодосије Вукосављевић: *Споменици и спомен-обележја ослободилачких ратова у Чачку и трнавским селима до 1918. īодине* [*Plaques commémoratives et monuments aux morts des guerres de 1912-1918 dans la région de Tchatchak et dans les villages de Trnava*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXI, Чачак 1991, стр. 301-322.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

10. Теодосије Вукосављевић: *Ратни дневник Миодраīа Р. Вујовића*. – Изворник, бр. 10, Чачак 1995, стр. 87-101.

Чланци у коауторству

11. Видоје Марковић, Теодосије Вукосављевић: *Портрет епископа ужичкоī Никифора Максимовића* [*Portrait de Nikifor, eveque de Užice Nikifora Maksimovića*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. X, Чачак 1979, стр. 119-154.

* Име Видоја Марковића доштампано.
* И сепарат.

Каталози

12. Теодосије Вукосављевић: *Чачански крај у Другом српском устанку* [каталог изложбе]. – Чачак 1985, стр. [16].
* Садржи: илустрације.

Каталози у коауторству

13. Теодосије Вукосављевић, Радивоје Бојовић: *Ратни пут десетог пука од 1912-1918,* [каталог изложбе], Чачак 1984, стр. [5-11].
* Садржи: Теодосије Вукосављевић: [*Предговор*], стр. 5-11.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

Прикази

14. [Миодраг Јаћимовић:] *Арсеније Лома – војвода качерски:* [приказ] Теодосије Вукосављевић. – Дисов гласник, бр. 3, Чачак 1973, стр. 33.
* Приказ књиге: Миодраг М. Јаћимовић: *Арсеније Лома : војвода качерски и први вођа Другог српског устанка*, Чачак 1972, стр. 94.

15. *Казивање о Лазару Мутапу* (Миодраг М. Јаћимовић: Лазар Мутап, Чачак 1973) : [приказ] Теодосије Вукосављевић. – Дисов гласник, бр. 10-11, Чачак 1974, стр. 82.

ВУЛОВИЋ МИЛОВАН
историчар уметности

Рођен је у Чачку 1931. године. Студије историје уметности завршио је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је радио од 1961. године. Бавио се историјом радничког покрета и народноослободилачке борбе. Од 1962. до 1996. године био је директор Музеја. Покренуо је и уредио првих двадесет пет томова „Зборника радова Народног музеја". Одликован је Орденом рада са сребрним венцем. Добитник је Октобарске награде града Чачка. Живи као пензионер у Чачку.

БИБЛИОГРАФИЈА

Посебна издања

1. Милован Вуловић: *Знамења слободе: споменици буна, устанака и ослободилачких ратова*. – Чачак 1994, стр. 235.
* Садржи: илустрације.

Посебна издања у коауторству

2. Душанка Ранковић, Милован Вуловић: *Врањевшница*. – Београд 1967, стр. 40. (Библиотека Споменици културе. коло II, књ. 9)
*Текст о иконостасу, манастирској библиотеци и збирци написала Мирјана Шакота.
* Садржи: илустрације.

3. Радован М. Маринковић, Милован Вуловић, Предраг Раовић, Никола Стојић: *Сабори трубача*. – Гуча 1990, стр. 68.

4. Јовиша М. Славковић, Радован М. Маринковић, Никола-Ника Стојић, Мирјана Јеринић, Милован Вуловић: *Сабори трубача : (1961-1995)*. – Гуча 1995, стр. 76.
* Садржи: илустрације.

Чланци и грађа

5. Milovan Vulović: [*Introduction*]. – Milena Djuknić, Borislav Jovanović: *Illyrian Princely Necropolis at Atenica*. Čačak 1966, p. [VII].

6. Милован Вуловић: [*Предговор*]. – Милена Ђукнић, Борислав Јовановић: *Илирска кнежевска некропола у Атеници*. Чачак 1966, стр. [VII].

7. Милован Вуловић: *Споменици и спомен-обележја НО рата чачанског краја* [*Monuments memoriaux des la guerre de liberation dans la region de Čačak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. II, Чачак 1971, стр. 251-267.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

8. Милован Вуловић: *Дневник Наде Симовић*. – Зборник радова Народног музеја, књ. III, Чачак 1972, стр. 203-250.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

9. Милован Вуловић: *Споменици и спомен-обележја НО рата чачанског краја*. – Зборник радова Народног музеја, књ. III, Чачак 1972, стр. 251-286.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

10. Милован Вуловић: *Споменици и спомен-обележја НО рата : Драгачево*. – Зборник радова Народног музеја, књ. IV, Чачак 1973, стр. 273-288.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

11. Милован Вуловић: *Споменици и спомен-обележја НО рата таковског краја*. – Зборник радова Народног музеја, књ. V, Чачак 1974, стр. 283-309.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

12. Милован Вуловић: *Споменици и спомен-обележја НО рата таковског краја*. – Зборник радова Народног музеја, књ. VI, Чачак 1975, стр. 361-378.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

13. Милован Вуловић: *Завршна реч*. – Ибарска војска у Српско-турским ратовима од 1876. до 1878. године : научни скуп поводом обележавања 120-годишњице Јаворског рата: септембар 1996. Чачак 1997, стр. 13.

14. Милован Вуловић: *Српска социјал-демократска странка у Чачку 1903-1914. (Хронологија важнијих догађаја : из Радничких новина)* [*Serbian Socio-Democratic Party in Cacak (1903–1914) (Chronology of important events); Le Parti social-democrate serbe à Tchatchak (1903–1914)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXII, Чачак 2002, стр. 227-303.
    * И сепарат.

Каталози у коауторству

15. Милован Вуловић, Радомир Станић: *Каталог*. – Други меморијал Надежде Петровић, Чачак 1962, стр. 7-47.
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

16. Милован Вуловић, Стеван Секованић: *Каталог*. – Сликари западне Србије [каталог изложбе], s. l., 1969, стр. [5-35]. (Издање Заједнице музеја западне Србије; 2)
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

17. Бранко Јовановић, Милован Вуловић: *Тито и пионири* [каталог изложбе]. – Чачак 1978,

стр. [16].
* Садржи: илустрације.

18. Милован Вуловић, Радивоје Бојовић: *Драгачево у писаној речи : изложба књига* . – Гуча 1988, стр. 47.
* Садржи: каталошки попис.

Библиографије

19. [Милован Вуловић]: *Библиографија Зборника радова (I-X).* – Зборник радова Народног музеја, књ. X, Чачак 1979, стр. 427-433.

20. [Милован Вуловић]: *Библиографија Зборника радова од XI до XX књиге.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XX, Чачак 1990, стр. 329-335.

Библиографије у коауторству

21. Милован Вуловић, Радивоје Бојовић: *Библиографија*. – Драгачево. археологија, етнологија, народна и црквена уметност: Градац, бр. 85-86, Чачак 1989, стр. 152-157.

Извештаји

22. [Милован Вуловић]: *Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1972. годину.* – Зборник радова Народног музеја, књ. III, Чачак 1972, стр. 287-294.

23. [Милован Вуловић]: *Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1973. годину.* – Зборник радова Народног музеја, књ. IV, Чачак 1973, стр. 289-296.

24. [Милован Вуловић]: *Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1974. годину.* – Зборник радова Народног музеја, књ. V, Чачак 1974, стр. 311-317.

25. [Милован Вуловић]: *Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1975. годину.* – Зборник радова Народног музеја, књ. VI, Чачак 1975, стр. 393-396.

26. [Милован Вуловић]: *Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1976. годину.* – Зборник радова Народног музеја, књ. VII, Чачак 1976, стр. 275-283.

27. [Милован Вуловић]: *Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 1977. годину*. – Зборник радова Народног музеја, књ. VIII, Чачак 1977, стр. 229-238.

28. [Милован Вуловић]: *Програм развоја Народног музеја у Чачку од 1981. до 1985. године*. – Зборник радова Народног музеја, књ. X, Чачак 1979, стр. 435-443.

ГОЈГИЋ АЛЕКСАНДРА
археолог

Рођена је у Чачку 1972. године. Студије археологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је запослена од 2006. године. Звање кустоса стекла је 2007. године. Води античку и средњовековну збирку. Ужа област њеног интересовања је античка прошлост чачанског краја. Учествовала је на археолошким ископавањима локалитета Суво поље у Бељини (2005), Илијак у Трнави (2006), порта Успења Пресвете Богородице у Чачку (2004, 2006, 2007), двориште Музеја у Чачку (2006, 2007), Медијана, Ниш (2007) и реализацији пројекта „Рекогносцирање подјеличких села" (2005). Члан је Српског археолошког друштва.

БИБЛИОГРАФИЈА

Посебна издања у коауторству

1. Снежана Ферјанчић, Гордана Јеремић, Александра Гојгић: *Римски епиграфски споменици Чачка и околине* [*Roman epigraphic monuments from Čačak and its vicinity*]. – Чачак 2008, стр. 109. (Прилози за историју Чачка; 2)
   * Садржи: илустрације.

2. Гордана Јеремић, Александра Гојгић: *Римске терме у Чачку* [*Roman baths in Čačak*]. – Чачак 2012, стр. 126. (Прилози за историју Чачка; 3)
   * Садржи: илустрације.
   * Садржи:

Студије, чланци и грађа

3. Александра Бабић: *Изложбена делатност археолошког одељења Народног музеја у Чачку 1952-2006.* [*Exhibition Activity of Archeology Department of National Museum in Cacak (1952–2006); L'activité d'exposition de la section archéologique du Musée national à Cacak (1952–2006)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXV, Чачак 2005, стр. 373-384.
   * Садржи: попис изложби и илустрације.
   * И сепарат.

4. Александра Гојгић: *Римско стакло из Чачка и околине* [*Roman Glass from Cacak and Its Vicinity; Le verre romain de Cacak et de ses environs*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVIII, Споменица поводом 600 година од првог писаног помена имена града Чачка, Чачак 2008, стр. 23-62.
   * Садржи: каталошки попис и илустрације.
   * И сепарат.

5. Александра Гојгић: *Случајни налази са простора касноантичке некрополе у Бељини* [*Accidental Findings on the Late Classical Necropolis in Beljina; Trouvailles occasionnelles de l'emplacement de la nécropole de la période antique-tardive à Beljina*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIX, Чачак 2009, стр. 57-66.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

Чланци у коауторству

6. Александра Бабић, мр Гордана Јеремић: *Двориште Народног музеја у Чачку : истраживања 1977. године* [*National Museum Yard in Cacak : Researches in 1977; La cour du Musée national, Cacak - recherches de l'année 1977*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVI, Чачак 2006, стр. 49-62.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

7. Гордана Јеремић, Александра Бабић: *Двориште Народног музеја у Чачку : истраживања у 2006. години*. – Археолошки преглед, бр. 4 (2006), Београд 2008, стр. 88-90.
   * И сепарат.

8. Гордана Јеремић, Александра Бабић: *Двориште Народног музеја у Чачку : истраживања у 2007. години*. – Археолошки преглед, бр. 5 (2007), Београд 2009.

9. Гордана Јеремић, Александра Гојгић: *Двориште Народног музеја у Чачку : истраживања из 1984. одине у светлу нових проучавања* [*Yard of the National Museum in Cacak : Researches in 1984 in the Light of New Studies; La cour du Musée national à Cacak : recherches en 1984 à la lumière de nouvelles études*]. – Збор-

ник радова Народног музеја, књ. XL, Чачак 2010, стр. 57-70.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

Каталози у коауторству

10. Биљана Чкоњевић, Александра Гојгић, Марина Котарац, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, др Милош Тимотијевић, Ивана Ђирјаковић: *Благо Народног музеја : истраживања 2002-2012*. [каталог изложбе]. – Чачак 2012, стр. 45. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 16)
* Садржи: Александра Гојгић: *Каталог*, бр. 25-39, 41.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

ГРУЈОВИЋ КАТАРИНА
виши препаратор

Рођена је у Чачку 1951. године. Завршила је Вишу педагошку школу, а затим Академију Српске православне цркве за уметност и конзервацију у Београду. У Музеју је радила од 1980. до 1998. године као виши препаратор. Стручни испит је положила 1987. године. Живи у Чачку.

Чланци

1. Катарина Грујовић: *Цртеж у живопису*. – Цртежом до иконе: изложба Драгана Јовановића [каталог изложбе]. – Чачак 2006, стр. 5-6.
* Садржи: илустрације.

Мр ДМИТРОВИЋ КАТАРИНА
археолог

Рођена је у Јагодини 1974. године. Студије археологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је запослена од 2001. године. Води преисторијску збирку. Звање магистра археологије стекла је на постдипломским студијама 2008, а виши кустос постала је 2009. године. Ужа област интересовања су јој материјална култура бронзаног и гвозденог доба централне и западне Србије и њено место међу преисторијским културама југоисточне Европе. Учествовала је на ископавањима локалитета Лугови-Бент, Мојсиње (као студент, 1998), Градина, Јелица (2002), Мутапова улица, Чачак (2002), Црквине, Јешевац (сондажна, 2004), Гојна Гора и Дружетићи (2005) и руководила истраживањима на локалитетима Порта цркве Успења Пресвете Богородице (у сарадњи са др Дејаном Радичевићем, 2001-2007), Суво поље, Бељина (сондажно, 2005), Илијак, Трнава (сондажно, 2006), Живанића пут, Прељинска Балуга (сондажно, 2009), имање манастира Никоље, Пријевор (сондажно, 2010), као и систематским археолошким рекогносцирањем подјеличких села (2005). Учествовала је на стручним и научним скуповима у земљи и иностранству (Румунија, Хрватска). На Филозофском факултету у Београду пријавила је докторску тезу под насловом "Сахрањивање у културама бронзаног доба у Западном Поморављу". Члан је Српског археолошког друштва и Интернационалне уније за праисторијске и протоисторијске науке (International Union of the Prehistoric and Protohistoric Sciences / IUSPP).

БИБЛИОГРАФИЈА

Посебна издања

1. Катарина Дмитровић: *Бронзано доба у чачанском крају* [магистарски рад у рукопису]. – Београд 2008, стр. 123.
* Садржи: илустрације.

2. Катарина Дмитровић: *Оловна икона култа подунавских коњаника из збирке Народног музеја у Чачку* [*The lead cult icon of the Danube Basin riders from the collections of the National Museum in Čačak; Icône cultuel en plomb des cavaliers danubiens dans la collection du Musée national de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 17-22.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

3. Катарина Дмитровић: *Археолошко одељење*. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 259-266.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

4. Катарина Дмитровић: *Резултати археолошких истраживања праисторијске некрополе под хумкама на локалитету Руја у Дучаловићима* [*The Results of The Archeological Research of The Prehistoric Mound Necropolis at The Site Ruja in Dučalovići; Résultats des fouilles archéologiques dans une nécropole préhistorique sur les pentes de la Ruja*] . – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXII, Чачак 2002, стр. 5-22.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

5. Катарина Дмитровић: *Хумка из раног бронзаног доба на локалитету Рајића брдо код Гуче* [*Mound from Early Bronze Age from site Rajića brdo near Guča; Tertre du début de l'âge de bronze*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIII, Чачак 2003, стр. 5-9.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

6. Катарина Дмитровић: *Праисторијска некропола под хумкама на локалитету Бабињак у Доњој Краварици* [*Prehistoric Mound Necropolis on The Site Babinjak in Donja Kravarica; La nécropole préhistorique sous les tertres à la localiteté Babinjak à Donja Kravaica*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIV, Чачак 2004, стр. 9-20.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

7. Катарина Дмитровић: *Резултати истраживања хумке на локалитету Сува Чесма у Лучанима* [*Results of Mound Research on the Locality Suva Cesma in Lucani; Les résultats des recherches du tertre à la localité Suva Cesma à Lucani*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXV, Чачак 2005, стр. 35-49.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

8. Катарина Дмитровић: *Погребни обичаји становништва бронзаног доба у Драгачеву* [*Funeral Customs of the Bronze Age Inhabitants in Dragacevo; Les coutumes funéraires de la population de l'âge du bronze au Dragacevo*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVI, Чачак 2006, стр. 11-30.
   * И сепарат.

9. Катарина Дмитровић: *Резултати сондажних истраживања на локалитету Илијак у Трнави код Чачка* [*Summary*]. – Археолошки преглед, бр. 4 (2006) . Београд 2008, стр. 47-49.
   * Садржи: илустрације.

10. Катарина Дмитровић: *Наруквице бронзаног доба из региона Чачка* [*Bronze Age Bracelets from Cacak Region; Les bracelets de l'Âge du bronze de la région de Cacak*]. – Зборник радова Народног

музеја, књ. XXIX, Чачак 2009, стр. 11-32.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

11. Катарина Дмитровић, *Насеље раноī бронзаноī доба на налазишту Слатина у Горњоj Горевници код Чачка [Early bronze age settlement at the site Slatina in Gornja Gorevnica near Čačak*]. – Зборник Народног музеја. Археологија, књ. XIX-1, Београд 2009, стр. 103 – 117.
* Садржи: илустрације.

12. Katarina Dmitrović: *Burial Customs during the Middle Bronze Age in the Northern Part of West Morava Valley, Serbia*. – Traciii şi vecinii lor în antichitate : Studia in Honorem Valerii Sîrbu. Braila 2010, p. 187-196.
* Садржи: илустрације.

13. Катарина Дмитровић: *Група праисторијских тумула код воденице манастира Никоље у Пријевору код Чачка* [*Prehistoric Mounds near the Monastery Nikolje Watermill in Prijevor near Čačak; Le groupe de tumulus préhistoriques près du moulin à eau du monastère Nikolje à Prijevor, près de Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XL, Чачак 2010, стр.19-38.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

14. Катарина Дмитровић: *Некропола из бронзаноī доба на локалитету Горело поље у селу Милочај код Краљева* [*A necropolis from the bronze age in the locality of Gorelo Polje in Miločaj bear Kraljevo*]. – Наша прошлост, бр. 11, Краљево 2010, стр. 31-40.
* Садржи: илустрације.

15. Катарина Дмитровић: *Први становници на територији Драīачева* [*First Inhabitants of the Territory of Dragačevo*]. – Етнолошко-антрополошке свеске, бр. 15 (н. с.) 4, Чачак 2010, стр. 123-137.
* Садржи: илустрације.
* Апстракт: Катарина Дмитровић: П*рви становници Драīачева*. – Улога етнолошких и антрополошких истраживања у процесу (де)конструисања културних идентитета, Културно наслеђе између локалних пракси и глобалних токова: књига апстраката, Научни скуп одржан у Гучи 1-2 октобра 2010, стр. 16-17.

16. Катарина Дмитровић: *Прилоī проучавању односа чачанскоī и пожешкоī краја у бронзано доба* [*Contribution to study of relations between Cacak and Pozega region in the bronze age*]. – Пожешки годишњак, бр. 9, Пожега 2011, стр. 57-69.
* Садржи: илустрације.

17. Катарина Дмитровић: *Торквеси из бронзаноī доба из околине Чачка* [*Torcs from the Bronze Age from Cacak surrounding; Les torques de l'age bronze des environs de Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLI, Чачак 2011, стр. 21-38.
* Садржи: илустрације.

Студије, чланци и грађа у коауторству

18. Катарина Дмитровић, Ана Живчевић, Силвана Глишовић: *Извештај са археолошких ископавања на локалитету „Црквине" на планини Јешевац* [*The report on archeological excavations at the site Crkvine on mountain Ješevac*]. – Зборник радова Музеја Рудничко-таковског краја Горњи Милановац, бр. 3-4, Горњи Милановац 2006, стр. 47-56.
* Садржи: илустрације.

19. Катарина Дмитровић, Марија Љуштина: *Керамика из бронзаног доба на локалитету Соколица у Остри код Чачка* [*Ceramics from the Bronze Age on the Site Sokolica in Ostra near Cacak; La céramique de l'Âge de bronze à la localité de Sokolica à Ostra, près de Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVII, Чачак 2007, стр. 11-34.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

20. Мирослав Вујовић, Катарина Дмитровић: *Три римске бронзане посуде из Народног музеја у Чачку* [*Three roman bronze vessels from the National museum in Čačak*]. – Гласник Српског археолошког друштва, бр. 23, Београд 2007, стр. 315-322.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

21. Katarina Dmitrović, Marija Ljuština: *Funerary practices in the region of Čačak during the Iron Age*. – Funerary Practices in Central and Eastern Europe (10th c. BC – 3rd c. AD) : Proceedings of 10th International Colloquium of Funerary Archaeology Tulcea (Dobruja-Romania) 10th-12th October 2008. Brăila-Braşov 2008, p. 85-108
    * Садржи: илустрације.
    * Апстракт: Katarina Dmitrović, Marija Ljuština: *Funerary practices in the region of Čačak during the Iron Age*. – 10th International Colloquium Funerary Practices in Central and Eastern Europe (1oth c. BC – 3th c. AD) : Programme and abstracts. Tulcea October 10th – 12th 2008, p. 11.

22. Растко Васић, Катарина Дмитровић: *Неколико случајних налаза из гвозденог доба са локалитета Гротница у Гучи* [*Several Occasional Findings from the Iron Age from Grotnica Locality in Guca; Quelques trouvailles occasionnelles de l'âge du fer de la localité Grotnica à Guca*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVIII, Споменица поводом 600 година од првог писаног помена имена града Чачка, Чачак 2008, стр. 11-22.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

23. Дејан Радичевић, Катарина Дмитровић: *Порта цркве Успења Пресвете Богородице у Чачку* [*Summary*]. – Археолошки преглед, бр. 4 (2006), Београд 2008, стр. 115-118.
    * Садржи: илустрације.

24. Marija Ljuština, Katarina Dmitrović: *The Bronze Age Vatin Culture in the West Morava Bassin : Case Study of Sokolica in Ostra*. – Studia Archeologiae et Historiae Antiquae, Chişinău 2009, p. 53-63.
    * Садржи: илустрације.

25. Marija Ljuština, Katarina Dmitrović: *Landmarks of Memory : Notes on Iron Age Tumuli Topography in Čačak region, Serbia*. – The Necropolises and the Enviroment (1st mill. BC) : Proceedings of the 11th International Colloquium in Funerary Archaeology, Buzău - Romania, 22nd - 24th October 2009. – Mousaios, XIV. Buzău – Brăila 2009, p. 91-101.
    * Апстракт: Marija Ljuština, Katarina Dmitrović: Landmarks of Memory : Notes on Iron Age Tumuli Topography in Čačak Region, Serbia. – 11th International Colloquium of Funerary Archaeology Buzău – Romania, 22nd – 24th October 2009, "The Necropolises and the Enviroment (1st mill.BC)" : Programme and Abstracts. Buzău, s. a., p. 10-11.
    * Садржи: илустрације.

26. Dmitrović Katarina, Ljuština Marija: *Notes on grave goods from the Bronze and Iron Age tombs*

in the West Morava valley (Serbia). – Istros XVI, The weaponry and the combat or parade gear – marks of the prestige and social status in the tombs of the Bronze and Iron Age : Proceedings of the 12th International Colloquium of Funerary Archaeology. Brăila, 22nd-24th October 2010, Brăila 2010, p. 55-79.
* Апстракт: Katarina Dmitrović, Marija Ljuština: *Notes on grave goods from the Bronze and Iron Age tombs in the West Morava valley (Serbia).* – 12th International Colloquium of Funerary Archaeology. Topic: The weaponry and the combat or parade gear – marks of the prestige and social status in the tombs of the Bronze and Iron Ages : Programme and abstracts. Brăila, 22nd - 24th October 2010, p. 10.
* Садржи: илустрације.
* *И* сепарат.

27. Marija Ljuština, Katarina Dmitrović: *Elements of prestige in the Iron Age graves from the West Morava valley, Serbia.* – Istros XVI, The weaponry and the combat or parade gear – marks of prestige and social status in the tombs of the Bronze and Iron Age» : Proceedings of the 12th International Colloquium of Funerary Archaeology. Brăila 2010, p. 123-142.
* Апстракт: Marija Ljuština, Katarina Dmitrović: *Elements of prestige in the grave inventory from the Iron Age in the West Morava valley (Serbia),* 12th International Colloquium of Funerary Archaeology. Topic: The weaponry and the combat or parade gear – marks of the prestige and social status in the tombs of the Bronze and Iron Age : Programme and abstracts. Braila. 22nd - 24th October 2010, p. 13.
* *И* сепарат.

28. Ljuština Marija, Dmitrović Katarina: *Middle Bronze Age Tumular Graves in the Kablar Range, West Serbia: Gender Percieved as Physical condition and Social Construct.* – Mousaios, t. XVIII, Bronze and Iron Age graves from Eurasia: Gender between Archaeology and Antrhopology : Proceedings of the 13th International Colloquium of Funerary Archaeology. Buzău-Romania, 17th - 20th October 2012, p. 105-129.
* Апстракт: Marija Ljuština, Katarina Dmitrović: *Middle Bronze Age Tumular Graves in the Kablar Range, West Serbia.* Gender Percieved as Physical condition and Social Construct. – 13th International Colloquium of Funerary Archaeology. [Topic:] *Bronze and Iron Age graves from Eurasia: Gender between Archaeology and Antrhopology* : Programme and abstracts. Buzău 17th - 20th October 2012, p. 17.
* Садржи илустрације.

29. Marija Ljuština, Katarina Dmitrović: *In search for prestige: Bronze Age tumular graves in West Serbia.* – Tumuli Graves : Status Symbol of the Dead in the Bronze and Iron Ages in Europe : Proceedings of the XVI World Congress (Florianópolis, 4-10 Septemer 2011), Vol. 2, Proceedings of session 47, British Archaeological Reports, International Series 2396. Oxford 2012, p. 35-42.
* Садржи: илустрације.

30. Катарина Дмитровић, Растко Васић: *Гвоздени мач ѓласиначкоī ш̄иūа из збирке Народноī музеја у Чачку* [*Iron Sword of Glasinac Type from the Collection of the National Museum in Cacak; L'epee en fer de type Glasinac du recueil du Musee national a Cacak*] . – Зборник радова Народног музеја, књ. XLII, Чачак 2012, стр. 13-20.
* Садржи: илустрације.

Каталози у коауторству

31. Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић, Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Снежанин Ашанин, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Катарина Дмитровић, Дејан Петровић: *Пола века Народног музеја у Чачку : 1952-2002* [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. 27.
* Садржи: Катарина Дмитровић: *Археолошко одељење* стр. 7-8; Лидија Никитовић, Катарина Дмитровић: *Каталог*, бр. 1-30.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

32. *Silber der Illyrer und Kelten im Zentralbalkan* [Katalog der Sonderausstellung]. – Eberdingen 2004, p. 120. (Schriftenreihe des Keltenmuseums Hochdorf/Enz ; 6)
* Садржи: Katarina Dmitrović: *Liste der Exponate für die Ausstellung*, № 31, 87-92, 125 (p. 89, 98, 99, 103).
* Садржи: илустрације.

33. Александар Палавестра, Вера Крстић: *Наџија ћилибара* [каталог изложбе], Београд 2006, стр. 447. (Археолошке монографије; 18)
* Аутор каталошких јединица: Катарина Дмитрић (КД): *Каталог налаза од ћилибара са подручја Србије и Црне Горе*, кат. бр. 484-488; 493-547 (стр. 315, 316, 321-343).
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

34. Aleksandar Palavestra, Vera Krstić: *The Magic of amber* [каталог изложбе], Belgrade 2006, p. 447. (Archeological monographies; 18)
* Authors of entries in the catalogue: Katarina Dmitrić (KD): *Catalogue of amber objects from the area of Serbia and Montenegro*, nr. 484-488, 493-547 (p. 315, 316, 321-343).
* Садржи: илустрације и каталошки попис.

35. Катарина Дмитровић, Дејан Радичевић: *Касноантичка некропола у Чачку* [*Late Roman necropolis in Čačak*] [каталог изложбе]. – Чачак 2009, стр. 83. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 12)
* Садржи: Адам Црнобрња: *Каталог новца*, стр. 68-75.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

36. Катарина Дмитровић, Дејан Радичевић: *Касноантичка некропола у Чачку*. – Горњи Милановац-Чачак 2013, пресавитак, стр. [6].
* Садржи: илустрације.

Прикази

37. Rastko Vasić: *Die Halsringe im Zentralbalkan (Vojvodina, Serbien, Kosovo und Mazedonien), Prähistorische Bronzefunde (PBF), Abteilung XI, Band 7, Franz Steiner Verlag, Stuttgart 2010 :* [приказ] Катарина Дмитровић. – Старинар, нова серија, књ. LX/2010, Београд 2011, стр. 148-149.
* Приказ.

ДРИЊАКОВИЋ МИЛИЦА
дипломирани инжењер технологије

Рођена је у Врању 1956. године. Звање дипломираног инжењера стекла је на Технолошко-металуршком факултету у Београду. У Музеју је радила као конзерватор од 1989. до 2007. године. Бавила се конзервацијом предмета од текстила, метала и коже. Сада ради у Привредној комори Београда.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије и чланци

1. Милица Дрињаковић: *Конзервација крста и пафте из Јежевице* [*Restauration d'une croix et*

d'une patte mises au jour au village de Yéjévitza]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXV, Чачак 1995, стр. 139-148.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

2. Милица Дрињаковић: *Проблеми заштите предмета од сребра и њеїових леїура* [*Problèmes posés par la corrosion et par la formation de la patine sur les objets en argent*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVI, Чачак 1996, стр. 281-289.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

Чланци у коауторству

3. Милица Дрињаковић, Дејан Петровић: *Одељење за конзервацију*. - Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, [непагинирани лист, стр. 280а-280б].
* И сепарат.

4. Милица Дрињаковић, Дејан Петровић: *Превентивна заштита : услови чувања и излаїања предмета* [*Preventive protection : the conditions for objects preservation and exhibition; Protection préventive : conditions nécessaires à la conservation et à la présentation des objets de musée*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 237-246.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

Каталози у коауторству

5. Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић, Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Снежанин Ашанин, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Катарина Дмитровић, Дејан Петровић: *Пола века Народноī музеја у Чачку 1952-2002* [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. 27.
* Садржи: Милица Дрињаковић, Дејан Петровић: *Одељење за конзервацију*, стр. 12-13.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

ИКОДИНОВИЋ МИЛЕНА
археолог

Рођена је у селу Белановици код Љига 1930. године. Студије археологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је радила од 1955. до 1990. године. Бавила се праисторијском археологијом. Звање кустоса стекла је 1958. године. Била је члан редакције „Зборника радова Народног музеја". Умрла је у Чачку 2012. године.

БИБЛИОГРАФИЈА

Посебна издања у коауторству

1. Мојсиловић Миле, Ђукнић Милена, Јаковљевић Милутин, Санадер С. Слободан: *Кроз наш крај*. – Чачак 1961, стр. [60].
* Садржи: илустрације.

2. Милена Ђукнић, Борислав Јовановић: *Илирска кнежевска некрūола у Аūеници*. – Чачак 1966, стр. 62.
* Садржи: Милорад Б. Павловић: *Палеонūолошка анализа сисарске фауне из Аūенице*, стр. 60-62.
* Садржи: илустрације.

3. Milena Djuknić, Borislav Jovanović: *Illyrian Princely Necropolis at Atenica*. – Čačak 1966, p. 35.
* Садржи: Milorad B. Pavlović: *The Palaeontological Analysis of the Mammaian Fauna in*

Atenica, p. 27-28.
* Садржи: илустрације.

Студије, чланци и грађа

4. М. Ђукнић: *Гротница у Гучи : тумули бронзаної доба* [*Grotnica à Guča : Tumuli de l'âge de bronze*] - Старинар, н. с., књ. IX-X/1958-1959, Београд 1959, стр. 375-376.

5. M. Djuknić: *Atenica : umke.* – Arheološki pregled, br. 1, Beograd 1959, str. 51-54.
* Садржи: илустрације.

6. М. Ђукнић: *Јанчићи-Равнине : праисторијска хумка* [*Jančići – Ravnine : Tumulus préhistorique*]. – Старинар, н. с., књ. XI/1960, Београд 1961, стр. 237.

7. M. Đuknić-Ikodinović: *Nova kolonija, Lučani, Čačak : tumul bronzanog doba.* – Arheološki pregled, br. 6, Beograd 1964, str. 31-32.

8. Милена Икодиновић: *Заштитно ископавање хумке у Лучанима* [*Les fouilles de protection de la necropole de Lučani*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. I, Чачак 1969, стр. 3-15.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

9. M. Ikodinović: *Babinjak, D. Kravarica : praistorijske humke.* – Arheološki pregled, br. 14, Beograd 1972, стр. 46-47.

10. Милена Икодиновић: *Заштитно ископавање хумке у Лучанима.* – Драгачево : археологија, етнологија, народна и црквена уметност, Градац, бр. 85-86, Чачак 1989, стр. 30-36.

Чланци у коауторству

11. Милена Ђукнић, Борислав Јовановић: *Импортовани грчки предмети из Атенице.* – Гласник Српске академије наука и уметности, књ. XII-1, Београд 1960, стр. 86.

12. М. Ђукнић, Б. Јовановић: *Атеница-Умке : праисторијска хумка* [*Atenica – Umke. Tumulus préhistorique*]. – Старинар, књ. XII, Београд 1961, стр. 274-275.
* Садржи: илустрације.

13. Milena Đuknić, Borislav Jovanović: *Objets importés de Gréce a Atenica: (accepté à la séance du 3 X 1961).* – Bulletin de l'Académie Serbe des sciences et des arts; t. 28. Section des sciences sociales, n. s.; № 8, Beograd 1961, p. [7]-10.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

14. Milena Djuknić, Borislav Jovanović: *Illyrian Princely Necropolis at Atenica.* – Archaeologia Iugoslavica, br. VI, Beograd MCMLXV, p. 1-35.
* Садржи: илустрације.

15. Milena Djuknić, Borislav Jovanović: *Illyrian Princely Tombs in Western Serbia.* – Archeology, Vol. 19, № 1, New York 1966, p. 43-51.
* Садржи: илустрације.

16. M. Djuknić-Ikodinović, B. Jovanović: *Atenica tombes princières illyriennes.* – Epoque préhistorique et protohistorique en Yougoslavie : Recherches et résultats, Beograd 1971, стр. 155-159.
* Садржи: илустрације.

17. Душанка Ранковић, Милена Икодиновић: *Извештај систематских истраживања Доњеї*

Драгачева. – Зборник радова Народног музеја, књ. IV, Чачак 1973, стр. 155-181.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

18. Душанка Ранковић, Милена Икодиновић: *Извештај систематских истраживања Драгачева*. - Зборник радова Народног музеја, књ. V, Чачак 1974, стр. 177-195.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

Каталози

19. Милена Ђукнић: *Илирске хумке у Атеници* [каталог изложбе]. – Чачак 1960, стр. [30]. (Издање Народног музеја у Чачку; 4)
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

20. Милена Икодиновић: *Сахрањивање под хумкама бронзаног доба у чачанском крају* [каталог изложбе]. – Београд 1985, стр. [30].
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

ЈЕЛЕСИЈЕВИЋ МИНА
етнолог-антрополог

Рођена је у Чачку 1988. године. Студије етнологије и антропологије (ВА) завршила је на Филозофском факултету у Београду. На приправнички стаж у Музеј ступила је 2013. године

ЈЕФТИЋ ДРАГАН
етнолог

Рођен у Призрену 1960. године. Студије етнологије завршио је на Филозофском факултету у Београду. Приправнички испит положио је 1986. године. У музеју је радио током 2007-2008. године.

ЈОЛОВИЋ МИЛИЈАНА
службеник

Рођена је у Чачку 1952. године где је завршила Гимназију. На пословима музејског водича радила је од 1974. до 1983. године. Живи у Канади.

КОТАРАЦ МАРИНА
археолог

Рођена је у Пожеги 1975. године. Студије археологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је била запослена, са прекидима, од 2006. до 2012. године. Ужа област интересовања јој је средњовековна археологија. Стручно звање кустоса стекла је 2007. Учествовала је на археолошким ископавањима локалитета Двориште музеја и Порта Успења Пресвете Богородице у Чачку.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије, чланци и грађа

1. Марина Котарац: *Средњовековно прстење из збирке Народног музеја у Чачку* [*Medieval Rings from the Collection of the National Museum in Cacak; Les bagues moyenâgeuses de la collection du Musée national à Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVII, Чачак 2007, стр. 49-66.
* Садржи: табеле и илустрације.
* И сепарат.

2. Марина Котарац: *Осврт на археолошка рекогносцирања и истраживања Пожешког краја* [*A Retrospective on Archeological Recognition and Research of Region of Pozega*]. - Пожешки годишњак, бр. 8, По-

жега 2010, стр. 9-21.
* Садржи: илустрације.

Студије, чланци, грађа у коауторству

3. Весна Радић, Марина Котарац: *Средњовековни новац оставе Коштунићи из Народног музеја у Чачку* [*Medieval Coins of Remains Kostunici from the National museum in Cacak; L'argent médiéval de l'héritage de Kostunici du Musée national à Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVIII, Споменица поводом 600 година од првог писаног помена имена града Чачка, Чачак 2008, стр. 121-130.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.
* И сепарат.

4. Вујадин Иванишевић, Марина Котарац: *Остава византијских трахеја из Заблаћа код Чачка* [*The hoard of byzantine trachea from Zablace, near Cacak; Le trésor de trachea de Zablace, Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLI, Чачак 2011, стр. 39-57.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

Каталози у коауторству

5. Биљана Чкоњевић, Александра Гојгић, Марина Котарац, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, др Милош Тимотијевић, Ивана Ђирјаковић: *Благо Народног музеја : истраживања 2002-2012*. – Чачак 2012, стр. 45. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 16)
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

ЛАЗАРЕВИЋ МИОДРАГ
историчар

Рођен је у Чачку 1931. године. Студије историје завршио је на Филозофско-историјском факултету у Београду. У Музеју је радио од 1966. до 1971. године као први кустос Одељења за историју. Умро је у Чачку 1996. године.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије и чланци

1. Миодраг Лазаревић: *Јован Обреновић у време борби за ослобођење и у периоду формирања власти кнеза Милоша* [*Jovan Obrenović a i'epoque des luttes pour la liberation et au moment de la formation du pouvoir du prince Miloš*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. I, Чачак 1969, стр. 91-105.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

ЛИШАНЧИЋ МИЛАН
историчар

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије и чланци

Рођен у Чачку 1984. године. Студије историје (МА) завршио на Филозофском факултету у Београду. Бави се савременом историјом. На приправнички стаж у Музеј ступио је 2013. године.

1. Милан Лишанчић: *Америчко друштво у међуратном периоду у романима Френсиса Скота Фицџералда и Џона Штајнбека* [*American Society in Period between the Wars in Novels of Francis Scot Fitzgerald and John Steinbeck; La societe americaine durant la periode de l'entre-deuxguerres dans les romans de Francis Scott Fitzgerald et de John Steinbeck*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLII, Чачак 2012, стр. 43-71.

МАРИЋ АНА
службеник

Рођена је у Чачку 1938. године. Завршила је средњу економску школу. Пословни секретар Музеја била је од 1955. до 1958. године. После тога била је на служби у Народној банци. Живи као пензионер у Београду.

МАРКОВИЋ ВИКТОРИЈА
радник

Рођена у селу Горачићима код Гуче 1935. године. У музеју је радила од 1962. до 1988. године на пословима одржавања. Умрла је у Чачку 2013. године.

МАРКОВИЋ ОЛИВЕРА
археолог

Рођена је у Београду 1958. године. Студије археологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је радила као кустос за средњовековну археологију од 1982. до 1997. године. Звање вишег кустоса стекла је 1996, а од 2002. године ради у Сектору за културно наслеђе Министарства културе и информисања. Сада је у звању вишег саветника начелник Одељења за заштиту културног наслеђа.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије, чланци и грађа

1. Оливера Марковић: *Средњовековни мачеви из околине Чачка и Краљева* [*Die Mittelalterliche Schwerter aus der Ungebung von Čačak und Kraljevo*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XVIII, Чачак 1988, 137-141.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

2. Оливера Марковић: *Два енколпиона из Народног музеја у Чачку* [*Deux enkolpions (pectoraux) du Musée national de Čačak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XIX, Чачак 1989, 59-62.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

3. Оливера Марковић: *Средњовековни мач из Заблаћа* [*The medieval sword from Zablaće*]. – Гласник Српског археолошког друштва, бр. 5, Београд 1989, стр. 154-155.
   * Садржи: илустрације.

4. Оливера Марковић: *Остава средњовековног алата из Чачка* [*Resserre à outils médiévaux découverte à Čačak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XX, Чачак 1990, стр. 55-60.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

5. Оливера Марковић: *Средњовековна црква у Горњој Горевници* [*The church from the middle ages in Gornja Gorevnica*]. – Гласник Српског археолошког друштва, бр. 6, Београд 1990, стр. 150-153.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

6. Оливера Марковић: *Остаци средњовековне цркве у Трнави* [*Vestiges de l'église médiévale de Trnava*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXI, Чачак 1991, стр. 37-47.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

7. Оливера Марковић: *Керамика X-XI века са средњовековног локалитета „Кулина" у Рошцима* [*Céramique du Xe ou XIe siécle du site archéologique médiéval "Kuline" à Roščі*]. –

Зборник радова Народног музеја, књ. XXII-XXIII, Чачак 1992-1993, стр. 27-32.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

8. Оливера Марковић: *Налазишта средњовековне керамике из околине Чачка*. – Археолошка радионица, бр. 2, Параћин 1995, стр. 53-58.
* Садржи: илустрације.

9. Оливера Марковић: *Остаци средњовековних сакралних објеката у чачанском крају* [*Vestiges de bâtiments sacrés du moyen àge dans la région de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXV, Чачак 1995, стр. 33-45.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

Чланци у коауторству

10. Оливера Марковић, Милош Петрашиновић, Весна Михајловић: *Резултати сондажних истраживања Стојковића ћрадине у Вичи* [*Resultate der Probegrabungen auf lok. Stojkovića Gradina in Viča*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XVI, Чачак 1986, стр. 67-73.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

Каталози у коауторству

11. Радивоје Бојовић, Оливера Марковић, Делфина Рајић: *Богородичина црква на Морави*. – Богородичина црква на Морави [каталог изложбе]. – Чачак 1992, стр. 64.
* Садржи: Оливера Марковић: *Каталоī*, бр. 1-24, 37, 42-79.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

МАРКОВИЋ СЛОБОДАН
фотограф

Рођен је у Чачку 1942. године. Звање фотографа стекао је у Центру за техничко образовање у Крагујевцу. У Музеју је радио од 1970. до 2003. године. Умро је у Чачку 2010. године.

МИЛАНОВИЋ РАДМИЛО
службеник

Рођен је у Чачку 1955. године где је завршио Гимназију. Радио је као музејски водич од 1983. до 1994. године. Умро је у Чачку 2012. године.

МИРКОВИЋ ИРЕНА
преводилац-сарадник

Рођена је у Чачку 1963. године где је завршила Средњу школу усмереног образовања. У Музеју је радила 1986, 1988-1989. и 1992-1993. године као музејски водич. Од 2001. године ради као пословни секретар. Стручно звање музејског водича стекла је 2002. године.

МИШОВИЋ КОСАРА
радник

Рођена је у селу Кулиновци код Чачка 1908. године. Завршила је три разреда Женске занатске школе. У Музеју је радила на пословима одржавања од 1953. до 1962. године. Умрла је у Чачку 1984. године.

НЕВОЉИЦА СЛОБОДАН
историчар

Рођен је у Ваљеву 1960. године. Студије историје завршио је на Филозофском факул-

тету у Београду. У Музеју је радио од 1988. до 1996. године као кустос за савремену историју. Стручни испит положио је 1989. године. Живи као пензионер у Чачку.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије и чланци

1. Слободан Невољица: *Неколико питања из историје Богородице Градачке* [*Quelques questions relatives á l'histoire de l'église de la Vierge de Gradac*]. – Богородица Градачка у историји српског народа : научни скуп поводом 800 година Богородице Градачке и града Чачка, новембар 1992. Чачак 1993, стр. 281-286.
   * И сепарат.

2. Слободан Невољица: *„Преглед цркве Епархије жичке" у културном животу Чачка од 1919. до 1938. године* [*"Pregled crkve eparhije Žičke" (Revue ecclésiastique de l'éparchie de Jitcha) dans la vie culturelle de Tchatchak entre 1919 et 1938*]. – Богородица Градачка у историји српског народа : научни скуп поводом 800 година Богородице Градачке и града Чачка, новембар 1992. Чачак 1993, стр. 265-280.
   * И сепарат.

3. Слободан Невољица: *Радикалска штампа о горачићкој буни*. – Горачићка буна 1893, Чачак-Гуча 1994, стр. 101-112.

4. Слободан Невољица: *Први помен манастира Вазнесења под Овчаром*. – Гласник Друштва конзерватора Србије, бр. 19, Београд 1995, стр. 126-127.

5. Слободан Невољица: *Срби у Хотину : иницијатива за пренос моштију Хаџи-Глигорије-вића у Трнави код Чачка*. – Гласник Друштва конзерватора Србије, бр. 19, Београд 1995, стр. 51-52.

НИКИТОВИЋ ЛИДИЈА
археолог

Рођена је у Чачку 1954. године. Студије археологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је радила од 1982. до 2005. године. Бавила се праисторијском археологијом. Звање вишег кустоса стекла је 1996. године. Живи као пензионер у Чачку.

БИБЛИОГРАФИЈА

Посебна издања у коауторству

1. Лидија Никитовић, Милорад Стојић, Растко Васић: *Мојсиње : некропола под хумкама из бронзаног и гвозденог доба* [*Mojsinje : a bronze and iron age mound necropolis*]. – Чачак 2002, стр. 153.
   * Упоредни текст на српском и енглеском језику.
   * Садржи: Жужана К. Цофман: *Антрополошки материјал из Мојсиња,* стр. 63-65, 123-125; Оливера Нинчић: *Тканине из Мојсиња*, стр. 66-68, 126-128.
   * Садржи: илустрације.

Студије, чланци и грађа

2. Лидија Никитовић: *Резултати сондажног истраживања на локалитету Аниште у Бресници* [*Résultats des sondages dans le site archéologique d'Aniště à Bresnica*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XVI, Чачак 1986, стр. 35-46.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

3. Лидија Никитовић: *Трсине : насеље винчанске и старчевачке културе* [*Trsine – agglomération des cultures de Vinča et de Starčevo*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XVII, Чачак 1987, стр. 5-28.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

4. Lidija Nikitović: *Bakovača – Čačak; Poljčine – Ostra; Trsine – Čačak*. – The Neolitic of Serbia : Arheological Research 1948-1988, Beograd 1988, p. 69-70, 87-88, 101-102.
   * Садржи: илустрације.

5. Lidija Nikitović: *Gornja Gorevnica/Trsine : neolitsko naselje* [*Gornja Gorevnica/Trsine : Neolithic Settlement*]. – Arheološki pregled 1986, Ljubljana 1989, str. 41-42.
   * Упоредни текст на српском и енглеском језику.
   * Садржи: илустрације.

6. Lidija Nikitović: *Ridjage/Vinogradi : neolitsko naselje*. [*Ridjage/Vinogradi : Neolithic Settlement*]. – Arheološki pregled 1988, Ljubljana 1990, str. 61-62.
   * Упоредни текст на српском и енглеском језику.
   * Садржи: илустрације.

7. Лидија Никитовић: *Праисторијски локалитет Велика Башта у Вујетинцима код Чачка* [*Velika Bašta – site archéologique préhistorique à Vujetinci prés de Čačak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XX, Чачак 1990, стр. 47-54.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

8. Лидија Никитовић: *Депо бронзаних гривни из Горњих Бранетића* [*Dépôt de bracelets en bronze de Gornji Branetići*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXII-XXIII, Чачак 1992-1993, стр. 23-26.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

9. Лидија Никитовић: *Праисторијска хумка у селу Турици код Гуче и њен значај у раном бронзаном добу Драгачева* [*Un tertre préhistorique dans le village de Touritza près de Goutcha et son importance dans la première pépiode de l'age du bronze sur la territoire de l'actuelle région de Dragatchévo*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXIV, Чачак 1994, стр. 29-40.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

10. Лидија Никитовић: *Археолошки локалитети старијег неолита у околини Чачка*. – Археолошка радионица, бр. 2, Параћин 1995, стр. 25-31.
    * Садржи: илустрације.

11. Лидија Никитовић: *Неолитски локалитет Пољчине у селу Остри код Чачка* [*Site néolithique de Poltchine a Ostra, prés de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXV, Чачак 1995, стр. 27-32.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

12. Лидија Никитовић: *Праисторијска хумка на Великом пољу у Јанчићима код Чачка* [*Tertre funéraire protohistorique dans le site de Veliko Polje à Jančići près de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVI, Чачак 1996, стр. 25-31.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

13. Лидија Никитовић: *Налазишта гвозденог доба у околини Чачка* [*Sites de l'âge du fer dans les environs de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVII, Чачак 1997, стр. 5-26.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

14. Лидија Никитовић: *Ископавања на локалитету Лугови-Бент у Мојсињу за 1998. годину.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVIII, Чачак 1998, стр. 11-13.
    * И сепарат.

15. Лидија Никитовић: *Резултати ископавања праисторијске некрополе на локалитету Дубац у Јанчићима на Каблару* [*The results of the prehistoric necropolis excavation on the site of Dubac in the village Jančići on the mountain of Kablar; Résultats de la mise au jour de la nécropole préhistorique dans le site de Dubac à Jančići dans le Kablar*]. - Зборник радова Народног музеја, књ. XXIX, Чачак 1999, стр. 5-24.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

16. Лидија Никитовић: *Праисторијска хумка на локалитету Аде у селу Пријевору* [*Prehistoric burial mound at Ada locality in the village of Prijevor; Tertre préhistoryqe dans le site archéologique Ada du village de Prijevor*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXX, Чачак 2000, стр. 5-14.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

17. Лидија Никитовић: *Прилог проучавању празних гробова у бронзаном добу Драгачева* [*Contribution to the study of cenotaphs at Dragačevo territory; Contribution à l'étude des cénotaphes sur le territoire de Dragačevo*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 5-15.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

18. Lidija Nikitović: *Krstac : Ivkovo brdo, nekropola sa humkama iz bronzanog doba* [*Krstac – Ivkovo brdo, a bronze age monsad necropolis*]. – Sahranjivanje u bronzano i gvozdeno doba : simpozijum, Čačak, 4-8. septembar 2002. Čačak 2003, str. 11-22.
    * Садржи: илустрације.

Чланци у коауторству

19. Milorad Stojić, Lidija Nikitović: *Ada in Prijevor bei Čačak : Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit im Moravagebiet und im serbischen Donaugebiet*. – Старинар, књ. 47, Београд 1996, стр. 205-212.
    * Садржи: илустрације.

20. Lidija Nikitović, Rastko Vasić, Milorad Stojić: *The mound necropolis Lugovi-Bent in Mojsinje*. – Старинар, књ. 48, Београд 1997, стр. 123-132.
    * Садржи: илустрације.

21. Лидија Никитовић, Растко Васић: *Хумка из бронзаног доба на локалитету Равнине у селу Јанчићи код Чачка* [*A Bronze Age mound at the site Ravnine in the village of Jančići near Čačak; Tertre de l' âge de bronze sur le site Ravnine dans la village de Jančići près de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXII, Чачак 2002, стр. 23-36.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

22. Лидија Никитовић, Растко Васић: *Гротница у Гучи : некропола под хумкама из бронза-*

ної доба [*Grotnica, Guca : Bronze Age tumulus necropolis*]. – Зборник Народног музеја : археологија, књ. XVIII-1, Београд 2005, стр. 123-140.
* Садржи: илустрације.

Каталози

23. Лидија Никитовић: *Западно Поморавље у неолиту* [каталог изложбе]. – Чачак 1992, стр. [32].
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

Каталози у коауторству

24 Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић, Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Снежанин Ашанин, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Катарина Дмитровић, Дејан Петровић: *Пола века Народног музеја у Чачку : 1952-2002* [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. 27.
* Садржи: Лидија Никитовић, Катарина Дмитровић: *Каталог*, бр. 1-30.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

25. Лидија Никитовић, Милорад Стојић, Растко Васић: *Некропола под хумкама из бронзаног и гвозденог доба у Мојсињу*. – Чачак 2002, пресавитак, стр. [6].
* Садржи: илустрације.

ПЕТРОВИЋ ДЕЈАН
воћарско-виноградарски техничар

Рођен је у Чачку 1965. године. Средњошколско образовање стекао је у Образовном центру у Тополи. У Музеју је запослен је од 1995. као водич, а од 1999. године као конзерватор-техничар. Стручно звање вишег конзерватора-техничара стекао је 2010. године.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије и чланци

1. Dejan Petrović: *My contribution to the newsletter.* – Diana, br. 5. Beograd 1999, str. 19.
* Садржи: илустрације.

2. Дејан Петровић: *Конзервација скифоса из грчке античке збирке Народног музеја у Београду* [*Conservation of Single Sculls from The Classical Period Collestion of National* [*Museum in Belgrade*]; *Restauration d'un scyphos figurant dans la Collection d'antiques du Musée national de Belgrade*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXII, Чачак 2002, стр. 211-226.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

Чланци у коауторству

3. Милица Дрињаковић, Дејан Петровић: *Одељење за конзервацију*. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, [непагинирани лист, стр. 280а-280б].
* И сепарат.

4. Милица Дрињаковић, Дејан Петровић: *Превентивна заштита – услови чувања и излагања предмета* [*Preventive protection – the conditions for objects preservation and exhibition; Protection préventive – conditions nécessaires à la conservation et à la présentation des objets de musée*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 237-246.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

Каталози у коауторству

5. Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић, Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Снежанин Ашанин, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Катарина Дмитровић, Дејан Петровић: *Пола века Народног музеја у Чачку : 1952-2002* [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. 27.
   * Садржи: Милица Дрињаковић, Дејан Петровић: *Одељење за конзервацију*, стр. 12-13.
   * Садржи: каталошки попис и илустрације.

ПЕТРОВИЋ ГОРДАНА
етнолог

Рођена је у Херцег Новом 1962. године. Студије етнологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је радила као музејски водич од 1992. до 1993. године. Ради као кустос Завичајног музеја у Херцег Новом.

ПЕТРОВИЋ МАГДАЛЕНА
економиста

Рођена је у Чачку 1969. године. Завршила је Високу пословну школу. Водич је у галерији Музеја од 2000. године. Звање вишег музејског водича стекла је 2008. године.

ПОПОВИЋ ДРАГОМИР
професор српског језика

Рођен је у Ивањици 1899. године. Студије књижевности завршио је на Филозофском факултету у Београду. За рад "Чачанска гимназија 1837-1937." добио је награду из Фонда Нићифора Дучића Српске краљевске академије 1939. године. Извршио је први попис музејских збирки као хонорарни службеник Музеја 1953-1954. године. Одликован је Орденом Југословенске круне V реда. Умро је у Чачку 1986. године.

Литература: Радивоје Бојовић: *Наїрада Задужбине архимандрита Нићифора Дучића Драїомиру Поїовићу.* – Изворник, бр. 23, Чачак 2007, стр. 115-119.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије и чланци

1. Драгомир С. Поповић: *Конак їосїодара Јована Обреновића у Чачку у свеїлу неких нових їодаїака* [*La maison du seigneur Jovan Obrenović a la lumiere de nouvelles donnees*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. I, Чачак 1969, стр. 77-85.
   * И сепарат.

2. Драгомир С. Поповић: *Порекло и значење имена Чачак* [*Origine et signification du nom Čačak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. I, Чачак 1969, стр. 25-31.
   * И сепарат.

3. Драгомир С. Поповић: *Василије - Васа Поїовић : їлавни кнез Пожешке нахије (1819-1832)* [*Vasilije-Vasa Popović*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. II, Чачак 1971, стр. 63-96.
   * И сепарат.

4. Драгомир С. Поповић: *Манасїир Вавеђење* [*Le monastere de Vavedenje*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. IV, Чачак 1973, стр. 25-38.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

5. Драгомир С. Поповић: *Из Латиф-аџиног времена*. – Зборник радова Народног музеја, књ. V, Чачак 1974, стр. 79-85.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

6. Драгомир С. Поповић: *Да ли се Чачак у средњем веку звао Градац* [*La ville de Čačak (Tchatchak) s'appelait-elle Gradac (Gradats) au moyen âge?*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. VI, Чачак 1975, стр. 85-92.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

7. Драгомир С. Поповић: *Преписивачка делатност Овчарско-кабларских манастира*. – Зборник радова Народног музеја, књ. VII, 1976, стр. 81-92.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

8. Драгомир С. Поповић: *Чачак у прошлости*. – Чачак у прошлости : студије и путописи; приредио Родољуб Петровић. Чачак 1995[2], стр. 11-48.
   * Садржи: илустрације.

ПРОДАНОВИЋ МИЛКА
дипломирани инжењер хемије

Рођена је у Кикинди 1960. године. Студије је завршила на Природно-математичком факултету у Новом Саду. У Музеју је радила као конзерватор током новембра 2008. године. Живи у Чачку.

ПУРИЋ МИРОСЛАВ
историчар

Рођен је у Чачку 1977. године. Студије историје завршио је на Филозофском факултету у Приштини. У Музеју је био запослен као историчар 2011. и 2012. године. Ради као архивиста Међуопштинског историјског архива у Чачку.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије, чланци и грађа

1. Мирослав Пурић: *Изложбена делатност Народног музеја у Чачку 1953-2010.* [*Exhibition Activity of National Museum in Cacak 1953–2010; L'activité d'exposition du Musée national à Cacak 1953–2010*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XL, Чачак 2010, стр. 269-306.
   * Садржи: графиконе.
   * И сепарат.

2. Мирослав Пурић: *Неколико докумената о зградi Домаћичке школе у Чачку*. – Изворник, бр. 26, Чачак 2010, стр. 117-127.

3. Мирослав Пурић: *Организовање окупационих зона и окупационе власти на Косову и Метохији 1941. године* [*Organizing of Occupied Zones and Occupational Authorities in Kosovo and Metohija in 1941; L'organisation de zones d'occupation et autorites d'occupation au Kosovo et a la Metohija en 1941*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLII, Чачак 2012, стр. 89-109.

Др РАДИЧЕВИЋ ДЕЈАН
археолог

Рођен је у Чачку 1970. године. Студије археологије завршио је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је радио као кустос за средњовековну археологију од 1999. до 2002. године. Стручни испит положио је 2000. године. Руководио заштитним ископавањима манасти-

ра Куманице на Лиму (1999), истраживањима рановизантијског утврђења на Лишкој Ћави код Гуче (2000-2002, 2006) и систематским истраживањима касноантичке некрополе у порти цркве Успенија Пресвете Богородице у Чачку (2001-2006). Учествовао је на великом броју стручних и научних скупова. Запослен је као доцент на Филозофском факултету у Београду. Члан је Српског археолошког друштва.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије, чланци, грађа

1. Дејан Радичевић: *Средњовековно српско гробље на локалитету Гушевац у Мрчајевцима* [*Mediaeval serbian cemetery at the Guševac locality in Mrčajevci near Čačak; Cimetière médiéval serbe dans le site de Gučevac à Mrčajevci près de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXX, Чачак 2000, стр. 61-109.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

2. Дејан Радичевић: *Један опис старог града Лиса*. – Изворник, књ. 16-17, Чачак 2001, стр. 77 – 79.

3. Дејан Радичевић: *Средњовековна некропола на локалитету Терме у Чачку* [*Medieval necropolis at the locality of warm baths in Čačak; Nécropole médiévale sur le site de thermes à Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 23-40.
   * Садржи: цртеже.
   * И сепарат.

4. Дејан Радичевић: *Археолошка истраживања на Лишкој Ћави код Гуче у 2000. и 2001. години* [*Archeological Researches on Liska Cava near Guca in 2000 and 2001; Fouilles archéologiques dans la Liška Ćava près de Guča au cours des années 2000 et 2001*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXII, Чачак 2002, стр. 37-51.
   * Садржи: илустрације.
   *Апстракт: Дејан Радичевић: *Археолошка истраживања на Лишкој Ћави код Гуче*. – Програм годишњег скупа Српског археолошког друштва, Београд 27-28. 06. 2002.
   * И сепарат.

5. Дејан Радичевић: *Прилог проучавању култа моштију : један неуобичајен археолошки налаз*. – Гласник Српског археолошког друштва, бр. 18, Београд 2002, стр. 199 – 210.
   *Апстракт: Дејан Радичевић: *Археолошки налаз моштију у манастиру Куманица на Лиму*. – Програм годишњег скупа Српског археолошког друштва, Крушевац 30-31. 05. 2001.

6. Дејан Радичевић: *Археолошка налазишта X-XI века у Чачку и околини*. – Гласник Српског археолошког друштва, бр. 19, Београд 2003, стр. 223 – 247.

7. Дејан Радичевић: *Археолошка истраживања на Лишкој Ћави код Гуче у 2002. и 2006. години* [*Archeological Researches at Liska Cava near Guca in 2002 and 2006; Les recherches archéologiques à la Liska Cava près de Guca au cours des années 2002 et 2006*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVI, Чачак 2006, стр. 31-48.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

Чланци у коауторству

8. Дејан Радичевић, Емина Зечевић: *Манастир Куманица на Лиму (прелиминарни резулта-*

ти археолошких истраживања у 1999. години). – Милешевски записи, бр. 4, Пријепоље 2000, стр. 109 – 121.
* Садржи: илустрације.

9. Емина Зечевић, Дејан Радичевић: *Керамика Ђурђевих Ступова.* – Новопазарски зборник, бр. 25, Нови Пазар 2001, стр. 23 – 67.
* Садржи: илустрације.

10. Дејан Радичевић, Емина Зечевић: *Манастир Куманица на Лиму : резултати археолошких истраживања у 1999. години.* – Ужички зборник, бр. 28, Ужице 2002, стр. 59-100.
* Садржи: илустрације.

Каталози у коауторству

11. Катарина Дмитровић, Дејан Радичевић: *Касноантичка некропола у Чачку [Late Roman necropolis in Čačak*]. – Чачак 2009, стр. 83. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 12).
* Садржи: Адам Црнобрња: *Каталог новца*, стр. 68-75.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

РАЈИЋ ДЕЛФИНА
историчар уметности

Рођена је у Чачку 1961. године. Студије историје уметности завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је запослена од 1985. године. Звање вишег кустоса добила је 1995, а музејског саветника 2003. године. Бави се истраживањима цркви и манастира чачанског краја, прати рад аматерских сликарских удружења и готово три деценије окупља ученике основних школа на Дечјем мајском салону. Одржала је велики број предавања. Директор је Народног музеја у Чачку од 2005. године. Уредник је „Зборника радова Народног музеја" и посебних издања.

Награђена је (са Милошем Тимотијевићем) наградом Општине Чачак, „Михаило Валтровић" Музејског друштва Србије, „Даница Марковић" Градске библиотеке у Чачку за књигу године 2004. и 2012. године, наградама Националног комитета ICOM-а за Србију за 2008. и 2012. годину, „Ступље" на Међународном сајму књига у Бања Луци 2012, и Златном значком Културно просветне заједнице Србије 2013. године.

БИБЛИОГРАФИЈА

Посебна издања у коауторству

1. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастири Овчарско-кабларске клисуре* [*Monasteries of Ovcar-Kablar gorge*]. – Чачак 2004, стр. 303.
* Садржи: илустрације.

2. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Ризница прошлости : Овчарско-кабларска клисура и њени манастири*. – Чачак 2005, стр. 219.
* Садржи: илустрације.

3. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастири Овчарско-кабларске клисуре : водич* [*Monasteries of Ovcar-Kablar gorge : Guide*]. – Чачак 2006, стр. 89. [Водичи музеја: Народни музеј, Чачак; 1]
* Садржи: илустрације.

4. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Културна ризница Чачка : од праисторије до савременог доба* [*Cultural tresaury of Cacak from prehistory to the present time*]. – Чачак

2008, стр. 280.
* Садржи: илустрације.

5. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Црква Светог Вазнесења Христовог у Чачку* [*L'église de la Sainte-Ascension du Christ à Cacak;Церковь Святого Вознесения Христова в Чачке; Church of Saint Ascension of Christ in Cacak*]. – Чачак 2011, стр. 94 (Водичи музеја: Народни музеј, Чачак; 3)
* Садржи: илустрације.

6. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастири Овчарско-кабларске клисуре* [*Minasteries of the Ovčar-Kablar Gorge*]. Друго допуњено и измењено издање. – Чачак-Београд 2012, стр. 399.
* Садржи: илустрације.

Студије, чланци и грађа

7. Делфина Дилпарић: *Непозната слика Моше Шоамовића* [*Un tableau incounnu de Moša Šoamović*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XV, Чачак 1985, стр. 159-162.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

8. Делфина Дилпарић: *Црква светог цара Константина и Јелене у Иванъици* [*Église Saint – Constantin – et – Héléne à Ivanjica*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XVI , Чачак 1986, стр. 107-119.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

9. Делфина Дилпарић: *Рукописно четворојеванђеље манастира Свете Тројице код Пљеваља* [*Le tetraévangile manuscript du monastére de la Sainte-Trinité près de Plevlja*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XVII, Чачак 1987, стр. 79-88.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

10. Делфина Рајић: *Сликарска делатност Николе Зеге у Чачку од 1890. до 1899. године* [*Activité picturale de Nicolas Zega à Čačak entre 1890 et 1899*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XX, Чачак 1990, стр. 187-194.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

11. Делфина Рајић: *Неоренесансни ормар из збирке Народног музеја у Чачку* [*Armoire néo-renaissance de la collection de meubles du Musée national de la ville de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXV, Чачак 1995, стр. 127-132.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

12. Делфина Рајић: *Црква Светог Петра и Павла у Мрчајевцима* [*Église Saints-Pierre-et-Paul de Mrčajevci*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVI, Чачак 1996, стр. 47-58.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

13. Делфина Рајић: *Црква светог арханђела Гаврила у Заблаћу* [*Saint-archange-Gabriel de Zablaće*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVII, Чачак 1997, стр. 67-81.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

14. Делфина Рајић: *Црква покрова пресвете Богородице у Миоковцима* [*Église dédiée au Pokrov de la Trés-sainte Vierge à Miokovci*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVIII,

Чачак 1998, стр. 53-64.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

15. Делфина Рајић: *Манастир Никоље : прилог познавању архитектуре и живописа цркве* [*Nikolje monastery (dedicated to st. Nicholas) contribution to its architecture and fresco painting; Monastère de Nikolié : Contribution à la connaissance de l'architecture et de la peinture*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXIX, Чачак 1999, стр. 31-47.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

16. Делфина Рајић: *Иконостас манастира Никоља* [*Iconostasis of Nikolje monastery; Iconostase du monastère Nikolié*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXX, Чачак 2000, стр. 111-124.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

17. Delfina Rajić: *Arhitektonsko nasleđe Čačka.* – Art 032, br. 4, Čačak 2001, str. 49-54.
* Садржи: илустрације.

18. Делфина Рајић: *Одељење за историју уметности.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 271-275.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

19. Delfina Rajić: *Ikone čačanskog kraja (XVI-XIX vek).* – Art 032, br. 6, Čačak 2002, str. 68-70.
* Садржи: илустрације.

20. Делфина Рајић: *Иконе чачанског краја (XVI-XIX век)* [*The Icons of the Region of Čačak*]. – Српске органске студије, бр. 1-2, Београд 2002, стр. 147-154.

21. Делфина Рајић: *Иконостас цркве Вазнесења Христовог у Чачку* [*Iconostatis of The Church of Christ Ascenation in Cacak; Iconostase de l'église de l'Ascension à Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXII, Чачак 2002, стр. 117-140.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

22. Делфина Рајић: *Архитектура; Манастири и цркве.* – Водич кроз Чачак. – Чачак 2007, стр. 73-81, 93-105.
* Садржи: илустрације.

23. Делфина Рајић: [*Рецензија*]. – Драгана Божовић: *Ликовни уметници Чачка*. Чачак 2008, стр. 4.

24. Делфина Рајић: *"Срце у камену"* [рецензија]. – Саша Савовић: *Срце у камену: крајпуташи и усамљени надгробници Рудничко-таковског краја,* Београд-Горњи Милановац 2009, стр. 391.

25. Делфина Рајић: *Питање збирке примењене уметности у завичајним музејима.* – Зборник радова са стручних скупова секција Музејског друштва Србије, Београд-Сомбор 2010, стр. 33-37.

Чланци у коауторству

26. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Стварање 'Српске свете горе'. Овчарско-кабларски манастири од XIV до краја XX века* [*Creating of 'Serbian Holly Mountain' – Ovčar-Kablar Monasteries from XIV to The End of XX Century; Création du mont Athos serbe monastères de l'Ovčar et du Kablar (XIVe siècle-fin du XXe)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXII, Чачак 2002, стр. 53-116.
* И сепарат.

27. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *„Српска Света Гора" од XIV до краја XX века*. – Бележник Овчарско-кабларске клисуре, бр. 2, Чачак 2003, стр. 5-19.
    * Садржи: илустрације.

28. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастир Благовештење* [*Monastery Blagovestenje; Monastère de l'Anonciation*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIII, Чачак 2003, стр. 19-44.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

29. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастир Сретење* [*Monastery Sretenje; Le monastère Sretenje*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIV, Чачак 2004, стр. 35-52.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

30. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастир Св. Тројица под Овчаром* [*The Monastery Sv. Trojice below Ovcar; Le monastère Sainte-Trinité au pied de l'Ovcar*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXV, Чачак 2005, стр. 51-64.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

Каталози

31. Делфина Рајић: [*Предговор*]. – *Драган Ћирковић : Цртежи и акварели* [каталог изложбе]. – Чачак 1987, пресавитак, стр. 2-3.
    * Садржи: илустрације.

32. Делфина Дилпарић: *Четврти дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1987, стр. 16. (Дечји мајски салон: 4; 1986; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

33. Делфина Рајић: *Пети дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1987, стр. 18. (Дечји мајски салон: 5; 1987; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

34. Делфина Рајић: *Шести дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1988, стр. 16. (Дечји мајски салон: 6; 1988; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

35. Делфина Рајић: *Седми дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1989, стр. 18. (Дечји мајски салон: 7; 1989; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

36. Делфина Рајић: *Осми дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1990, стр. 18. (Дечји мајски салон: 8; 1990; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

37. Делфина Рајић: *Чачак и чачани у делима ликовне уметности* [каталог изложбе]. – Чачак 1990, пресавитак, стр. [6].
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

38. Делфина Рајић: *Ризнице овчарско-кабларских манастира* [каталог изложбе]. – Чачак 1990, стр. [16].
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

39. Делфина Рајић: *Девети дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1991, стр. 18. (Дечји мајски салон: 9; 1991; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

40. Делфина Рајић: *Десети дечји мајски салон* [каталог изложбе]. Чачак 1992, стр. 20. (Дечји мајски салон: 10; 1992; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

41. Делфина Рајић: *Једанаести дечји мајски салон* [каталог изложбе]. - Чачак 1993, стр. 13. (Дечји мајски салон: 11; 1993; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

42. Делфина Рајић: *Црква Свеѣоī Николе у Јежевици* [каталог изложбе]. - Чачак 1994, стр. 25.
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

43. Делфина Рајић: [*Предīовор*]. – Милена Поповић [каталог изложбе], Чачак 1995, стр. [2].
    * Садржи: илустрације.

44. Делфина Рајић: *Дванаести дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1994, стр. 13. (Дечји мајски салон: 12; 1994; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

45. Делфина Рајић: *Тринаести дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1995, стр. 13. (Дечји мајски салон: 13; 1995; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

46. Делфина Рајић: *Четрнаести дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1996, стр. 13. (Дечји мајски салон: 14; 1996; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

47. Делфина Рајић: *Архиѣектонско наслеђе Чачка* [каталог изложбе]. – Чачак 1997, стр. 21.
    * Садржи: илустрације.

48. Делфина Рајић: *Петнаести дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1997, стр. [24]. (Дечји мајски салон: 15; 1997; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

49. Делфина Рајић: *Шеснаести дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 1998, стр. [24]. (Дечји мајски салон: 16; 1998; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

50. Делфина Рајић: *Седамнаести дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 2000, стр. [24]. (Дечји мајски салон: 17; 2000; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

51. Делфина Рајић: *Осамнаести дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 2001, стр. [24]. (Дечји мајски салон: 18; 2001; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

52. Delfina Rajić: [*Predgovor*]. – Izložba stvaralaštva članova Umetničkog udruženja „Saga" [katalog izložbe], Čačak 2000, presavitak, str. [2].

53. Delfina Rajić: [*Predgovor*]. – 7 SAGA [katalog izložbe], Čačak 2001, presavitak, str. [3].

54. Делфина Рајић: *Иконе чачанскоī краја (XVI-XIX век)* [*The icons of the Čačak region (the 16th-19th century)] [каѣалоī изложбе*]. – Чачак 2001, стр. 62.
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

55. Делфина Рајић: *Деветнаести дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. [24]. (Дечји мајски салон: 19; 2002; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

56. Делфина Рајић: *Двадесеѣи дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 2003, стр. [24]. (Дечји мајски салон: 20; 2003; Чачак)
    * Садржи: илустрације.

57. Делфина Рајић: [*Предīовор/Preface*]. – *Мирко Ковачевић : слике* [каталог изложбе]. – Чачак 2003, пресавитак, стр. [2-3].
    *Упоредо српски текст и енглески превод.
    * Садржи: илустрације.

58. Делфина Рајић: [*Предговор*] – *Мирко Ковачевић : трагом записа* [каталог изложбе], Горњи Милановац 2003, пресавитак, стр. [2]
* Садржи: илустрације.

59. [Делфина Рајић]: [*Рецензија*]. – Мирјана Рацковић: *Надежда и савременици* : каталог збирке. – Чачак 2003, [доња корица]. (Каталог збирке/Уметничка галерија „Надежда Петровић" Чачак; 4)
* Извод.

60. Делфина Рајић: *Двадесетпрви дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 2004, стр. 23. (Дечји мајски салон: 21; 2004; Чачак)
* Садржи: илустрације.

61. Делфина Рајић: [*Предговор/Preface*] . – *Мирко Ковачевић* [каталог изложбе], [Београд] 2004, пресавитак, стр. [2-3].
* Садржи: илустрације.

62. Делфина Рајић: *Двадесетдруги дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 2005, стр. 24. (Дечји мајски салон: 22; 2005; Чачак)
* Садржи: илустрације.

63. Делфина Рајић: *Електроника – мој пријатељ: 23. дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 2006, стр. 23. (Дечји мајски салон: 23; 2006; Чачак)
* Садржи: илустрације.

64. Делфина Рајић: *Јединствени спој уметности и духовности* [каталог изложбе]. – [Једанаеста] Ликовна колонија Српска света гора Овчар Бања, [каталог], Овчар Бања 2007 стр. [2].
* Садржи: илустрације.

65. Делфина Рајић: *Чаробни свет животиња: 24. дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 2007, стр. 34. (Дечји мајски салон: 24; 2007; Чачак)
* Садржи: илустрације.

66. Делфина Рајић: *Град – шест векова млад: 25. дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 2008, стр. 34. (Дечји мајски салон: 25; 2008; Чачак)
* Садржи: илустрације.

67. Delfina Rajić: [*Predgovor*]. – *Milan Čakajac : akvareli* [каталог изложбе], Čačak 2009, presavitak, str. [2].
* Садржи: илустрације.

68. Делфина Рајић: *Уз дванаесету годишњу изложбу удружења Естет.* – Дванаеста годишња изложба (од 15. 04. до 30. 04. 2009. год.) Удружења љубитеља уметности "Estet" Чачак [каталог изложбе], Чачак 2009, пресавитак, стр. [2].

69. Делфина Рајић: *Улепшајмо свет : 26. дечји мајски салон* [каталог изложбе]. - Чачак 2009, стр. 34. (Дечји мајски салон: 26; 2009; Чачак)
* Садржи: илустрације.

70. Делфина Рајић: [*Предговор*]. – Милана Чакајц: акварели [каталог изложбе]. – Горњи Милановац 2010, пресавитак, стр. [2].
* Садржи: илустрације.

71. Делфина Рајић: *Уметност и рециклажа : 27. дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак, 2010, стр. 33. (Дечји мајски салон: 27; 2010; Чачак)
* Садржи: илустрације.

72. Делфина Рајић: *Ја имам право на свој свет : 28. дечји мајски салон* [каталог изложбе]. –

Чачак 2011, стр. 34. (Дечји мајски салон: 28; 2011; Чачак)
* Садржи: илустрације.

73. Делфина Рајић: *Уз четрнаесту годишњу изложбу удружења Естет.* - Четрнаеста годишња изложба (27. септембар – 5. октобар 2011. год.) Удружења љубитеља уметности "Estet" Чачак [каталог изложбе], Чачак 2011, пресавитак, стр. [2].

74. Делфина Рајић: *Некад и сад: 29. дечји мајски салон* [каталог изложбе]. – Чачак 2012, стр. 34. (Дечји мајски салон: 29; 2012; Чачак)
* Садржи: илустрације.

75. Делфина Рајић: *Снови су моја будућност : 30. дечји мајски салон.* – Чачак 2013, стр. 30. (Дечји мајски салон: 30; 2013; Чачак)
* Садржи: илустрације.

76. Делфина Рајић: *Уз петнаесету годишњу изложбу удружења Естет.* – Петнаеста годишња изложба (7. март – 18. март 2013. год.) Удружења љубитеља уметности "Estet" Чачак, Чачак 2013, пресавитак, стр. [2].

Каталози у коауторству

77. Радивоје Бојовић, Оливера Марковић, Делфина Рајић: *Богородичина црква на Морави* [каталог изложбе]. – Чачак 1992, стр. 64.
* Садржи: Делфина Рајић, *Каталог*, бр. 83-85, 91, 95, 99-101, 105-107, 109, 110, 118, 119, 123-125, 127-130, 138-146.
* Садржи: каталошки попис, избор докумената и илустрације.

78. Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић, Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Снежанин Ашанин, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Катарина Дмитровић, Дејан Петровић: *Пола века Народног музеја у Чачку : 1952-2002.* [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. 27.
* Садржи: Делфина Рајић: *Одељење за историју уметности,* стр. 9-11; Каталог, бр. 73-91 .
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

79. Емица Милошевић, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић: *Вајар Ђорђе Јовановић (1861-1953) : каталог изложбе* [*Der Bildhauer Đorđe Jovanovic; Le sculpteur Djordje Jovanovic*]. – Чачак 2007, стр. 18-20, 23, 25, 49-87. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 4)
* Садржи: Делфина Рајић: *Каталог*, бр. 33, 54, 62, 70; *Der Bildhauer Đorđe Jovanovic; Le sculpteur Djordje Jovanovic*, стр. 89-92.
* Садржи: каталошки попис, избор докумената и илустрације.

80. Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, Милош Тимотијевић: *Албум старог Чачка 1870-1941,* [каталог изложбе] . – Чачак 2010, стр. 335. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 14)
* Садржи: Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, Милош Тимотијевић: *Каталог*, стр. 317-334.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

81. Биљана Чкоњевић, Александра Гојгић, Марина Котарац, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, др Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић: *Благо Народног музеја. Истраживања 2002-2012.* [каталог изложбе] – Чачак 2012, стр. 45. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 16)
* Садржи: Делфина Рајић: *Каталог*, бр. 64, 65, 88, 104, 106-109.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

Библиографија

82. Делфина Рајић: *Црква Светог Николе у Јежевици и манастир Стјеник (Прилог за библиографију)* [*Église Saint-Nicolas de Yéjévitza et le monastère de Stiénik (Contribution à la bibliographie*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXIV, Чачак 1994, стр. 189-205.
* И сепарат.

Извештаји

83. Делфина Рајић: *Извештај о раду Народног музеја у 2005. години.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXV, Чачак 2005, стр. 385-398.
* И сепарат.

84. Делфина Рајић: *Извештај о манифестацији „Летњи дани културе" у Чачку у 2006. години.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVI, Чачак 2006, стр. 395-398.
* И сепарат.

85. Делфина Рајић: *Извештај о раду Народног музеја у 2006. години.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVI, Чачак 2006, стр. 377-394.
* И сепарат.

86. Делфина Рајић: *Извештај о манифестацији „Летњи дани културе" у Чачку у 2007. години.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVII, Чачак 2007, стр. 411-413.
* И сепарат.

87. Делфина Рајић: *Извештај о раду Народног музеја у 2007. години.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVII, Чачак 2007, стр. 397-410.
* И сепарат.

88. Делфина Рајић: *Извештај о раду Народног музеја у 2008. години.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVIII, Споменица поводом 600 година од првог писаног помена имена града Чачка, Чачак 2008, стр. 375-390.
* И сепарат.

89. Делфина Рајић: *Извештај о раду Народног музеја за 2009. годину.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXIX, Чачак 2009, стр. 325-342.
* И сепарат.

90. Делфина Рајић: *Извештај о раду Народног музеја за 2010. годину.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XL, Чачак 2010, стр. 333-348.

91. Делфина Рајић: *Извештај о раду Народног музеја за 2011. годину.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XLI, Чачак 2011, стр. 197-218.

92. Делфина Рајић: *Извештај о раду Народног музеја у Чачку за 2012. годину.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XLII, Чачак 2012, стр. 203-223.

Електронска издања

93. Делфина Рајић: *Овчарско-кабларски манастири* [Електронски извор]; електронска интерактивна мултимедијка. – Чачак, 2005, 1 електронски оптички диск (CD-ROM) : слика, звук, видео, текст ; 12 cm.
*Насл. са насловног екрана.

РАНКОВИЋ-ВУЧИЋЕВИЋ ДУШАНКА
историчар уметности

Рођена је у селу Пријевору код Чачка 1932. године. Студије историје уметности завршила је на Филозофаском факултету у Београду. У Музеју

је радила од 1964. године. Бавила се историјом уметности српског народа под турском влашћу и заштитом споменика културе. Као одличан познавалац овчарско-кабларских манастира била је аутор или коаутор пројеката и елабората за заштиту и презентацију дела иконописне уметности и црквеног градитељства. Била је члан редакције Зборника радова Народног музеја. Настрадала је у саобраћајној несрећи 1977. године.

Литература: Радомир Станић: *In memoriam : Душанка Ранковић-Вучићевић (1932-1977).* – Зборник радова Народног музеја, књ. VII, Чачак, стр. 285-291.

БИБЛИОГРАФИЈА

Посебна издања у коауторству

1. Душанка Ранковић, Милован Вуловић: *Врањевшница*. – Београд 1967, стр. 40. (Библиотека Споменици културе. II коло ; књ. 9)
   *Текст о иконостасу, манастирској библиотеци и збирци написала Мирјана Шакота.
   * Садржи: илустрације.

Студије и чланци

2. Душанка Ранковић-Вучићевић: *Манастир Никоље у Овчарско-кабларској клисури*. – Градац, бр. 2, Чачак 1964, стр. 32-56.
   * Садржи: илустрације.

3. Душанка Ранковић: *Овчарско-кабларско четворојеванђеље из збирке проф. Алексе Ивића* [*Le tetraévangile d'Ovčar-Kablar appartenant au prof. Aleksa Ivic*]. – Зборник за ликовне уметности Матице српске, књ. 1, Нови Сад 1965, стр. 105-116.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

4. Душанка Ранковић-Вучићевић: *Графички извори зидног сликарства у наосу цркве манастира Никоља под Кабларом* [*Sources graphiques de la peinture murale dans la nef de l'eglise du monastere Nikolia sous Kablar*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. I, Чачак 1969, стр. 55-61.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

5. Душанка Ранковић-Вучићевић: *Прилог проучавању Богородице Градачке* [*Contribution a l'etude de la Vierge de Gradac*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. I, Чачак 1969, стр. 17-23.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

6. Душанка Ранковић-Вучићевић: *Манастир Никоље*. – Дисов гласник, бр. 1, Чачак 1972, стр. 41-42.

Чланци у коауторству

7. Душанка Ранковић, Милена Икодиновић: *Извештај систематских истраживања Доњег Драгачева*. – Зборник радова Народног музеја, књ. IV, Чачак 1973, стр. 155-181.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

8. Душанка Ранковић, Икодиновић Милена: *Извештај систематских истраживања Драгачева*. – Зборник радова Народног музеја, књ. V, Чачак 1974, стр. 177-195.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

Каталози

9. [Душанка Ранковић]: *Србијо буно међу народима* [каталог изложбе]. – Чачак [1971], пре-

савитак, стр. 8.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

Каталози у коауторству

10. Душанка Ранковић, Милутин Јаковљевић, Вук Петронијевић: *Црно на бело : листови, часописи, књиге* [каталог изложбе]. – Чачак 1965, стр. 75.
* Садржи: илустрације.

11. Стеван С. Секованић, Душанка Ранковић: *Пети меморијал Надежде Петровић* [каталог изложбе]. – Чачак 1968, стр. [62].
* Биографије средили: Стеван С. Секованић, Душанка Ранковић, стр. [13-61].
* Садржи: илустрације.

РАЦИЋ ЗОРАН
дипломирани инжењер технологије

Рођен је у Чачку 1961. године. Студије је завршио на Технолошко-металуршком факултету у Београду. У Музеју је радио као конзерватор током децембра 2008. године. Живи у Чачку.

РОГЛИЋ ДОБРИЛА
радник

Рођена у селу Полокце код Новог Пазара 1954. године. Основну школу завршила је у Постењу. У Музеју је запослена од 1985. године као радник на пословима одржавања.

САНАДЕР СЛОБОДАН
етнолог

Рођен је у селу Доњим Мељанима код Слатине, Хрватска, 1926. године. Студије етнологије завршио је на Филозофском факултету у Београду. У музеју се запослио 1953. године. Био је директор од 1954 до 1961. године. Живи као пензионер у Новом Саду.

Посебна издања у коауторству

1. Мојсиловић Миле, Ђукнић Милена, Јаковљевић Милутин, Санадер С. Слободан: *Кроз наш крај*. – Чачак 1961, стр. [60].
* Садржи: илустрације.
*Карта, [1] вишеструко пресавијен лист, Стеван Секованић.

Каталози

2. Слободан С. Санадер: *Уместо предговора*. – I изложба слика: Меморијал Надежде Петровић [каталог изложбе], [Чачак] 1960, стр. 5-7.

СПАСОЈЕВИЋ МАРКО
инжењер технологије

Рођен је у Београду 1980. године. Студије је завршио на Високој техничкој школи струковних студија у Чачку. У Музеју је радио 2012. и 2013. године. Живи у Чачку.

СТАНИЋ РАДОМИР
историчар уметности

Рођен је у селу Трнави код Чачка 1932. године. Студије историје уметности завршио је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је радио као хонорарни препаратор од 1957. до 1958. године. Био је члан редакције „Зборника радова Народног музеја". Добитник је Вукове награде. Умро је у Београду 1996. године.

Литература: Радомир Станић, *Одабрани радови*, Београд 2007.

БИБЛИОГРАФИЈА

Посебна издања

1. Радомир Станић: *Под светлошћу духовности великог челника српске историје уметности*. – Чачак, 1996, стр. 32.
   * Садржи: илустрације.

Студије, чланци и грађа

2. Радомир Станић: *Манастир Ковиље* [*Le monastere Kovilie*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. I, Чачак 1969, стр. 33-53.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

3. Радомир Станић: *Настас Ђорђевић : мало познати градитељ XIX века* [*Nastas Đorđević : un constructeur du XIX siecle peu connu*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. I, Чачак 1969, стр. 155-162.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

4. Радомир Станић: *Новооткривене фреске у Ковиљу* [*Des fresques recemment decouvertes a Kovilje*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. II, Чачак 1971, стр. 27-36.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

5. Радомир Станић: *Рушевине средњовековне цркве на Руднику* [*Ruines de m'eglise medievale a Rudnik*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. II, Чачак 1971, стр. 13-25.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

6. Радомир Станић: *Стара црква у Бресници* [*La vieille eglise de Bresnica*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. II, Чачак 1971, стр. 97-106.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

7. Радомир Станић: *Иконостас цркве у Цветкама код Краљева* [*Iconostase de l'eglise de Cvetke pres de Kraljevo*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. III, Чачак 1972, стр. 33-54.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

8. Радомир Станић: *Прилог проучавању сликарске делатности Уроша Кнежевића у Чачку* [*Contribution a l'etude de l'oeuvre du peintre Uroš Knežević a Čačak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. III, Чачак 1972, стр. 11-26.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

9. Радомир Станић: *Иконостас цркве у Савинцу* [*Iconostase de l'eglise de Savinac*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. IV, Чачак 1973, стр. 5-23.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

10. Радомир Станић: *Конзерваторске белешке* [*Notes sur la conservation*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. V, Чачак 1974, стр. 5-28.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

11. Радомир Станић: *Прилог познавању дела Јанка Михаиловића Молера, Сретена Протића и Алексе Лазовића* [*Contribution à la connaissance des oeuvres de Janko Mihailović Moler, de Sreten Protić et d'Aleksije Lazović*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. VII, Чачак 1976, стр.131-147.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

12. Радомир Станић: *In memoriam : Душанка Ранковић-Вучићевић (1932-1977).* – Зборник радова Народног музеја, књ. VII, Чачак 1976, стр. 285-291.
    * Садржи: илустрације.

13. Радомир Станић: *Конзерваторска открића* [*Découvertes de nos conservateurs*]. - Зборник радова Народног музеја, књ. VIII, Чачак 1977, стр. 61-76.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

14. Радомир Станић: *Над делом Светозара Радојчића (1909-1978).* – Зборник радова Народног музеја, књ. IX, Чачак 1978, стр. 321-346.
    * Садржи: илустрације.

15. Радомир Станић: *Градитељство и сликарство из краја XVIII и почетка XIX века у пределима око Чачка* [*Architecture et peinture de la region de Čačak de la fin du XVIIIe et du debut du XIXe siecle*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. X, Чачак 1979, стр. 5-49.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

16. Радомир Станић: *Иконостас цркве манастира Сретење на Овчару* [*L' iconostase de l'eglise monacale de Sretenje a Ovčar*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XI, Чачак 1981, стр. 31-50.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

17. Радомир Станић: *Прилог познавању сликарске делатности у Овчарско-кабларским манастирима* [*Contribution a l'etude de la peinture dans les monasters d'Ovčar et de Kablar*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XII, Чачак 1982, стр. 5-39.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

18. Радомир Станић: *Градитељска делатност за време Хаџи-Продана Глигоријевића у западној Србији.* – Хаџи-Проданова буна 1814. [прилог], Зборник радова Народног музеја, књ. XIX, Чачак 1990, стр. 53-66.
    * Садржи: Радомир Станић: *Дискусија*, стр. 87, 88.
    * И сепарат.

19. Радомир Станић: *Трагом непознатог дела Петра Николајевића Молера* [*Sur la trace d'une oeuvre inconnue de Pierre Nikolajević Moler*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XX, Чачак 1990, стр. 75-87.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

20. Радомир Станић: *Неке претпоставке о везама Богородице Градачке са Овчарско-кабларским манастирима* [*Hypothéses u sujet des rapports entre l'église de la Vierge de Tchatchak et les monastéres de l'Ovtchar et du Kablar*]. – Богородица Градачка у историји српског народа : научни скуп поводом 800 година Богородице Градачке и града Чачка, новембар 1992. Чачак 1993, стр. 175-188.
    * И сепарат.
    * Радомир Станић: *Дискусија* стр. 287, 295, 296.

21 Радомир Станић: *In memoriam : Академик Војислав Ђурић (26. II 1925-12. VI 1996) : под свеопштом духовности великог челника српске историје уметности : у спомен мају међу истраживачима византијске и српске уметности средњег века.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXV, Чачак 1995, стр. 297-316.

Каталози

22. Радомир Д. Станић: *Меморијал Надежде Петровић : каталог*. - I изложба слика : Меморијал Надежде Петровић [каталог изложбе], [Чачак] 1960, стр. 15-58.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

Каталози у коауторству

23. Милован Вуловић, Радомир Станић: *Каталог*. – Други меморијал Надежде Петровић [каталог изложбе], Чачак 1962, стр. 7-47.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

Прикази

24. Радомир Станић: *Висок домет наше старалачке мисли*. [*Законик цара Стефана Душана – Струшки и Атонски рукопис, књ. I, издање САНУ, Београд 1975*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. VI, Чачак 1975, стр. 379-381.
* И сепарат.

25. Радомир Станић: *Значајна монографија*. [*Др Сретен Петковић, Манастир света Тројица код Пљеваља, Институт за историју уметности, Београд 1975*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. VI, Чачак 1975, стр. 383-386.
* И сепарат.

26. Радомир Станић: *Нова дела из историје и историје уметности*. – Зборник радова Народног музеја, књ. VII, Чачак 1976, стр. 247-262.
* Садржи приказе књига: Радован Самарџић: Писци српске историје, Београд – Просвета, 1976. (247-248); Жермен Базен: Историја српске [sic!] скулптуре, „Вук Караџић", Београд 1976. (248-249); Луј Бреје: Византијска цивилизација, Нолит – Београд 1976. (250, 251); Ђурђица Петровић: Дубровачко оружје у XIV веку, Београд – Војни музеј, 1976. (251-252); Споменици и спомен гробља из ратова Србије 1912-1918, БИГЗ, Београд, 1976. (252); Миодраг Јовановић: Српско сликарство у доба романтизма 1848-1878, Нови Сад – Матица српска 1976. (252-254); Војислав Кораћ: Студеница Хвостанска, Београд – Институт за историју уметности, 1976. (254-255); Дејан Медаковић: Трагом српског барока, Нови Сад – Матица српска, 1976. (255-259); Павле Васић: Уметнички живот, II, Београд 1976 (259-260); Д. Т. Рајс и други: Рани средњи век, Београд, „Југославија", 1976. (260-262).
* И сепарат.

27. Радомир Станић: *Нове студије о нашој културној баштини*. – Зборник радова Народног музеја, књ. VIII, Чачак 1977, стр. 191-220.
* Садржи приказе књига: Др Здравко Кајмаковић: Георгије Митрофановић, Сарајево, „Веселин Маслеша" – библиотека Културно наслеђе, 1977. (191-199); Историја примењене уметности код Срба, I том, издање Музеја примењене уметности, Београд 1977. (199-201); Др Динко Давидов: Српска графика XVIII века, Нови Сад, Матица српска, 1978. (201-203); Д. Богдановић, В. Ј. Ђурић, Д. Медаковић: Хиландар, Издање Републичког Завода за заштиту споменика културе, Југословенске ревије и „Вука Караџића", Београд, 1978. (203-205); Дејан Медаковић: Манастир Савина, Велика црква, ризница, рукописи, Београд, Институт за историју уметности, 1978. (205-208); Гордана Цветковић-Томашевић: Рановизантијски подни мозајци, Институт за историју уметности, Београд 1978. (208-210); Радован М. Маринковић: Јеличке легенде, Чачак, Чачански глас, 1977. (210-211); Изложи Српског ученог друштва. (Истраживања српске средњовековне уметности 1871-

1884), Београд, САНУ, 1978. (212-215); Прота Матија Ненадовић и његово доба, Београд, Галерија САНУ, 1978. (215-220).
* И сепарат.

28. *Радојко Николић: Камена књига предака, Београд, НИРО* „Задруга", *1979. године:* [приказ] Радомир Станић. – Зборник радова Народног музеја, књ. IX, Чачак 1978, стр. 347-354.

29. Владислав Ристић: *Црква светог Димитрија у Прилепу,* „Синтеза", Крушевац, 1979 : [приказ] Радомир Станић. – Зборник радова Народног музеја, књ. IX, Чачак 1978, стр. 354-358.

30. Радомир Станић: *Нове књиге из историје уметности*. – Зборник радова Народног музеја, књ. IX, Чачак 1978, стр. 359-374.
* Садржи приказе књига: Милан Кашанин: Камена открића, Београд, „Југославија", 1978. (359-3619; Павле Васић: Уметничка топографија Сремских Карловаца, Матица српска – Нови Сад, 1978. (361-363); Катарина Амброзић: Надежда Петровић (1873-1915), Београд – „Српска књижевна задруга" и „Југославијапублик", 1978. (363-365); Милка Чанак-Медић: Гамзиград – касноантичка палата, Саопштења Републичког завода за заштиту споменика културе, Београд 1978. (365-367); Младен Пејаковић: Број из свјетлости – старохрватска црквица Светог крижа у Нину, Загреб, Накладни завод Матице Хрватске, 1978. (367-369); Бранко Максимовић: Идејни развој српског урбанизма, Београд, САНУ, 1978. (369-372); Бернхард Рупрехт: Романичка скулптура у Француској, Београд, „Југославија", 1979. (372-373); Петар Опачић: Солунски фронт – Зејтинлик, Београд – Републички завод за заштиту споменика културе и Југословенска ревија, 1978. (373-374).

ТАНАСКОВИЋ МИХАИЛО
наставник српског језика

Рођен је у Чачку 1940. године. Вишу педагошку школу завршио је у Ужицу. У Музеју је радио као пословни секретар од 1966. до 1980. године. Умро је у Међувршју код Чачка 1983. године.

Др ТИМОТИЈЕВИЋ МИЛОШ
историчар

Рођен је у Чачку 1969. године. Студије историје завршио је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је запослен од 1997. године. Води збирке наоружања, војне опреме, униформи и застава. Главна подручја његових научних интересовања су модернизацијски процеси на Балкану у другој половини XX века, друштвена и културна историја чачанског краја у XX веку, историја цркве и црквене уметности на подручју Западне Србије, војна и политичка дешавања у Србији током Другог светског рата. Истраживао је у архивима, музејима и библиотекама у Софији, Благоевграду, Београду, Чачку, Краљеву, Горњем Милановцу и на терену Моравичког округа. Од 2000. године члан је редакције „Зборника радова Народног музеја", а од 2005. и серије каталога тематских изложби. Звање вишег кустоса стекао је 2006. године. Докторску тезу „Модернизација балканског града у доба социјализма: пример Чачка и Благоевграда (1944-1989)" одбранио је 2011. године на Филозофском факултету у Београду. Учествовао је на више научних скупова и одржао велики број предавања.

Награђен је наградом „Ђорђе Јеленић" Архива Србије (са Гораном Давидовићем) 2003, Општине Чачак (са Делфином Рајић) 2004, „Михаило Валтровић" Музејског друштва Србије (са Делфином Рајић) 2004, "Даница Марковић" Градске библиотеке у Чачку за књигу године (са

Делфином Рајић) 2004. и 2012, „Драгиша Кашиковић" Матице исељеника и редакције „Српска реч" (са Гораном Давидовићем) 2005, наградама Националног комитета ICOM-а за Србију за 2008. и 2012. годину (са Делфином Рајић), и „Ступље" на Међународном сајму књига у Бања Луци 2012. године (са Делфином Рајић).

БИБЛИОГРАФИЈА

Монографије

1. Miloš Timotijević: *Karneval u Guči : sabor trubača 1961-2004.* [*Carneval in Guca : Trumpeters festival 1961-2004*].– Čačak 2005, стр. 403. (Biblioteka specijalna izdanja; 28)
   * Садржи: илустрације.

2. Милош Тимотијевић: *Соколи Чачка 1910-1941.* [*Cacak Falcons 1910-194*].– Чачак 2006, стр. 205.
   * Садржи: илустрације.

3. Милош Тимотијевић, *Век сумње : религиозност у чачанском крају 1886–2008.* – Чачак 2009, стр. 448.
   * Садржи: илустрације.

4. Милош Тимотијевић: *Модернизација балканског града (1944-1989) : компаративна анализа развоја Чачка и Благоевграда у епохи социјализма.* – Чачак 2012, стр. 575. (Посебна издања: Народни музеј, Чачак; књ. 5)
   * Садржи: илустрације.

Коауторство у монографијама

5. Горан Давидовић, Милош Тимотијевић: *Затамњена прошлост : историја равногорца чачанског краја. Књ. 1, У пламену устанка : рат–на 1941. година* [*Darkend past. The history of the Ravna Gora Movement in the Čačak region. Book First. In the flames of uprising. War in 1941*]. – Чачак-Горњи Милановац-Краљево 2002, стр. 415.
   * Садржи: илустрације.

6. Горан Давидовић, Милош Тимотијевић: *Затамњена прошлост : историја равногорца чачанског краја. Књ. 2. Слепа мржња и крвава освета : окупација и грађански рат 1942-1943. године* [*Darkend past. The history of the Ravna Gora Movement in the Čačak region. Book Second. Blind hatred and blood feud. Occupation and the Civil War 1942-1943*] – Чачак-Горњи Милановац-Краљево 2003, стр. 391.
   * Садржи: илустрације.

7. Горан Давидовић, Милош Тимотијевић: *Затамњена прошлост : историја равногорца чачанског краја. Књ. 3. Агонија и слом : ратне 1944. и 1945. година* [*Darkend past. The history of the Ravna Gora Movement in the Čačak region. Book Third. Agony and the breakdown of war 1944 and 1945*]. – Чачак-Краљево 2004, стр. 462.
   * Садржи: илустрације.

8. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастири Овчарско-кабларске клисуре* [*Monasteries of Ovcar-Kablar gorge*]. – Чачак 2004, стр. 303.
   * Садржи: илустрације.

9. Делфина Рајић-Милош Тимотијевић: *Ризница прошлости : Овчарско-кабларска клисура и њени манастири.* – Чачак 2005, стр. 219.
   * Садржи: илустрације.

10. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Културна ризница Чачка : од праисторије до савременог доба* [*Cultural tresaury of Cacak from prehistory to the present time*]. – Чачак

2008, стр. 280.
* Садржи: илустрације.

11. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастири Овчарско-кабларске клисуре* [*Monasteries of the Ovčar-Kablar Gorge*]. Друго допуњено и измењено издање. – Чачак-Београд 2012, стр. 399.
* Садржи: илустрације.

Чланци

12. Милош Тимотијевић: *Оснивање музеја у Чачку* [*Fondation du Musée à Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVI, Чачак 1996, стр. 5-15.
* Садржи: илустрације.
*И сепарат.

13. Милош Тимотијевић: *Општинска власт у Чачку између два светска рата* [*Autorités municipales de Tchatchak dans l'entre-deux-guerres*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVII, Чачак 1997, стр. 305-334.
* И сепарат.

14. Miloš Timotijević: *Balkanski savez 1953-1954. i jugoslovenska medijska slika političkog i geografskog okruženja* [*The Balkan alliance 1953-1954 and yugoslav media depiction of the political and geographical conditions*], Istorija 20. veka, br. 1. – Beograd 1998, стр. 109-128.
* И сепарат.

15. Милош Тимотијевић: *Лист „Нова Зора" и пропаганда Југословенске радикалне заједнице у Чачку за парламентарне изборе у децембру 1938.* [*Le journal "Nova zora" /Nouvelle aurore/ et la campagne électrorale de décembre 1938*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVIII, Чачак 1998, стр. 219-226.
* И сепарат.

16. Милош Тимотијевић: *Чачак у предвечерје Другог светског рата 1938-1941 : социјална, економска и политичка структура* [*Čačak before the Second world war 1938-1941 : Social, economical and political scene; La ville de Tchatchak à la veille de la Seconde guerre mondiale entre 1938 et 1941 sa structure sociale, économique et politique*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXIX, Чачак 1999, стр. 133-218.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

17. Милош Тимотијевић: *Називи улица Чачка 1893-1992 : један век изграђивања колективног идентитета* [*Street Names in Čačak 1893-1992 : A Century of Collective Identity-Building*]. – Годишњак за друштвену историју, бр. 2-3, Београд 2000, стр. 221-250.

18. Милош Тимотијевић: *Чачак под окупацијом 1941-1945 : привреда и друштво* [*Čačak under occupation – 1941-1944 : Economy and society; La ville de Tchatchak sous l'occupation allemande (1941-1944) (Économie et société)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXX, Чачак 2000, стр. 197-287.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

19. Милош Тимотијевић: *Политика, уметност и стварање традиција (Подизање споменика Надежди Петровић у Чачку 1955. године) [Politics, art and crèation of Traditions (The establishment of Nadežda Petrović monument in Čačak in 1955); Politique, art et institution des traditions (A propos de l'élévation du monument à la mémoire de Nadežda Petrović en 1955 à*

Tchatchak)]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2002, стр. 113-153.
* Садржи: Прилог – Преписка између Општине Чачак и Ивана Мештровића који се чува у архивској збирци историјског одељења Народног музеја у Чачку.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

20. Милош Тимотијевић: *Народни музеј Чачак 1952-2002.* [*The National museum Čačak 1952-2002; Musée national de Tchatchak de 1952 à 2002*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 247-251, 283-285.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

21. Милош Тимотијевић: *Сталне поставке и изложбена активност музеја 1953-2002.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 251-259.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

22. Милош Тимотијевић: *„Храбри" партизани и „зли " четници : историографија Чачка о опсади Краљева 1941. године.* – Округли сто Краљево октобра 1941. године, Краљево, 2003, стр. 277-299.

23. Милош Тимотијевић: *Борба традиција : називи улица у Чачку 1893-2005.* [*Fight among Traditions : Street Names in Cacak 1893–2005; Le combat de traditions : Les noms des rues à Cacak (1893–2005)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIV, Чачак 2004, стр. 75-106.
* И сепарат.

24. Милош Тимотијевић: *„Запуштен виноград Господњи" : религиозност у чачанском крају током XX века (први део)* ["*Neglected Lord's Orchard" : Religious Practice in Cacak Region during XX Century; "Le vignoble dominical négligé" : la religiosité dans la région de Cacak durant le XX*ème *siècle (première partie)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVI, Чачак 2006, стр. 191-248.
* И сепарат.

25. Милош Тимотијевић: *Град у унутрашњости : облици, простори и границе приватног и јавног у 20. веку:* [поглавље у књизи]. – Приватни живот код Срба у двадесетом веку, Београд 2007, стр. 579-611.
* Садржи: илустрације.

26. Милош Тимотијевић: *Између „старе" и „нове" вере : религиозност у чачанском крају током XX века (други део)* [*Between 'Old' and 'New' Religion: Religiousness in Cacak Region during XX Century (II part); Entre "l'ancienne" et "la nouvelle" religion : la religiosité dans la région de Cacak durant le XX*ème *siècle (deuxième partie)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVII, Чачак 2007, стр. 169-200.
* И сепарат.

27. Милош Тимотијевић: *Паланачки живот у доба социјализма* [поговор књизи]. – Миодраг Јаћимовић: Предајте се, Срби. Београд 2008, стр. 147-155.

28. Милош Тимотијевић: *Проституција у Чачку током XX века* [*Prostitution in Čačak during 20th Centry*]. – Токови историје, бр. 1-2, Београд 2007, стр. 170-190.

29. Милош Тимотијевић: *„Дунули су вихорни ветрови" : ставови епископа Николаја Велимировића о Јеврејима, либерализму, комунизму и нацизму у штампи Жичке епархије пред*

Други светски рат [*„Whirlwinds have blown" : Bishop Nikolaj Velimirović's attitudes toward Jews, liberalism, communism and Nazism in the publications of the Žiča eparchy before the Second World War*]. – Наша прошлост, бр. 8, Краљево 2007, стр. 97-119.

30. Милош Тимотијевић: *Драгиша Васић и „Српски глас" : један незавршени национални пројекат*. – Живот и дело Драгише Васића : зборник радова са научног скупа одржаног у Горњем Милановцу 26. и 27. септембра 2005. године поводом 120. годишњице рођења и 60. годишњице смрти Драгише Васића (1885-1945-2005). Горњи Милановац 2008, стр. 119-146.
    * И сепарат.

31. Miloš Timotijević: *Grad, ljudi, vreme : povodom 600 godina od prvog pomena Čačka u pisanim dokumentima*. – Art 032 : revija za kulturu, god X, br. 18, Čačak 2008, стр. 2-8.
    * Садржи: илустрације.

32. Милош Тимотијевић: *Манастир Стјеник под Јелицом : стварна и измишљена традиција* [*Monastery of Stjenik at the foot of Jelica mountain – real and invented traditions*] . – Годишњак за друштвену историју, бр. 1-3 , Београд 2008, стр. 79–104.

33. Милош Тимотијевић: *У лавиринту унутрашњих граница : положај Чачка у територијалној подели Србије 1804-2009. године* [*In the Labyrinth within Internal Boundaries – Location of Cacak in the Territorial Division Of Serbia 1804–2009; Dans le labyrinthe des frontières intérieures – la situation de Cacak dans la répartition territoriale de la Serbie 1804–2009*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVIII, Споменица поводом 600 година од првог писаног помена имена града Чачка, Чачак 2008, стр. 233-284.
    * Садржи: табеле са прегледом броја становника; карте територијалне поделе Србије.
    * И сепарат.

34. Милош Тимотијевић: *„Први грађанин мале вароши" : значај председника општине у локалној елити власти током социјализма – пример Чачка* [*'First citizen of a small town': significance of a municipality president in local elite of authorities during the socialist period – Cacak as an example; „Le premier citoyen de la petite ville" : l'importance du maire au sein de l'élite locale du pouvoir durant le socialisme – l'exemple de Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIX, Чачак 2009, стр. 235-268.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

35. Милош Тимотијевић: *Индустријализација Чачка 1944-1956*. [*Industrialization of Cacak 1944–1956; L'industrialisation de Cacak 1944–1956*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XL, Чачак 2010, стр. 239-268.
    * И сепарат.

36. Милош Тимотијевић: *„Патриотски" и „реалан" простор: подручје планине Рудник у Краљевини Југославији (1918-1941)* [*„Patriotic" and „Real" Area: Region of Mountain Rudnik in the Kingdom of Yugoslavia (1918 -1941); Emplacement „patriotique" et „reel: le territoire de la montagne Rudnik dans le Royaume de la Yougoslavie (1918-1941)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLII, Чачак 2012, стр. 73-88.

37. Милош Тимотијевић: *„Код туцања у главу важно је не пропустити ниједан дан" : фотографија као репрезент политичке моћи Јосипа Броза Тита (1944–1980)". – Тито и Срби: злочинац на челу колоне*. Београд 2013, стр. 217–235.

38. Милош Тимотијевић: *Рецензија. – Обреновићи у музејским и другим збиркама Србије (ур. Александар Марушић, Ана Боловић)*. Горњи Милановац 2013, стр. 361-363.
    * Садржи: илустрације.

Коауторство у чланцима

39. Горан Давидовић, Милош Тимотијевић: *Почетак грађанског рата у чачанском крају 1941* [*Distrust, confusion, cruelty – the beginning of the civil war in the region of Cacak*] . – Историја 20. века, бр. 2, Београд 2002, стр. 23-48.

40. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Стварање "Српске свете горе" : Овчарско-кабларски манастири од XIV до краја XX века* [*Creating of 'Serbian Holly Mountain' – Ovčar-Kablar Monasteries from XIV to The End of XX Century; Création du mont Athos serbe monastères de l'Ovčar et du Kablar (XIVe siècle-fin du XXe)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXII, Чачак 2002, стр. 53-116.
    * И сепарат.

41. Горан Давидовић-Милош Тимотијевић: *Жена и рат : „Друга страна" окупације 1941-1945. године на простору чачанског краја* [*Women and War : „The Other Side" of Occupation 1941–1945 in Cacak region; La femme et la guerre : L'envers de l'occupation de 1941–1945. sur la territoire de la région de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIII, Чачак 2003, стр. 141-186.
    * И сепарат.

42. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастир Благовештење* [*Monastery Blagovestenje; Monastère de l'Anonciation*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIII, Чачак 2003, стр. 19-44.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

43. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *„Српска Света Гора" од XIV до краја XX века.* – Бележник Овчарско-кабларске клисуре, бр. 2, Чачак 2003, стр. 5-19.
    * Садржи: илустрације.

44. Горан Давидовић, Милош Тимотијевић: *Дан после : уништавање организације ЈВуО и успостављање власти комуниста у чачанском крају 1944-1945* [*The day after : The destruction of the 'Yugoslav army in the fatherland' (JVUO) organization and the establishment of the government of communists in the region of Chachak at the end of 1944 and at the beginning of 1945*] . – Историја 20. века, бр. 2, Београд 2004, стр. 23-46.
    * И сепарат.

45. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастир Сретење* [*Monastery Sretenje; Le monastère Sretenje*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIV, Чачак 2004, стр. 35-52.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

46. Горан Давидовић, Милош Тимотијевић: *Други светски рат у чачанском крају : супротстављена тумачења* [*Second World War un Cacak Region : Opposed Opinions; La Deuxième*

Guerre mondiale dans la région de Cacak : interprétations en confrontation]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXV, Чачак 2005, стр. 199-247.
* Садржи: Списак лица из чачанског краја, погинулих током Другог светског рата, који до сада нису уврштени у објављене пописе настрадалих.
* И сепарат.

47. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастир Св. Тројица под Овчаром* [*The Monastery Sv. Trojice below Ovcar; Le monastère Sainte-Trinité au pied de l'Ovcar*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXV, Чачак 2005, стр. 51-64.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

48. Родољуб Петровић, Милош Тимотијевић: *Председници општине Чачак (1944–2010)* [*Municipality Presidents of Cacak (1944–2010); Les maires de Cacak (1944–2010)*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIX, Чачак 2009, стр. 213-234.
* Садржи: илустрације.
* И сепарат.

49. Милош Тимотијевић, Биљана Чкоњевић: *Моје тајно благо у чачанском музеју.* – Моје тајно благо : нови погледи ка наслеђу. – Горњи Милановац 2013, – стр. 66-76.
* Садржи: илустрације.

Каталози

50. Милош Тимотијевић: *Општина Чачак и њени председници 1918-1941* [каталог изложбе]. – Чачак 1999, стр. 24.
* Садржи: илустрације и каталошки попис.

51. Милош Тимотијевић: *Соколско Друштво у Чачку 1910-1941.* – Чачак 2006, стр. 22. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 3)
* Садржи: илустрације и каталошки попис.

52. Милош Тимотијевић: *Чачак у доба социјализма : (1944-1990) : фотографија као репрезент политичке моћи.* – Чачак 2013. – стр. 128. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 17)
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

Коауторство у каталозима

53. Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић, Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Снежанин Ашанин, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Катарина Дмитровић, Дејан Петровић: *Пола века Народног музеја у Чачку 1952-2002* [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. 27.
* Садржи: Милош Тимотијевић: *Народни музеј Чачак 1952-2002*, стр. 5-7; *Каталог*, бр. 49-68.
* Садржи: илустрације и каталошки попис.

54. Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, Милош Тимотијевић: *Албум старог Чачка 1870-1941,* [каталог изложбе] . – Чачак 2010, стр. 335. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 14)
* Садржи: Милош Тимотијевић: *Албум старог Чачка (1870-1941): град, људи догађаји,* стр. 5-315; Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, Милош Тимотијевић: *Каталог*, стр. 317-334.
* Садржи: илустрације и каталошки попис.

55. Биљана Чкоњевић, Александра Гојгић, Марина Котарац, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, др Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић: *Благо Народног музеја : истраживања 2002-2012.* – *Чачак* 2012, стр. 45. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 16)

* Садржи: Милош Тимотијевић: *Каталоī*, бр. 110-120.
* Садржи: илустрације и каталошки попис.

Водичи

56. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Манастири Овчарско-кабларске клисуре : водич* [*Monasteries of Ovcar-Kablar gorge. Guide*]. – Чачак 2006, стр. 89. [Водичи музеја: Народни музеј, Чачак; 1]
    * Садржи: илустрације.

57. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић: *Црква Светоī Вазнесења Христовоī у Чачку* [*L'église de la Sainte-Ascension du Christ à Cacak;Церковь Святого Вознесения Христова в Чачке; Church of Saint Ascension of Christ in Cacak*]. – Чачак 2011, стр. 94 (Водичи музеја: Народни музеј, Чачак; 3)
    * Садржи: илустрације.

Приређена архивска грађа

58. Милош Тимотијевић: *Документа о ванредним изборима за председника општине у Чачку 1922. īодине*. – Изворник, бр. 14, Чачак 1998, стр. 59-70.

59. Милош Тимотијевић: *Два списка Руса избеī–лица у Чачку, из 1925. и 1938. īодине*. – Изворник, бр. 15, Чачак 1999, стр. 56-59.

60. Милош Тимотијевић: *Давање назива новим улицама у Чачку из 1936. īодине*. – Изворник, бр. 16-17, Чачак 2001, стр. 185-193.

61. [Милош Тимотијевић]: *Списак стално запослених радника у Народном музеју у Чачку 1952-2002*. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 281-283.
    * И сепарат.

62. Милош Тимотијевић: *Кафане Чачка : списак из 1938. īодине*. – Изворник, бр. 23, Чачак 2007, стр. 107-114

63. Милош Тимотијевић: *Религиозност ученика завршних разреда основних школа у чачанском крају : анкетно испитивање из 1985. īодине*. – Токови историје, бр. 1-2, Београд 2007, стр. 280-290.

64. Милош Тимотијевић: *Сахрана Војводе Степе Степановића 1929 : необјављене фотоīрафије*. – Годишњак за друштвену историју, бр. 1-3, Београд 2007, стр. 149-152.
    * Садржи: илустрације.

65. Милош Тимотијевић: *Епископ Николај Велимировић у посети Жичкој епархији (ужички и чачански крај) 1919. īодине* [*Bishop Nikolaj Velimirovic on the visit to the Eparchy of Zica (the region of Uzice and Cacak) 1919*] . – Историјска баштина, бр. 17, Ужице 2008, стр. 111-115.

66. Милош Тимотијевић: *Епископи жички (1834–1911) : биоīрафије из „Преīледа цркве епархије жичке"* [*Bishops of Žiča (1834-1911) – biographies from „The church review of the diocese of Žiča*]. – Наша прошлост, бр. 11, Краљево 2010, стр. 219–244.

67. Милош Тимотијевић: *Српски културни клуб и īенерал Милан Недић : један документ о „приватној" иницијативи у обавештајној делатности на почетку Друīоī светскоī рата (1939)"* [*Serbian cultural club and general Milan Nedic : one document about private inititiative in informative activities at the beginning of the second world war (1939); Le*

club culturel Serbe et le général Milan Nedic : un document sur l'initiative "privée" dans l' activité de renseignement au début de la deuxième guerre mondiale (1939)]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLI, Чачак 2011, стр. 125–135.

Коауторство у приређивању грађе

68. Горан Давидовић, Милош Тимотијевић: *Мобилизациони списак Југословенске војске у отаџбини (ЈВуО) за Брђанску и Прислоничку општину.* – Изворник, бр. 21, Чачак 2005, стр. 147-181.

69. Горан Давидовић-Милош Тимотијевић: *Осветљављање истине : докумената за политичку и војну историју Чачка 1938-1941, књ. 1.* – Чачак-Краљево 2006, стр. 575.

Библиографије

70. Милош Тимотијевић: *Библиографија Зборника радова Народног музеја I-XXX.* – Зборник радова Народног музеја, књ. XXX, Чачак 2000, стр. 289-312.
* И сепарат.

Прикази

71. Радош Љушић, *Атанаско Михаиловић црногорски кнез, судија и депутат, Музеј Рудничко-таковског краја, Г. Милановац 2000 :* [приказ] Милош Тимотијевић. – Зборник Музеја рудничко-таковског краја, бр. 1. – Горњи Милановац 2001, стр. 271-273.

72. R. Tripković, R. Nedović, M. Mandić: *„'Komandant Mandić', Narodni muzej, Čačak 2000:* [prikaz] Miloš Timotijević. – Istorija 20. veka, br. 2, Beograd 2001, стр. 159-160.

73. *Рудо Поље-Карановац-Краљево (од првих помена до Првог светског рата), Балканолошки институт САНУ, посебна издања, књ. 76 и Народни музеј, Краљево, Београд-Краљево 2000 :* [приказ] Милош Тимотијевић. – Историјски часопис, књ. XLVII (2000), Београд 2002, стр. 304-307.

74. *„Upokojavanje vampira ili istorija kao "prokletstvo" Istočne Evrope –Filip Longvort, Stvaranje Istočne Evrope: od preistorije do postkomunizma, Clio, Beograd, 2002. ":* [prikaz] Miloš Timotijević. – Art 032, br. 6, Čačak 2002, str. 42–44.
* Садржи: илустрације.

75. Коста Николић: *Страх и нада у Србији 1941-1945 : Свакодневни живот под окупацијом, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 2002 :* [приказ] Милош Тимотијевић. – Зборник Музеја рудничко-таковског краја, бр. 2, Горњи Милановац 2003, стр. 147-151.

ТОПАЛОВИЋ СОФИЈА
службеник

Рођена је у Београду 1926. године. Са положеном великом матуром била је пословни секретар Музеја од 1953. до 1955. године. Умрла је у Београду 1998. године.

ФОЛГИЋ-КОРЈАК АНГЕЛИНА
историчар уметности

Рођена је у Нишу 1950. Студије историје уметности завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је радила као кустос од 1978. до 1985. године. Сада је музејски саветник у Музеју примењене уметности у Београду.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије и чланци

1. Ангелина Фолгић-Корјак: *Црква Св. Арханђела Михаила и Гаврила у Гучи*. – Зборник радова Народног музеја, књ. X, Чачак 1979, стр. 73-95.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

2. Ангелина Фолгић-Корјак: Портрети Стевана Никшића Лале у Народном музеју у Чачку [*Les oeuvres de Stevan Nikšić – Lala au Musee national de Čačak*] . – Зборник радова Народног музеја, књ. XII, Чачак 1982, стр. 117-125.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

3. Ангелина Фолгић-Корјак: *Сецесија у Чачку* [*Art nouveau in Čačak*] . – Зборник Народног музеја, књ. XII-2, историја уметности, Београд 1985, стр. 23-31.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

Каталози

4. Ангелина Фолгић – Корјак: *Први дечји мајски салон*. – Чачак 1983, стр. 18. (Дечји мајски салон: 1; 1983; Чачак)
   * Садржи: илустрације.

5. Ангелина Фолгић – Корјак: *Други дечји мајски салон*. – Чачак 1984, стр. 20. (Дечји мајски салон: 2; 1984; Чачак)
   * Садржи: илустрације.

6. Ангелина Фолгић – Корјак: *Трећи дечји мајски салон*. – Чачак 1985, стр. 18. (Дечји мајски салон: 3; 1985; Чачак)
   * Садржи: илустрације.

7. Ангелина Фолгић – Корјак: *Устанак у делима ликовних уметника*. – Чачак 1981, пресавитак ([6] стр.).
   * Садржи: илустрације.

ХОЛЕЧЕК СТАНКО (HOLEČEK STANISLAV)
војни музичар

Рођен је у рударској породици у месту Хорелице, срез Кладно, Чешка, 6. јануара 1891. године. У младости је изучио бачварски занат. Музичко образовање стекао је у аустроугарској војсци. У Првом светском рату одликован је Сребрним крстом за заслуге са круном и Бронзаном медаљом за храброст. После рата у југословенској војсци био је диригент Мариборске војне музике и наставник Војне музичке школе у Вршцу.

У Гимназији у Чачку је од 1924. до 1928. и од 1932. до 1938. године предавао певање и свирање, водио мали и велики школски хор. Свестрано образован, аматерски се бавио археологијом и минералогијом. Учествовао је у оснивању „Планинско-туристичког друштва" 1932. године, које је у плану имало истраживање и сакупљање старина у циљу отварања музеја.

У Другом светском рату у ослобођеном Чачку 1941. године био је хоровођа Партизанског певачког друштва. Током окупације као преводилац Градског поглаварства за немачки језик био је на страни народно - ослободилачког покрета. У првој половини 1945. године био је надзорник рудника у Трнавском срезу и рудника Дучаловац у Драгачеву.

После ослобођења 1945. године најпре је био хоровођа у чачанском Културно-уметничком друштву „Абрашевић". За наставника Мушке гимназије у Чачку постављен је почетком 1949.

године. У септембру исте године добровољно је учествовао у јавним радовима на ауто-путу. Био је један од оснивача Ниже музичке школе у Чачку 1952. године. Предавао је клавир и дувачке музичке инструменте. Компоновао је оперету „Чаробна фрула" са чешким народним мотивима, која је 1953. године извођена у Чачку и Београду.

У Народном музеју је фебруара 1953. године постављен за првог кустоса и директора. Његова збирка минерала, археолошких предмета и старог новца била је део почетног фонда Музеја. Под његовим руководством отворена је прва стална поставка после завршених радова на рестаурацији Конака господара Јована. У марту 1954. године прешао је у Музичку школу, где је водио и школски хор. На почетку школске 1954/55. године постао је наставник музичког васпитања у Првој основној школи. Пензионисан је 1959. године, али је и даље био хонорарни наставник Ниже музичке школе. Умро је у Чачку 27. октобра 1969. године.

БИБЛИОГРАФИЈА

1. „Чаробна фрула", оперета, Чачак 1953.

ХУЂЕЦ МИШО
радник

Рођен у Старој Пазови 1922. године. Учио је Занатску школу. У Музеју је радио као препаратор од 1954. до 1983. године. Одликован је Орденом рада са сребрним венцем. Умро је у Чачку 1989. године.

ЋИРЈАКОВИЋ ИВАНА
етнолог

Ивана Ћирјаковић рођена је у Чачку 1976. године. Студије етнологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју је запослена 2001. године, а звање вишег кустоса стекла је 2013. године. Води збирке покућства, посуђа, заната, пољопривреде, допунског привређивања, лова, риболова, личног прибора и писане грађе. Члан је Етнолошко-антрополошког друштва Србије.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије, чланци и грађа

1. Ивана Ћирјаковић: *Технологија производње ракије* [*Technology of brandy production; Technologie de la production de l'eau-de-vie*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 213-235.
   * Садржи: фотографије.
   * И сепарат.

2. Ивана Ћирјаковић: *Завеѿина у чачанском крају* [*Village religious festival in Cacak region; „Zavétina" ou „Obétina"*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXII, Чачак 2002, стр. 199-210.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

3. Ивана Ћирјаковић: *Традиционалне ūривредне зīраде у чачанском крају* [*Traditional economy buildings in Cacak region; Les communs traditionnels dans la région de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIII, Чачак 2003, стр. 127-140.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

4. Ivana Drobnjak: *Rakija u etnomedicini.* – Timočki medicinski glasnik, vol. 29, br. 1, Zaječar 2004, str. 49-51.

5. Ивана Ћирјаковић: *Чардаци : ћостинске куће Западне Србије* [*Houses in a Turkish Style (Cardak) : Guest Houses of the West Serbia; Les „Tchardak"-s : maisons d'hôtes de la Serbie d l'ouest*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIV, Чачак 2004, стр. 63-73.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

6. Ивана Ћирјаковић: *Колекција плетених предмећта етнолошкоі одељења Народноі музеја у Чачку* [*Collection of Basket Weaving of Ethnology Department of The National Museum in Cacak; La collection d'objets tressés de la section ethnologique du Musée national de Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXV, Чачак 2005, стр. 333-350.
   * Садржи: каталог плетених предмета; илустрације.
   * И сепарат.

7. Ivana Ćirjaković: *Kult drveta u prevenciji i lečenju bolesti u našoj tradicionalnoj kulturi*. – Timočki medicinski glasnik, vol. 30, br. 2, Zaječar 2005, str. 91-94.

8. Ивана Ћирјаковић: *Завећина*. – Пољопривредников пољопривредни календар 2005, Нови Сад 2005, стр. 15-16.
   * Садржи: илустрације.

9. Ивана Ћирјаковић: *Дрво у нашој народној традицији*. – Пољопривредников пољопривредни календар, Нови Сад 2006, стр. 11-12.
   *Садржи: илустрације

10. Ивана Ћирјаковић: *Пешкири*. – Пољопривредников пољопривредни календар 2006, Нови Сад 2006, стр. 8-10.
    *Садржи:илустрације

11. Ивана Ћирјаковић: *Поуке др Јарослава Кужеља писане као расћис оћћинама ћоводом ећидемичних зараза*. –Зборник радова са XV научног скупа : Историја медицине, фармације и народне медицине, одржаног 24-25. маја 2006. године у Зајечару, Београд-Зајечар 2006, стр. 209-212.

12. Ивана Ћирјаковић: *Рецензија. – Љубиша Јеремић: Српска кућа : (крај XIX - ћочећак XX века) : уже ћодручје западне Србије : запис*. - Чачак 2006, стр. 67.
    *Садржи: илустрације

13. Ивана Ћирјаковић: *Керамичко ћосуђе из етнолошке збирке Народноі музеја у Чачку* [*Ceramic Dishes from Ethnology Collection of the National Museum; La vaisselle en céramique de la collection ethnologique du Musée national*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVII, Чачак 2007, стр. 357-396.
    * Садржи: каталог керамичког посуђа; илустрације.
    * И сепарат.

14. Ивана Ћирјаковић: *Виртуелни живоћ етнолошке ћоставке „Градска кућа" на сајћу Народноі музеја у Чачку* [*The virtual life of Ethnologic Exhibition "City House" on the site of The National Museum in Čačak*]. – Зборник радова са стручног скупа, Експериментисање у простору, бр. 7, Сирогојно 2008, стр. 35-38.
    *Садржи: илустрације.

15. Ивана Ћирјаковић: *Плећарсћво у чачанском крају*. – Пољопривредников пољопривредни календар, Нови Сад 2008, стр. 34-35.
    *Садржи: илустрације

16. Ивана Ћирјаковић: *Оīраде, капије и вратнице*. – Пољопривредников пољопривредни календар 2009, Нови Сад 2009, стр. 43-45.
*Садржи: илустрације

17. Ивана Ћирјаковић: *Традиционално īосуђе*. – Пољопривредников пољопривредни календар 2010, Нови Сад 2010, стр. 40-42.
*Садржи: илустрације

18. Ивана Ћирјаковић: *Момчило Тешић као ет–ноīраф*. – Пожешки годишњак, бр. 9, Пожега 2011, стр. 39-46.
* Садржи: илустрације.

19. Ивана Ћирјаковић: *Шкриње у Народном музеју у Чачку*. – Пољопривредников пољопривредни календар 2011, Нови Сад 2011, стр. 33.
* Садржи: илустрације.

20. Ивана Ћирјаковић: *Пинтерски занат и алат*. – Пољопривредников пољопривредни календар 2012, Нови Сад 2012, стр. 43.
* Садржи: илустрације.

21. Ивана Ћирјаковић: *Занати за обраду дрвета из Етнолошке збирке Народноī музеја у Чачку* [*Wood Processing Crafts from Ethnology Collection of the National Museum in Cacak; Les metiers du travail du bois du recueil ethnologique du Musee national a Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLII, Чачак 2012, стр. 147-174.
* Садржи: илустрације.

Каталози

22. Ивана Ћирјаковић: *Пешкири из Етнолошке збирке Народноī музеја у Чачку* [каталог изложбе]. – Чачак 2005, стр. 39. [Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 1]
* Садржи: илустрације и каталошки попис.

23. Ивана Ћирјаковић: *Посуђе кроз време – īосуђе из збирке Народноī музеја у Чачку од краја XIX века до 70-их īодина XX века* [*Dishes through the Time*]. – Чачак 2009, стр. 82. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 13)
* Садржи: илустрације и каталошки попис.

24. Ивана Ћирјаковић: *Етнолошка радионица* [каталог изложбе]. – Чачак 2009, пресавитак, стр. [6].
*Садржи: илустрације.

Каталози у коауторству

25. Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић, Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Снежанин Ашанин, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Катарина Дмитровић, Дејан Петровић: *Пола века Народноī музеја у Чачку 1952-2002*. [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. 27.
* Садржи: Снежана Ашанин, Ивана Ћирковић: *Каталоī*, бр. 92-114.
* Садржи: илустрације и каталошки попис.

26. Биљана Чкоњевић, Александра Гојгић, Марина Котарац, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, др Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић: *Блаīо Народноī музеја :истраживања 2002-2012*. [каталог изложбе] – Чачак 2012, стр. 45. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 16)
* Садржи: Ивана Ћирјаковић: *Каталоī*, бр. 124-130.
* Садржи: каталошки попис и илустрације.

ЧВРКИЋ АНЂЕЛИЈА
службеник

Рођена је у Чачку 1957. године где је завршила Гимназију. У Музеју је запослена од 1983. као музејски водич, а од 1997. године као књижничар. Стручно звање књижничара стекла је 1999. године.

ЧКОЊЕВИЋ БИЉАНА
палеонтолог

Рођена у Пљевљима 1968. године. Рударско-геолошки факултет завршила је у Београду. У Музеју је запослена од 2010. године на пословима кустоса палеонтолога. Бави се проучавањем фосилних остатака древног живота на земљи и његовог природног окружења и ради на популаризацији науке.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије и чланци

1. Биљана Чкоњевић: *Фосилне флоре из језерских творевина северозападно од Чачка* [*Fossil Flora from Lake Forms North – West of Cacak; La flore fossile provenant des créations lacustres au nord-ouest de Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXV, Чачак 2005, стр. 11-34.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

2. Биљана Чкоњевић: Фосилни остатак молара Mammuthus primigenius пронађеног у Горичанима код Чачка [*Fossil Remain of Molar Mammuthus primigeinius found in Goricani near Cacak; Le reste fossile des molaires du Mammuthus primigenius trouvé à Goricani, près de Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XL, Чачак 2010, стр. 11-18.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

3. Биљана Чкоњевић: Палеофлора и палеоеколошка анализа локалитета Каменица код Чачка [*Pleoflora and paleoecological analyses of localiity Kamenica in the vicinity of Cacak; La paléoflore et l'analyse paléoécologique de la localité de Kamenica prés de Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLI, Чачак 2011, стр. 11-20.
   * Садржи: илустрације.

Студије и чланци у коауторству

4. Biljana Čkonjević, Predrag Radović: *Deinotherium giganteum from Adrani, Central Serbia* [*Deinotherium giganteum из Аграна, Централна Србија*]. – Bulletin of the Natural History Museum, Vol. 5, Belgrade 2012, p. 15-20.
   * Садржи: илустрације.

5. Милош Тимотијевић, Биљана Чкоњевић: *Моје тајно благо у чачанском музеју.* – Моје тајно благо : нови погледи ка наслеђу. – Горњи Милановац 2013, – стр. 66-76.
   * Садржи: илустрације.

6. Биљана Чкоњевић: *Лобања бизона из Палеонтолошке збирке Народног музеја Чачак* [*The Scull of Bison from Paleontological Collection of National Museum Cacak; Le crane de bison du recueil paleontologique du Musee national a Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XLII, Чачак 2012, стр. 7-11.
   * Садржи: илустрације.

Каталози

7. [Биљана Чкоњевић]: *Изложба стена и минерала : и би светлост*. – Чачак 2011, пресавитак, стр. [6].
   * Садржи: илустрације.

Каталози у коауторству

8. Биљана Чкоњевић, Александра Гојгић, Марина Котарац, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић, др Милош Тимотијевић, Ивана Ђирјаковић: *Благо Народног музеја. Истраживања 2002-2012*. [каталог изложбе], Чачак 2012, стр. 15-17. (Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 16)
   * Садржи: Биљана Чкоњевић: *Каталог*, бр. 1-4, 6-24.
   * Садржи: каталошки попис и илустрације.

ШАПОЊИЋ-АШАНИН СНЕЖАНА
етнолог

Рођена је у Новој Вароши 1963. године. Студије етнологије завршила је на Филозофском факултету у Београду. У Музеју ради од 1991. године. Звање вишег кустоса стекла је 2003, а музејског саветника 2011. године. Бави се народном и градском ношњом, текстилним покућством, производњом текстила и духовном културом Моравичког округа. Члан је Етнолошко-антрополошког друштва Србије.

БИБЛИОГРАФИЈА

Студије, чланци и грађа

1. Снежана Шапоњић: *Етнолошка истраживања Рашке и околине* [*Ethnological investigations of Raška and its surrounding*]. – Етнолошке свеске, бр. 10, Београд 1989, стр. 245-252.

2. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Крштење деце у чачанском крају* [*Baptéme des enfants dans la région de Tchatchak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXI, Чачак 1991, стр. 155-163.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

3. Снежана Шапоњић: *Прилог за етнолошку и културноисторијску библиографију краљевачког краја* [*A contribution to ethnological and cultural-historical bibliographz of the district of Kraljevo*]. – Наша прошлост, бр. 5, Краљево 1992, стр. 215-257.
   * И сепарат.

4. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Шишано кумство у чачанском крају* [*Parrainage instituè par la coupe de sheveux d'enfants*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXV, Чачак 1995, стр. 47-61.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

5. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Култ вегетације у светлу ђурђевданских обичаја* [*Culte de la végétation à la lumière des coutumes pratiquées le jour de la Saint-Georges*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVI, Чачак 1996, стр. 195-211.
   * И сепарат.

6. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Животна снага вегетације у пролећном циклусу* [*Force vitale de la végétation dans le cycle printanier*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXVIII, Чачак 1998, стр. 73-94.
   * И сепарат.

7. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Жена у годишњем циклусу* [*Woman in annual cycle; Le role de la femme dans le cycle annuel des coutumes*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXIX, Чачак 1999, стр. 289-309.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

8. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Етнопревенција у очувању здравља деце*. – За здравље: из историје народне медицине и здравствене културе. VII научни скуп, Рајачке Пивнице 2000, Зајечар 2001, стр. 177-183.

9. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Жена у животном циклусу* [*Woman in life cycle; Le rôle de la femme dans les coutumes accompagnant les moments les plus importants de la vie*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXX, Чачак 2000, стр. 125-143.
   * Садржи: илустрације.
   * И сепарат.

10. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Деца у народној традицији* [*Children in traditional culture; Les enfants la culture traditionnelle*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 185-212.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

11. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Етнолошко одељење*. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXI, Чачак 2001, стр. 275-280.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

12. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Медицина и етномедицина – сукоб или сарадња*. – За здравље: из историје народне медицине и здравствене културе, VIII научни скуп, Рајачке Пивнице 2001.
    * Наведено према: www.cacakmuzej.org.rs

13. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Култ ватре у светлу народне традиције* [*Cult of Fire in The Light of National Tradition; Culte du feu à la lumière de la tradition populaire*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXII, Чачак 2002, стр. 147-186.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

14. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Гостопримство у чачанском и драгачевском крају* [*Hospitability in Cacak and Dragacevo rgion; Hospitalité dans les région de Tchatchak et de Dragačevo*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIII, Чачак 2003, стр. 89-125
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

15. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Дар и даривање у чачанском крају* [*Gift and Gift Giving in Cacak Region; Le don et le donation dans la région de Čačak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXIV, Чачак 2004, стр. 129-155.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

16. Snežana Šaponjić-Ašanin: *Lečenje u manastirima* [*Medical treatment in monasteries*]. – Timočki medicinski glasnik, vol. 29, suppl. 1, Zaječar 2004, str. 31-33.

17. Snežana Šaponjić-Ašanin: *Isceliteljska moć manastira Preobraženje* [*Remedial Power of Preobraženje Monastery*]. – Timočki medicinski glasnik, Volumen 30, broj 2, Zaječar 2005, str. 97-100.

18. Снежана Ашанин: *Маїијски елементи у избору места и їрадњи куће чачанскої краја* [*Magic Elements in Choosing a Place and House Building in Cacak Region; Les éléments de magie dans la culture d'habitation de la région de Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXV, Чачак 2005, стр. 351-372.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

19. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Пчела, мед и восак у народној медицини*. – Развитак, бр. 219-220, Зајечар 2005, стр- 89-92.
    * Апстракт: Snežana Šaponjić-Ašanin: *Pčela, med i vosak u narodnoj medicini*. – Timočki medicinski glasnik, Vol. 29, suppl. 1, Zaječar 2004.
    * Садржи: илустрације.

20. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Задушнице (ни)су їозбе*. – Пољопривредников пољопривредни календар за 2005. годину, Нови Сад 2005, стр. 20.
    * Садржи: илустрације.

21. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Божићни циклус обичаја* [*Christmas Holidays Cycle; Le cycle des fêtes de Noël*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVI, Чачак 2006, стр. 307-358.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

22. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Доктор Фрањо Херцоī*. – Зборник радова са XV научног скупа Историја медицине, фармације и народне медицине, одржаног 24-25. маја 2006. године у Зајечару. - Београд – Зајечар 2007, стр. 197-202. (Библиотека Зборници радова ; књ. 10).
    *Апстракт: Snežana Šaponjić-Ašanin: *Doktor Franjo Hercog*. – Timočki medicinski glasnik, vol. 31, suppl. 1, Zaječar 2006.

23. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Етно-наслеђе*. – Водич кроз Чачак, Чачак 2007, стр. 83-91.
    * Садржи: илустрације.

24. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Оснивање нових етнолошких музеја* [*Establishing new ethnological museums*]. – Зборник радова са стручног скупа, бр. 5, Пожаревац 2007, стр. 117-125.
    * Садржи: илустрације.

25. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Слава као друштвена и религиозна категорија* [*Slava (Patron Saint's Day) as a Magic Social Phenomenon; La fête Slava comme phénomène social de magie*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVII, Чачак 2007, стр. 311-356.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

26. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Забаве младих некад и сад,* Слике културе – некад и сад : 60 година Етнографског института САНУ : књига апстраката : Крушевац–Београд 2007. –стр. 49
    * Постер презентација.

27. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Свет и мода шездесетих*. – Призор, бр. 7, Лозница 2008, стр. 73-83.

28. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Маїијски елементи у избору места за їрадњу куће: циљ је срећа и благостање породице*. – Пољопривредников пољопривредни календар за 2008. годину, Нови Сад 2008, стр. 10.
    * Садржи: илустрације.

29. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Свадба у служби обреда прелаза* [*Wedding in the Function of Ritual of Transfering; Le mariage au service du rite de passage*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XXXVIII, Чачак 2008, стр. 325-374.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

30. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Музеји у служби образовних установа – на примеру предмета Народна традиција.* – Етнолошко-антрополошке свеске, бр. 13 (н. с.) 2, Београд 2009, стр. 85-96.
    * Садржи: илустрације.

31. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Славски колач : обредни хлеб украшен различитим знамењем.* – Пољопривредников пољопривредни календар за 2009. годину, Нови Сад 2009, стр. 8.
    * Садржи: илустрације.

32. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Бела покладна недеља у чачанском крају* [*White Carnival Week in Cacak Region; La semaine de Mardi gras dans la région de Cacak*]. – Зборник радова Народног музеја, књ. XL, Чачак 2010, стр. 179-220.
    * Садржи: илустрације.
    * И сепарат.

33. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Црвеној се придаје заштитна улога.* – Пољопривредников пољопривредни календар за 2010. годину, Нови Сад 2010, стр. 20.
    * Садржи: илустрације.

34. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Савремена музеологија на примеру музеја детињства* [*Museum of Childhood as an Example of Contemporary Museology*]. – Савремена етнографска музеологија и презентација (нових) идентитета, Нови Сад 2011, стр. 163-174.

35. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Центар традиционалног ткања.* – Пољопривредников пољопривредни календар за 2011. годину, Нови Сад 2011, стр. 28.
    * Садржи: илустрације.

Каталози

36. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Традиционална драгачевска свадба.* – Чачак 1992, пресавитак, стр. [4]
    * Садржи: илустрације.

37. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Чарапе и назувице.* – Чачак 1996, стр. 23.
    * Садржи: илустрације.

38. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Женски ручни радови*. – Чачак 2000, пресавитак, стр. [4].
    * Садржи: Снежана Шапоњић-Ашанин: *Женска народна радиност*, стр. 2.
    *Механографски умножено.

39. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Вода у народној традицији* [каталог изложбе]. – Чачак 2001, стр. 18.
    * Садржи: илустрације.

40. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Преслице* [каталог изложбе]. – Чачак 2004, стр. 22.
    * Садржи: илустрације и каталошки попис.

41. Снежана Ашанин: *Мода у огледалу шездесетих* [*Fashion in the mirror of 60s]* [каталог изложбе]. – Чачак 2007, стр. 83. [Изложбени каталози: Народни музеј, Чачак; 7]
    * Садржи: илустрације и каталошки попис.

42. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Осамдесет година радости у Чачку* [каталог изложбе]. – Чачак 2008, стр. 87.
    * Садржи: илустрације.

43. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Пола века сабора трубача у Гучи: музеј трубе* [каталог]. – [Гуча] 2010, стр. 11.
    * Садржи: илустрације.

44. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Сачувајмо од заборава традиционалне торте, колаче и напитке*. – Чачак 2010.
    * Наведено према: www.cacakmuzej.org.rs

45. Снежана Шапоњић-Ашанин: *Мода у огледалу шездесетих : изложба Народног музеја Чачак*. – Нови Сад 2011, пресавитак, стр. [6].
    * Садржи: илустрације.

46. Снежана Ашанин: [*Предговор*]. – Весна Матијевић: *Иза времена: музеј као инспирација*. Чачак 2013, пресавитак, стр. [6].
    * Садржи: илустрације.

Каталози у коауторству

47. Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић, Делфина Рајић, Милица Дрињаковић, Снежанин Ашанин, Милош Тимотијевић, Ивана Ћирјаковић, Катарина Дмитровић, Дејан Петровић: *Пола века Народног музеја у Чачку 1952-2002* [каталог изложбе]. – Чачак 2002, стр. 27.
    * Садржи: Снежанин Шапоњић-Ашанин: *Етнолошко одељење*, стр. 11-12; Снежана Ашанин-Ивана Ћирјаковић: *Каталог*, бр. 92-114.
    * Садржи: каталошки попис и илустрације.

48. Гордана Танасковић, Гордана Мајсторовић, Велисав Бабић, Велимир Митровић, Снежана Шапоњић-Ашанин, Марија Гавриловић, Мира Милинковић, Радојица Сретеновић: Чачак. *Привредно-туристички информатор*. – Чачак 2008, стр. 106.
    * Садржи: илустрације.

Чачанско четворојеванђеље, 1554.

Небојша Цвејић

УДК: 016:069.7(497.11)"1956/2012"

Издавачка делатност Народног музеја у Чачку 1955-2012.

Музеј као чувар колективне свести и сећања, уз материјално благо које поседује и које је стручно распоређено по различитим збиркама, своју мисију шири и путем издавачке продукције. Писани трагови сведоче о врсти, квалитету, обиму и учесталости радова дате институције.

Народни музеј у Чачку основан је 1952. године. Почетак издавачке делатности ове куће везује се за 1955. годину. Јубилеј у чију част је приређена Споменица, као и велики број публикација објављених током последње деценије, од којих су поједине награђене високим признањима, намећу обавезу да се објави попис свих издања Музеја. Први пут на једном месту објављују се писана и илустрована сведочанства о раду Народног музеја у Чачку натала у претходних шест деценија овако важне културне институције.

Попис обухвата најзначајнија издања Народног музеја у Чачку. Обухватио је следеће категорије: *Књиге ; Зборнике радова Народног музеја ; Зборнике радова са научних скупова ; Водиче ; Каталоге изложби ; Сликовну грађу* и *Електронска издања.* Недостатак простора и обимност грађе, условили су да овом приликом буду изостављене позивнице, плакати и разгледнице. Наравно, то никако не значи да наведене категорије не завређују да се нађу пред очима јавности, сабране на једном месту, јер су поједини примерци права мала уметничка дела. Њихово представљање може бити тема посебне публикације.

Обухваћена грађа је, претежно, пописана по виђењу. На увид је изнето 235 издања: 39 књига, 41 зборник, 8 зборника са научних скупова, 4 водича, 137 каталога, 3 албума са сликовном грађом и 3 електронска издања.

Зборници радова Народног музеја, као и зборници са научних скупова наведени су без пописа садржаја. Посебно припремљена библиографија третира наведене зборнике и даје потпуни увид у њихову тематику и садржину.

Код појединих публикација, попут тротомне повести *Заташмњена прошлост : историја равногорaца чачанског краја*, Музеј је објавио прва два дела, док су друге две институције потписане као издавачи трећег дела.

Поједини записи, који су каталошки обрађени и који се налазе у узајамној бази података COBISS, допуњени су COBISS.SR-ID и УДК статистиком, те су тако лакше претраживи.

Попис издања Народног музеја значајан је, како за саму установу, тако и научну јавност Србије, бише Југославије и Европе (музеје, институте, факултете, архиве) са којима Народни музеј у Чачку има вишедеценијску сарадњу и размену публикација. На једном месту открива се све оно што је проучавано, излагано и што је промовисано током досадашњег постојања Музеја. Добијена је потпунија слика рада самог Музеја, као и слика сарадње културних установа међусобно. Квалитетан, стручан и марљив истраживачки рад преточен у разнородну писану форму, потврђује високо место које Музеј заузима на нашој културној мапи.

1955.

1.

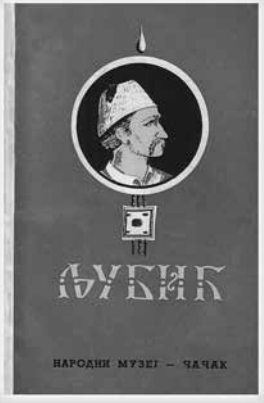
ПЕТРОВИЋ, Мита

Ратне белешке са Јавора и Топлице 1876, 1877. и 1878. Св. 1, Догађаји с Јавора : 1876. - Чачак : Народни музеј, 1955 (Београд : Култура). - 280 стр. : илустр. ; 20 cm. - (Посебна издања / Народни музеј у Чачку ; 1)

Издања Народног музеја у Чачку: стр. 5. - Регистри.

949.711„1876/1878"
821.163.41-94
COBISS.SR-ID 81251335

1965.

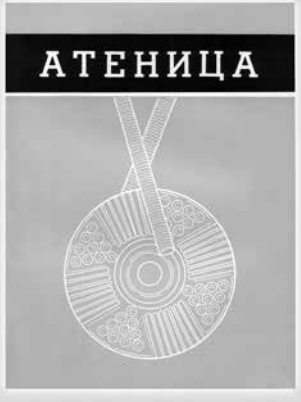

2.

ЉУБИЋ : збирка песама : 1815.-1965. - Чачак : Народни музеј, [1965] (Чачак : Литопапир). - 64 стр. : илустр. ; 20 cm

886.1-13:398
COBISS.SR-ID 94065671

1966.

3.

ЂУКНИЋ, Милена

Илирска кнежевска некропола у Атеници / Милена Ђукнић, Борислав Јовановић. - Чачак : Народни музеј, 1966 (Београд : Научно дело). - XL, 62 стр. : илустр. ; 28 cm

Тираж: 800. - Стр. [1]: Предговор / Милован Вуловић. - Стр. 60–62: Милорад Б. Павловић / Палеонтолошка анализа сисарске фауне из Атенице.

904:726.8(497.11 Атеница)
COBISS.SR-ID 50689031

4.

DJUKNIĆ, Milena

Illyrian princely necropilis at Atenica / Milena Djuknić, Borislav Jovanović. – Čačak : National Museum Čačak, 1966 (Beograd : Naučno delo). - XL, 62 str. : ilustr. ; 28 cm

Str. [1]: Foreword / Milovan Vulović. – Str. 27–28: Milorad B. Pavlović / The Palaeontological Analysis of the Mammaian Fauna in Atenica.

1967.

5.

НИКШИЋ, Владимир М.

Стазама слободе / Владимир М. Никшић. - Чачак : Народни музеј, 1967 (Чачак : Литопапир). - 144 стр. ; 20 cm

886.1-94
COBISS.SR-ID 100908807

1968.

6.

ЖИВКОВИЋ, Митрован Р.

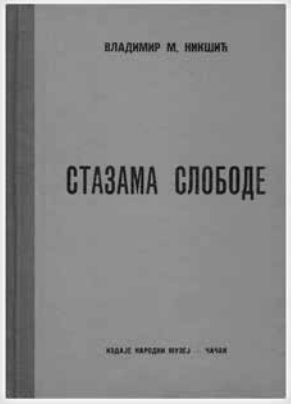
У колони Друге пролетерске / Митрован Р. Живковић. - Чачак : Народни музеј, 1968 (Чачак : "Литопапир"). - 224 стр. : илустр. ; 21 cm. - (Народни музеј - Чачак : Посебна издања ; 5 / Одговорни уредник Милован Вуловић)

Стр. [5–6]: Предговор / Драгослав Марковић. - Тираж 2.000.

886.1-94
COBISS.SR-ID 47170311

1976.

7.

НИКШИЋ, Владимир М.

Стазама слободе / Владимир М. Никшић. - Чачак : Народни музеј, 1976 (Чачак : Литопапир). - 144 стр. ; 20 cm

1992.

8.

ЧАНАК-Медић, Милка

Богородица Градачка / Милка Чанак-Медић, Зорица Ивковић ; [цртежи Михаило Валтровић ...[и др.] ; фотографије Милка Чанак-Медић, Радомир Станић]. - Београд : Републички завод за заштиту споменика културе ; Краљево : Завод за заштиту споменика културе ; Чачак : Народни музеј, 1992 (Београд : Нови дани). - 54 стр. : илустр. ; 20 cm. - (Научно-популарне монографије ; 39)

"Издато поводом 800-годишњице Богородице Градачке -->" прелим. стр. - Тираж: 2.500. - Библиографија: стр. 53-54.

726.54(497.11 Чачак)
COBISS.SR-ID 48636935

1993

9.

ЧАЧАК у прошлости : [1192-1992] : студије и путописи / [приредио Родољуб Петровић]. - [Горњи Милановац] : Дечје новине ; Чачак : СО [т. ј. Скупштина општине] : Народни музеј, [1993] (Београд : Култура). - 135 стр. : илустр. ; 22 cm

Ћир. - Тираж 1.200. - Стр. 5-6: Реч с поводом / Родољуб Петровић.

ISBN 86-367-0675-0 (Пл.)
908.497.11(082)
949.711(082)
82-992(082)
COBISS.SR-ID 36025858

10.

ЋИРКОВИЋ, Драган

Драган Ћирковић / [текст] Срето Бошњак ; [фотографије Мирослав Бошковић ; превод резимеа на енглески језик Свјетлана Ћелошевић]. - Чачак : Народни музеј : Уметничка галерија "Надежда Петровић" : Породица Ћирковић, 1994 (Чачак : Графички центар "Цане"). - 96 стр. : репродукције ; 27 cm

Тираж 500.

929:73/76 Ћирковић Д.(084.12)

73/76(497.11)(084.12)

COBISS.SR-ID 30367500

1994.

11.

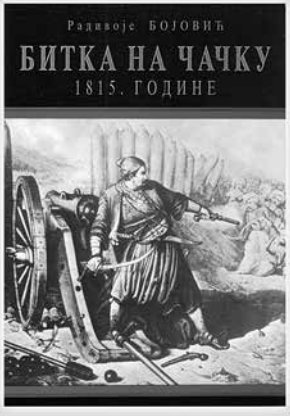
БОЈОВИЋ, Радивоје

Битка на Чачку 1815.године / Радивоје Бојовић ; [превод на француски Вукосава Ковачевић]. - Чачак : Народни музеј, 1995 (Чачак : Графика Јуреш). - 40 стр. : илустр. ; 20 cm

Тираж 1000. - Библиографија: стр. 37-38. - Resumé.

949.711"1815"

COBISS.SR-ID 101239303

1995.

12.

ДИЛПАРИЋ, Синиша

Судите сами / Синиша Дилпарић. - Чачак : Народни музеј, 1995 (Чачак : Светлост). - 87 стр. : фотогр. ; 20 cm

Стр. 85-87: Поговор / Зорица Матијевић. - Белешка о писцу: стр. [88].

949.711„18/19"

COBISS.SR-ID 107205383

13.

ПАВЛОВИЋ, Драгољуб М.

Павловићи из Каоне / Драгољуб М. Павловић. - Чачак : Народни музеј, 1995 (Чачак : Светлост). - 56 стр. : илустр. ; 20 cm

(Брош.)

929
COBISS.SR-ID 1024069559

14.

ЧАЧАК у прошлости : студије и путописи / приредио Родољуб Петровић. - 2. допуњено изд. - Чачак : Народни музеј, 1995 (Чачак : Литопапир). - 211 стр. : фотогр., илустр. ; 23 cm

Тираж 2.000. - Стр. 5-6: Реч с поводом / Родољуб Петровић. - Стр. 7: Уз друго, допуњено издање / Родољуб Петровић

ISBN 86-367-0675-0 (картон)
94(497.11 Чачак)(082)
821.1/.8-992(082)
COBISS.SR-ID 100050951

1996.

15.

ПЕТРОВИЋ, Димитрије

Ратне белешке са Јавора и Топлице 1876, 1877. и 1878. Св. 1, Догађаји са Јавора 1876. / Димитрије Мита Петровић. - 2. изд. - Чачак : Народни музеј, 1996 (Чачак : Литопапир). - 270 стр. ; 22 cm

Кор. ств. насл.: Ратне белешке 1876, 1877 и 1878 I. - Хрпт. ств. насл.: Ратне белешке. - Тир. - Тираж 1000. - Стр. 5-6: Предговор / Радивоје Бојовић. - Стр. 223-243: Мита Петровић: живот и рад / Урош Џонић. - Стр. 244-246: Напомене о овом рукопису / У. Џ. [Урош Џонић]. - Стр. 247-248: Урош Џонић / Радивоје Бојовић. - Стране и мање познате речи: стр. 264-268. - Регистри.

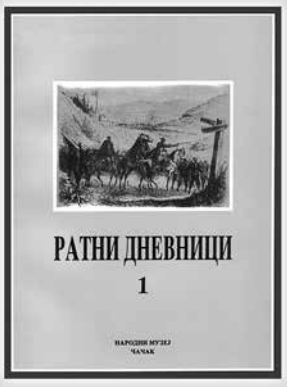
(Брош.)
886.1/.2-94
929:82 Петровић М.
COBISS.SR-ID 44741388

16.

РАТНИ дневници. 1 / приредио Радивоје Бојовић. - Чачак : Народни музеј, 1996 (Чачак : Литопапир). - 237 стр. : илустр. ; 22 cm

Тираж 1000. - Стр. 5-14: Предговор / Радивоје Бојовић. - Регистар.

949.711"1876/1886"
886.1-94(082)
COBISS.SR-ID 108845319

17.

СТАНИЋ, Радомир

Под светлошћу духовности великог челника српске историје уметности / Радомир Станић. - Београд : Републички завод за заштиту споменика културе ; Чачак : Народни музеј, 1996 (Чачак : Светлост). - 32 стр. ; 20 cm

7(497.11)(091):929 Ђурић В.
COBISS.SR-ID 114940423

18.

BOJOVIĆ, Radivoje

Narodni muzej 1952 – 1997 / Radivoje Bojović. - Čačak : [Narodni muzej], 1997 ([s. l. : s. n.]). - 29 str. : ilustr. ; 21 cm

19.

БОЈОВИЋ, Радивоје

Грб и застава града Чачка : предлог / Радивоје Бојовић. - Чачак : [Народни музеј : Уметничка галерија "Надежда Петровић"], 1998 ([б. м. : б. и.]). - 18 стр. : илустр. ; 21 cm

Литература.

(Брош.)
929.6(497.11)
COBISS.SR-ID 1024107191

1997.
1998.

2000.

20.

МОЈСИЛОВИЋ, Мирослав

Само је један твој град : записи о старом Чачку / Мирослав-Миле Мојсиловић ; приредила Нада Деспотовић. - [2. изд.]. - Чачак : Народни музеј, 2000 (Ниш : Круг). - 320 стр. : фотогр. ; 24 cm

Тираж 600. - Ауторова слика. - Стр. 7: Предговор другом издању / Душан М. Мојсиловић. - Стр. 9-10: Крајолици предела и душе / Бранко В. Радичевић. - Стр. 306-307: Реч редактора / Нада Деспотовић.

908.497.11 Чачак
COBISS.SR-ID 175875079

21.

ЦРКВА Светог Ђорђа у Чачку / [приредио] Јован Д. Лукић. - 1. изд. - Чачак : Народни музеј, 2000 (Чачак : Информа). - 47 стр. : илустр. ; 20 x 21 cm

Издање поводом обележавања два миленијума хришћанства. - Тираж 600.

(Брош.)
726.54(497.11)
COBISS.SR-ID 86427660

2002.

22.

ДАВИДОВИЋ, Горан

Затамњена прошлост : историја равногораца чачанског краја. Књ. 1, У пламену устанка : ратна 1941. година / Горан Давидовић, Милош Тимотијевић. - Чачак : Народни музеј : Међуопштински историјски архив ; Горњи Милановац : Музеј рудничко-таковског краја ; Краљево : Народни музеј, 2002 (Чачак : Графика Јуреш). - 415 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 750. - Белешка о ауторима: стр. 412. - Summary: Darkened past. The history of the Ravna Gora movement in the Čačak region. - Библиографија: стр. 385-393. – Регистар.

ISBN 86-84067-01-0
94(497.11 Чачак)"1941"
COBISS.SR-ID 183860487

23.

НИКИТОВИЋ, Лидија

Мојсиње : некропола под хумкама из бронзаног и гвозденог доба / Лидија Никитовић, Милорад Стојић, Растко Васић ; главни и одговорни уредници Невенка Бојовић, Милоје Васић ; [превод Ана Васић ; цртежи Милош Савковић, Мирјана Стојић ; фотографије Небојша Борић, Зорана Ђорђевић]. - Чачак : Народни музеј ; Београд : Археолошки институт, 2002 (Чачак : Графика Јуреш). - 153 стр. : илустр. ; 30 cm

На спор. насл. стр.: Mojsinje : a bronze and iron age mound necropolis. - Упор. текст на срп. и енгл. језику. - Тираж 1.000. - Стр. 63-65: Жужана К. Цофман / Антроплошки материјал из Мојсиња. - Стр. 66-68: Оливера Нинчић / Тканине из Мојсиња. - Стр. 123-125: Zsuzsanna K. Zoffmann / Anthropological material from Mojsinje. - Стр. 126-128: Olivera Ninčić / Fabrics from Mojsinje. - Библиографија: стр. 131-133 и уз поједина поглавља.

ISBN 86-80093-18-1 (брош.)
903.5"637/638"(497.11)
903"637/638"(497.11)(083.824)
COBISS.SR-ID 100434700

2003.

24.

ДАВИДОВИЋ, Горан

Затамњена прошлост : историја равногораца чачанског краја. Књ. 2, Слепа мржња и крвава освета : окупација и грађански рат, 1942-1943. године / Горан Давидовић, Милош Тимотијевић ; [фотографије Слободан Марковић, Марко Бојовић]. - Чачак : Међуопштински историјски архив : Народни музеј ; Горњи Милановац : Музеј рудничко-таковског краја ; Краљево : Народни музеј, 2003 (Чачак : Графика Јуреш). - 391 стр., [32] стр. с фотогр. ; 24 cm

Тираж 500. - Summary: Darkened Past. Book 2, Blind hatrend and blood feud. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 355-360. - Регистар.

ISBN 86-84067-02-9 (брош.)
94(497.11)"1942/1943"
COBISS.SR-ID 106914316

2004.

25.

РАЈИЋ, Делфина

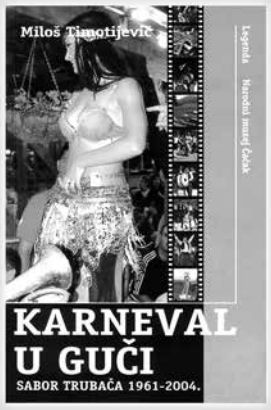
Манастири Овчарско-кабларске клисуре / Делфина Рајић, Милош Тимотијевић ; [фотографије Слободан Марковић, Милисав Бошковић, Саша Савовић]. - 1. изд. - Чачак : Народни музеј, 2004 (Чачак : Графика Јуреш). - 303 стр. : илустр. ; 32 cm

Тираж 1.000. - Речник стручних и мање познатих појмова: стр. 295-296. - Белешка о ауторима: стр. 303. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary: Monasteries of Ovcar-Kablar Gorge. - Библиографија: стр. 297-298. - Регистри.

ISBN 86-84067-03-7 (картон са омотом)
726.7(497.11)
271.222(497.11)-523.4/.6
COBISS.SR-ID 115837452

2005.

26.

TIMOTIJEVIĆ, Miloš

Karneval u Guči : Sabor trubača 1961-2004. / Miloš Timotijević ; [prevod rezimea Vesna Kovačević]. - 1. izd. - Čačak : Legenda : Narodni muzej, 2005 (Kraljevo : Kvark). - 403 str. : ilustr. ; 20 cm. - (Biblioteka Specijalna izdanja ; knj. br. 28)

Tiraž 1.000. - Beleška o autoru: str. 400. - Napomene i bibliografske reference uz svako poglavlje. - Bibliografija: str. 373-378. - Summary: Carneval in Guca. - Registar.

ISBN 86-7784-013-3 (broš.)
788.077.092(497.11)"1961/2004"
COBISS.SR-ID 124283148

2006.

27.

ДАВИДОВИЋ, Горан

Осветљавање истине : документа за политичку и војну историју Чачка. Књ. 1, 1938-1941 / Горан Давидовић, Милош Тимотијевић. - Чачак : Народни музеј : Историјски архив ; Краљево : Народни музеј, 2006 (Чачак : Информа). - 575 стр. ; 24 cm

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 86-84067-10-X (НМЧ; брош.)
94(497.11 Чачак)"1938/1941"(093.2)
323(497.11)"1938/1941"(093.2)
COBISS.SR-ID 131159052

28.

НИКОЛА Тесла у културној историји Чачка / [приређивачи] Јелена Ковачевић, Милица Баковић. - Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Графички центар). - 296 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 200. - Summary ; Резюме.

ISBN 86-84067-14-2 (брош.)
62:929 Тесла Н.(082)
012 Тесла Н.
016:929 Тесла Н.
COBISS.SR-ID 136888844

29.

ТИМОТИЈЕВИЋ, Милош

Соколи Чачка : 1910-1941. / Милош Тимотијевић. - Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Графички центар). - 205 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 500. - Стр. 197-198: Извод из рецензије / Мирослав Јовановић. - Белешка о аутору: стр. 205. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary: Cacak Falcons 1910-1941. - Библиографија: стр. 199-204.

ISBN 86-84067-12-6 (брош.)
ISBN 978-86-84067-12-0
796:061.2(497.11)"1910/1941"
94(497.11 Чачак)"1910/1941"
COBISS.SR-ID 133083404

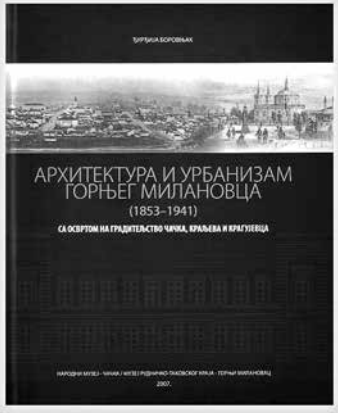
30.

БОРОВЊАК, Ђурђија

Архитектура и урбанизам Горњег Милановца : (1853-1941) : са осврtом на градитељство Чачка, Краљева и Крагујевца / Ђурђија Боровњак. - Чачак : Народни музеј ; Горњи Милановац : Музеј рудничко-таковског краја, 2007 (Чачак : Графички центар). - 150 стр. : илустр. ; 26 cm

Део текста упоредо на срп., енгл. и франц. језику. - Тираж 500. - Каталог грађевина у Горњем Милановцу: стр. 112-114. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 108-111. - Summary; Résumé. - Регистри.

ISBN 978-86-84067-21-2 (брош; НМ)
72(497.11)"1853/1941"
711.4(497.11)"1853/1941"
COBISS.SR-ID 145767180

2007.

31.

ПЕТРОВИЋ, Лазар

Дневник краљевог ађутанта из 1901. године / Лазар Петровић ; приредио Радивоје Бојовић. - Чачак : Народни музеј, 2008 (Чачак : Тригон). - 42 стр. : илустр. ; 24 cm + календар ([1] лист). - (Прилози за историју Чачка ; 1)

Ауторове слике. - Тираж 500. - Стр. 9-14: Краљ и његов ађутант између пролећа и јесени 1901. године / Радивоје Бојовић. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-84067-23-6 (брош.)
821.163.41-94
COBISS.SR-ID 148602380

2008.

32.

РАЈИЋ, Делфина

Културна ризница Чачка : од праисторије до савременог доба / Делфина Рајић, Милош Тимотијевић ; [превод на енглески језик, translated into English by Весна Ковачевић ; фотографије, photographs Саша Савовић]. - Чачак : Народни музеј, 2008 (Београд : Публикум). - 288 стр. : илустр. ; 30 cm

На спор. насл. стр.: Cultural Treasury of Cacak. - Текст штампан двостубачно. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 1.500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 266-272. - Регистар.

ISBN 978-86-84067-20-5 (пласт. са омотом у заштитној кутији)
930.85(497.11)
COBISS.SR-ID 148226060

33.

ФЕРЈАНЧИЋ, Снежана

Римски епиграфски споменици Чачка и околине / Снежана Ферјанчић, Гордана Јеремић, Александра Гојгић ; [фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2008 (Чачак : Графички центар). - 112 стр. : илустр. ; 23 cm. - (Прилози за историју Чачка ; 2)

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 95-99. - Регистар. - Summary: Roman Epigraphic Monuments from Čačak and its Vicinity.

ISBN 978-86-84067-16-8 (брош.)
930.2:003.071=124'02(497.11)
COBISS.SR-ID 154740492

2009.

34.

РАДОВАНОВИЋ, Зденка

Чачак, слика града : 2000-2005 / Зденка В. Радовановић ; [фотографије Зденка Радовановић, Младен Јањић, Драган Јовановић]. - Чачак : Народни музеј, 2009 (Чачак : Графички центар). - 189 стр. : илустр. ; 22 x 22 cm

Тираж 500. - Биографија аутора монографије: стр. [190]. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 173-175. - Регистар. - Summary.

ISBN 978-86-84067-09-0 (брош.)
711.42"2000/2005"(497.11 Чачак)
COBISS.SR-ID 167142924

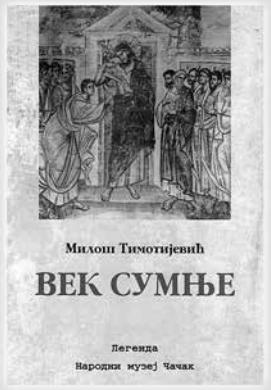
35.

ТИМОТИЈЕВИЋ, Милош

Век сумње : религиозност у чачанском крају : 1886-2008 / Милош Тимотијевић. - Чачак : Легенда : Народни музеј, 2009 (Ужице : Графопласт плус). - 447 стр. ; 17 cm. - (Библиотек Светиње ; књ. бр. 15)

Тираж 500. - Библиографија: стр. 422-433. - Summary: Religious Practice in Cacak Region during XX century ; Résumé: La religiosité dans la région de Cacak durant le XXème siècle. - Регистар.

ISBN 978-86-7784-154-6 (картон)
271.22(497.11)"1886/2008"
930.85(497.11 Чачак)
COBISS.SR-ID 168998412

36.

СТЕФАНОВИЋ, Слободан Р.

Чачански акорди / Слободан Р. Стефановић ; [фотографије Слободан Пајић ... [и др.]]. - 1. изд. - Чачак : Народни музеј, 2011 (Чачак : Инпринт). - 226 стр. : илустр. ; 23 x 24 cm + 1 електронски оптички диск (CD-ROM) ; 12 cm

Тираж 500. - Стр. 5-10: Предговор / Братислав Јевтовић. - Белешка о аутору: стр. 224-225. - Summary. - Библиографија: стр. 222-223.

ISBN 978-86-84067-39-7 (брош.)
78(497.11)"19"
78.071.1/.2(497.11)"19":929
COBISS.SR-ID 181625356

2011.

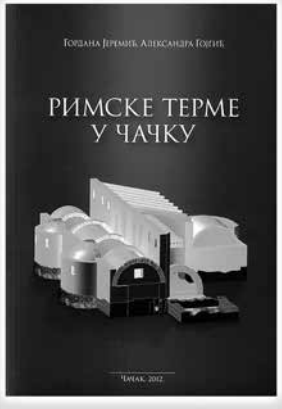
37.

ЈЕРЕМИЋ, Гордана

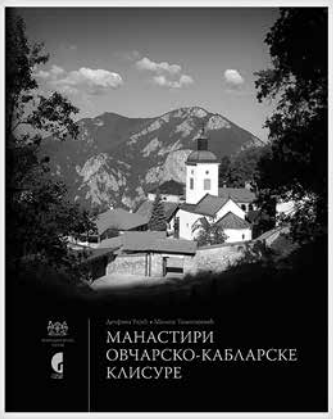
Римске терме у Чачку / Гордана Јеремић, Александра Гојгић ; [цртежи и геодетска подлога Александра Филиповић ... [и др.] ; фотографије Марко Бојовић, Миленко Савовић]. - Чачак : Народни музеј, 2012 (Чачак : Артера). - 126 стр. : илустр. ; 24 cm. - (Прилози за историју Чачка ; 3)

„Рад на публикацији реализован је у оквирима редовног програма за археологију Народног музеја у Чачку и пројекта Министарства просвете и науке Републике Србије „Романизација, урбанизација и трансформација урбаних центара цивилног, војног и резиденцијалног карактера у римским провинцијама на тлу Србије" (евиденциони број 177007)"--> Предговор. - Тираж 500. - Речник појмова: стр. 112-117. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 100-107. - Summary.

ISBN 978-86-84067-43-4 (брош.)
904:725.73"652"(497.11)
COBISS.SR-ID 191226380

2012.

38.

РАЈИЋ, Делфина

Манастири Овчарско-кабларске клисуре / Делфина Рајић, Милош Тимотијевић ; [фотографије Саша Савовић]. - 2. допуњено и измењено изд. - Чачак : Народни музеј ; Београд : Службени Гласник, 2012 (Београд : Гласник). - 399 стр. : илустр. ; 31 cm

Тираж 2.000. - Речник стручних и мање познатих појмова: стр. 383-384. - О ауторима: стр. 399. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary: Monasteries of Ovcar-Kablar Gorge. - Библиографија: стр. 382, 385-387. - Регистри.

ISBN 978-86-84067-44-1 (НМ; картон са омотом)
ISBN 978-86-519-1392-4 (СГ)
726.7(497.11)
271.222(497.11)-523.4/.6
COBISS.SR-ID 191652108

39.

ТИМОТИЈЕВИЋ, Милош

Модернизација балканског града : (1944-1989) : компаративна анализа развоја Чачка и Благоевграда у епохи социјализма / Милош Тимотијевић. - Чачак : Народни музеј, 2012 (Чачак : Графички центар). - 575 стр. : илустр. ; 25 cm. - (Посебна издања / Народни музеј, Чачак ; књ. 5)

Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 506-541. - Регистри.

ISBN 978-86-84067-42-7 (картон)
316.43(497.11)"1944/1989"
338.45(497.11)"1944/1989"
316.43(497.2)"1944/1989"
338.45(497.2)"1944/1989"
COBISS.SR-ID 189046028

40. 1969.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 1 = Recueil des travaux du Musée national. 1 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Иванка Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1969 (Чачак : Литопапир). – 202 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 1)

Годишње.
Тираж 1000.

ISSN 0350-7262 = Зборник радова Народног музеја (Чачак)
93/94
COBISS.SR-ID 8293890

41. 1971.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 2 = Recueil des travaux du Musée national. 2 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Иванка Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1971 (Чачак : Литопапир). – 270 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 2)

Тираж 1000.

42. 1972.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 3 = Recueil des travaux du Musée national. 3 / [одговорни уредник Милован Вуловић]. - Чачак : Народни музеј, 1972 (Чачак : Литопапир). – 297 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 3)

Тираж 1000.

43. 1973.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 4 = Recueil des travaux du Musée national. 4 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Клодине Орлић]. - Чачак : Народни музеј, 1973 (Чачак : Литопапир). – 300 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 4)

Тираж 1000.

316.74
COBISS.SR-ID 520620436

44. 1974.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 5 = Recueil des travaux du Musée national. 5 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Вукосава Ковачевић]. - Чачак : Народни музеј, 1974 (Чачак : Литопапир). – 319 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 5)

Тираж 1000.

45. 1975.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 6 = Recueil des travaux du Musée national. 6 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1975 (Чачак : Литопапир). – 403 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 6)

Тираж 1000.

1976.
1977.

46.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 7 = Recueil des travaux du Musée national. 7 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1976 (Чачак : Литопапир). – 291 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 7)

Тираж 800.

47.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 8 = Recueil des travaux du Musée national. 8 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1977 (Чачак : Литопапир). – 238 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 8)

Тираж 800.

1978.
1979.

48.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 9 = Recueil des travaux du Musée national. 9 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Мара Кордић]. - Чачак : Народни музеј, 1978 (Чачак : Литопапир). – 374 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 9)

Тираж 800.

49.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 10 = Recueil des travaux du Musée national. 10 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Мара Кордић]. - Чачак : Народни музеј, 1979 (Чачак : Литопапир). – 445 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 10)

Тираж 500.

1981.
1982.

50.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 11 = Recueil des travaux du Musée national. 11 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Мара Кордић]. - Чачак : Народни музеј, 1981 (Чачак : Литопапир). – 250 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 11)

Тираж 500.

51.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 12 = Recueil des travaux du Musée national. 12 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Мара Кордић]. - Чачак : Народни музеј, 1982 (Чачак : Литопапир). – 350 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 12)

Тираж 500.

1983.
1984.

52.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 13 = Recueil des travaux du Musée national. 13 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1983 (Чачак : Литопапир). – 301 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 13)

Тираж 500.

53.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 14 = Recueil des travaux du Musée national. 14 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1984 (Чачак : Литопапир). – 413 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 14)

Тираж 500.

54.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 15 = Recueil des travaux du Musée national. 15 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1985 (Чачак : Литопапир). – 311 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 15)

Тираж 700.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

1985.

55.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 16 = Recueil des travaux du Musée national. 16 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1986 (Чачак : Литопапир). – 354 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 16)

Тираж 700.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

1986.

56.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 17 = Recueil des travaux du Musée national. 17 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1987 (Чачак : Литопапир). – 328 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 17)

Тираж 700.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

1987.

57.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 18 = Recueil des travaux du Musée national. 18/ [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1988 (Чачак : Литопапир). – 321 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 18)

Тираж 700.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

1988.

58.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 19 = Recueil des travaux du Musée national. 19 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1989 (Чачак : Литопапир). – 268, 92 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 19)
* Прилог: Хаџи-Проданова буна 1814.

Тираж 700.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

1989.

59.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 20 = Recueil des travaux du Musée national. 20 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1990 (Чачак : Литопапир). – 335 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 20)

Тираж 700.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

1990.

1991.
1992/93.

60.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 21 = Recueil des travaux du Musée national. 21 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1991 (Чачак : Литопапир). – 333 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 21)

Тираж 700.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

61.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 22-23 = Recueil des travaux du Musée national. 22-23 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1992-1993 (Чачак : Литопапир). – 405 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 22-23)

Тираж 500.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

1994.
1995.

62.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 24 = Recueil des travaux du Musée national. 24 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1994 (Чачак : Литопапир). – 366 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 24)

Тираж 500.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

63.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 25 = Recueil des travaux du Musée national. 25 / [одговорни уредник Милован Вуловић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1995 (Чачак : Литопапир). – 316 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 25)

Тираж 500.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

1996.
1997.

64.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 26 = Recueil des travaux du Musée national. 26 / [одговорни уредник Невенка Бојовић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1996 (Чачак : Етитекс). – 300 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 26)

Тираж 500.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

65.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 27 = Recueil des travaux du Musée national. 27 / [одговорни уредник Невенка Бојовић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1997 (Чачак : Литопапир). – 397 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 27)

Тираж 500.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

1998.
1999.

66.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 28 = Recueil des travaux du Musée national. 28 / [одговорни уредник Невенка Бојовић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1998 (Чачак : Униграфика). – 290 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 28)

Тираж 500.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

67.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 29 = Recueil des travaux du Musée national. 29 / [одговорни уредник Невенка Бојовић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 1999 (Чачак : Светлост). – 319 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 29)

Тираж 500.

ISSN 0350 7262
08(497.11)

68.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 30 = Recueil des travaux du Musée national. 30 / [одговорни уредник Невенка Бојовић ; превод на енглески Ивана Недељковић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 2000 (Чачак : Светлост). – 317 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 30)

Тираж 500. - Резимеи на страним језицима. - Библиографија: стр. 289-312.

316.74
ISSN 0350 7262

COBISS.SR-ID 520620692

69.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 31 = Recueil des travaux du Musée national. 31 / [одговорни уредник Невенка Бојовић ; превод на енглески Ивана Недељковић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 2001 (Чачак : Светлост). – 288 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 31)

Тираж 500.

ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

2000.
2001.

70.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 32 = Recueil des travaux du Musée national. 32 / [одговорни уредник Невенка Бојовић ; превод на енглески Весна Ковачевић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 2002 (Чачак : Светлост). – 307 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 32)

Тираж 500.

ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

71.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 33 = Recueil des travaux du Musée national. 33 / [одговорни уредник Невенка Бојовић ; превод на енглески Весна Ковачевић ; превод на француски Зорица Хаџи Видојковић]. - Чачак : Народни музеј, 2003 (Чачак : Светлост). – 194 стр. : илустр. - 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 33)

Тираж 500.

ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

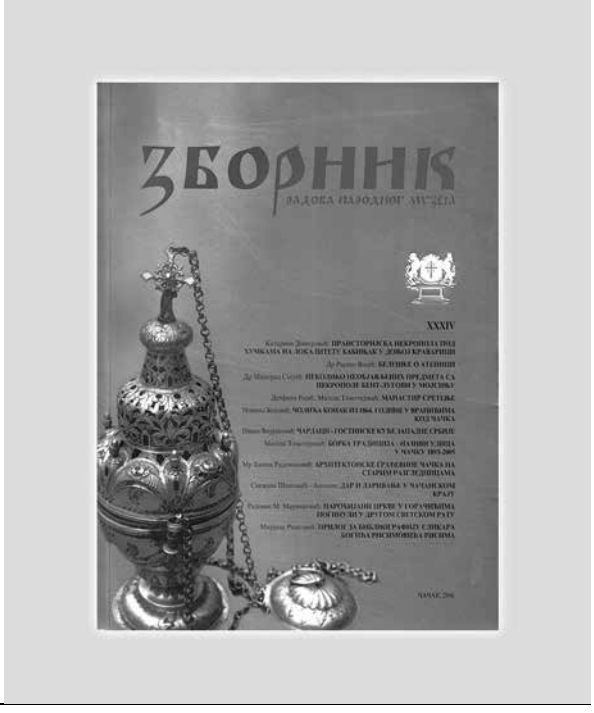
2002.
2003.

72.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 34 = Collection of Works of The National Museum 34 = Recueil des travaux du Musée national. 34 / [уредник Делфина Рајић ; превод на енглески језик Весна Ковачевић ; превод на француски језик Елизабет Јовановић-Миљаковић]. - Чачак : Народни музеј, 2004 (Чачак : Светлост). - 187 стр. : илустр. ; 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 34)

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резимеи на енг. и фр. језику. - Садржај са предње корице: Праисторијска хумка на локалитету Бабињак у Доњој Краварици / Катарина Дмитровић ; Белешке о Атеници / Др Растко Васић ; Неколико необјављених предмета са некрополе Бент-Лугови у Мојсињу / Др Милорад Стојић ; Манастир Сретење / Делфина Рајић, Милош Тимотијевић ; Чолића конак из 1864. године у Вранићима код Чачка / Невенка Бојовић ; Чардаци-гостинске куће западне Србије / Ивана Тирјаковић ; Борба традиција – називи улица у Чачку 1893-2005. / Милош Тимотијевић ; Архитектонске грађевине Чачка на старим разгледницама / Мр Зденка Радовановић ; Дар и даривање у чачанском крају / Снежана Шапоњић-Ашанин ; Парохијани цркве у Горачићима погинули у Другом светском рату / Радован М. Маринковић ; Прилог за библиографију сликара Богића Рисимовића Рисима / Мирјана Рацковић.

(Брош.)
ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

2004.

2005.

73.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 35 / [уредник Делфина Рајић ; превод на енглески језик Весна Ковачевић ; превод на француски језик Елизабет Јовановић-Миљаковић]. - Чачак : Народни музеј, 2005 (Чачак : Графички центар). - 398 стр. : илустр. ; 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 35)

Тираж 600. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резимеи на енг. и фр. језику. - Садржај са предње корице: Фосилне флоре из језерских творевина северозападно од Чачка / Биљана Чкоњевић ; Резултати истраживања хумке на локалитету Сува чесма у Лучанима / Катарина Дмитровић ; Манастир Св. Тројица под Овчаром / Делфина Рајић, Милош Тимотијевић ; Пример војне архитектуре из опуса Драгутина Ђорђевића / Иван Клеут ; О историји и архитектури зграде Гимназије у Чачку / Маре Јанакова ; Архитектура два значајна јавна здања Чачка с краја четврте деценије XX века: пошта и железничка станица / Марија Дрљевић ; Оглашавање и реклама у чачанској периодици до Првог светског рата / Богдан Трифуновић ; Демографски развој општине Чачак у периоду од 1948. 2002. године / Др Илија Поповић, Др Светислав Љ. Марковић ; Легати (библиотечке целине) и личне библиотеке у Чачку: српско задужбинарско наслеђе / Мр Маријана Матовић.

(Брош.)
ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

2006.

74.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 36 / [уредник Делфина Рајић ; превод на енглески језик Весна Ковачевић ; превод на француски језик Елизабет Јовановић-Миљаковић]. - Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Графички центар). - 398 стр. : илустр. ; 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 36)

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резимеи на енг. и фр. језику. - Садржај са предње корице: Погребни обичаји становништва бронзаног доба у Драгачеву / Катарина Дмитровић ; Археолошка истраживања на лишкој ћави код Гуче у 2002. и 2006. години / Мр Дејан Радичевић ; Непозната Милена Бојовић / Марија Орбовић ; Угоститељски објекти у Чачку (до Другог светског рата) / Др Милош Радовановић ; Архитектура хотела „Крен" у Чачку / Тадија Стефановић ; „Запуштен виноград господњи": Религиозност у чачанском крају током XX века (први део) / Милош Тимотијевић.

(Брош.)
ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

75.

2007.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 37 / [уредник Делфина Рајић ; превод на енглески језик Весна Ковачевић ; превод на француски језик Елизабет Јовановић-Миљаковић]. - Чачак : Народни музеј, 2007 (Чачак : Графички центар). - 413 стр. : илустр. ; 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 37)

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резимеи на енг. и фр. језику. - Садржај са предње корице: Представе посуда на вотивној ари из Ездине / Гордана Јеремић ; Сребровековно прстење из збирке Народног музеја у Чачку / Марина Котарац ; Веселин Миликић у сећањима савременика / Марија Орбовић ; Структура и организација окупационе управе на подручју Округа Чачак током Првог светског рата 1915-1918 / М.А. Богдан Трифуновић ; Између „старе" и „нове" вере: религиозност у чачанском крају током XX века (други део) ; Пројекат за зграду финансијских надлештава у Чачку / Ђурђија Боровњак ; Фотографи у Чачку / Драгољуб М. Вујовић.

(Брош.)
ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

76.

2008.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 38 : споменица поводом 600 година од првог писаног помена имена града Чачка / [уредник Делфина Рајић ; превод на енглески језик Весна Ковачевић ; превод на француски језик Елизабет Јовановић-Миљаковић]. - Чачак : Народни музеј, 2008 (Чачак : Графички центар). - 390 стр. : илустр. ; 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 38)

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резимеи на енг. и фр. језику.

(Брош.)
ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

2009.

77.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 39 / [уредник Делфина Рајић ; превод на енглески језик Весна Ковачевић ; превод на француски језик Елизабет Јовановић-Миљаковић]. - Чачак : Народни музеј, 2009 (Чачак : Графички центар). - 342 стр. : илустр. ; 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 39)

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резимеи на енг. и фр. језику. - Садржај са предње корице: Једна фибула са локалитета Соколица у Остри код Чачка / Милица Веселичић ; Одећа и оружје јаничарског рода у османлијској војсци / Милош Матијевић ; Војни мундир у Србији од 1809. до 1941. године / Марија Јовелић ; Хајдучија у чачанском округу средином 19. века / Мр Оливера Милосављевић ; Заборављени уметник Милорад Јовановић (1897-1966) / Марија Орбовић ; Председници општине Чачак (1944-2010) / Родољуб Петровић, Милош Тимотијевић.

(Брош.)
ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

2010.

78.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 40 / [уредник Делфина Рајић ; превод на енглески језик Весна Ковачевић ; превод на француски језик Елизабет Јовановић-Миљаковић]. - Чачак : Народни музеј, 2010 (Чачак : Графички центар). - 398 стр. : илустр. ; 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 40)

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резимеи на енг. и фр. језику. - Садржај са предње корице: Римски бронзани Меркур из Бресница / Гордана Јеремић ; Манастири Дубница код Нове Вароши, Ковиље под Јавором и Сретење овчарско - историјско трајање, просторне и градитељске сродности / Драгиша Милосављевић ; Тема Страшног суда у цркви манастира Благовештење кабларско / Александар Бојовић ; Индустријализација Чачка: 1944-1956 / Милош Тимотијевић ; Изложбена делатност Народног музеја у Чачку: 1953-2010. / Мирослав Пурић ; Библиографија Зборника радова Народног музеја у Чачку: 2001-2010. године / Небојша Цвејић.

(Брош.)
ISSN 0350 7262
069.055.2(497.11)(082)
93/94(082)
COBISS.SR-ID 512551773

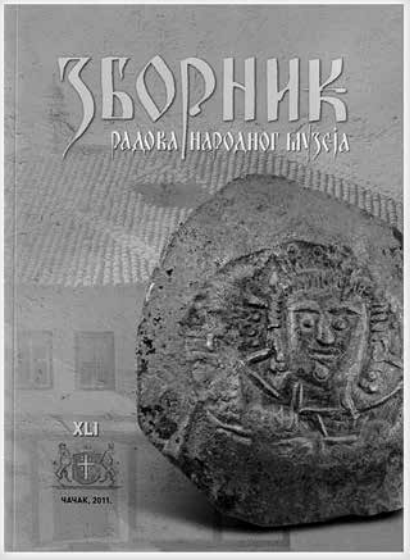
79.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 41 / [уредник Делфина Рајић ; превод на енглески језик Весна Ковачевић ; превод на француски језик Елизабет Јовановић-Миљаковић]. - Чачак : Народни музеј, 2011 (Чачак : Графички центар). - 218 стр. : илустр. ; 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј, Чачак] ; 41)

Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резимеи на енг. и фр. језику.

(Брош.)
ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

2011.

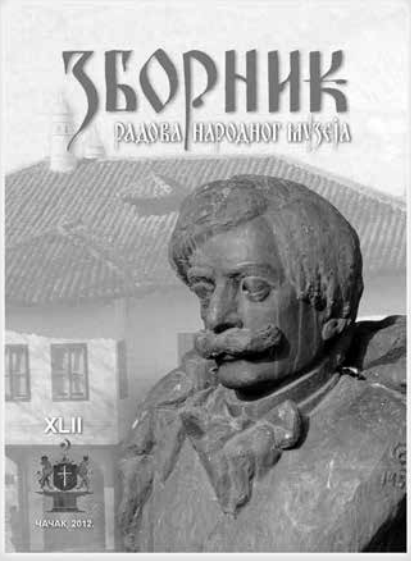
80.

ЗБОРНИК радова Народног музеја. 42 / [уредник Делфина Рајић; превод на енглески језик Весна Ковачевић; превод на француски језик Елизабет Јовановић Миљаковић. - Чачак : Народни музеј 2012 (Београд : Цицеро). - 226 стр. : илустр. ; 26 cm. - (Зборник радова / [Народни музеј Чачак] ; 42)

Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резимеи на енг. и фр. језику.

(Брош.)
ISSN 0350 7262
06.055.2(497.11)

2012.

1989.

81.

ХАЏИ-Проданова буна хиљаду осамсто четрнаесте

Хаџи-проданова буна 1814 : зборник радова приказаних на научном скупу у Чачку одржаном 25. септембра 1989. године : прилог / [уредник Милован Вуловић]. - Чачак : [б. и.], 1990. - 92 стр. ; 26 cm

На прел. стр.: Народни музеј, Чачак [и] Историјски институт САНУ, Београд [и] Друштво историчара Србије. - Дискусија: стр. 85-91. - Напомене уз сваки рад.

94(497.11)"1814"(082)
COBISS.SR-ID 532924054

1992.

82.

НАУЧНИ скуп поводом 800 година Богородице Градачке и града Чачка (1992 ; Чачак)

Богородица Градачка у историји српског народа : Научни скуп поводом 800 година Богородице Градачке и града Чачка, новембар 1992. - Чачак : Народни музеј, 1993 (Чачак : „Precision-Graphic"). - 299 стр., [67] стр. с таблама : илустр. ; 24 cm

Библиографија уз сваки рад.

726.54.033.2(497.11 Чачак)(063)(082)„1992"
COBISS.SR-ID 90366983

1993.

83.

НАУЧНИ скуп поводом 150 година рођења и 90 година смрти Ранка Тајсића (1993 ; Чачак)

Ранко Тајсић у политичком животу Србије : Научни скуп поводом 150 година рођења и 90 година смрти Ранка Тајсића, октобар1993. - Чачак : Народни музеј, 1994 (Чачак : Либрис). - 151 стр. ; 20 cm

Тираж 300.

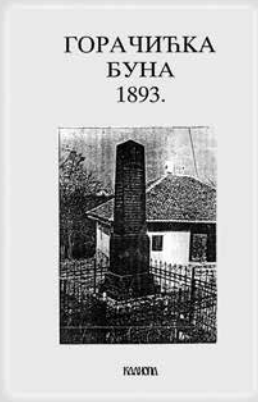
323(497.11)(063)(082):929 Тајсић Р.
COBISS.SR-ID 90366215

84.

ГОРАЧИЋКА буна 1893 (1993 ; Чачак-Гуча)

Зборник радова приказаних на "Округлом столу" у Горачићима 5. марта 1993. године. – Чачак : Калиопа ; Гуча : Дом културе ; Чачак : Народни музеј, 1993 (Чачак : Штампарија "Бајић"). - 132 стр. ; 20 cm

Тираж 1000.

85.

НАУЧНИ скуп поводом обележавања 120-годишњице Јаворског рата (1996 ; Чачак)

Ибарска војска у српско-турским ратовима од 1876. до 1878. године : научни скуп поводом обележавања 120-годишњице Јаворског рата, Чачак, септембар 1996 / [одговорни уредник Невенка Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 1997 (Ужице : „Димитрије Туцовић"). - 405 стр. ; 23 cm

Тираж 500. - Résumées.

949.711"1876/1878"(082)
COBISS.SR-ID 125383943

1997.

86.

SIMPOZIJUM Sahranjivanje u bronzano i gvozdeno doba (2002 ; Čačak)

Sahranjivanje u bronzano i gvozdeno doba : simpozijum, Čačak, 4-8. Septembar 2002 / urednici Nevenka Bojović, Miloje Vasić. - Čačak : Narodni muzej ; Beograd : Arheološki institut, 2003 (Čačak : Grafika Jureš). - 218 str. : ilustr. ; 30 cm

Na spor. nasl. str.: Burial Customs in the Bronze and Iron Age. - Tekst na srp., engl. i nem. jeziku. - Tiraž 500. - Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 86-80093-22-X (broš.)
903.5"637/638"(4)(082)
393"637/638"(4)(082)
COBISS.SR-ID 107643404

2003.

2006.

87.

МУЗЕЈСКО друштво Србије (Београд). Етнолошка секција. Стручни скуп (2006 ; Чачак)

Етнолошка музејска документација у Србији на почетку трећег миленијума - стање, перспективе : зборник радова / Стручни скуп Етнолошке секције Музејског друштва Србије, Чачак, 31. мај-1. јун 2006. ; [уредник Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Тригон). - 64 стр. : илустр. ; 28 cm. - (Едиција материјала са стручних скупова МДС-а ; св. бр. 3)

Текст штампан двостубачно. - Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз поједине радове.

ISBN 86-84067-13-4 (брош.)
069.426:39(497.11)(082)
069:004(497.11)(082)
COBISS.SR-ID 136479500

2012.

88.

МЕЂУНАРОДНИ тематски зборник Духовна култура и религиозност некад и сад - различити контексти и традиције / уредници Ивица Тодоровић, Гордана Благојевић ; коуредник Маја Марјановић. - Београд : Рашка школа : Ентографски институт САНУ : Центар за религијске студије ИФДТ-а : Српски научни центар ; Приштина : Универзитет, Факултет техничких наука ; Чачак : Народни музеј, 2012 (Београд : Академска издања). - 277 стр. : илустр. ; 25 cm

На спор. насл. стр.: International Thematic Journal Spiritual Culture and Religiousness in the Past and Present - Various Contexts and Tradition. - Тираж 300. - Стр. 7-9: Уводна реч / Ивица Тодоровић. - Радне биографије аутора: стр. 269-277. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз већину радова. - Резимеи на срп. и енгл. језику.

ISBN 978-86-83337-85-9 (РШ)
271.2-67(082)
39(=16)(082)
COBISS.SR-ID 195572492

2006.

89.

РАЈИЋ, Делфина

Манастири Овчарско-кабларске клисуре : водич = Monasteries of Ovcar-Kablar Gorge : guide / Делфина Рајић, Милош Тимотијевић ; [превод на енглески Весна Ковачевић]. - Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Графички центар). - 89 стр. : илустр. ; 20 cm

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 1.000. - Белешка о ауторима: стр. 89. - Библиографија: стр. 85-88.

ISBN 86-84067-08-8 (брош.)
726.7(497.11)(036)
271.222(497.11)-523.6(036)
COBISS.SR-ID 131153932

2009.

90.

БОЈОВИЋ, Радивоје

Чачански крај у прошлости : водич Народног музеја Чачак / Радивоје Бојовић ; [фотографије Саша Савовић]. - Чачак : Народни музеј, 2009 (Чачак : Светлост). - 94 стр. : илустр. ; 20 cm. - (Водичи музеја / [Народни музеј, Чачак] ; 2)

Тираж 1.000. - Библиографија: стр. 92-93.

ISBN 978-86-84067-31-1 (брош.)
069:930.85(497.11)(036)
930.85(497.11)(036)
COBISS.SR-ID 168947980

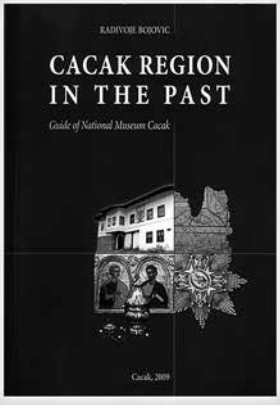
91.

BOJOVIĆ, Radivoje

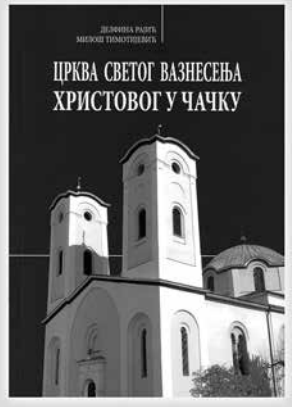
Cacak Region in the Past : guide of National museum Cacak / Radivoje Bojovic ; [translated into English Vesna Kovacevic ; photography Sasa Savovic]. - Cacak : National Museum, 2009 (Cacak : Svetlost). - 94 str. : ilustr. ; 20 cm. - (Museum guide / [National Museum, Cacak] ; 2)

Izv. stv. nasl.: Čačanski kraj u prošlosti. - Tiraž 1.000. - Bibliografija: str. 92-93.

ISBN 978-86-84067-32-8 (broš.)
069:930.85(497.11)(036)
930.85(497.11)(036)
COBISS.SR-ID 168945164

2011.

92.

РАЈИЋ, Делфина

Црква Светог Вазнесења Христовог у Чачку / Делфина Рајић, Милош Тимотијевић ; [фотографије Саша Савовић, Миленко Савовић]. - Чачак : Народни музеј, 2011 (Чачак : Светлост). - 93 стр. : илустр. ; 20 cm. - (Водичи музеја / [Народни музеј, Чачак] ; 3)

Тираж 1.000. - Библиографија: стр. 93. - Résumé ; Резюме ; Summary.

ISBN 978-86-84067-40-3 (брош.)
271.222(497.11)-523.4-9(036)
726.54(497.11)(036)
930.85(497.11 Чачак)(036)
COBISS.SR-ID 183519756

93.

Изложба слика Надежде Петровић / [предговор у каталогу са првом периодизацијом дела и поставка изложбе] Катарина Амброзић // Изложба слика Надежде Петровић, Народни музеј у Чачку, октобар 1956. - Чачак : Народни музеј, Чачак, 1956. (Чачак : Ослобођење). - [12] стр. : илустр. ; 17 x 12 cm

1956.

95.

АНДРЕЈЕВИЋ, Ђорђе - Кун

Изложба слика Ђорђе Андрејевић – Кун, 7-14. јули 1958 / [текст каталога Стојан Ћелић]. - Чачак : Народни музеј, 1958 (Чачак : Светлост). - 20 стр. : илустр. ; 20 cm

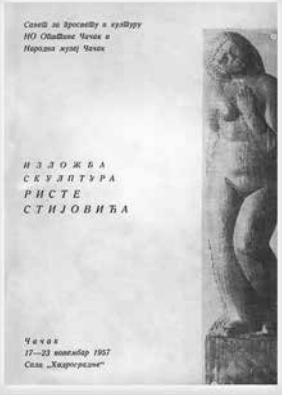
(Брош.)

1958.

94.

АМБРОЗИЋ, Катарина

Изложба слика и скулптура [Риста Стијовића] / [постава изложбе Катарина Амброзић ; опрема каталога Слободан Санадер]. - Чачак : Културно просветна заједница ; [Чачак : Народни музеј], 1957 (Чачак : Ослобођење). - [8] стр. : илустр. ; 17 x 12 cm
Кор. насл. - Стр. [3-5]: Предговор / Катарина Амброзић. - Подаци о ауторима преузети из колофона.
(Брош.)
73/75
COBISS.SR-ID 1024240311

1957.

96.

ТЕШИЋ, Ђорђе

Изложба народног накита : Народни музеј Чачак : мај 1958 / [изложбу поставили Ђорђе Тешић и Слободан Санадер]. - Чачак : Народни музеј, 1958 (Чачак : Светлост). - 15 стр. : илустр. ; 17 cm. - (Издање Народног музеја Чачак : Етнографско одељење ; 2)

„Изложба је плод међумузејске сарадње Народног музеја Чачак и Етнографског музеја Београд"--> стр.3.

(Брош.)
391.7(497.11)(064)(085)
COBISS.SR-ID 513564055

1958.

1959.
1960.

97.

СТОЈАНОВИЋ, Сретен

Изложба скулптура и слика Сретена Стојановића / [текст каталога Момчило Стевановић ; постава изложбе и опрема каталога Слободан Санадер, Милена Ђукнић]. - Чачак : Културно просветна заједница Среза Чачак : Народни музеј, 1959 (Чачак : Светлост). - 19 стр. : илустр. ; 17 x 17 cm

Подаци о ауторима преузети из колофона.

(Брош.)
73/75
COBISS.SR-ID 1024240055

98.

ЂУКНИЋ, Милена

Илирске хумке у Атеници : стална изложба / [поставка изложбе, текст и каталошки део Милена Ђукнић]. - Чачак : Народни музеј, 1960 (Чачак : Светлост). - [16] стр., [5] листова с таблама ; 21 cm

904.726.8(497.11 Атеница)(064)(085)
COBISS.SR-ID 94226439

1961.

99.

ПИЈАДЕ, Моша

Изложба слика и цртежа Моше Пијаде : Свечана дворана гимназије, Чачак 1-10 јул 1961 / [текст каталога и избор слика Вера Ристић]. - Чачак : Народни музеј, 1961. - [16] стр. : илустр. ; 24 cm

Кор. насл.: Моша Пијаде

74/75:929 Пијаде(064)(085)
COBISS.SR-ID 10988039

1963.

100.

NOVAC kroz vekove : izložba Narodnog muzeja, Čačak, 1963. / [tekst kataloga Dobrila Gaj-Popović, Miloje Vasić ; muzeološka postavka izložbe Dobrila Gaj-Popović, Miloje Vasić, Milena Ikodinović]. - Čačak : Narodni muzej, 1963 (Beograd : Kultura). - [23] str., [14] str. s tablama ; 22 cm

Bibliografija: str. 16. - Spisak izloženog novca i reprodukcije: str. 19-23.

336.74(091)(064)
COBISS.SR-ID 160460295

101.

ЋИРКОВИЋ, Драган

Стари Чачак : изложба слика Драгана Ћирковића : дворана Гимназије „Филип Филиповић" 1-7. маја. – Чачак : Народни музеј, 1964 (Чачак : Литопапир). - [8] стр. : илустр. ; 16 cm

Кор. насл. - Стр. [3]: [Предговор] / Лека Обућина.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024256951

1964.

102.

ЛАЗИЋ, Владимир

Владимир Миша Лазић : [Музеј револуционарне омладине] Чачак 21.5.- 4.6.1967. / [поставка изложбе Милован Вуловић, Душанка Ранковић ; фотографије Миодраг Ђорђевић]. - Чачак : Народни музеј, 1967 (Чачак : Литопапир). - [20] стр. : илустр. ; 22 cm

Кор. насл. : Владимир Лазић. - Биобиблиографски подаци о уметнику.

75:929 Лазић(064)(085)
COBISS.SR-ID 16152839

1967.

103.

СЛИКАРИ западне Србије / [организација изложбе Заједница музеја западне Србије ; изложбу реализовали Милован Вуловић, Стеван Секованић]. - Крагујевац : Народни музеј ; Титово Ужице : Народни музеј ; Краљево : Народни музеј ; Крушевац : Народни музеј ; Чачак : Уметничка галерија "Надежда Петровић", 1969 (Смедеревска Паланка : "10. октобар"). - [37] стр. : репродукције ; 23 cm

Стр. 3-4: [Предговор] / Стеван Секованић. - Биобиблиографски подаци о уметницима

75(497.11)"19"(064)(085)
COBISS.SR-ID 9563911

1969.

104.

СРБИЈО буно међу народима : Народни музеј, Чачак / [организација изложбе Народни музеј [и] Уметничка галерија "Надежда Петровић" у Чачку]. - Чачак : Народни музеј, [1971]. - 1 пресавитак ([8] стр.) : илустр. ; 17 cm

Кор. насл.

73/76:940.53(497.11)(064)(085)
COBISS.SR-ID 95113991

1971.

105.

ТИТО и пионири : Чачак, 24. мај-4. јун 1978. / [уредник каталога Милован Вуловић]. - Чачак : Народни музеј : Дечји вртић "Радост", 1978 (Чачак : Литопапир). - [16] стр. : илустр. ; 14 x16 cm

Тираж 1.000.

(Брош.)
77
COBISS.SR-ID 1024176055

1978.

1981.

106.

БОЈОВИЋ, Невенка

Ткање, плетење и вез : Народни музеј Чачак, децембар 1981 - фебруар 1982. / [аутор и поставка изложбе Невенка Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 1981 (Чачак : Литопапир). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 16 x 16 cm

Кор. насл. - Тираж 500.

(Брош.)
39
COBISS.SR-ID 1024289207

107.

ФОЛГИЋ-Корјак, Ангелина

Устанак у делима ликовних уметника : Народни музеј Чачак - октобар 1981. / [аутор и поставка изложбе Ангелина Фолгић-Корјак]. - Чачак : Народни музеј, 1981 (Чачак : Литопапир). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 16 x 16 cm

Кор. насл. - Тираж 500.

(Брош.)
73/76
COBISS.SR-ID 1024289463

1982.

108.

БОЈОВИЋ, Невенка

Стари занати у Чачку : Народни музеј Чачак, јуни - август 1982. / [аутор и поставка изложбе Невенка Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 1982 (Чачак : Литопапир). - [8] : илустр. ; 18 x 15 cm

Кор. насл. - Тираж 500.

(Брош.)

109.

ДЕЧЈИ мајски салон (1 ; 1983 ; Чачак)

Први дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1983. / [аутор и поставка изложбе Ангелина Фолгић-Корјак]. - Чачак : Народни музеј, 1983 (Чачак : Литопапир). - 18 стр. : илустр. ; 18 cm

Кор. насл. - Тираж: 600

73/76-053.5(497.11)(064)(085)
COBISS.SR-ID 89733127

110.

КУСОВАЦ, Никола

Српско сликарство XIX века : доба бидермајера / [аутори изложбе Никола Кусовац, Веселин Лаћић]. - Чачак : Народни музеј ; Београд : Народни музеј, 1983 (Чачак : Литопапир). - 25 стр., [8] стр. с таблама : илустр. ; 17 X 16 cm

Тираж 300.

(Брош.)
75(497.11)
COBISS.SR-ID 1024275127

111.

LAZAREVIĆ, Grujica

Grujica Lazarević : slike, akvareli i crteži : Galerija Narodnog muzeja, Likovni salon Doma kulture, Čačak, 1-14. aprila 1983. godine / [katalog Božidar Plazinić ; fotografije Petar Otoranov, Slobodan Marković, Zoran Milošević]. - Čačak : SIZ kulture : Dom kulture : Narodni muzej, 1983 (Čačak : Litopapir). - [36] str. : ilustr. ; 24 x 21 cm

Tiraž 500. - Str. [5]: Pet zapisa o Grujici Lazareviću / Branko Kukić. - Str. [7]: U traganju za autentičnim slikarskim jezikom / Dragan R. Nikolić. - Str. [8]: Između enformela i nove figuracije / Mihailo Bošnjaković. - Str. [9]: Vibracija duha / Milica Petronijević. - Str. [10]: Zapis o akvarelima Grujice Lazarevića / Božidar Šujica.

(Broš.)
73/76
COBISS.SR-ID 1024262583

112.

ВУКОСАВЉЕВИЋ, Теодосије

Ратни пут Десетог пука : од 1912-1918 : Народни музеј Чачак, септембар-децембар 1984. / [аутор изложбе и каталога Теодосије Вукосављевић, Радивоје Бојовић ; фотографије Слободан Марковић ; уредник Милован Вуловић]. - Чачак : Народни музеј, 1984 (Чачак : Литопапир). - [34] стр. : илустр. ; 21 x 19 cm

Каталог. - Тираж 500.

940.3(497.11):929 Гавриловић(064)(085)
940.3:355.486(497.11)(064)(085)
355.486:940.3(497.11)(064)(085)
COBISS.SR-ID 21978631

113.

ДЕЧЈИ мајски салон (2 ; 1984 ; Чачак)

Други дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1984. / [аутор и поставка изложбе Ангелина Фолгић-Корјак]. - Чачак : Народни музеј, 1984 (Чачак : Литопапир). - 20 стр. : илустр. ; 18 cm

Тираж: 500.

114.

КУСОВАЦ, Никола

Српско сликарство XIX века : Доба романтизма / [организација изложбе Народни музеј Чачак [и] Народни музеј Београд] ; аутори изложбе Никола Кусовац, Веселин Лађић. - Чачак : Народни музеј ; Београд : Народни музеј, 1984 (Чачак : Литопапир). - 24 стр., [10] стр. : илустр. ; 17 x 16 cm

Тираж 500. - Стр. 3-13: [Предговор] / Миодраг Коларић. - Каталошки подаци.

(Брош.)
75.035(497.11)
COBISS.SR-ID 1813511

115.

БОЈОВИЋ, Невенка

Стари занати у Ивањици : Народни музеј Чачак, Дом културе Ивањица, септембар 1985. / [аутор и поставка изложбе Невенка Бојовић]. - Ивањица : Дом културе, 1985 (Пожега : Димитрије Туцовић). - [8] : илустр. ; 17 x 15 cm

Кор. насл. - Тираж 200.

(Брош.)

116.

ВУКОСАВЉЕВИЋ, Теодосије

Чачански крај у Другом српском устанку : Народни музеј - Чачак, април - мај 1985 / [аутор изложбе Теодосије Вукосављевић ; аутор поставке Радивоје Бојовић ; фотографије Слободан Марковић ; каталог Зоран Максимовић ; уредник Милован Вуловић]. - Чачак : Народни музеј, 1985 (Чачак : Литопапир). - [14] стр. : илустр. ; 21 x 18 cm

Тираж: 500. - Стр. 5-10: [Предговор] / Теодосије Вукосављевић. - Каталошки подаци.

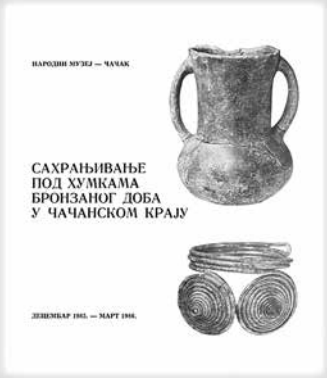
117.

ДЕЧЈИ мајски салон (3 ; 1985 ; Чачак)

Трећи дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1985. / [аутор и поставка изложбе Ангелина Фолгић-Корјак]. - Чачак : Народни музеј, 1985 (Чачак : Литопапир). - 20 стр. : илустр. ; 18 cm

Тираж: 500.

118.

ИКОДИНОВИЋ, Милена

Сахрањивање под хумкама бронзаног доба у Чачанском крају : Народни музеј - Чачак, децембар 1985 - март 1986 / [аутор изложбе Милена Икодиновић ; фотографије Слободан Марковић ; каталог Зоран Максимовић ; уредник Милован Вуловић]. - Чачак : Народни музеј, 1985. - [30] стр. : илустр. ; 21 x 18 cm

Тираж: 500.

COBISS.SR-ID 4001120

119.

КУСОВАЦ, Никола

Српско сликарство XIX века : Доба реализма / [организација изложбе Народни музеј Чачак [и] Народни музеј Београд] ; аутори изложбе Никола Кусовац, Веселин Лађић. - Чачак : Народни музеј ; Београд : Народни музеј, 1985 (Чачак : Литопапир). - 24 стр., [8] стр. : илустр. ; 21 x 19 cm

Тираж: 300. - Стр. 3-10: [Предговор] / Никола Кусовац. - Каталошки подаци.

(Брош.)

1986.

120.

БОЈОВИЋ, Невенка

Градска ношња у Чачку : крајем 19. и почетком 20. века : Народни музеј у Чачку, јун-септембар 1986 / [аутор изложбе Невенка Бојовић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1986 (Чачак : Литопапир). - [30] стр. : илустр. ; 21 x 19 cm

Имена аутора наведена на полеђ. насл. стр. - Тираж 500. - Библиографија: стр. [9].

(Брош.)

391(497.11 Чачак)"18/19"(064)(085)
COBISS.SR-ID 513511319

121.

ДЕЧЈИ мајски салон (4 ; 1986 ; Чачак)

Четврти дечји мајски салон / 4. дечји мајски салон, [мај - јун 1986] ; [аутор изложбе и поставка Делфина Дилпарић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1986 (Чачак : Литопапир). - 16 стр. : илустр. ; 18 cm

Кор. насл. - Тираж 500.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024168631

122.

ДЕЧЈИ мајски салон (5 ; 1987 ; Чачак)

Пети дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1987. / [аутор и поставка изложбе Делфина Дилпарић]. - Чачак : Народни музеј, 1987 (Чачак : Литопапир). - 18 стр. : илустр. ; 18 cm

Тираж: 300.

1987.

123.

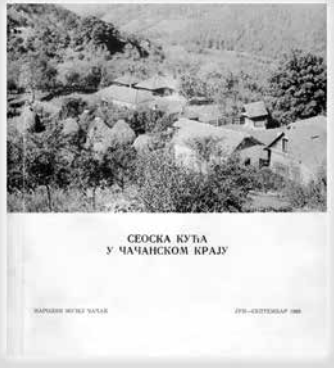
БОЈОВИЋ, Невенка

Сеоска кућа у чачанском крају : Народни музеј у Чачку, јун-септембар 1988. / [аутор изложбе и текста Невенка Бојовић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1988 (Чачак : Литопапир). - [10] стр., [6] стр. с таблама : илустр. ; 21 x 19 cm

Тираж: 500.

728.61(497.11 Чачак)"18/19"(083.824)
COBISS.SR-ID 266150919

1988.

124.

ДЕЧЈИ мајски салон (6 ; 1988 ; Чачак)

Шести дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1988. / [аутор и поставка изложбе Делфина Дилпарић]. - Чачак : Народни музеј, 1988 (Чачак : Литопапир). - 16 стр. : илустр. ; 18 cm

Тираж: 300.

1989.

125.

ДЕЧЈИ мајски салон (7 ; 1989 ; Чачак)

Седми дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1989. / [аутор и поставка изложбе Делфина Дилпарић]. - Чачак : Народни музеј, 1989 (Чачак : Литопапир). - 16 стр. : илустр. ; 18 cm

Тираж: 300.

126.

MILOŠEVIĆ, Zoran

Zoran Milošević : fotografije 1979-1989 : Narodni muzej Čačak, februar-mart 1989 : Salon fotografija Beograd, april-maj 1989. - Čačak : [s. n.], 1989 (Čačak : NAUTILUS). - [26] str. : fotograf. ; 30 cm

Tiraž 400. - Str. [2-3]: Zoran Milošević / Sava Stepanov.

77(497.11)(064)(085)
COBISS.SR-ID 118696460

127.

БОЈОВИЋ, Радивоје

Пуковник Драгутин Гавриловић : Народни музеј Чачак, октобар-новембар 1990. / [аутор изложбе и каталога Радивоје Бојовић ; фотографије Слободан Марковић ; уредник Милован Вуловић]. - Чачак : Народни музеј, 1990 (Чачак : Наутилус). - [24] стр. : репродукције ; 21 x 18 cm

Тираж 500. - Збирка пуковника Драгутина Гавриловића: стр. [15-26].

940.3/.5(497.11):929 Гавриловић Д. (064)(085)
COBISS.SR-ID 21977351

128.

ДЕЧЈИ мајски салон (8 ; 1990 ; Чачак)

Осми дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1990. / [аутор и поставка изложбе Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј, 1990 (Чачак : Литопапир). - 18 стр. : илустр. ; 18 cm

Тираж: 300.

129.

РАЈИЋ, Делфина

Ризнице овчарско-кабларских манастира : Народни музеј, јун-септембар 1990 / [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1990 (Чачак : Наутилус). - [16] стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 500.

(Брош.)
73/76
COBISS.SR-ID 1024181175

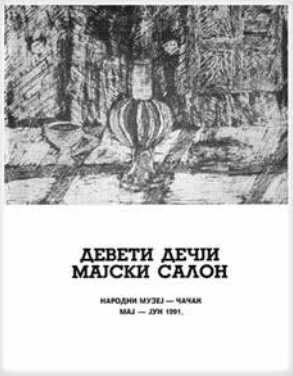
130.

РАЈИЋ, Делфина

Чачак и Чачани у делима ликовне уметности : Народни музеј Чачак, април 1990. / [аутор и поставка изложбе Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј, 1992 (Чачак : Литопапир). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 21 x 18 cm

Кор. насл. - Тираж 300.

1991.

131.

ДЕЧЈИ мајски салон (9 ; 1991 ; Чачак)

Девети дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1991. / [аутор и поставка изложбе Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј, 1991 (Чачак : Литопапир). - 18 стр. : илустр. ; 18 cm

Тираж: 300.

132.

ЋИЛИМАРСТВО Западног Поморавља : Народни музеј Чачак, Народни музеј Крушевац, Народни музеј Краљево, Раднички универзитет Трстеник / [аутори изложбе и поставки Невенка Бојовић...[и др.]. - Чачак : Народни музеј, 1991 (Чачак : Наутилус). - [30] стр. : илустр. ; 21 x 18 cm

Тираж: 1.200.

745.52(497.11)(064)(085)
COBISS.SR-ID 90369799

133.

АШАНИН, Снежана

Традиционална драгачевска свадба, Гуча – Лучани, август-октобар 1992. / [поставка изложбе и текст каталога Снежана Ашанин ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1992 (Чачак : „31. октобар"). - 1 пресавијен лист (4 стр.) : илустр. ; 21 cm

Тираж 200.

134.

БОЈОВИЋ, Радивоје

Богородичина црква на Морави / [каталог Радивоје Бојовић, Оливера Марковић, Делфина Рајић ; фотографија Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1992 (Чачак : Мултиграф). - 64 стр. : илустр. ; 22 x 20 cm

Тираж: 500.

726.54(497.11 Чачак)(064)(085)
COBISS.SR-ID 93198599

135.

ДЕЧЈИ мајски салон (10 ; 1992 ; Чачак)

Десети дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1992. / [аутор и поставка изложбе Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј, 1992 (Чачак : Литопапир). - 20 стр. : илустр. ; 18 cm

Тираж: 300.

136.

НИКИТОВИЋ, Лидија

Западно Поморавље у неолиту : Народни музеј Чачак, јули-октобар 1992. / [аутор изложбе Лидија Никитовић ; каталог Зоран Максимовић]. - Чачак : Народни музеј, 1992 (Чачак : Литопапир). - [32] стр. : илустр. ; 21 x 18 cm

Тираж: 200.

903(497.1)"634"(064)(085)
COBISS.SR-ID 90370311

1993.

137.

ДЕЧЈИ мајски салон (11 ; 1993 ; Чачак)

Једанаести дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1993. / [аутор и поставка изложбе Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј, 1993 (Чачак : Inter-trade grafik). - 20 стр. : илустр. ; 18 cm

Тираж: 200.

1994.

138.

ДЕЧЈИ мајски салон (12 ; 1994 ; Чачак)

Дванаести дечји мајски салон : Народни музеј, Чачак, мај-јун 1994. / [аутор и поставка изложбе Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј, 1994 (Чачак : Inter-trade grafik). - 24 стр. : илустр. ; 18 cm

Тираж: 300.

139.

МАРИЋ, Миливоје

Мања Марић : слике и цртежи / [каталог припремила Цана Танасковић ; фотографије Милисав Бошковић ; превод Весна Ковачевић]. - Чачак : Народни музеј, 1994 (Чачак : Наутилус). - [20] стр. : илустр. ; 27 cm

Кор. насл. - Пуно име аутора: Миливоје Марић. - Тираж 500. - Стр. [1]: Простор време светлост / Драган Матијевић.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024239287

140.

РАЈИЋ, Делфина

Црква Св. Николе у Јежевици / [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1994 (Чачак : Литопапир). - 25 стр. : илустр. ; 22 x 20 cm

Кор. насл.: Црква Светог Николе у Јежевици. - Напомене: стр. 7. - Резиме на нем. језику.

Тираж: 300.

(Брош.)
726.54(497.11 Јежевица)(085)
COBISS.SR-ID 93144327

141.

БОЈОВИЋ, Невенка

Орнаментика на надгробним споменицима : Народни музеј, Чачак, 1995. / [аутор изложбе и текста Невенка Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 1995 (Чачак : Precision). - 22 стр. : илустр. ; 22 x 19 cm

Тираж: 300.

726.825(497.11)(064)(085)
COBISS.SR-ID 118283271

1995.

142.

ДЕЧЈИ мајски салон (13 ; 1995 ; Чачак)

Тринаести дечји мајски салон / 13. дечји мајски салон, [мај-јун 1995] ; [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1995 (Чачак : Светлост). - 13 стр., [10] стр. с таблама : илустр. ; 18 x 15 cm

Кор. насл. - Тираж 300

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024170423

143.

ПРИБАКОВИЋ-КОСТИЋ, Слободанка

Слободанка Прибаковић-Костић и Ненад Стефановић : мртве природе / [текст: Милорад Михаиловић]. - Чачак : Народни музеј, 1995 (Чачак : Комино тријд). - 1 пресавијен лист (4 стр.) : илустр. ; 21 cm

Тираж: 120.

144.

ПОПОВИЋ, Милена

Милена Поповић, новембар 1995 / [каталог припремила и изложбу поставила Делфина Рајић ; организатор изложбе „Сага" ; фотографије „Фото Владе"]. - Чачак : Народни музеј, 1995 (Чачак : Етитекс). - [20] стр. : илустр. ; 24 cm

Кор. насл. - Пуно име аутора: Милена Поповић. - Тираж 300. - Стр. [4]: Предговор / Делфина Рајић ; - Стр. [8]: Предговор / Драгана Марић.

1995.
1996.

145.

СТОЈИЋ, Никола-Ника

Ника-Никола Стојић, скулптуре 1995. / [поставка изложбе Делфина Рајић ;]. - Чачак : Народни музеј, 1995 (Чачак : Светлост). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 22 cm

Тираж 400. - Стр. 2-3: Предговор / Радован М. Маринковић.

146.

БОЈОВИЋ, Невенка

Орнаментика на надгробним споменицима [каталог изложбе, Чачак, 1995, Београд, 1996)] : Народни музеј, Чачак, 1996. / [аутор изложбе и текста Невенка Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 1996 (Чачак : Precision). - 22 стр. : илустр. ; 22 x 19 cm

Тираж: 300.

147.

ДЕЧЈИ мајски салон (14 ; 1996 ; Чачак)

Четрнаести дечји мајски салон / 14. дечји мајски салон, [мај-јун 1996] ; [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1996 (Чачак : Светлост). - 13 стр., [6] стр. с таблама : илустр. ; 19 cm

Кор. насл. - Тираж 300.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024171191

148.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet” – Чачак, годишња изложба слика и цртежа од 24. 04. – 28. 04. 1996. године, Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 1996 (Чачак : Графопромет). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 20 x 21 cm

Стр. 2 : Свет удружења „Естет” / Братислав Јевтовић.

149.

ШАПОЊИЋ – АШАНИН, Снежана

Чарапе и назувице / аутор изложбе и текста Снежана Шапоњић-Ашанин ; фотографије Слободан Марковић. - Чачак : Народни музеј, 1996 (Чачак : Графика Јуреш). - 23 стр. : илустр. ; 22 x 19 cm

Тираж: 250. - Напомене : стр. 10.

(Брош.)
069.538:391.1/.3
COBISS.SR-ID 54007554

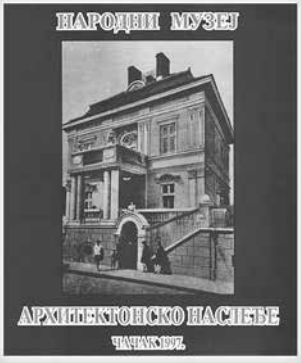
150.

ДЕЧЈИ мајски салон (15 ; 1997 ; Чачак)

Петнаести дечји мајски салон / 15. дечји мајски салон, [мај-јун 1997] ; [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1997 (Чачак : Etitex). – [14] стр., [6] стр. с таблама: илустр. ; 24 cm

Кор. насл. - Тираж 300.

(Брош.)

151.

РАЈИЋ, Делфина

Архитектонско наслеђе Чачка / [аутор изложбе и текста Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј, 1997 (Чачак : Етитекс). - 21, [2] стр. : илустр. ; 23 x 19 cm

Тираж 400. - Стр. [23]: Извод из рецензије / А. [Александар] Кадијевић. - Напомене и библиографске референце уз текст.

(Брош.)
72(497.11 Чачак)"18/19"(083.82)
COBISS.SR-ID 126782727

152.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet" – Чачак, годишња изложба од 24. 07. – 7. 08. 1997. године, Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 1997. - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 22 x 21 cm

Стр. 2 : Свет удружења „Естет" / Братислав Јевтовић.

153.

ДЕЧЈИ мајски салон (16 ; 1998 ; Чачак)

Шеснаести дечји мајски салон / 16. дечји мајски салон, [мај-јун 1998] ; [аутор изложбе и каталога Делфина Рајић ; фотографије Раденко Радовановић]. - Чачак : Народни музеј, 1998 (Чачак : Литопапир). - [24] стр. : илустр. ; 24 cm

Кор. насл. - Тираж 300.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024172727

1998.

154.

ПЕТРОВИЋ, Весна

Весна Петровић, сликана свила : Народни музеј Чачак, 11. фебруар 1999. / [аутор изложбе Весна Петровић ; фотографије Владе Мирковић]. - Чачак : Народни музеј, 1999 (Чачак : Графички центар Цане). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 20 x 15 cm

Тираж 400.

1999.

155.

ТИМОТИЈЕВИЋ, Милош

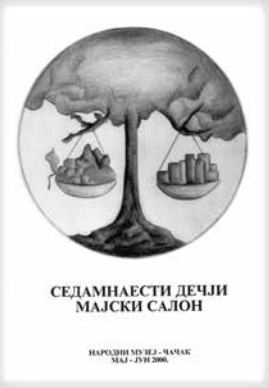
Општина Чачак и њени председници : 1918-1941 / [аутор изложбе и текста Милош Тимотијевић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 1999 (Доња Трепча : Униграфика). - 24 стр. : фотогр. ; 22 x 19 cm

Напомене: стр. 14.

(Брош.)
353.2(497.11 Чачак):35.075
COBISS.SR-ID 532911254

2000.

157.

ДЕЧЈИ мајски салон (17 ; 2000 ; Чачак)

Седамнаести дечји мајски салон / 17. дечји мајски салон, [мај-јун 2000] ; [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 2011 (Чачак : Слово). - [24] стр. : илустр. ; 21 cm

Кор. насл. - Тираж 300.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024173495

1999.
2000.

156.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet" – Чачак, годишња изложба од 6. 10. до 21. 10. 1999. године, Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 1999. - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 22 cm

Стр. 2 : „Естет" сада и овде / Братислав Јевтовић.

158.

МАРИЋ, Миливоје

Миливоје Миња Марић, слике : Народни музеј Чачак, , јун-јул 2000. / [поставка изложбе Сузана Танасковић]. - Чачак : Народни музеј, 2000 (Чачак : Графика Јуреш). - 1 пресавијен лист (4 стр.) : илустр. ; 23 cm

Кор. насл. - Тираж 250. - Стр. 3: Предговор / Драган Матијевић.

2000.

159.

РАДОВАНОВИЋ, Зденка

Зденка Радовановић : боја и архитектура – као невидљиви предели душе : Галерија Народног музеја, Чачак : 23.03-08.04.2000 / [поставка изложбе и предговор Зденка Радовановић]. - Чачак : Народни музеј, 2000 (Чачак : ЈЕЛ-МИЛ штампарија Бајић). - 1 пресавијен лист (4 стр.) : илустр. ; 20 cm

Стр. 2-3: Предговор / Зденка Радовановић.

160.

ЋОСИЋ, Љуба

Љуба Ћосић : 10 година рада / [дизајн каталога Божидар Плазинић ; поставка изложбе Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј, 2000 (Чачак : Светлост). - 1 пресавијен лист (8 стр.) : илустр. ; 22 cm

Кор. насл. - Тираж 200.

(Брош.)
73/75:929 Ћосић Љ.
COBISS.SR-ID 1024290231

161.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet” – Чачак, пета годишња изложба (2000. год.), Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 2000 (Чачак : Bam export-import). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 20 x 21 cm

Стр. 2 : Уз пету годишњу изложбу удружења„Естет” / Братислав Јевтовић.

163.

ЈЕЛИЋ, Лидија

Лидија Јелић : Пут љубави : слике : Народни музеј Чачак, 20. фебруар - 6. март 2001. / [поставка изложбе Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј : Уметничко удружење„Сага”, 2001 (Чачак : Мултиграф). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 23 cm

Кор. насл. - Тираж 400. - Стр. 2: Предговор / Драгана Марић.

(Брош.)
75:929
COBISS.SR-ID 1024288439

2000.
2001.

162.

ДЕЧЈИ мајски салон (18 ; 2001 ; Чачак)

Осамнаести дечји мајски салон / 18. дечји мајски салон, [мај-јун 2001] ; [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2001 (Чачак : Мултиграф). - [24] стр. : илустр. ; 21 cm

Кор. насл. - Тираж 300.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024169399

2001.

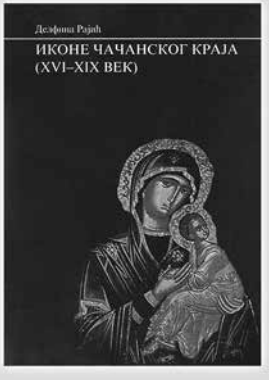
164.

РАЈИЋ, Делфина

Иконе чачанског краја : (XVI-XIX век) / [аутор изложбе и текста] Делфина Рајић ; [превод Ивана Недељковић ; фотографије Слободан Марковић, Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2001 (Чачак : Светлост). - 62 стр. : илустр. ; 23 cm

Тираж 500. - The Icons of the Čačak region.

75.05.046(497.11)”15/18”(060.64)
COBISS.SR-ID 172874503

165.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet" – Чачак, шеста годишња изложба (2001. год.), Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 2001 (Чачак : Bam export-import). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 20 x 21 cm

Стр. 2 : Уз шесту годишњу изложбу удружења „Естет" / Братислав Јевтовић.

166.

ШАПОЊИЋ-Ашанин, Снежана

Вода у народној традицији / [аутор изложбе и текста Снежана Шапоњић-Ашанин ; фотографије Слободан Марковић, Марко Бојовић, Етнографски музеј Београд]. - Чачак : Народни музеј, 2001 (Чачак : Литопапир). - 18 стр. : илустр. ; 22 x 19 cm

398.1;627.1(064)(085)
COBISS.SR-ID 169212679

2002.

167.

ДЕЧЈИ мајски салон (19 ; 2002 ; Чачак)

Деветнаести дечји мајски салон / 19. дечји мајски салон, [април-јун 2002] ; [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Слободан Марковић]. - Чачак : Народни музеј, 2002 (Чачак : Bam Export-Import). - [24] стр. : илустр. ; 25 cm

Тираж 300.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024174263

168.

НИКИТОВИЋ, Лидија

Некропола под хумкама из бронзаног и гвозденог доба у Мојсињу, август – октобар 2002. / [поставка изложбе Лидија Никитовић, Милорад Стојић, Растко Васић]. - Чачак : Народни музеј, 2002. - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 21 cm

Стр. 2-4: Предговор / Лидија Никитовић, Милорад Стојић, Растко Васић

170.

SAGA – osam godina rada, ponedeljak 25. februar, u 19 časova [2002] / postavka izložbe Delfina Rajić. - Čačak : Narodni muzej, 2002 (Čačak : Multigraf). – 8 str. : ilustr. ; 15 cm

Tiraž: 300. – Str. 8: Predgovor / Dragana Marić.

169.

ПОЛА века Народног музеја у Чачку : 1952-2002 / [аутори каталога и изложбе Лидија Никитовић ... [и др.] ; фотографије Слободан Марковић, Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2002 (Чачак : Мајсторовић). - 27 стр. : илустр. ; 24 cm

Податак о ауторима преузет из колофона. - Тираж 500.

ISBN 86-84067-00-2 (брош.)
069(497.11)"1952/2002"(083.824)
COBISS.SR-ID 99112204

171.

ДЕЧЈИ мајски салон (20 ; 2003 ; Чачак)

Двадесети дечји мајски салон / 20. дечји мајски салон, [мај-јун 2003] ; [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2003 (Чачак : Bam Export-Import). - [24] стр. : илустр. ; 23 cm

Тираж 300.

(Брош.)

172.

КОВАЧЕВИЋ, Мирко

Мирко Ковачевић : слике : 8. октобар 2003. / [поставка изложбе и предговор Делфина Рајић ; фотографије Симо Марић, Милорад Стризовић ; превод на енглески Слободан Стефановић]. - Чачак : Народни музеј, 2003 (Чачак : Тригон). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 20 cm

Кор. насл. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 400. - Стр. 4: Предговор / Делфина Рајић.

(Брош.)
75:929 Ковачевић М.
COBISS.SR-ID 1024288183

173.

САГА – девет година стваралаштва, среда 3. септембар, 2003. године у 19 сати, Бања Горња Трепча / поставка изложбе Делфина Рајић. - Чачак : Народни музеј, 2003 (Чачак : АБЦ график). - 1 пресавијен лист (6 стр) : илустр. ; 23 cm

Тираж 300. – Стр. 6 : Предговор / Милена Поповић.

174.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet" – Чачак, седма годишња изложба (од 27. 02. до 27. 03. 2003. год.), Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 2003 (Чачак : Bam export-import). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 20 x 21 cm

Стр. 2 : Уз седму годишњу изложбу удружења „Естет" / Братислав Јевтовић.

175.

ШАПОЊИЋ-Ашанин, Снежана

Пчеларство у Србији, Народни музеј Чачак, децембар [2003] - јануар 2004. / [поставка изложбе и текст каталога Снежана Ашанин]. - Чачак : Народни музеј, 2003. - 1 пресавијен лист (4 стр.) : илустр. ; 21 cm

Тираж 200. – Стр. 2-4 : Предговор / Снежана Шапоњић-Ашанин.

2004.

176.

ДЕЧЈИ мајски салон (21 ; 2004 ; Чачак)

Двадесет први дечји мајски салон / 21. дечји мајски салон, [мај-јун 2004] ; [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Невенка Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2004 (Чачак : Графика Јуреш). - 23 стр. : илустр. ; 23 cm

Тираж 300.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024174775

177.

КОВАЧЕВИЋ, Мирко

Мирко Ковачевић : Етнографски музеј у Београду и Народни музеј у Чачку [2004]. / [поставка изложбе и предговор Делфина Рајић ; фотографије Симо Марић, Милета Мирчетић ; превод на енглески Слободан Стефановић]. - Чачак : Народни музеј, [2004] (Чачак : Тригон). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 20 cm

Тираж 400. - Стр. 2: Предговор / Делфина Рајић.

178.

САГА – 10 година стваралаштва, 16 - 30. априла, 2004, Галерија Народног музеја - Чачак / поставка изложбе Драгана Марић. - Чачак : Народни музеј, 2004 (Чачак : АБЦ график). - 1 пресавијен лист (8 стр) : илустр. ; 23 cm

Тираж 300. – Стр. 2 : Предговор / Милена Поповић.

179.

ТРИФУНОВИЋ, Бранислав

Бранислав Бранко Трифуновић : слике, акварели, цртежи / [фотографије Милорад Стризовић ; уредник Невенка Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2004 (Чачак : Тригон). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 30 cm

Кор. насл. - Тираж 300.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024287927

180.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet” – Чачак, осма годишња изложба (од 10. 03. до 10. 04. 2004. год.), Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 2004 (Чачак : Bam export-import). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 21 cm

Стр. 2 : Уз осму годишњу изложбу удружења „Естет” / Братислав Јевтовић.

181.

ШАПОЊИЋ-Ашанин, Снежана

Преслице : Народни музеј Чачак, [22. јули - 31. октобар 2004. године] / [аутор изложбе и каталога Снежана Шапоњић-Ашанин ; превод на енглески Весна Ковачевић]. - Чачак : Народни музеј, 2004 (Чачак : Светлост). - 22 стр. : илустр. ; 22 x 20 cm

Кор. насл. - Податак о аутору преузет из колофона. - Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary: Distaffs.

ISBN 86-84067-04-5 (брош.)
069.51:39(497.11)(083.824)
745.51.04(497.11)"18/19"(083.824)
COBISS.SR-ID 116912140

182.

ДЕЧЈИ мајски салон (22 ; 2005 ; Чачак)

Двадесетдруги дечји мајски салон / 22. дечји мајски салон, [мај-јун 2005] ; [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2005 (Чачак : Графика Јуреш). - 24 стр. : илустр. ; 22 cm

Тираж 300.

(Брош.)
75
COBISS.SR-ID 1024175799

183.

SAGA – 11 година стваралаштва, Галерија Народног музеја – Чачак, 05. април - 05. мај 2005 / поставка изложбе Делфина Рајић. - Чачак : Народни музеј, 2005 (Чачак : НИП „Позитиве ПРЕСС"). – 1 пресавијен лист (4 стр) : илустр. ; 21 cm

Тираж: 300. – Стр. 2-4. - Биобиблиографски подаци о уметницима.

185.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet" – Чачак, девета годишња изложба (од 03. 03. до 31. 03. 2005. год.), Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 2005 (Чачак : Bam export-import). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 20 cm

Стр. 2 : Уз девету годишњу изложбу удружења „Естет" / Братислав Јевтовић.

184.

ЋИРЈАКОВИЋ, Ивана

Пешкири из Етнолошке збирке Народног музеја у Чачку / [аутор изложбе и каталога Ивана Ћирјаковић ; фотографија Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2005 (Чачак : Светлост). - 39 стр. : илустр. ; 20 cm

Податак о аутору преузет са пресавијеног дела кор. листа. - Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary.

ISBN 86-84067-06-1 (брош.)
069.51:39(497.11)(083.824)
746.1/.3:645.486(497.11)(083.824)
COBISS.SR-ID 124713740

186.

БОЈОВИЋ, Радивоје

Војвода Степа Степановић : 1856-1929 : каталог изложбе / [аутор изложбе] Радивоје Бојовић ; [фотографије Марко Бојовић, Војислав Трандафил]. - Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Графички центар). - 81 стр. : илустр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / Народни музеј, Чачак ; 2)

"Изложбу приређује Народни музеј у Чачку поводом стопедесетогодишњице рођења војводе Степе Степановића" ---> колофон. - Тираж 500. - Библиографија: стр. 15. - Résumé: Le Maréchal Stépa Stépanović.

ISBN 86-84067-07-X (брош.)
355:929 Степановић С.(083.824)
355.48(497.11)"1876/1918"(083.824)
COBISS.SR-ID 129040652

187.

ДЕЧЈИ мајски салон (23 ; 2006 ; Чачак)

Двадесет други дечји мајски салон / 23. дечји мајски салон, [мај-јун 2006] ; [аутор изложбе и поставке Делфина Рајић ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Информа). - 23 стр. : илустр. ; 22 cm

Тираж 300.

(Брош.)
ISBN 86-84067-09-6
73/76-053.5(497.11)(083.824)
COBISS.SR-ID 130848012

188.

ЈОВАНОВИЋ, Драган

Цртежом до иконе : изложба / Драган Јовановић ; [фотографије Миле Бошковић, Александар Јовановић]. - Чачак : Народни музеј, [2006] (Врњачка Бања : Интерклима графика). - 12 стр. : илустр. ; 23 cm

(Брош.)

75
COBISS.SR-ID 1024235447

189.

МАРИЋ, Миливоје

Миливоје Миња Марић : Народни музеј Чачак, август 2006. / [уредник Делфина Рајић]. - Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Тригон). - 1 пресавијен лист (4 стр.) : илустр. ; 21 cm

Кор. насл. - Тираж 300. - Стр. 2: Предговор / Драган Матијевић.

(Брош.)
75:929 Марић М.
COBISS.SR-ID 1024289975

190.

ПЛАЗИНИЋ, Божидар

Изложба поводом 15 година рада школе цртања и сликања : Галерија народног музеја : 3. 02 2006. у 19 часова/ [поставка изложбе и предговор Божидар Плазинић]. - Чачак : Народни музеј : Центар за визуелна истраживања „Круг", 2006. - 1 пресавијен лист (4 стр.) : илустр. ; 14 cm

Стр. 2-3: Предговор / Божидар Плазинић.

191.

SAGA – XII година стваралаштва, 20. јул - 28. јул, 2006, Галерија Народног музеја - Чачак / поставка изложбе Драгана Марић. - Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Слово). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 21 cm

Тираж 200.

192.

ТИМОТИЈЕВИЋ, Милош

Соколско друштво у Чачку : 1910-1941. / Милош Тимотијевић ; [фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Графички центар). - 22 стр. : илустр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / Народни музеј, Чачак ; 3)

Кор. насл. - Према подацима у колофону, изложба је одржана августа-октобра 2006. - Тираж 500. - Библиографија: стр. 22.

ISBN 86-84067-11-8 (брош.)
ISBN 978-86-84067-11-3
796:061.2(497.11)"1910/1941"(083.824)
94(497.11 Чачак)"1910/1941"(083.824)
COBISS.SR-ID 133085452

2006.
2007.

193.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet" – Чачак, десета годишња изложба (од 14. 02. до 28. 02. 2006. год.), Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 2006 (Чачак : Bam export-import). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 29 cm

Стр. 2 : Уз десету годишњу изложбу удружења „Естет" / Братислав Јевтовић.

195.

ГАВРИЛОВИЋ, Оливера

Arte contra tempus : изложба слика бивших и садашњих професора и ученика Гимназије / [аутор каталога Оливера Гавриловић ; аутор изложбе Снежана Биорац ; фотографије Марко Бојовић, Мирјана Рацковић]. - Чачак : Гимназија : Народни музеј : Уметничка галерија "Надежда Петровић", 2007 (Чачак : Графички центар). - [12] стр. : илустр. ; 21 cm

Кор. насл. - Тираж 300.

(Брош.)
75(497.11)
COBISS.SR-ID 1024266423

194.

БОЈОВИЋ, Радивоје

Драгутин Гавриловић - мајор са чином пуковника / Радивоје Бојовић ; [фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2007 (Чачак : Графички центар). - 33 стр. : фотогр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / [Народни музеј, Чачак] ; 5)

Тираж 500. - Résumé: Dragutin Gavrilovic - le major avec grade de colonel.

ISBN 978-86-84067-16-8
355:929 Гавриловић Д.(083.824)
COBISS.SR-ID 141775372

196.

ДЕЧЈИ мајски салон (24 ; 2007 ; Чачак)

Чаробни свет животиња / 24. дечји мајски салон, [мај-јун, 2007.] ; [аутор изложбе и каталога Делфина Рајић ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2007 (Чачак : Графички центар). - 34 стр. : илустр. ; 22 x 22 cm

Тираж 300.

ISBN 978-86-84067-22-9 (брош.)
73/76-053.5:069.9(497.11)"2007"(083.824)
73/76-053.5(497.11)"2007"(083.824)
COBISS.SR-ID 140359436

197.

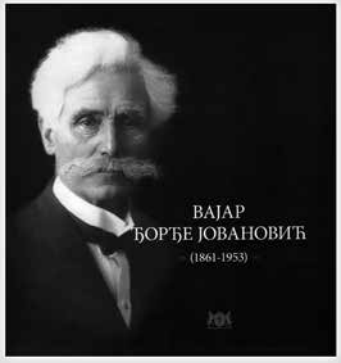
МИЛИЋЕВИЋ, Велимир

Велимир Милићевић : слике-објекти : Народни музеј Чачак, новембар-децембар 2007 / [одговорни уредник Делфина Рајић ; дизајн каталога Божидар Плазинић, Иван М. Радовић]. - Чачак : Народни музеј, 2007 (Чачак : Тригон). - 1 пресавијен лист : [8 стр.] : илустр. ; 24 cm

Кор. насл. - Тираж 300. - Стр. 3: Предговор / Јулка Маринковић.

(Брош.)
75:929 Милићевић В.
COBISS.SR-ID 1024288695

198.

МИЛОШЕВИЋ, Емица

Вајар Ђорђе Јовановић : (1861-1953) : каталог изложбе / [аутори изложбе и каталога Емица Милошевић, Делфина Рајић, Радивоје Бојовић ; фотографије Марко Бојовић ... и др.]. - Чачак : Народни музеј, 2007 (Чачак : Графички центар). - 92 стр. : илустр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / Народни музеј, Чачак ; 4)

Тираж 500. - (Zusammenfassung): Der Bildhauer Đorđe Jovanović ; (Résumé): Le sculpteur Djordje Jovanovic. - Садржи и: Студентска преписка Ђорђа Јовановића / приредио Радивоје Бојовић.

ISBN 978-86-84067-15-1 (брош.)
730.071.1:929 Јовановић Ђ.(083.824)
730(497.11)"19"(083.824)
821.163.41-6
COBISS.SR-ID 138745868

199.

ПЕТРОВИЋ, Надежда

Надежда Петровић : избор слика из Народног музеја у Београду : [Народни музеј], Чачак, 2007. / [аутор изложбе и каталога Љубица Миљковић ; фотографије Вељко Илић, Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2007 (Чачак : Графички центар). - 46 стр. : репродукције, фотогр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / [Народни музеј, Чачак] ; 6)

Тираж 500. - Биографија: стр. 11-12. - Одломци из ликовних критика Надежде Петровић: стр. 36-39. - Одломци из писама Надежде Петровић: стр. 40-46.

ISBN 978-86-84067-17-5 (брош.)
75.071.1:929 Петровић Н.(083.824)
75(497.11)"1898/1913"(083.824)
COBISS.SR-ID 142885388

200.

SAGA – XIII godina stvaralaštva, Galerija Narodnog muzeja Čačak 21-27. avgust 2007 / postavka izložbe Dragana Marić. - Čačak : Narodni muzej, 2007 (Čačak : Slovo). - 1 presavijen list (2 str.) : ilustr. ; 22 cm

Tiraž: 200. – Str. [2]: Molitva / Milena Popović.

202.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet" – Чачак, једанаеста годишња изложба (од 30. 09. до 8. 10. 2007. год.), Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 2007 (Чачак : Wis.Art; Mediaprint). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 29 cm

Стр. 2 : Уз једанаесту годишњу изложбу удружења „Естет" / Братислав Јевтовић.

201.

СТАНКОВИЋ, Бранислав

Немачки пропагандни плакат 1941-1945. / [поставка изложбе и предговор Бранисалв Станковић]. - Чачак : Народни музеј, 2007 (Чачак : Тригон). - 1 пресавијен лист (4 стр.) : илустр. ; 15 cm

Тираж 200. - Стр. 2-3: Предговор / Бранислав Станковић.

203.

ШАПОЊИЋ-Ашанин, Снежана

Мода у огледалу шездесетих / [Снежана Шапоњић-Ашанин ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2007 (Чачак : Тригон). - 83 стр. : илустр. ; 21 x 21 cm

"Изложба Мода у огледалу шездесетих реализује се у Галерији Народног музеја у Чачку, децембра 2007. године." ---> О изложби. - Податак о ауторки преузет из колофона. - Тираж 500. - Кутак сећања на шездесете: стр. 71-82. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary: Fashion in the Mirror of 60s.

ISBN 978-86-84067-18-2 (брош.)
069.51:39(497.11)(083.824)
316.7(497.11)"196"(083.824)
391(497.11)"196"(083.824)
COBISS.SR-ID 145617420

204.

БОЈОВИЋ, Радивоје

Војвода Петар Бојовић : живот и победе : каталог изложбе / Радивоје Бојовић ; [фотографија Марио Бралић, Марко Бојовић, Павле Ђелошевић]. - Чачак : Народни музеј, 2008 (Чачак : Светлост). - 71 стр. : илустр. ; 22 x 21 cm. - ([Изложбени каталози] / [Народни музеј, Чачак] ; 9)

Текст штампан двостубачно. - Слике П. Бојовића. - Тираж 500. - Résumé: Le voïvode Petar Bojovic.

ISBN 978-86-84067-28-1 (брош.)
355:929 Бојовић П.(083.824)
COBISS.SR-ID 154363916

205.

ДЕЧЈИ мајски салон (25 ; 2008 ; Чачак)

Град - шест векова млад / 25. дечји мајски салон, [мај-јун, 2008.] ; [аутор изложбе и каталога Делфина Рајић ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2008 (Чачак : Графички центар). - 36 стр. : илустр. ; 22 x 22 cm

Тираж 300.

ISBN 978-86-84067-24-3 (брош.)
73/76-053.5:069.9(497.11)"2008"(083.824)
73/76-053.5(497.11)"2008"(083.824)
COBISS.SR-ID 148709900

206.

МИЉКОВИЋ, Љубица

Импресионизам у Србији : избор слика из Народног музеја у Београду : [Народни музеј, Чачак, април - мај 2008.] / [аутор каталога и изложбе Љубица Миљковић ; фотографије Вељко Илић, Александар Цвијетиновић ; изложбу приредили Народни музеј - Београд, Народни музеј - Чачак]. - Чачак : Народни музеј, 2008 (Чачак : Графички центар). - 49 стр. : репродукције ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / Народни музеј, Чачак ; 8)

Податак о ауторки преузет из колофона. - Тираж 500. - Библиографија уз текст.

ISBN 978-86-84067-19-9 (брош.)
069.51:75"19"(497.11)(083.824)
75.036.2(497.11)(083.824)
75.071.1(497.1)"18/19":929(083.824)
COBISS.SR-ID 147849996

2009.

207.

БОЈОВИЋ, Радивоје

Српске штампане књиге XVI века из збирке Народног музеја у Чачку / [аутор изложбе] Радивоје Бојовић ; [фотографије Саша Савовић, Иван Пантовић, Милош Тимотијевић]. - Чачак : Народни музеј, 2009 (Чачак : Светлост). - 16 стр. : илустр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / Народни музеј, Чачак ; 10)

Тираж 300.

ISBN 978-86-84067-29-8 (брош.)
091(=163.41)"15"(083.824)
COBISS.SR-ID 167231756

208.

ДЕЧЈИ мајски салон (26 ; 2009 ; Чачак)

Улепшајмо свет / 26. дечји мајски салон, [мај-јун, 2009.] ; [аутор изложбе и каталога Делфина Рајић ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2009 (Чачак : Графички центар). - 34 стр. : илустр. ; 22 x 22 cm

Тираж 300.

ISBN 978-86-84067-30-4 (брош.)
73/76-053.5:069.9(497.11)"2009"(083.824)
73/76-053.5(497.11)"2009"(083.824)
COBISS.SR-ID 167309324

209.

ДМИТРОВИЋ, Катарина

Касноантичка некропола у Чачку / Катарина Дмитровић, Дејан Радичевић ; [фотографије Марко Бојовић, Дејан Радичевић, Иван Пантовић]. - Чачак : Народни музеј, 2009 (Чачак : Светлост). - 83 стр. : илустр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / Народни музеј, Чачак ; 12)

Тираж 500. - Библиографија: стр. 17. - Summary: Late Roman necropolis in Čačak.

ISBN 978-86-84067-34-2 (брош.)
904"652"(497.11)(083.824)
COBISS.SR-ID 169100812

210.

PUŠKAR, Jovo

Jovo Puškar [2009] / [предговор Mira Bojkić, Radmila Savčić, Zvonimir Mihanović]. - Čačak : Narodni muzej, 2009 (Čačak : Grafički centar). - [8] str. : ilustr. ; 28 cm

Kor. nasl. - Uporedo srp. tekst i engles. prevod. - Tiraž 300. - Str. 2: Predgovor / Mira Bojkić, Radmila Savčić, Zvonimir Mihanović.

COBISS.SR-ID 175961868

211.

СТОЈАНОВИЋ, Загорка

Загорка Стојановић : моја рукотворства : Народни музеј Чачак, август 2009. / [фотографије Предраг Загорац]. - Чачак : Народни музеј, 2009 (Чачак : Графички центар). - [13] стр. : илустр. ; 21 x 21 cm

Тираж 300. - Стр. [2]: Од памтивека жене су преле и ткале --- / Зорица Златић Ивковић. - Биографија: стр. [12-13].

ISBN 978-86-84067-33-5
745.52.071.1:929 Стојановић З.(083.824)
745.52(497.11)"20"(083.824)
COBISS.SR-ID 168429324

212.

ЋИРЈАКОВИЋ, Ивана

Етнолошка радионица. - Чачак : Народни музеј, 2009./ [аутор изложбе Ивана Ћирјаковић; ликовна обрада каталога Миленко Савовић]. - Чачак : Народни музеј Чачак, 2009 (Чачак : Артера). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 22 cm

Тираж: 200.

COBISS.SR-ID 175960844

214.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet” – Чачак, дванаеста годишња изложба (од 15. 04. до 30. 04. 2009. год.), Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 2009 (Чачак : Bam export-import). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 20 cm

Стр. 2 : Уз дванаесту годишњу изложбу удружења „Естет” / Братислав Јевтовић.

213.

ЋИРЈАКОВИЋ, Ивана

Посуђе кроз време : посуђе из збирке Народоног музеја у Чачку : од краја XIX до 70-их година XX века / Ивана Ћирјаковић ; [фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2009 (Чачак : Светлост). - 82 стр. : илустр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / Народни музеј, Чачак ; 13)

Текст штампан двостубачно. - Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary: Dishes through the time.

ISBN 978-86-84067-35-9 (брош.)
069.51:39(497.11)(083.824)
642.72(497.11)”18/19”(083.824)
COBISS.SR-ID 171531788

2010.

215.

АЛБУМ старог Чачка : 1870-1941. / приредили Делфина Рајић, Радивоје Бојовић и Милош Тимотијевић. - Чачак : Народни музеј, 2010 (Чачак : Тригон). - 335 стр. : илустр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / Народни музеј, Чачак ; 14)

Тираж 500. - Стр. 5-15: Албум старог Чачка (1870-1941) : град, људи, догађаји / Милош Тимотијевић. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-84067-37-3 (брош.)
94(497.11 Чачак)”1870/1941”(083.824)
COBISS.SR-ID 175944972

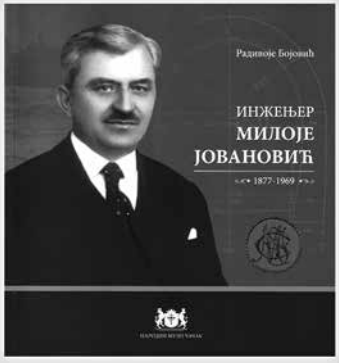
216.

БОЈОВИЋ, Радивоје

Инжењер Милоје Јовановић : 1877-1969 : каталог изложбе / [аутор изложбе] Радивоје Бојовић ; [фотографије Иван Пантовић]. - Чачак : Народни музеј, 2010 (Чачак : Тригон). - 94 стр. : илустр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / Народни музеј Чачак ; 15)

Тираж 500. - Библиографија: стр 17.

ISBN 978-86-84067-38-0 (брош.)
62:929 Јовановић М.(083.824)
COBISS.SR-ID 180456204

217.

ГАЧИЋ, Дивна

Миодраг Грбић : живот и дело / [аутор изложбе Дивна Гачић, Александра Бабић]. - Чачак : Народни музеј Чачак, 2010 (Чачак : Тригон). - 1 пресавијен лист ([2] стр.) : илустр. ; 20 cm

Кор. насл. - На врху насловне стране: Народни музеј Чачак, Музеј града Новог Сада. - Слика М. Грбића. - Тираж 200. - Стр. [2-3]: Миодраг Грбић (1901-1969) / Дивна Гачић.

902:929 Грбић М.(083.824)
COBISS.SR-ID 181742348

219.

ПЛАЗИНИЋ, Божидар

Савиндани, дани иконописа у Србији, јануар 2010. / [поставка изложбе Божидар Плазинић, Слободанка Марјановић]. – Чачак : Центар за визуелна истраживања и развој визуелне културе „Круг”; Чачак : Народни музеј, 2010 (Чачак : Тригон дизајн студио). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 26 cm

Стр. 2-4: Предговор / Лидија Никитовић, Милорад Стојић, Растко Васић.

218.

ДЕЧЈИ мајски салон (27 ; 2010 ; Чачак)

Уметност и рециклажа / 27. дечји мајски салон, [25. маја - 25. јуна 2010.] ; [аутор каталога и изложбе Делфина Рајић ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2010 (Чачак : Графички центар). - 37 стр. : илустр. ; 22 x 22 cm

Тираж 300.

ISBN 978-86-84067-36-6
73/76-053.5:069.9(497.11)"2010"(083.824)
73/76-053.5(497.11)"2010"(083.824)
COBISS.SR-ID 175414284

220.

РЕЦИКЛИРАЈ, креирај – коауторски пројекат ученика ОШ„Вук Караџић" и професора ликовне културе Велимира Милићевића, слике рељефи, скулптуре, инсталације: Народни музеј Чачак, фебруар 2010 / [аутор и поставка изложбе Велимир Милићевић]. - Чачак : Народни музеј, 2010 (Чачак : Тригон дизајн студио). - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 25 cm

Тираж 200.

2010.
2011.

221.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet" – Чачак, тринаеста годишња изложба слика и цртежа од 07. 04. – 15. 04. 2010. године, Галерија Народног музеја - Чачак [селекториДелфина Рајић, Александра Ћосић Маринковић]. - Чачак : Народни музеј, 2010 (Чачак : Bam export-import). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 20 x 21 cm

Стр. 2 : Уз тринаесту годишњу изложбу удружења „Естет" / Делфина Рајић.

223.

МИЛИЋ-Бабић, Татјана

Изложба стена и минерала. И би светлост, 12. април 2011. / [поставка изложбе Татјана Милић-Бабић, Александар Луковић, Биљана Чкоњевић]. - Чачак : Народни музеј, 2011. - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 21 cm

---

2011.

222.

ДЕЧЈИ мајски салон (28 ; 2011 ; Чачак)

Ја имам право на свој свет / 28. дечји мајски салон, [24. мај - 24. јун 2011.] ; [аутор каталога и изложбе Делфина Рајић ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2011 (Чачак : Графички центар). - 34 стр. : илустр. ; 22 x 22 cm

Тираж 300.

ISBN 978-86-84067-41-0
73/76-053.5:069.9(497.11)"2011"(083.824)
73/76-053.5(497.11)"2011"(083.824)
COBISS.SR-ID 183729676

224.

ЋОСИЋ-Маринковић, Александра

Изговор тренутка: Народни музеј Чачак, од 24. марта 2011. до 5 априла 2011 / [аутор и поставка изложбе александра Ћосић-Маринковић]. - Чачак : Народни музеј, 2011 (Чачак : Bam export-import). - 1 пресавијен лист (8 стр) : илустр. ; 14 x 14 cm

Стр. 8: - Биобиблиографски подаци о уметнику.

225.

УДРУЖЕЊЕ љубитеља уметности „Estet" – Чачак, четрнаеста годишња изложба (2011. год.), Галерија Народног музеја - Чачак / Чачак : Народни музеј, 2011 (Чачак : Bam export-import). - 1 пресавијен лист (4 стр) ; 20 x 21 cm

Стр. 2 : Уз четрнаесту годишњу изложбу удружења „Естет" / Братислав Јевтовић.

2012.

226.

АКАТИСТ вечном : 19. новембар – 12. децембар 2012, Галерија Народног музеја у Чачку, Цара Душана 1 / [аутор изложбе Биљана Шипетић, Ивана Маричић, Маја Вујашанин и Весна Станисављевић]. - Чачак : Народни музеј Чачак, 2012. - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 22 cm

Кор. насл. - На врху насловне стране: Народни музеј Чачак. - Стр. [2-5] Биобиблиографски подаци о уметницима. - Стр. [6]: „Акатист вечном" / Љиљана Суботић.

227.

БЛАГО Народног музеја : истраживања 2002-2012. / [аутори изложбе и каталога Биљана Чкоњевић ... [и др.] ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2012 (Чачак : Светлост). - 46 стр. : фотогр. ; 22 x 21 cm. - (Изложбени каталози / Народни музеј, Чачак ; 16)

Податак о ауторима преузет из колофона. - Текст штампан двостубачно. - Тираж 500. - Стр. 7-13: Мала музејска открића / Радивоје Бојовић.

ISBN 978-86-84067-46-5
069.8(497.11)"2002/2012"(083.824)
069.424/426(497.11)"2002/2012"(083.824)
COBISS.SR-ID 193081356

228.

ДЕЧЈИ мајски салон (29 ; 2012 ; Чачак)

Некад и сад / 29. дечји мајски салон, [28. маја - 28. јуна 2012.] ; [аутор каталога и изложбе Делфина Рајић ; фотографије Марко Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2012 (Чачак : Графички центар). - 34 стр. : илустр. ; 22 x 22 cm

Тираж 300.

ISBN 978-86-84067-45-8 (брош.)
73/76-053.5:069.9(497.11)"2012"(083.824)
73/76-053.5(497.11)"2012"(083.824)
COBISS.SR-ID 190946572

229.

РАДОВИЋ, Анђелија

Српске заставе из Балканских и Првог светског рата [2012]. / [поставка изложбе Лидија Никитовић, Радивоје Бојовић]. - Чачак : Народни музеј, 2012. - 1 пресавијен лист (6 стр.) : илустр. ; 21 cm

Стр. 6: Предговор / Анђелија Радовић.

230.

НАШ крај : 1815. [Сликовна грађа] - [Чачак : Народни музеј], [1965] ([6. м. : 6. и.]). - [28] стр. : илустр. ; 12 x 18 cm

(Картон)
94(497.11)
COBISS.SR-ID 1024175543

1965.

231.

ЋИРКОВИЋ, Драган

Стари Чачак [Сликовна грађа] / Драган Ћирковић. - Чачак : Народни музеј, 1976 (Чачак : Литопапир). - 1 мапа (30 листова) ; 25 x 36 cm

1976.

232.

ЋИРКОВИЋ, Драган

Стари Чачак [Сликовна грађа] / Драган Ћирковић. - Чачак : Народни музеј, 2008 (Чачак : Графички центар). - 1 мапа (30 листова) : црно-бело ; 25 x 35 cm

Тираж 470.

ISBN 978-86-84067-25-0
76 Ћирковић Д.(084)
76(497.11 Чачак)(084)
COBISS.SR-ID 154349836

2008.

2005.

233.

РАЈИЋ, Делфина

Овчарско-кабларски манастири [Електронски извор] / [Делфина Рајић ; фотографије Слободан Марковић, Милисав Бошковић, Саша Савовић]. - Електронска интерактивна мултимедија. - Чачак : Народни музеј, 2005 (Чачак : Тригон дизајн студио). - 1 електронски оптички диск (ЦД-РОМ) : слика, звук, видео, текст ; 12 cm

Насл. са насловног екрана. - Тираж 500.

ISBN 86-84067-05-3
271.222(497.11)-523.6(0.034.4)
726.7(497.11)(0.034.4)
COBISS.SR-ID 123549196

2011.

234.

ЗБОРНИК радова Народног музеја [Електронски извор] = National Museum Journal = Recueil des travaux du Musée national / уредник Делфина Рајић. - Електронски часопис. - 2011, књ. 41- . - Чачак (Цара Душана 1) : Народни музеј, 2011- . - 12 cm

Годишње

ISSN 2334-6698 = Зборник радова Народног музеја (Чачак. CD-ROM)
93/94
COBISS.SR-ID 195267852

2012.

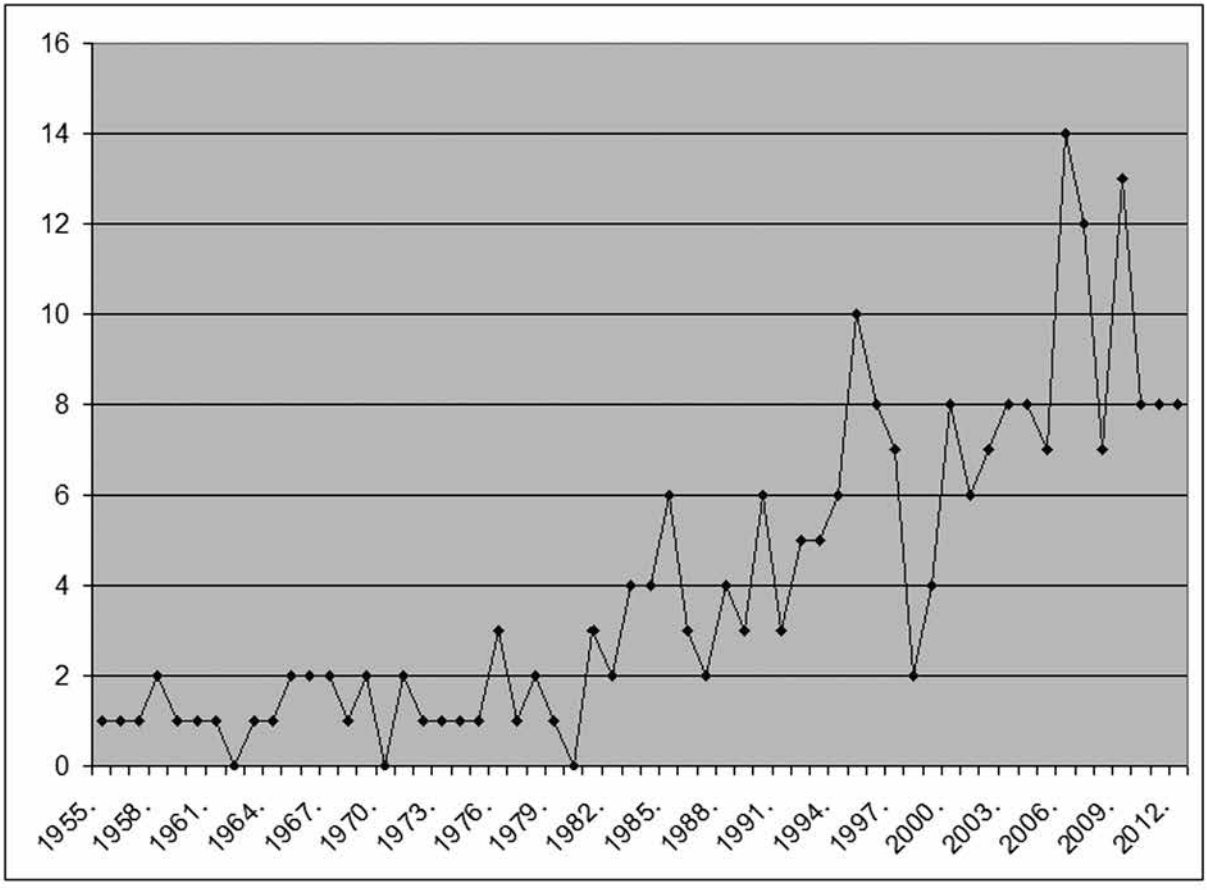
235.

ЗБОРНИК радова Народног музеја [Електронски извор] = National Museum Journal = Recueil des travaux du Musee national / уредник Делфина Рајић - Електронски часопис. - 2012, књ 42- . - Чачак (Цара Душана 1) : Народни музеј 2011- . - 12 cm

Годишње

ISSN 2334-6698 = Зборник радова Народног музеја (Чачак. CD-ROM)
93/94
COBISS.SR-ID 195267852

Издања Народног музеја у Чачку (1955-2012) графички приказ

Издања Народног музеја у Чачку (1955-2012) табеларни приказ

Година	Књиге	Зборник радова Народног музеја	Зборници са научних скупова	Водичи	Каталози	Сликовна грађа	Електронска издања	Укупно
1955.	1							1
1956.					1			1
1957.					1			1
1958.					2			2
1959.					1			1
1960.					1			1
1961.					1			1
1962.								
1963.					1			1
1964.					1			1
1965.	1					1		2
1966.	2							2
1967.	1				1			2
1968.	1							1
1969.		1			1			2
1970.								
1971.		1			1			2
1972.		1						1
1973.		1						1
1974.		1						1
1975.		1						1
1976.	1	1				1		3
1977.		1						1
1978.		1			1			2
1979.		1						1
1980.								
1981.		1			2			3
1982.		1			1			2
1983.		1			3			4
1984.		1			3			4
1985.		1			5			6
1986.		1			2			3
1987.		1			1			2
1988.		1			2			3
1989.		1			2			3
1990.		1	1		4			6
1991.		1			2			3
1992.	1				4			5
1993.	1	1	1		1			4
1994.	1	1	2		3			7
1995.	4	1			5			10
1996.	3	1			4			8
1997.	2	1	1		3			7
1998.		1			1			2
1999.		1			3			4
2000.	2	1			5			8
2001.		1			5			6
2002.	2	1			4			7
2003.	1	1	1		5			8
2004.	1	1			6			8
2005.	1	1			4		1	7
2006.	3	1	1	1	8			14
2007.	1	1			10			12
2008.	3	1			3	1		8
2009.	2	1		2	8			13
2010.		1			7			8
2011.	1	1		1	4		1	8
2012.	3	1	1		4		1	10
Укупно	39	41	8	4	137	3	3	235

1. Милош Тимотијевић, мр Светлана Пејић, проф. др Сретен Петковић, Делфина Рајић и Милен Алемпијевић у Дому културе у Чачку приликом промоције књиге „Манастири Овчарско-кабларске клисуре (прво издање)" (2004); 2. Мр Ђорђе Ђурић и Делфина Рајић, промоција књиге „Српски интелектуалац у политици: политичка биографија Јована Жујовића" (2006); 3. Никола Ника Стојић, Делфина Рајић, мр Гроздана Комадинић и Зорица Лешовић-Станојевић приликом промоције рада „Вукове задужбине" у Чачку (2007); 4. Др Милош Тимотијевић и Борисав Челиковић приликом промоције едиције „Корени" (2011); 5. Зорана Бојовић и књижевник Петер Хандке у Конаку Јована Обреновића (2013); 6. Др Предраг Марковић, Делфина Рајић и Зоран Хамовић приликом промоције књиге „Историја Југославије у 20. веку" Мари Жанин Чалић (2013); 7. Др Перица Шпехар, Делфина Рајић и др Михаило Милинковић приликом промоције књиге „Градина на Јелици: рановизантијски град и средњовековно насеље" (2013); 8. Др Милош Тимотијевић, мр Драгиша Милосављевић, Делфина Рајић, Весна Ковачевић и Слободан Николић у Дому културе у Чачку приликом промоције књиге „Манастири Овчарско-кабларске клисуре (друго издање)" (2013);
9. Делфина Рајић, проф. др Дарко Танасковић и свештеник Слободан Јаковљевић на предавању „Србија између истока и запада" (2013).

Конак Јована Обреновића (1963)

САДРЖАЈ

Др Милош Тимотијевић, *Дуги пут оснивања Музеја у Чачку* 5
Др Милош Тимотијевић, *Шест деценија рада Народног музеја у Чачку (1952 - 2012)* 15
Мр Катарина Дмитровић, *Одељење за археологију* 113
Александра Гојгић, *Преглед археолошких истраживања 1956 - 2012* 129
Радивоје Бојовић, *Одељење за историју* 145
Делфина Рајић, *Одељење за историју уметности* 161
Ивана Ћирјаковић, *Етнолошко одељење* 171
Биљана Чкоњевић, *Палеонтолошко одељење* 187
Слободан Богојевић, Дејан Петровић, *Лабораторија за конзервацију и реставрацију* 197
Радивоје Бојовић, *Музејска библиотека* 207
Радивоје Бојовић, *Биографије и библиографије радника Народног музеја* 212
Небојша Цвејић, *Издавачка делатност Народног музеја у Чачку 1955 - 2012* 287

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

069(497.11)"1952/2012"(082)

СПОМЕНИЦА Народног музеја у Чачку : 1952-2012. / [главни и одговорни уредник Делфина Рајић ; фотографије Миша Хуђец ... и др.]. - Чачак : Народни музеј, 2013 (Чачак : Тригон). - 356 стр. : фотогр. ; 21 x 23 cm. - (Посебна издања / Народни музеј, Чачак ; књ. 7)

Тираж 300.

ISBN 978-86-84067-50-2

а) Народни музеј (Чачак) - 1952-2012 - Зборници
COBISS.SR-ID 203965708